

Gemeente Midden-Delfland

Jaarstukken 2023

Inhoudsopgave

Aanbiedingsnota 5
Inleiding 6
Bestemming resultaat 9
Financiële samenvatting 12
Jaarverslag 20
Programma's 20
Programma 1 21
Programma 2 28
Programma 3 35
Programma 4 57
Programma 5 61
Programma 6 71
Programma 7 82
Overzicht alg. dekkingsmiddelen 95
Overzicht van overhead 97
Paragrafen 102
Bedrijfsvoering 103
Financiering 115
Grondbeleid 124
Lokale heffingen 129
Onderhoud kapitaalgoederen 135
Verbonden partijen 140
Weerstandvermogen en risicobeheersing 168
Wet open overheid 177
Jaarrekening 178
Overzicht van baten en lasten en toelichting 179
Overzicht aanwending bedrag onvoorzien 184
Overzicht incidentele/structurele baten en lasten 185
Rechtmatigheidsverantwoording 195
Balans 197
Toelichting op de balans 201
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 221
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen 226
Gebeurtenissen na balansdatum 227
Gerealiseerde baten en lasten per taakveld 228

Single information, Single audit (SiSa) 231
Bijlagen 240
Beleidsindicatoren 241
Controleverklaring van de onafhankelijk accountant 242
Incidentele subsidies 243
Rapportage interbestuurlijk toezicht 244
Staat van reserves en voorzieningen 245

Aanbiedingsnota

Inleiding

Hierbij ontvangt u de jaarstukken van 2023. In deze jaarstukken verantwoorden we ons over het gevoerde beleid. We bespreken zowel onze noodzakelijke taken als de punten uit ons collegeprogramma. We laten zien welke doelen we hebben bereikt, wat we daarvoor hebben gedaan en wat het heeft gekost.

Realiseren ambities

We hebben in 2023 flinke stappen gezet en slaagden er in veel van onze ambities te realiseren. In een tijd waarin inwoners te maken hadden met stijgende energiekosten en dalende koopkracht, slaagden we erin de lokale (woon)lasten gemiddeld gelijk te houden.

We ondersteunden met collectieve inkoopacties voor duurzame investeringen in de woning, we hebben het programma “Duurzaam boer blijven” landelijk op de kaart gezet en we bereikten een doorbraak in de jarenlange impasse rond de ontwikkeling van extra woningen en een nieuw winkelcentrum in Den Hoorn.

Bovendien startten we samen met Wonen Midden-Delfland met de bouw van het woonwijkje Euterpe, dat de komende 10 jaar onderdak biedt aan Oekraïense ontheemden, starters en spoedzoekers. In het jaarverslag leest u per programma welke ambities en opgaven verder zijn gerealiseerd.

We hebben niet álle voornemens gerealiseerd. Door de krapte op de arbeidsmarkt en schaarste op andere terreinen lukte dat niet volledig. Daarom stellen wij voor om een bedrag van € 1 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Dit bedrag is bestemd voor projecten die in 2023 niet volledig zijn afgerond. Dit is inclusief een bedrag van ruim € 250.000,- waarover u bij eerdere besluitvorming al heeft ingestemd om dit over meerdere jaren te verdelen. U leest hierover meer in de financiële samenvatting van het jaarverslag.

Resultaat Jaarrekening

De afgelopen jaren hebben we onze jaarrekeningen steeds met een positief saldo afgesloten. Dit jaar was dat niet mogelijk. De jaarrekening sluit met een (bescheiden) negatief saldo van € 0,1 miljoen. Gelukkig hebben we een financieel gezonde basis, waardoor we dit tekort goed kunnen opvangen.

Rechtmatigheid en getrouw beeld

Over het verslagjaar 2023 geven wij voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording af. Hiermee leggen wij aan u verantwoording af over de naleving van de regels voor het financiële reilen en zeilen in de organisatie. In de paragraaf bedrijfsvoering leest u daarom voor het eerst het hoofdstuk ‘rechtmatigheidsverantwoording’.

De accountant is van oordeel dat de jaarrekening 2023 een getrouw beeld geeft van het eigen vermogen op 31 december 2023 en het resultaat over 2023. De controle verklaring is toegevoegd aan de jaarstukken.

Begroting

De Begroting 2023 was de eerste in de collegeperiode 2022-2026. De gemeenteraad heeft deze begroting, met voortzetting van bestaand(e) beleid en cijfers en slechts aangevuld met noodzakelijke en onvermijdelijke uitgavenstijgingen, op 8 november 2022 vastgesteld. Voor invulling van de resterende structurele financiële ruimte heeft de gemeenteraad op 20 december 2022 vanuit een keuzelijst de 2e Begrotingswijziging 2023-2026 vastgesteld. Deze invulling bestond voor een deel uit exogene mutaties die na verzending van de begroting 2023-2026 naar voren zijn gekomen/bekend

zijn geworden. Daarnaast is vanuit de keuzelijst besloten tot enkele structurele mutaties tot nieuw of intensivering van beleid (passend binnen de structurele begrotingsruimte). Tot slot bevatte de 2e Begrotingswijziging 2023-2026 diverse incidentele mutaties, vooral bedoeld voor een impuls op diverse beleidsterreinen. Het ging hier onder meer om een incidentele extra bijdrage aan Stichting Welzijn Midden-Delfland (SWMD), het verwijderen van wegmeubilair en een budget voor het opstellen van een nieuw informatiebeleidsplan 2027-2031.
De Begroting 2023 was, na vaststelling van deze 2e Begrotingswijziging 2023-2026, niet sluitend voor 2023 (€ -2.098.592). Maar was, zonder te bezuinigen, wel structureel sluitend, gaf ruimte voor ambities en kende een vrijwel gelijkblijvende lastendruk voor burgers.

Financieel resultaat

Zeker met de aanvullingen vanuit de keuzelijst bij de Begroting 2023 hadden we een ambitieus programma voor 2023. Desondanks zijn we erin geslaagd veel hiervan te realiseren. En zoals ook toegelicht in de 2e Begrotingswijziging 2023-2026 zetten we de meerjarige ambities in de komende jaren voort.
Na vaststelling van de 4e periodieke begrotingswijziging 2023, de laatste bijstelling van de Begroting 2023, kenden we een begrotingsaldo over 2023 van € -3,4 miljoen. We sluiten 2023 echter af met een negatief resultaat van € 0,1 miljoen. Dit resultaat is het saldo van diverse mee- en tegenvallers. Deze zijn vooral incidenteel van aard. Alle budgetover- en onderschrijdingen (voor zover boven de verantwoordingsgrens) worden binnen de programma's afzonderlijk toegelicht.

De algemene reserve sluit per 31 december 2023 op een stand van € 10,4 miljoen. Deze kent hiermee een zeer beperkte afname (€ 88.000) ten opzichte van de stand per 31 december 2022 (exclusief Resultaat Jaarrekening 2023).
Deze jaarrekening bevat het voorstel om een bedrag van € 1,0 miljoen weer beschikbaar te stellen in 2024 voor projecten die in 2023 niet (volledig) uitgevoerd zijn. Dit komt ten laste van de algemene reserve. Deze neemt na verwerking van het negatieve resultaat over 2023 en het voorstel om budget door te schuiven af tot € 9,3 miljoen.

Accountantscontrole

De accountant is van oordeel dat de jaarrekening 2023 een getrouw beeld geeft van het eigen vermogen op 31 december 2023 en het resultaat over 2023. De controleverklaring is toegevoegd aan de jaarstukken. Hierin leest u dat de jaarrekening 2023 een getrouw beeld geeft van de omvang en samenstelling van zowel de baten, als de lasten over het boekjaar 2023. De activa en passiva per 31 december 2023 zijn in overeenstemming met de geldende voorschriften.

Toekomst

Waar we bij de 4e periodieke begrotingswijziging een tekort over 2023 voorzagen van € 3,4 miljoen hebben we het jaar afgesloten met resultaat van € -0,1 miljoen. Deze verbetering van het financiële resultaat is deels het gevolg onderbesteding of nog in 2024 uit te voeren of af te ronden werkzaamheden, maar vooral het gevolg van incidentele voordelen (zie ook onder Financiële samenvatting).
Samen met deze verbetering van het financiële resultaat hebben we ook veel van onze ambities tot een goed einde kunnen brengen of in elk geval op kunnen starten.
In de beheersing van onze budgetten, zowel exploitatiebudgetten als investeringskredieten, hebben we wederom stappen gezet en dit proces blijven we voortzetten. Het financieel perspectief voor de komende jaren geeft voor ons, evenals voor alle andere gemeenten, reden tot zorgen. Vooral door

de afname van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Vooralsnog komt het Rijk niet over de brug om kortingen op de algemene uitkering volledig terug te draaien en gemeenten volledig te vergoeden voor de uitvoering van (medebewinds)taken. Zoals we eerder al hebben uitgesproken, willen we niet lijdzaam afwachten tot het Rijk over de brug komt en evenmin rücksichtsloos snijden in ons voorzieningenniveau.

Ons uitgangspunt is en blijft om te focussen op wat nodig is voor een solide gemeente zonder losse eindjes in bedrijfsvoering of dienstverlening. Dat betekent dat we kritisch blijven op het realisme van onze planningen en ramingen, op onze uitgaven en we terughoudend moeten zijn met extra impulsen of nieuwe ontwikkelingen, omdat de middelen hiervoor schaars zijn. In de Kadernota 2025-2028 gaan we verder in op ons financieel perspectief.

Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. De jaarrekening is volgens de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording opgebouwd zoals de begroting 2023-2026. Hierin zijn het beleid en de doelstellingen van de gemeente verdeeld over 7 programma's. Daarnaast leggen we verantwoording af over de algemene dekkingsmiddelen en overheadlasten. Dit zijn voorgeschreven overzichten die apart worden verantwoord in de jaarstukken.

Bestemming resultaat

Het gerealiseerd resultaat van de jaarrekening 2023 bedraagt € 0,1 miljoen negatief. Volgens de regelgeving van het BBV is het nadelige resultaat als afzonderlijke post opgenomen onder het eigen vermogen op de balans. Het is de bevoegdheid van de raad om aan te geven hoe dit resultaat wordt bestemd. Gezien het een negatief resultaat betreft, zal deze in mindering worden gebracht op de algemene reserve. Naast het resultaat over 2023 zijn er projecten/ werkzaamheden die in 2023 niet (volledig) afgerond zijn en hierdoor doorlopen in 2024. Het budget wat hiermee samenhangt is ca 1 miljoen. Wij stellen voor een bedrag van € 1 miljoen door te schuiven naar 2024 ten lasten van het resultaat 2023 waardoor er een totaalsom van 1,1 miljoen in mindering wordt gebracht op de algemene reserve.

Voor een nadere verklaring van het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk 1.4 en de toelichtingen bij de programma's (hoofdstuk 2.1).

Doorschuifbudgetten

In onderstaand overzicht (A) staan de doorschuifbudgetten ten laste van het resultaat. Dit overzicht telt op tot een bedrag tot € 1 miljoen. De afzonderlijke doorschuifbudgetten worden hieronder in tabel A toegelicht.

Daaronder staan in tabel B de doorschuifbudgetten ten laste van de (algemene) reserve. Deze hebben geen invloed op de bestemming van het resultaat.

A. Doorschuifbudgetten t.l.v. resultaat	Bedrag
Huisvesting basisonderwijs/Huisvestingsprogramma onderwijs	€ 7.500
Huisvesting basisonderwijs/ bijdragen aan derden	€ 45.000
Kunst/inkomstenoverdrachten overige instellingen	€ 9.200
Wet Inburgering/Uitvoeringskosten	€ 46.000
Maatschappelijk team/inhuur personeel	€ 100.000
Energietoeslag/Vergoeding energietoeslag	€ 110.000
Participatiefonds/werkgeversdienstverlening H5	€ 100.000
Asfalteringswerkzaamheden.	€ 227.562
Implementatie Office 365	€ 265.000
Beleidstukken te herzien/updaten	€ 10.000
Toekomstvisie 2050	€ 83.493
Totaal	**€ 1.003.755**

Toelichting doorschuifbudgetten t.l.v. resultaat

Huisvesting basisonderwijs/Huisvestingsprogramma onderwijs De werkzaamheden rondom een integraal huisvestingsplan vorderen gestaag. Met het oog op het integrale inzicht in de toekomst is

er in 2023 sprake geweest van onderbenutting. Voor de doorloop in 2024 wordt voorgesteld het resterende budget door te schuiven.

Huisvesting basisonderwijs/ bijdragen aan derden Als eigenaar van schoolgebouwen participeren wij in deze VVE. De jaarlijkse bijdrage fluctueert onder invloed van benodigd onderhoud en een exploitatiesaldo over het voorgaande jaar. Over 2023 houden we rekening met gestegen energielasten. Met de VVE wordt overlegd over eerdere oplevering van de informatie. Dat zal in 2024 boekhoudkundig leiden tot een extra last voor de afwikkeling 2023 en toerekening van de juiste lasten met betrekking tot 2024.

Kunst/inkomstenoverdrachten overige instellingen Bij motie Z521740 is besloten het overgebleven subsidiebudget voor Kunst, Cultuur en Sociale verbinding uit 2023 beschikbaar te stellen voor 2024.

Wet Inburgering/Uitvoeringskosten Bij het vaststellen van het implementatieplan Inburgering is afgesproken meerjarig budget beschikbaar te stellen voor maatwerk statushouders, Hiervan resteert eind 2023 €46.000.

Maatschappelijk team/inhuur personeel De onderschrijding op inhuur bedraagt €100.000. In de vierde periodieke begrotingswijziging is binnen dit beleidsveld budget vanuit de POK-middelen beschikbaar gesteld voor inhuur. De inzet is in 2024 gestart. Om die reden stellen wij voor €100.000 door te schuiven naar 2024.

Energietoeslag/Vergoeding energietoeslag Energietoeslag. In aanvulling op de tekst in de rechtmatigheidsbrief. Is het bedrag concreet gemaakt

Participatiefonds/werkgeversdienstverlening H5 In 2023 is een start gemaakt met een voorstel voor de aanpak van re-integratie en inzet op werk binnen de inburgeringstrajecten. Onderdeel van deze aanpak is de intensivering van onze inzet en sturing op actieve werkgeversdienstverlening. In 2024 wordt dit plan naar verwachting afgerond en geïmplementeerd.

Asfalteringswerkzaamheden Het RAW bestek groot onderhoud asfalt is voor de zomervakantie 2023 aanbesteed. De voorbereiding van de werkzaamheden heeft plaatsgevonden in de maanden september/oktober. Dit heeft geresulteerd in een uitvoeringsperiode van eind november. Precies In de week van de geplande uitvoering zijn de temperaturen onder de 5 graden gezakt, waardoor het niet meer mogelijk was om kwalitatief goed te asfalteren. De werkzaamheden zijn uitgesteld naar het voorjaar van 2024 voor betere weersomstandigheden.

Beleidstukken te herzien/updaten Binnen het team Openbare Orde en Veiligheid is het nodig om een aantal beleidstukken te herzien/updaten om te zorgen dat de basis weer op orde is. Een daarvan is het "Vergunningen- en handhavingsbeleid ligplaatsen voor vaartuigen in de gemeente Midden-Delfland" (ook wel het ligplaatsenbeleid genoemd). Dit beleidsstuk dateert van 2008. Helaas is het niet gelukt om dit beleidsstuk op te pakken.

Toekomstvisie 2050 Bij raadsbesluit van 4 juli 2023 is een werkbudget voor het proces van een Toekomstvisie 2050 beschikbaar gesteld. Hierbij is aangegeven dat het restant budget 2023 doorschuift naar 2024 voor afronding proces. Proces wordt in 2024 afgerond.

Implementatie Office 365 De raad heeft op 20-12-22 ingestemd met het voorstel inzake Transitie Office 365. Daarbij is bepaald dat dit budget voor 3 jaar beschikbaar blijft. Het budget schuift omdat in 2024 de grootste uitgaven verwacht.

B. Doorschuifbudgetten t.l.v. reserves	Bedrag
Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 100.625
Subsidie DIOS	€ 387.500
Hoornbloem	€ 19.800
Totaal	**€ 507.925**

Toelichting doorschuifbudgetten t.l.v. reserves

Omgevingswet uitvoeringsbudget In 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Vanaf dat moment moeten de gemeente Midden-Delfland kunnen werken volgends deze nieuw wet. Voor de implementatie van de omgevingswet is binnen de huidige formatie onvoldoende capaciteit, er is geen dekking voor extra inhuur, Uitbesteden van (onderdelen) van de implementatie is noodzakelijk (denk aan ontwikkelen van omgevingsplan, programma's, omgevingsvisie, externe communicatie, verdere verfijning van koppeling/aansluiting met DSO (en verdere ontwikkeling), trainingen ten aanzien van de geest van de omgevingswet. In boekjaar is € 149.852 ontvangen voor de implementatie. Hiervan is reed € 49.227 gebruikt. Het verzoek om het restant door te schuiven naar het jaar 2024 ter dekking van die lasten.

Subsidie DIOS Handbalvereniging DIOS maakt in het zgn. 'binnenseizoen' gebruik van een ballonhal. Deze hal biedt echter niet voldoende ruimte voor de handbalvereniging om wedstrijden te spelen en te kunnen trainen. Daarbij heeft de hal, afgelopen binnenseizoen, het einde van haar levensduur bereikt. De handbalvereniging ziet dit als een goed moment om een vaste dubbele sporthal (=sporthal) te realiseren op de locatie. Om de realisatie van de sporthal mogelijk te maken heeft DIOS financiële hulp nodig waar de gemeente gehoor aan heeft gegeven. Het budget welke in het jaar 2023 beschikbaar is gestelde is nog niet aangewend. Derhalve zal dit budget worden doorgeschoven naar volgende jaar.

Hoornbloem In 2023 hebben wij opdracht gegeven voor een stedenbouwkundig advies. Het grootste deel van de werkzaamheden loopt door in 2024. Vandaar het verzoek tot doorschuiving van het restant budget om de kosten in 2024 te kunnen dekken.

Financiële samenvatting

In dit hoofdstuk leest u de financiële samenvatting van de jaarrekening. Hierin staat eerst het algemene financiële beeld en vervolgens de gemeentelijke belastingen en de gemeentelijke reserves.

Algemeen financieel beeld

De jaarrekening 2023 laat een negatief resultaat zien van € 103.656.
Dit is ten opzichte van het begrotingsaldo 2023 van € - 3.373.163 (na vaststelling van de 4e PBW 2023). Tot en met 2022 hanteerden wij het gebruik om het resultaat op basis van de begroting tussentijds te muteren in de algemene reserve. Aangezien het de voorkeur van de BBV heeft om alleen het (werkelijke) gerealiseerde resultaat per jaareinde te muteren op de algemene reserve, op grond van de door de raad vastgestelde resultaatbestemming, hebben wij onze werkwijze hierop aangepast.

Het verschil voor het jaar 2023 tussen het werkelijke resultaat ten opzichte van het begrotingssaldo van € - 3.373.163, wordt voornamelijk verklaard door:

- Beheer Openbare Ruimte: Onderschrijding (U) Milieubeheer (€ 93.876)
- Sociaal Domein en Welzijn: Onderschrijding (U) Maatschappelijk team (€ 245.046)
- Sociaal Domein en Welzijn: Onderschrijding (U) WMO (€ 167.603)
- Sociaal Domein en Welzijn: Overschrijding (I) Vreemdelingen (€ 292.980)
- Economische en sociale zaken: Overschrijding (I) Bijstand (€ 227.171)
- Economische en sociale zaken: Overschrijding (I) Minimabeleid (€ 184.918)
- Algemene dekkingsmiddelen: Overschrijding (I) Algemene uitkering (€ 981.033)
- Overhead: Onderschrijding (U) ambtelijke organisatie (€ 674.654)
- Overhead: Onderschrijding (U) Dienstverlening, Communicatie en Informatievoorziening (€ 367.616)

(U = uitgaven), I = inkomsten))

De vaststelling van de primitieve Begroting 2023 resulteerde in een positief saldo van € 150.714. Vanuit de septembercirculaire 2022 ging daar via de 1e begrotingswijziging 2023 € 59.895 af, samen met de structurele meerjarige mutaties vanuit de 10e begrotingswijziging 2022 van € 111.640. De 2e begrotingswijziging 2023 (vanuit de keuzelijst) resulteerde in een tekort van € 2.189.404. De 1e PBW 2023 sloot vervolgens met een tekort van € 47.095. Evenals de 1e sloot ook de 2e PBW 2023 negatief, met een tekort van € 1.403.573. De 3e PBW kende een positief eindsaldo van € 140.423. Met het positieve saldo van € 147.308 uit deze 4e PBW leidt dit tot een begrotingssaldo van € 3.373.163 (negatief).

Uit onderstaand overzicht blijkt tevens het verloop van de begroting in het jaar 2023 ten opzichten van de vastgestelde begroting 2023.

Toelichting	Mutaties begroting 2023
Begroting 2023	€ 150.714
1e begrotingswijziging 2023	€ - 59.895
PBW 2023-1	€ - 47.096
2e begrotingswijziging 2023	€ - 2.189.404
PBW 2023-2	€ - 1.403.573

Toelichting	Mutaties begroting 2023
PBW 2023-3	€ 140.423
6e begrotingswijziging 2023	€ - 111.640
PBW 2023-4	€ 147.308
Saldo	**€ - 3.373.163**

Analyse resultaat

De belangrijkste oorzaken dat het begrote (negatieve) resultaat van € 3,4 miljoen ten opzichten van het werkelijke resultaat van € 0,1 (negatief) leest u hieronder. Een meer gedetailleerde toelichting leest u in de toelichting op de financiële afwijkingen in de programma's.

Net als voorgaande jaren zien we tegenvallers binnen het programma Ruimtelijke Ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting. De opbrengsten van de leges voor omgevingsvergunningen en de baten uit particuliere bouwinitiatieven (€ 0,25 mln.) zijn lager dan geraamd. Daarnaast zijn de baten uit bouwleges ongeveer € 0,35 miljoen lager. Dit wordt veroorzaakt door de vertraging van de incidentele bouwleges. De grondexploitatielasten zijn daarentegen fors overschreden (ca. € 1,8 mln.). We hebben een incidentele onttrekking gedaan uit de voorziening van € 1,8 mln.

Verder is er sprake van een onderschrijding binnen het programma Economische en Sociale Zaken op het beleidsveld Participatiewet en Minimabeleid (€ 0,2 mln.). Zowel de overschrijding van de lasten als de overschrijding van de baten zijn hier voornamelijk toe te schrijven aan de vangnetuitkering vanuit het voorgaande jaar (voordeel van € 0,2 mln.). Op het gebied van minimabeleid is er tevens een klein voordeel, met name op rijksregelingen, zoals bijdragen met betrekking tot de gevolgen van de toeslagaffaire en het project energiearmoede (€ 0,2 mln.).

Een grote 'plus' zit in het programma Sociaal Domein en Welzijn (€ 0,8 mln.). Binnen dit programma gaat het om een onderbesteding van de lasten van ca. € 0,5 mln. en een overschrijding van de baten van ca. € 0,3 mln., bijvoorbeeld ontvangen subsidies met betrekking tot IZA, GALA en 'vreemdelingen'. Hoewel de gerealiseerde lasten voor 'vreemdelingen' lager zijn, bestaat er formeel geen verplichting tot terugbetaling. Hierbij moet rekening worden gehouden met budgetten die zijn aangevraagd maar nog niet zijn uitgevoerd.

Binnen het programma Overhead hebben we een onderschrijding van ongeveer € 1,2 mln. Dit heeft voornamelijk te maken met een onderschrijding van de personeelskosten (salarissen, inhuur, advieskosten en doorbelastingen), ca. € 0,7 mln. Ook zijn er budgetten die in het jaar 2023 nog niet zijn aangewend, met betrekking tot kosten voor Office365 en het resterende budget voor de Toekomstvisie 2050 (ca. € 0,5 mln.). Bij de jaarrekening is een verzoek ingediend om deze budgetten door te schuiven naar het jaar 2024.

Tot slot waren er hogere opbrengsten uit de algemene uitkering van het gemeentefonds (€ 1 mln.) en een aanzienlijke toename in rente-inkomsten (€ 0,2 mln.). De rente is gestegen, waardoor er rente-inkomsten zijn genoten. Vanwege de onzekerheid en de negatieve rente aan het begin van het jaar, is voorzichtigheidshalve geen rekening gehouden met rente-inkomsten, zoals te zien is in de Algemene Dekkingsmiddelen.

In de prognosebrief jaarrekening 2023 hebben wij u geïnformeerd over het voorlopige resultaat (€ 0,46 miljoen negatief). Na controle door de accountant hebben wij nog een aantal correcties moeten doorvoeren, waardoor het uiteindelijke resultaat is uitgekomen op € 0,1 miljoen (€ 124.638

negatief). De uitgevoerde correcties hadden voornamelijk betrekking op wijzigingen in de grondexploitaties en de SiSa (Singel informatie Singel Audit, subsidie regelingen vanuit het Rijk).

Hieronder treft u een overzicht van de belangrijkste verschillen binnen de diverse programma's. Hieronder vindt u het resultaat van zowel de diverse programma's als van de algemene dekkingsmiddelen en overhead. Een nadere toelichting kunt u vinden bij de programma's.

Analyse resultaat:

Programma	Bedrag	Voordelig/nadelig
Begrotingstekort boekjaar 2023	**€ - 3.373.163**	**Nadelig**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland 2025	€ 131.199	Voordelig
02: Bestuur en veiligheid	€ 3.367	Voordelig
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 133.821	Voordelig
04: Onderwijs	€ 33.050	Voordelig
05: Welzijn en Wmo	€ 766.725	Voordelig
06: Economische- en sociale zaken	€ 410.068	Voordelig
07: Ruimtelijke ordening, ontw. en volkshuisvesting	€ - 649.626	Nadelig
Algemene dekkingsmiddelen	€ 1.217.031	Voordelig
Overhead	€ 1.223.871	Voordelig
Totaal	**€ - 103.656**	**Nadelig**

Analyse lasten

De totale uitgaven bedroegen in 2023 ca. € 59,5 miljoen. In onderstaand overzicht staat in hoofdlijnen (en in € miljoen) waaraan dit bedrag is besteed.
In de programma's worden de uitgaven nader toegelicht.

Uitgaven 2023	Bedrag (€ mln)
Midden-Delfland 2025 en economische zaken	3,1
Bestuurlijke organisatie	2,2
Openbare orde en veiligheid (incl. brandweer)	1,8
Beheer onderhoud kapitaalgoederen (excl. afval en riolering)	5,7
Beheer afvalverwijdering en rioleringszorg	5,0
Onderwijs (incl. huisvesting onderwijs)	2,1
Sociaal domein (Jeugd, Wmo, Zorg)	11,8
Sport, Cultuur, Welzijn	1,6
Bijstand, Participatiewet, Minimabeleid	5,7

Uitgaven 2023	Bedrag (€ mln)
Bouw- en woningtoezicht en ruimtelijke ordening	3,5
Grondexploitaties	4,7
Personeel, organisatie en overige overhead	10,7
Diverse	1,6
Totaal	**59,5**

Ontwikkeling eigen vermogen

Het saldo 2023 kan kort als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Resultaat 2023
Totaal saldo baten en lasten (mutaties jaarrekening)	€ 2.712.874
Mutaties reserves jaarrekening	€ - 2.609.218
Jaarrekening	**€ 103.656**

In de jaarrekening is in de tabellen een nadere uitsplitsing opgenomen.

Gemeentelijke belastingen en heffingen

In 2023 zijn de volgende inkomsten uit gemeentelijke belastingen en heffingen gerealiseerd:

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Burgerlijke stand	€ 65.598	€ 77.337	€ 76.898
Rijbewijzen en reisdocumenten	€ 212.357	€ 190.577	€ 179.108
Leges gehandicaptenparkeerplaatsen	€ 8.629	€ 6.420	€ 10.083
Basisregistratie Personen (BRP)	€ 6.461	€ 6.296	€ 7.030
Overige leges burgerzaken	€ 1.817	€ 9.467	€ 1.995
Bruggelden	€ 4.724	€ 5.000	€ 8.403
Monumenten	€ 3.937	€ 1.357	€ 5.953
Verhaal Welstandtoezicht	€ 33.807	€ 29.641	€ 41.375
Huisvestingsvergunning	€ 0	€ 108	€ 0
Algemeen plaatselijke verordening	€ 17.578	€ 15.335	€ 17.176
Bijzondere transporten	€ 0	€ 2.630	€ 1.778
Afvalstoffenheffing	€ 2.644.615	€ 2.536.795	€ 2.535.363
Rioolheffing	€ 1.725.638	€ 1.738.439	€ 1.734.349
Bouwvergunningen	€ 629.606	€ 1.029.197	€ 717.682

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
OZB	€ 6.038.540	€ 6.364.366	€ 6.385.726
Begrafenisrechten	€ 59.478	€ 64.152	€ 40.080
Toeristenbelasting	€ 0	€ 100.000	€ 97.642

Gemeentelijke reserves en voorzieningen

Onze werkwijze met betrekking tot onttrekkingen aan reserves spoort niet met de Kadernota rechtmatigheid. Hierin wordt aanbevolen om onttrekkingen aan reserves conform het begrote bedrag plaats te laten vinden. Het niet opvolgen van deze aanbeveling levert een onrechtmatigheid op bij de jaarrekening controle, tenzij de gemeenteraad expliciet besluit een nadere werkwijze te hanteren. Onze werkwijze is om onttrekkingen op basis van werkelijke uitgaven te doen. De gemeenteraad heeft hier op 17 december 2019 toe besloten.

Na vaststelling van de 4e Periodieke Begrotingswijziging 2023 en verwerking van alle geraamde reservemutaties sluit de algemene reserve per 31 december 2023 op een stand van € 10,4 miljoen. Dit is een toename ten opzichte van de stand per 31 december 2021 (exclusief Resultaat Jaarrekening 2022) van € 0,9 miljoen. Van het jaarrekeningresultaat ad € - 0,1 miljoen stellen wij voor een bedrag van € 1,0 miljoen weer beschikbaar te stellen in 2024. Voor het restant, een bedrag van € - 1,1 miljoen, stellen wij voor dit te onttrekken aan de algemene reserve. Deze neemt hierdoor af tot € 9,3 miljoen.

In onderstaande tabel staat de ontwikkeling van de algemene reserve in 2023 weergegeven. Dit verloop van de algemene reserve is gebaseerd op besluiten van de gemeenteraad.

Algemene reserve	Saldo
Geraamd saldo per 31 december 2022	€ 9.484.258
Resultaat jaarrekening 2022	€ 799.391
Beginsaldo 1 januari 2023	€ 10.283.649

Vermeerdering:	
Correctie op begrotingswijziging 5	€ 4.850
NPO gelden	€ 51.014
Doorschuiven vervolgopdracht gebiedsmarkering	€ 20.000
Doorschuiven opstellen landschapsbiografie	€ 23.000
Doorschuiven trekvaart	€ 10.000
Doorschuiven Muural	€ 15.000
Doorschuiven sluipverkeer A4	€ 84.000
Doorschuiven thema geluid	€ 30.000
Doorschuiven Label C	€ 25.000
Doorschuiven 0-beurt meubilair	€ 150.000
Doorschuiven 0-beurt borden	€ 300.000
Doorschuiven 0-beurt markeringen	€ 50.000
Doorschuiven Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen	€ 150.000

Vermeerdering:	
Doorschuiven budget (IHP) voor onderwijs en kinderopvang	€ 33.000
Doorschuiven restant op bouwkundig onderhoud	€ 10.000
Doorschuiven Budget voor opstellen beheerplannen	€ 15.000
Doorschuiven Diverse verkeersmaatregelen	€ 35.000
Doorschuiven Baggerwerkzaamheden	€ 100.000
Doorschuiven POK gelden	€ 95.294
Doorschuiven Opstellen kerkenvisie	€ 10.000
Doorschuiven Cultuureducatie op basis van cofinanciering	€ 19.728
Doorschuiven Budget inzake Welzijnsorganisatie SWMD	€ 34.400
Doorschuiven Budget inzake uitvoeringsagenda	€ 311.449
Doorschuiven Maatwerkbudget statushouders	€ 47.746
Doorschuiven Energietoeslag 2023 verwachte aanvragen in 2024	€ 59.823
Doorschuiven Energietoeslag 2023 uitvoeringskosten	€ 6.352
Doorschuiven Budget beleidsplan "Geldzorgen, armoede en schulden"	€ 62.713
Doorschuiven Grondbeleid	€ 10.000
Doorschuiven Uren projectbudget Euterpe 2023	€ 22.000
Doorschuiven Omgevingswet restbudget	€ 175.000
Doorschuiven Hoornbloem (S&D + LWE tezamen)	€ 52.000
Doorschuiven Restantbudget woonvisie	€ 5.986
Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ 56.937
Doorschuiven Uitvoeringsbudget Centrumplan Schipluiden	€ 83.873
Doorschuiven Budget liquidatie Harnaschpolder	€ 27.000
Totaal	**€ 2.186.164**
Verminderingen:	
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	€ 10.665
Compensatieregeling verenigingen	€ 50.000
Archiefbewaarplaats	€ 20.000
Toegevoegde rente	€ 1.604
Regionale aanpak ouderenzorg	€ 7.000
Doorschuifbudget Maatregelen sluipverkeer A4	€ 10.650
Doorschuifbudget Groot onderhoud asfaltverharding	€ 150.000
Doorschuifbudget Onderhoud markeringen	€ 67.000
Doorschuifbudget Onderhoud wegmeubilair	€ 19.000
Doorschuifbudget Inkoop nieuwe verkeersborden	€ 10.000
Doorschuifbudget Verbeteren verkeerssituaties	€ 25.000

Vermeerdering:	
Doorschuifbudget (assistent) Projectleiding Luchthavenbesluit	€ 30.000
Doorschuifbudget Controleren onderzoeken invoering omgevingswet	€ 9.580
Doorschuifbudget Werkzaamheden ODH	€ 22.257
Doorschuifbudget Projecten energietransitie	€ 72.564
Doorschuifbudget Opstellen kerkenvisie	€ 10.000
Doorschuifbudget Aanpak eenzaamheid onder ouderen	€ 35.286
Doorschuifbudget Uitvoeringsbudget inburgering	€ 74.400
Doorschuifbudget POK gelden	€ 84.418
Doorschuifbudget Implementatie resultaatgericht werken	€ 8.000
Doorschuifbudget Uitvoering van MOBW	€ 139.217
Doorschuifbudget Omgevingswet	€ 57.855
Doorschuifbudget Implementatie omgevingswet	€ 207.376
Doorschuifbudget Achterstallig werk omgevingswet	€ 14.652
Doorschuifbudget Herinrichting Centrum Schipluiden	€ 88.300
Doorschuifbudget Herontwikkeling Hoornbloem	€ 45.000
Doorschuifbudget Verwerken BGT mutaties RVO	€ 10.000
Doorschuifbudget Project Hoornbloem	€ 85.080
Doorschuifbudget Opvang frictiekosten invoering nieuwe taken	€ 44.848
Doorschuifbudget Implementatie WOO	€ 23. 987
Doorschuifbudget Inhuur samenleving beleidsfuncties	€ 91.264
Doorschuifbudget Inhuur ambtelijke organisatie	€ 90.000
Integrale vroeghulp	€ 21.852
Correctie op begrotingswijziging 6 uit 2022	€ - 111.640
Doorschuifbudget Project injecteren bomen	€ 50.000
Doorschuifbudget Beleidsevaluatie gebiedsmarkering	€ 10.130
Doorschuifbudget Energiearmoede	€ 49.146
Doorschuifbudget Kosten VVE MFA 't Lint	€ 46.000
Doorschuifbudget Huisvestingsprogramma	€ 21.836
Doorschuifbudget Cultuurmenu	€ 8.560
Doorschuifbudget Ontwikkeling dashboard	€ 35.000
Doorschuifbudget Primair budget	€ 3.590
Doorschuifbudget Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 42.750
CAO-gemeenten 2023 verlofsparen	€ 305.136
Totaal	**€ 2.097.364**

Het hierboven gespecificeerde verloop van de Algemene reserve is gebaseerd op besluiten van de gemeenteraad, die direct of indirect hebben bijgedragen aan de instandhouding en verdere ontplooiing van onze gemeente.

Jaarverslag
Programma's

Programma 1

Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland 2025

Beleidsdoel

Versterken en behouden van het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland en de kwaliteit van de vitale dorpen en de buurtschappen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Midden-Delfland is nu en in de toekomst een vitaal landschap, met een agrarisch en recreatief karakter. De ‘koe in de wei’ is en blijft het symbool voor een grondgebonden veehouderij. De ‘Grutto in de wei’ staat voor een natuurlijk landschap met kansen voor weidevogels. Het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland is een belangrijke pijler voor de versterking van het economisch vestigingsklimaat van de regio en het leefklimaat van haar inwoners. Het landschap draagt haar steentje bij aan de regionale economie in de vorm van voedselproductie vanuit korte ketens, een steeds verder ontwikkelde sector van ‘hospitality’ en andere vormen van dienstverlening aan het stedelijk gebied.

Een landschap met kwaliteit is niet alleen fijn voor onze eigen inwoners maar is ook van essentieel belang voor de 2,3 miljoen regiobewoners. Velen van hen recreëren in Midden-Delfland. Ook voor het regionale toerisme is ons bijzondere landschap een belangrijke aanvulling op de omliggende steden. Duurzame melkveehouderij is de drager van het open veenweidelandschap. Samenwerking en draagvlak bij bestuurders in de regio en maatschappelijke organisaties zijn daarbij belangrijk. Bekostiging van ontwikkelingen en beheer is een belangrijk aandachtspunt. Na terugtrekking van het rijk en provincie is er te kort voor het onderhoud van de groengebieden.

In het kader van het versterken en behouden van de kwaliteiten van de vitale dorpen en buurtschappen in Midden-Delfland wordt de eerder ingezette realisatie van 700 woningen en de ontwikkeling van de drie centrumplannen voortgezet. Voor de voortgang van de plannen wordt verwezen naar Programma 7.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De doelstelling van dit beleidsveld (versterken en behouden van het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland en de kwaliteit van de vitale dorpen en de buurtschappen in Midden-Delfland) sluit goed aan bij die van Cittaslow. Cittaslow legt nadruk op de authentieke waarden van gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor eerlijk en gezond voedsel. Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een bewuste oriëntatie op de lokale kracht van de samenleving, fijnschaligheid, duurzaamheid vanuit een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale aspecten en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt meer ingezet op de samenwerking met het Cittaslow-netwerk in onze gemeente en op de ‘branding’ van Midden-Delfland als een ‘slow’ en vooral ‘Bijzonder Provinciaal Landschap’.

Toelichting IODS "Groen ondernemen"

Financiën

De beschikbaar gestelde bedragen zijn gespreid uitgekeerd. Vanuit de Provincie na overhandiging van het meerjarenprogramma gevolgd door een beschikking en de uiteindelijke financiële

verantwoording. Vanuit het Rijk is er geen verantwoordingsplicht, wel een bestedingsafspraak. In de beschikking van het Rijk is opgenomen: het aanwenden van middelen voor andere maatregelen, die als oogmerk 'het versterken van de openheid van het authentieke agrarische cultuurlandschap' hebben.

In de notitie Groen Ondernemen 2010-2020 zijn zowel de uitgaven als ook de inkomsten opgenomen. Dit betreft het Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Hiernaast is een enkele uitgave ten laste gekomen van het IODS-budget, zonder operationeel raakvlak met de project/programma's Grondinstrument en DBB. Inhoudelijk ligt er wel degelijk een relatie, en daarom is benutting van IODS-middelen voor deze onderdelen ook legitiem. Het gaat hierbij om de Polderarchitect en PUUUR.

Einde 2019 zijn de gelden van het Recreatieschap (CBG/Staatsbosbeheer) volledig benut. Hetzelfde geldt einde 2020 voor wat betreft de gelden van de Provincie Zuid-Holland. Het saldo Rijksgelden laat eind 2023 een bedrag zien van € 12.490.051.

Managementletter: IODS als aandachtspunt PSA
PSA heeft dit punt opgenomen bij de jaarlijkse meldingen. Aangezien de verantwoordingsplicht onveranderd is gebleven en de bestedingen ook in 2023 conform afspraak zijn blijft het aandachtspunt PSA zonder gevolgen. Het IODS-saldo blijft opgenomen op de overlopende passiva.

Saldo IODS Grondinstrument
Deze tabel laat kort samengevat de inkomsten, uitgaven en (restant) saldi zien. Dit betreft de gelden van het Rijk.

Jaar	Beginsaldo	Ontvangsten	Bestedingen	Einde jaar saldo
2012	€ 0	€ 9.665.000 *	€ 1.068.000	€ 8.597.000
2013	€ 8.597.000	€ -	€ 331.000	€ 8.266.000
2014	€ 8.266.000	€ 8.835.000 **	€ 141.000	€ 16.960.000
2015	€ 16.959.921	€ -	€ 356.756	€ 16.603.165
2016	€ 16.603.165	€ -	€ 893.346	€ 15.709.819
2017	€ 15.709.819	€ 457.902	€ 157.819	€ 16.009.902
2018	€ 16.009.902	€ 55.449	€ 1.098.806	€ 14.966.545
2019	€ 14.911.126	€ -	€ 414.282	€ 14.496.844
2020	€ 14.496.844	€ -	€ 532.337	€ 13.964.507
2021	€ 13.964.507	€ -	€ 505.032	€ 13.459.445
2022	€ 13.459.445	€ -	€ 465.584	€ 12.993.890
2023	€ 12.993.890	€ -	€ 503.838	€ 12.490.051

*) 1e tranche: dit deel bevat 5,3 miljoen t.b.v. IODS Sanering verspreid liggende glastuinbouw

**) 2e tranche: dit deel t.b.v. IODS Grondinstrument

Voortzetting programma's
Ondanks de volledige benutting van de middelen van Provincie Zuid-Holland en het Recreatieschap, wordt het programma Duurzaam Boer Blijven vanuit de Rijksgelden voortgezet.
Conform de evaluatienota is voor zowel het grondinstrument als ook Duurzaam Boer Blijven een meerjarenprogramma 2021-2024 en op hoofdlijnen een begroting opgesteld. Dit betekent dat er ook voor de periode na 2024 voldoende middelen beschikbaar zijn om de programma's te kunnen continueren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
De concrete doelen in dit programma zijn direct gerelateerd aan doorontwikkeling van het groene landschap.

Concrete doelen/acties voor 2023
Basis voor de activiteiten in 2023 zijn het Uitvoeringsprogramma van de Gebiedsvisie MiddenDelfland®2025 en het uitvoeringsplan van de Visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap is. Deze zijn te vertalen in vier opdrachten.

Opdracht A: Kwaliteit, Landschap van Stand;
Opdracht B: Betrokken en duurzaam beheer;
Opdracht C: Ontmoeting tussen stad en land;
Opdracht D: Het A-merk Midden-Delfland®2025.

Ad A Kwaliteit, Landschap van Stand
Versterking van de ruimtelijke kwaliteit is van belang voor de toekomst van Midden-Delfland. Bij nieuwe ontwikkelingen staat borging van kwaliteit voorop. Centraal staan ook het draagvlak bij 2,3 miljoen stedelingen en de ruimtelijke bescherming. Deze opgave voeren we uit met de partners aan de Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.

Actiepunten opgave A:

- Voldoende menskracht en middelen voor de uitvoering van projecten.
- Een regionaal kwaliteitskader voor onafhankelijke advisering door de Polderarchitect;
- Inzet op aanvalsplan Grutto door het Weidevogelpact;
- Vergroting biodiversiteit;
- Afronding sanering verspreid liggend glas;
- Een goede ruimtelijke inpassing en benutting van koppelkansen bij de spoorwegverbreding;
- CO2 vastleggen door onder meer de inzet op water vasthouden.
- Met de provincie zal nauw worden samengewerkt bij de totstandkoming van het Provinciaal Programma landelijk gebied wat de rijksoverheid verlangd in het kader van de doelstellingen van het NPLG. Uitgangspunt zijn de resultaten die de gemeente met LTO en natuurorganisaties op dit vlak al heeft bereikt (zie B).

Ad B Betrokken en duurzaam beheer
Centraal staat de betrokkenheid van ondernemers, agrarisch en niet-agrarisch, en gebruikers.

Actiepunten opgave B:

- Voldoende beheerbudget als basis voor de kwaliteit van de groengebieden.
- Betrokkenheid van lokale partijen bij de uitvoering van het beheer en onderhoud;
- Verder uitvoering geven aan het project Grondinstrument IODS;
- Uitvoering geven aan het Meerjarenprogramma IODS Groen Ondernemen;
- Versterken van korte ketens tussen Midden-Delfland en de omliggende steden;
- Permanente aandacht voor versterken van de biodiversiteit;
- Realisatie van een zuivelfabriek.

Ad C Ontmoeting tussen stad en land
Centraal in deze opgave staat de doelstelling tot betere recreatieve ontwikkeling en ontsluiting van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland voor 2,3 miljoen inwoners.

Actiepunten opgave C:

- Meewerken aan de ontwikkeling van een recreatieperspectief voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.
- Versterking van stad-land relaties;
- Versterking van de Erfgoedlijn Delflandse Trekvaarten;
- Verduurzaming van waterrecreatie;
- Verkoop van lokale producten en korte ketens.

Ad D Het A-merk Midden-Delfland®2025
Centraal bij deze opgave is eenduidige gebiedsmarketing richting 2,3 miljoen regiobewoners.

Actiepunten opgave D:

- Verbetering van de bekendheid van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland;
- Samen met agrariërs, groene gebiedsorganisaties, voedselproducenten, horeca en recreatieondernemers verdere invulling geven aan de gebieds- en productmarketing;
- Aanleg van een recreatieve verbinding in het gebied tussen het centrum van Maassluis en het buitengebied rond Maasland;
- Poortontwikkeling op de grens van het stedelijk- en het landelijk gebied;
- Versterking ruimtelijke kwaliteit historisch lint Oostgaag-Westgaag.

Instrumenten

- Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025
- Landschapsontwikkelingsperspectief Midden-Delfland® 2025 (gemeentelijke structuurvisie voor het buitengebied)
- Omgevingsvisie 1.0
- Visie *Behoud door ontwikkeling* (Vitale Dorpen)
- Bestemmingsplannen, in het bijzonder buitengebied Gras en Glas
- IODS (Integrale Ontwikkeling Delft-Schipluiden), met als instrumenten:
  o Plan van aanpak Saneren verspreid liggend glas;
  o Plan van aanpak Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland;
  o Evaluatie en uitvoeringsvoorstel Grondinstrument december 2015;
- Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland op basis van Wet natuurbescherming/Omgevingswet
- Visie en uitvoeringsprogramma Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland 2019
- Lidmaatschap Cittaslow en realisatie Sustainable Development Goals VN (Global Goals), inclusief kennisuitwisseling binnen landelijk en internationaal netwerk Cittaslow
- Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.
- Stichting Groenfonds Midden-Delfland
- Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
De concrete doelen in dit programma zijn direct gerelateerd aan doorontwikkeling van het groene landschap.
Resultaten 2023

Resultaten opgave A:

- Onvoldoende middelen voor de uitvoering van projecten;
- De Polderarchitect heeft een werkplan voor bewaking van kwaliteit van het landschap opgesteld;

- Provincie heeft voortgang geboekt op Aanvalsplan Grutto door aanstellen van een verkenner;
- Biodiversiteit is bevorderd/ gestimuleerd door inzaai extra hectares kruidenrijk grasland, voortgang op proces Klaasengelbrechtspolder, opzetten verdiepingsgroep Bodem als Basis in het programma Duurzaam Boer Blijven, inzet van het Agrarisch Collectief ten behoeve van weidevogelbeheer.
- Sanering van de kas aan de Kwakelweg is afgerond. Het project Sanering verspreid liggend glas loopt door.
- De gemeente heeft met Landschapstafel BPL M-D in samenwerking met gemeente Delft, Rotterdam, Schiedam, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer een propositie opgeleverd voor een goede inpassing van de spoorverdubbeling in BPL Midden-Delfland.
- De gemeente heeft getracht het hoogheemraadschap te inspireren om de pilot Water Vasthouden verdere invulling te geven.
- Met provincie is nauw samengewerkt bij totstandkoming van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Uitgangspunt zijn de resultaten die de gemeente met LTO en natuurorganisaties op dit vlak al heeft bereikt (zie B).

Resultaten opgave B:

- Onvoldoende beheerbudget voor de kwaliteit van groengebieden.
- Betrokkenheid van lokale partijen bij uitvoering van beheer en onderhoud is niet gerealiseerd in verband met een probleem in de aanbesteding door Staatsbosbeheer;
- Er is uitvoering gegeven aan project Grondinstrument IODS en aan Meerjarenprogramma IODS Groen Ondernemen;
- I.s.m. lokale ondernemers van streekproducten is gewerkt aan versterking van korte ketens met omliggende steden;
- Binnen programma Duurzaam Boer Blijven is permanente aandacht voor versterken van biodiversiteit;
- Veel inzet is gepleegd op het opschalen van korte ketens (zuivelfabriek). Dat heeft geleid tot een sluitende businesscase op basis waarvan financiering kan worden aangevraagd.

Resultaten opgave C:

- Gemeente heeft meegewerkt aan het opstellen van een recreatieperspectief voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.
- Met provinciale subsidie is gewerkt aan versterking van Erfgoedlijn Delflandse Trekvaarten door het restaureren van bruggen en realiseren van een windas.

Resultaten opgave D:

- Voorbereidingen voor het optuigen van een website ten behoeve van het BPL M-D zijn gestart.
- Door samen te werken met agrariërs, groene gebiedsorganisaties, voedselproducenten, horeca en recreatieondernemers is verdere invulling gegeven aan de gebieds- en productmarketing. Een evaluatie van gebiedsmarketing is gestart om te komen tot nieuwe afspraken vanaf 2025 met Stichting Puuur Midden-Delfland.
- Voorbereidingen zijn getroffen voor sanering van solitair gelegen glastuinbouw bedrijf in het historisch lint Oostgaag-Westgaag.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Stichting Groenfonds Midden-Delfland werkt aan de instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap en verbetering van de relatie stad en platteland.

Bij Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG) werken overheden samen voor beheer van groengebieden in het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Staatsbosbeheer is de uitvoeringsorganisatie.

Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland ondersteunt behoud, versterking en verdere ontwikkelingen van het landschap door financiële doorsluizing van subsidies.

Wat heeft het gekost?

Product	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.006.549**	**€ 2.550.208**	**€ 2.540.651**	**€ 9.557**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 1.006.549	€ 2.536.208	€ 2.537.051	- € 843
Toerisme en recreatie	€ 0	€ 14.000	€ 3.600	€ 10.400
I	**- € 592.713**	**- € 2.179.372**	**- € 2.375.234**	**€ 195.862**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	- € 592.713	- € 2.079.372	- € 2.277.592	€ 198.220
Toerisme en recreatie	€ 0	- € 100.000	- € 97.642	- € 2.358
Totaal	**€ 413.836**	**€ 370.836**	**€ 165.417**	**€ 205.419**

Toelichting financiële afwijking

Inkomsten

Overschrijding Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ 198.220)

Deze overschrijding heeft meerdere redenen. Het gaat voornamelijk om de volgende drie mutaties:

- Bijstelling van de inkomsten (gelijk aan de uitgaven) voor IODS (€ 122.489).
- Bijstelling van de inkomst Hof van Delfland Groensubsidies om de uitgaven te dekken (€ 40.000).
- De uitgaven vanuit de Landschapstafel Bijzonder Provinciaals landschap lopen voor op begroot (€ 20.628). Echter, in 2022 was er een restant saldo, zodoende neutraal. De uitgaven worden geheel gecompenseerd door de partner bijdragen.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 1	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 50.000	€ 0	€ 152.000	€ 152.000	€ 0
Inkomsten	- € 45.000	- € 95.000	- € 95.000	- € 20.780	- € 74.220
Totaal	**€ 5.000**	**- € 95.000**	**€ 57.000**	**€ 131.220**	**- € 74.220**

Inkomsten

Onderschrijding (€ 74.220)

Algemene reserve:
- De totale onderschrijding op het doorschuifbudget maatregelen sluipverkeer A4 bedraagt € 39.350.
- De totale onderschrijding op het doorschuifbudget beleidsevaluatie gebiedsmarkering bedraag € 34.870.

Programma 2

Programma 2: Bestuur en veiligheid

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Het hebben van een herkenbaar en toegankelijk bestuur, dat aanspreekbaar is op een hoge kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners.

Wat willen we bereiken?

We hebben goed contact met de samenleving. De raad heeft hierin een belangrijke rol. De raad is de vertegenwoordiging van onze samenleving.

Maandelijks bespreekt het college met de raad de kaders. Direct door inwoners en ondernemers zijn we, de collegeleden, ook aanspreekbaar. Dit loopt bij voorkeur via de portefeuilles. Wij luisteren naar de belangen die onder de aandacht gebracht worden vanuit de samenleving en reageren daar adequaat op. Ons doel hierbij is dat er effectieve aandacht is voor het behoud en de versterking van de identiteit van de gemeente Midden-Delfland, haar dorpen en gemeenschappen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kenmerkende elementen die voortvloeien uit Cittaslow zijn kwaliteit, sociale cohesie, duurzaamheid, cultuurhistorie, gastvrijheid en ondernemerschap. Deze elementen passen bij onze identiteit. Deze onderwerpen beïnvloeden in belangrijke mate de keuzes binnen de andere beleidsvelden van deze programmabegroting. De lokale samenleving vormt de identiteit van gemeenschappen. Het authentieke veenweidelandschap bepaalt de identiteit van de gemeente Midden-Delfland. Behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap is onze belangrijke taak.
De identiteit van de dorpen is zeer waardevol. We behouden het goede, zoals het sociale klimaat en de cultuurhistorie.
‘Wij streven naar vitale dorpen met een menselijk gezicht, dorpen waarin de bewoners centraal staan en zij samen een dynamische en betrokken gastvrije gemeenschap vormen die levenskracht uitstraalt, dorpen waarin ondernemers een belangrijke plek innemen.’

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

We zijn een aansprekende en aanspreekbare gemeente.

Concrete doelen/acties voor 2023

Dit doen we door aanspreekbaar te zijn:

- Vertegenwoordiging van de samenleving door de raad.
- We zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners in de gemeente
- Mogelijkheid om afspraken te maken

Dit doen we door duidelijk te zijn:

- We stellen op basis van het coalitieakkoord een collegeprogramma vast en werken hieraan;

- Dit college zal ervoor zorgen de hernieuwde visie Midden-Delfland® 2025-2050 is vastgesteld.

Specifiek inhoudelijke doelen voor de uitvoering van dit programma zijn opgenomen in de beleidsprogramma's van deze begroting. Rode draad hierbij vanuit de bestuurlijke organisatie is de aanpak van maatschappelijke vraagstukken vanuit het belang van de inwoners in een regionale context. De komende periode is de inzet gericht op het versterken van onze regionale positie. Hierbij moet de regionale samenwerking een meerwaarde opleveren voor de aanpak van maatschappelijke doelen en lokale opgaven.

Instrumenten

- Inspraakverordening
- Klachtenverordening
- Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht)
- Verordening op de commissies (spreekrecht)
- Beleidskader communicatie
- Nota burgerparticipatie
- Social Media
- Interbestuurlijk Programma (www.overheidvannu.nl)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Fonds GGU
- Verbonden partijen (paragraaf 3.2) en informele regionale afspraken (o.a. Gebiedstafel
- Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Bestuurlijke Tafel Wonen Haaglanden)

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
We zijn een aansprekende en aanspreekbare gemeente.

Wat deden we in 2023

De collegeleden waren aanspreekbaar op de portefeuille. Daar is invulling aan gegeven. De collegeleden zijn op diverse bedrijfsbezoeken geweest. Ook is met veel inwoners soms op de door hen gewenste plaats een gesprek gevoerd. Het college zorgde ervoor dat de zichtbaarheid groot is door op veel van de uitnodigingen die worden ontvangen in te gaan.

Het proces voor de toekomstvisie 2050 is in gang gezet. Dit zal in 2024 worden afgerond.

- Het lokale netwerk in onze gemeente is groot. Voor de meeste taken die we uitvoeren op onze verschillende beleidsterreinen hebben we een aanspreekpunt of officiële vertegenwoordiging vanuit de samenleving. Dit continueerden we.
- Met de omliggende overheden is intensief samengewerkt binnen de verschillende beleidsterreinen. Rapportage hiervoor is opgenomen in de paragraaf verbonden partijen en bij de onderscheidende programma's. Overkoepelend is vanuit de provincie regionale samenwerking versterkt vanuit het Programma Beter Bestuur. Aanbeveling vanuit dat programma is om de samenwerking binnen de regio Haaglanden (ook als onderdeel van de Metropoolregio Rotterdam Den haag) vanuit brede welvaart te intensiveren met onderlinge aandacht voor elkaars verschillende opgaven.
- Op basis van de Wet revitalisering generiek toezicht is de provincie belast met het interbestuurlijk toezicht. Voor de wijze van samenwerking en controle hierop is een bestuursovereenkomst gesloten. Op het dashboard scoort Midden-Delfland over 2023 op vier

van de zes toezichtsvelden groen en zijn op twee aandachtsvelden op ambtelijk niveau aanbevelingen gedaan.

- Op het terrein van openbaar bestuur, democratie en participatie worden door de VNG met het Rijk diverse programma's uitgewerkt en afspraken gemaakt. Deze onderwerpen zijn of worden verwerkt in de werkprocessen en uitvoering. Midden-Delfland blijft hiermee betrokken, actueel en volgend op deze nationale bestuurlijke ontwikkelingen en gebruik maken van landelijke programma's. Dit is verwerkt in de rapportages bij de andere programma's, paragrafen en heeft ook betrekking op de overkoepelende bestuursrechtelijke thema's als de Wet open overheid, wijziging Gemeentewet en Wet gemeenschappelijke regelingen.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werkt met de 21 deelnemende gemeenten aan het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag. Naast deze formele taken vervult de MRDH ook een netwerkfunctie, zoals bij de Regionale Energiestrategie (RES) en advisering provincie bij ruimtelijke procedures werklocaties.

Wat heeft het gekost?

Product	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.971.756**	**€ 2.127.305**	**€ 2.162.382**	**-€ 35.077**
Bestuurlijke samenwerking	€ 117.950	€ 100.650	€ 75.000	€ 25.650
Bestuursondersteuning raad	€ 225.170	€ 225.170	€ 215.678	€ 9.492
Bestuursorganen	€ 562.948	€ 555.677	€ 633.791	-€ 78.114
Burgerzaken	€ 737.538	€ 917.658	€ 885.667	€ 31.991
Raad en raadcommissie	€ 328.150	€ 328.150	€ 352.245	-€ 24.095
I	**- € 219.625**	**- € 300.125**	**- € 275.647**	**-€ 24.478**
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	- € 303	€ 303
Bestuursorganen	- € 19.400	- € 19.400	€ 0	-€ 19.400
Burgerzaken	- € 200.225	- € 280.725	- € 275.343	-€ 5.382
Totaal	**€ 1.752.131**	**€ 1.827.180**	**€ 1.886.735**	**-€ 59.555**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Bestuurlijke samenwerking (€ 25.650)

De onderschrijding op de post bestuurlijke samenwerking heeft diverse oorzaken. Voor de ondersteuning van projecten van de Greenport West-Holland is in het verleden een uitvoeringsbudget opgenomen. Mede doordat vanuit de MRDH en provincie innovatieprojecten ondersteund worden, is op het uitvoeringsbudget van de gemeenten geen beroep gedaan. Daarnaast is in de regio Haaglanden samengewerkt aan het opstellen van een handreiking voor de ruimtelijke puzzel van de provincie Zuid-Holland. Hiervoor is een extern bureau ingehuurd en

ambtelijke begeleiding vanuit de gemeente Den Haag. Deze gemeente heeft vanuit het belang van een goede inhoudelijke regionale samenwerking er voor gekozen die kosten niet in rekening te brengen. Daarnaast zijn geen kosten gemaakt voor incidentele onderzoeken en projecten in een algemeen regionaal verband, waardoor hiervoor geen uitgaven zijn gedaan op de post bestuurlijke samenwerking.

Overschrijding Bestuursorganen (€ -78.114)
Dit betreft het saldo van de storting in de voorziening Wachtgeld en de onttrekking aan de voorzieningen Pensioenen (oud) wethouders (€ 17.689). Het restant is voornamelijk het gevolg van een verschuiving van werkgeverslasten (€ 61.577).

Onderschrijding Burgerzaken (€ 31.991)
De uitgifte van paspoorten was een stuk lager dan voorgaand jaar. De hiermee samenhangende kosten derhalve ook. Basisregistratie Personen (BRP). Voor wat betreft de Algemene Dienstverlening zijn de kosten voor inhuur derde en stukje lager uitgevallen. Derhalve zijn de kosten hier lager dan begroot.

Inkomsten
Overschrijding Bestuursorganen (€ -19.400)
De inkomsten/vergoeding Raad van Commissarissen vanuit Juva N.V. is komen te vervallen.

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

Dat de gemeente Midden-Delfland een veilige gemeente is om in te wonen, werken en recreëren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen in Midden-Delfland. Als er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit adequaat oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Cittaslow besteedt bij de fysieke leefomgeving aandacht aan herstel en herbestemming van vervallen locaties en leegstaande panden. De aandacht voor de fysieke leefomgeving draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid in een gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
We zetten in op het continueren van ons veiligheidsniveau. We zetten lopende activiteiten voort. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Het operationele doel staat eveneens in dit actieprogramma.

Concrete doelen/acties
De regionale en lokale prioriteiten worden samengevoegd en uitgewerkt in het Integraal Veiligheidsbeleid Midden-Delfland 2024-2027 (IVB) dat door de raad wordt vastgesteld. Dit IVB geeft algemene beleidskaders aan. Het laat zien welke speerpunten, doelen en aanpak zijn gekozen voor

de periode tot en met 2027. Het is gebruikelijk dat het plan elke vier jaar herzien wordt. Dit jaar zal het plan dan ook herzien gaan worden en worden de prioriteiten bepaald voor de opvolgende periode. Hierbij worden de (veiligheids) partners, zoals de politie, betrokken. Aan dit plan zit een tweejaarlijks uitvoeringsprogramma verbonden.

Als er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, pakken we dit direct op.

Instrumenten

- IVB
- Uitvoeringsprogramma
- Algemene Plaatselijke Verordening Midden-Delfland (en bijzondere wette)
- Evenementenbeleid
- Horecabeleid
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden
- Regionaal Crisisplan Haaglanden
- Onze handhaver
- Veiligheidshuis– en kamer
- Het RIEC en Bibob (van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaarbestuur)
- Bemiddeling & Mediation

Wat hebben we gedaan?

Partners in 2023

De samenwerking met onze partners zoals buurtpreventie, politie en brandweer is gecontinueerd. We hebben met onze partners regelmatig contact. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Daar is de inzet op gericht geweest.

Wat deden we in 2023

Er is stevig ingezet op het adequaat reageren op kleine ergernissen. De BOA en de wijkagenten nemen de diverse meldingen frequent door. Er wordt aan de melder teruggekoppeld wanneer deze heeft aangegeven dat te willen. De zichtbaarheid van de BOA is door de inzet van een motor en opvallende kleding aanzienlijk toegenomen. De zichtbaarheid en aanspreekbaarheid van de functionaris is daardoor ook hoog.

In 2023 is het niet gelukt om het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) te herzien. De omvang van het traject doet een aanzienlijk beroep op de ambtelijke capaciteit. Het team OOV is een periode onvolledig bezet geweest. Inmiddels is het team weer op volle sterkte. De inzet is dat in 2024 het IVB 2024-2027 en bijbehorende uitvoeringsplannen worden opgeleverd.

Afgelopen jaar is er extra inzet gepleegd op ondermijning. Dit is mogelijk gemaakt in de samenwerkingsverband met het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC). Vanuit het RIEC is er voor een periode een medewerker op detacheringsbasis ingezet in het team Openbare Orde en Veiligheid. Zij heeft o.a. gewerkt aan het herziene plan van aanpak Midden-Delfland - de basis op orde -. Door het uitrollen van dit plan van aanpak zal de gemeente Midden-Delfland iets weerbaarder worden op het gebied van ondermijning. Er is ingezet op het creëren van bewustwording voor ondermijning binnen onze organisatie. In verschillende teams zijn er medewerkers getraind. Dit zetten we door en breiden we uit in 2024. Naast het volgen van een training is er een roadshow georganiseerd voor het gemeentehuis waar raadsleden, collegeleden,

medewerkers, de brandweer en de buurtpreventie zich op een interactieve manier konden laten informeren in het herkennen van signalen van georganiseerde (drugs) criminaliteit

Daarnaast zijn versterkingsgelden vanuit het Rijk aangetrokken waardoor er in 2023 is begonnen met het project 'doorlichten bedrijventerrein'. Dit project zal verder uitvoering krijgen in 2024. Het doel hierbij is beter inzichtelijk te krijgen of en waar zich malafide bedrijven bevinden, hierop een aanpak te formuleren en om een aantrekkelijk en veilig ondernemersklimaat te behouden.

Er is ingezet op het creëren van bewustwording voor ondermijning binnen onze organisatie. In verschillende teams zijn er medewerkers getraind. Dit zetten we door en breiden we uit in 2024. Naast het volgen van een training is er een roadshow georganiseerd voor het gemeentehuis waar raadsleden, collegeleden, medewerkers, de brandweer en de buurtpreventie zich op een interactieve manier konden laten informeren in het herkennen van signalen van georganiseerde (drugs) criminaliteit.

In 2023 zijn weer veel van onze medewerkers getraind voor de noodzakelijke voorbereiding op eventuele rampen. Deze trainingen bereiden de medewerkers voor op diverse soorten rampen waarbij er een rol is voor de gemeente om de impact van de ramp voor de samenleving zo klein en draaglijk mogelijk te houden.

We hebben de werkwijze om frequent (jaarlijks) te onderzoeken of de APV geactualiseerd dient te worden. Gezien de komst van de Omgevingswet in 2024 is de APV in 2023 niet geactualiseerd. In 2024 gaat dit wel gebeuren.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan voor het organiseren van de samenwerking op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. De integrale aanpak van gebiedgebonden overlast gevende thema's ontwikkelen we in samenwerking met politie, zorg en het Veiligheidshuis Haaglanden.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.869.932**	**€ 1.880.932**	**€ 1.819.654**	**€ 61.278**
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.320.149	€ 1.299.149	€ 1.282.675	€ 16.474
Overige openbare orde	€ 549.783	€ 581.783	€ 536.979	€ 44.804
I	**- € 21.700**	**- € 41.700**	**- € 43.344**	**€ 1.644**
Overige openbare orde	- € 21.700	- € 41.700	- € 43.344	€ 1.644
Totaal	**€ 1.848.232**	**€ 1.839.232**	**€ 1.776.310**	**€ 62.922**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Overige openbare orde (€ 44.804)

We hebben vorig jaar geen woningontruimingen gehad. Dit komt omdat we vanuit de zorgkant meer inzetten op vroegtijdige schuldhulpverlening/vroeg signalering. Dat werpt zijn vruchten af. Ook hebben we vorig jaar bijgeraamd voor het opstellen van beleid om te zorgen dat we meer de basis op orde kregen. Een deel van de beleidstukken kon niet opgepakt worden en daardoor is een deel van het budget onbenut gebleven. Tot slot een deel van het budget wat bedoeld is voor de buurtpreventie Maasland is niet aangevraagd.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 2	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inkomsten	- € 12.381	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**- € 12.381**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Programma 3

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuur-ontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Binnen de kaders van wat financieel mogelijk is handhaven van een onderhoudsniveau van de openbare ruimte waarbij inwoners zich prettig voelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De manier waarop de openbare ruimte is ingericht, heeft invloed op hoe dorpen en het landschap worden ervaren. Cittaslow helpt mensen bewuster te worden van hoe de ruimte wordt ingericht en dat er rekening wordt gehouden met de omgeving. Als een gebied een lange geschiedenis heeft, kies je bijvoorbeeld voor andere soorten straatstenen en banken dan bij een nieuwbouwwijk. In open veenweidegebieden houden we rekening met uitzichten en we proberen lichtvervuiling te voorkomen door groene ledverlichting te gebruiken. Het is belangrijk om bij de inrichting van de openbare ruimte goed op het milieu te letten, bijvoorbeeld door milieuvriendelijke materialen te gebruiken en materiaal te hergebruiken. We proberen ook zo veel mogelijk elektrische voertuigen te gebruiken voor het onderhoud van de openbare ruimte.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wegen

Concrete doelen/acties voor 2023

- De kwaliteit van wegen verhogen door een extra structurele financiële impuls op basis van het nieuwe wegenbeheerplan;
- De wegen binnen enkele jaren op een hoger kwaliteitsniveau te brengen en te houden.
- Klimaat adaptief inrichten van wegen bij nieuwbouw en reconstructies;
- Benutten van meekoppelkansen bij infrastructurele projecten van andere overheden zoals de N468 of de N223;
- Intensiveren afstemming en samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland voor wegen op kades;
- Intensiveren integrale aanpak wegen en nutsvoorzieningen;
- Optimaliseren vegen en onkruidbestrijding in afstemming met groenbeheer;
- Beheer wegmeubilair, markering en bebording conform het nieuwe beheerplan;
- Opschoonactie bebording en wegmeubilair (sanering);
- Opstellen onderhoudsplan halfverharding.

Instrumenten

- Wegenbeheerplan 2023-2027
- Gladheidsbestrijdingsplan
- Wegenlegger
- Beheerplan borden 2023-2027 (inclusief wegmeubilair en markering)

Civiele kunstwerken
Concrete doelen/acties voor 2023

- Vaststellen beheerplannen kades, damwanden en beschoeiingen met financiële vertaling in de begroting;
- Actualiseren beheerplan bruggen;
- Starten met opstellen beheerplan stuwen.

Instrumenten

- Beheerplan bruggen 2015-2019 (verlengd tot 2024)

Openbare verlichting
Concrete doelen/acties voor 2023

- Vervangen van afgeschreven armaturen en verbeteren van de lichttechnische kwaliteit
- Gebruik maken van dimmers, Telemanagement units en (groene) ledverlichting
- Verlichten van achterpaden (sociale veiligheid)
- Actualiseren Keuzenotitie openbare verlichting

Instrumenten

- Keuzenotitie openbare verlichting 2015-2020 (verlengd tot 2024)

Wat hebben we gedaan?

Wegen

- In diverse ontwerpen voor wegen bij nieuwbouw en reconstructies zijn klimaatadaptieve maatregelen opgenomen. Hiervoor is ook subsidie aangevraagd en toegekend.
- Het beheerplan voor wegen is in concept gereed en wordt in de eerste helft van 2024 in de gemeenteraad behandeld.
- Het beheerplan voor bebording en wegmeubilair is in concept gereed en wordt in de eerste helft van 2024 in de gemeenteraad behandeld.
- Er is elk kwartaal afstemming over de planning met de nutspartijen.
- Overbodige bebording is verwijderd.

Civiele kunstwerken

- Het beheerplan voor beschoeiingen, damwanden en kades is in concept gereed en wordt in de eerste helft van 2024 in de gemeenteraad behandeld. Onderdeel van dit beheerplan is ook een beheernotitie voor de stuwen.
- Het baggerplan is in concept gereed en wordt in de eerste helft van 2024 in de gemeenteraad behandeld.
- Het beheerplan bruggen is in concept gereed en wordt in de eerste helft van 2024 in de gemeenteraad behandeld.

Openbare verlichting

- Armaturen die vervangen zijn hebben energiezuinige verlichting gekregen.
- Er is een start gemaakt met het actualiseren van het beheerplan voor openbare verlichting.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 3.503.927**	**€ 3.511.255**	**€ 3.540.146**	**- € 28.891**
Binnenhavens en waterwegen	€ 473.244	€ 382.737	€ 418.781	- € 36.044
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 3.030.683	€ 3.128.518	€ 3.121.365	€ 7.153
I	**- € 80.152**	**- € 177.664**	**- € 386.289**	**€ 208.625**
Binnenhavens en waterwegen	- € 5.000	- € 5.000	- € 8.403	€ 3.403
Wegen	- € 75.152	- € 172.664	- € 377.886	€ 205.222
Totaal	**€ 3.423.775**	**€ 3.333.591**	**€ 3.153.857**	**€ 179.734**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding binnenhavens en waterwegen (€ 36.044)
Betreft een overschrijding voornamelijk op het maai- en slootwerk. Strengere controles vanuit het Hoogheemraadschap van Delfland hebben geleid tot extra werkzaamheden. Doordat dit veel losse opdrachten waren zijn de kosten hiervoor relatief hoog. Dit jaar wordt dit in het reguliere werk meegenomen.

Inkomsten

Overschrijding wegen (€ 205.222)
De overschrijding komt voornamelijk door een schadevergoeding ophaalbrug Gaagweg en hogere inkomsten uit de afrekening straatwerkbonnen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Groen
Concrete doelen/acties voor 2023

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven voor vergroening van de wijken;
- Klimaat adaptieve inrichting met meer groen;
- Uitvoeren van ecologisch plus groenbeheer met eigen groendienst;
- Uitbreiden ecologisch bermbeheer;
- Realiseren van het groenplan voor de door Delfland gereconstrueerde kades langs de Dorpsstraat en de Vlaardingsekade in het dorp Schipluiden;
- Kwaliteitsimpuls groen Harnaschpolder;
- Vaststellen geactualiseerd groenbeleidsplan;
- Optimaliseren afstemming groenbeheer en onkruidbestrijding op verharding en vegen.

Instrumenten

- Groenbeleidsplan Midden-Delfland

Begraafplaatsen
Concrete doelen/acties voor 2023

- Actualiseren beheers verordening gemeentelijke begraafplaatsen;
- Starten met opstellen beheerplan begraafplaatsen.

Instrumenten

- Beheers verordening gemeentelijke begraafplaatsen 2009

Wat hebben we gedaan?

Groen

- Bij reconstructies van wegen zijn klimaatadaptieve maatregelen genomen, zoals groene parkeervakken.
- De eigen groendienst heeft ecologisch+ groenbeheer uitgevoerd.
- Er is een onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden voor het realiseren van natuurvriendelijke oevers en extensief bermbeheer.

Begraafplaatsen

- Er is een start gemaakt met het actualiseren van de beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen, de heffingsverordening voor de lijkbezorgingsrechten en de nadere regels voor de begraafplaatsen.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.470.170**	**€ 1.637.770**	**€ 1.651.571**	**- € 13.801**
Begraafplaatsen	€ 244.094	€ 243.921	€ 228.614	€ 15.307
Openbaar groen	€ 1.226.076	€ 1.393.849	€ 1.422.957	- € 29.108
I	**- € 164.430**	**- € 242.430**	**- € 235.692**	**- € 6.738**
Begraafplaatsen	- € 144.304	- € 144.304	- € 108.170	- € 36.134
Openbaar groen	- € 20.126	- € 98.126	- € 127.522	€ 29.396
Totaal	**€ 1.305.740**	**€ 1.395.340**	**€ 1.415.879**	**- € 20.539**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Openbaar groen (€ 29.108)

Betreft voornamelijk een overschrijding op het groenonderhoud aan de dorpskernen. Er zijn extra maairondes en een extra ronde kantensteken nodig geweest. Daarnaast zijn enkele plantvakken opgeknapt.

Inkomsten

Onderschrijding Begraafplaatsen (€ -36.134)

De inkomsten voor afkoopsommen eigen graven en begrafenisrechten zijn lager dan begroot. Dit komt voornamelijk doordat de aanschrijvingen voor graven die in 2024 verlopen laat zijn verstuurd waardoor de inkomsten voor verlengingen geheel in 2024 komen in plaats van (gedeeltelijk) in 2023.

Overschrijding Openbaar groen (€ 29.396)

Er is meer snippergroen verkocht dan verwacht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Speelplaatsen

Concrete doelen/acties voor 2023

- Meer aandacht voor natuurlijk spelen en spelen in het groen bij herinrichting van speelplaatsen;
- Vergroenen van verharde (grijze) speelplaatsen;
- Bij speelplaatsen die weinig gebruikt worden niet opnieuw speeltoestellen plaatsen, maar wel de speelruimte behouden en speelaanleidingen toevoegen;
- Actualiseren Nota spelen.

Instrumenten

- Nota spelen

Wat hebben we gedaan?

Speelplaatsen

- Er zijn meerdere speelplaatsen heringericht.
- Bij meerdere speelplaatsen die weinig gebruikt worden zijn oude speeltoestellen verwijderd en speelaanleidingen toegevoegd die ook kleur geven aan de grijze speelplaatsen.
- Bij de Maaslandse Dam is gestart met de aanleg van een natuurspeelplaats.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 116.263**	**€ 188.289**	**€ 175.485**	**€ 12.804**
Speelvoorzieningen	€ 116.263	€ 188.289	€ 175.485	€ 12.804
Totaal	**€ 116.263**	**€ 188.289**	**€ 175.485**	**€ 12.804**

Toelichting financiële afwijking

Verschil is minder dan € 25.000 vandaar geen toelichting nodig.

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:

- het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer;
- het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen;
- verduurzamen van het wagenpark door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente erop gericht om:

- de veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes;
- de recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

De afwikkeling van het verkeer op een zodanige wijze organiseren dat voor de inwoners beperkte overlast wordt veroorzaakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

We willen dat mensen meer gebruik maken van fietsen en andere vervoersmiddelen dan auto's. Dit past bij de ideeën van Cittaslow. In de dorpen zorgen we voor veilige wegen voor fietsers en voetgangers. Hier kunnen mensen fietsen voor hun plezier of om naar hun werk te gaan. We werken er in de regio aan om betere fietsroutes te maken tussen de verschillende steden en dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete doelen/acties voor 2023

- In stand houden openbaar vervoer in Midden-Delfland;
- Belang van onze gemeente inbrengen in infrastructurele projecten van het rijk en de provincie;
- Verbeteren van de parkeersituatie en verkeercirculatie in het centrum van Den Hoorn;
- Terugdringen van doorgaand verkeer door de dorpen;
- Mobiliseren van bedrijven tot duurzame mobiliteit;
- Opstellen visie verkeersveiligheid.

Instrumenten

- Verkeersplan Den Hoorn 2016
- Nota parkeernormen 2022
- Routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland)
- Structuurschets Harnaschpolder e.o. 2002
- Visie laadinfrastructuur (nieuw)
- Bestuurlijke overeenkomst IODS
- Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH 2016-2025
- Regionaal Investeringsprogramma
- Regionale aanbesteding laadinfrastructuur
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid
- Nationale Fietsagenda
- Klimaatplan 2021 – 2030
- Nationale Agenda Laadinfrastructuur

Wat hebben we gedaan?

- Het openbaar vervoer in Midden-Delfland is behouden gebleven.
- We hebben actieve gemeentelijke inbreng gehad in het infrastructurele project N468 van de provincie.

- Er zijn bij meerdere wegen verkeersveiligheidsmaatregelen uitgevoerd.
- In ontwerpen voor reconstructies van wegen zijn verkeersveiligheidsmaatregelen opgenomen.
- Er is geïnventariseerd wat voor knelpunten er rondom scholen zijn op het gebied van verkeersveiligheid.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 359.341**	**€ 396.262**	**€ 383.643**	**€ 12.619**
Parkeren	€ 13.678	€ 28.678	€ 20.064	€ 8.614
Verkeer en vervoer	€ 345.663	€ 367.584	€ 363.578	€ 4.006
I	**- € 41.730**	**- € 112.730**	**- € 102.601**	**- € 10.129**
Parkeren	- € 10.859	- € 10.859	- € 11.832	€ 973
Verkeer en vervoer	- € 30.871	- € 101.871	- € 90.769	- € 11.102
Totaal	**€ 317.611**	**€ 283.532**	**€ 281.042**	**€ 2.490**

Toelichting financiële afwijking

Verschil is minder dan € 25.000, vandaar geen toelichting nodig.

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het behouden en versterken van een duurzame, veilige, gezonde en aangename leefomgeving voor inwoners en bezoekers gebaseerd op de uitvoering van de Wet milieubeheer, de waarden van Cittaslow en de *Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (Global Goals).*

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland, vanuit een duurzame ontwikkeling. Een duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen ook in hun behoeften te voorzien *(VN-commissie Brundtland, 1987)*.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is één van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het onder meer om bewustwording, zodat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk is vereist, en inwoners, ondernemers en bezoekers zich meer bewust zijn dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit.

Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Uitvoering van het Duurzaamheidsprogramma fysiek Domein

Midden-Delfland 2020-2023 zorgt dat de gemeenschap van Midden-Delfland nog duurzamer wordt, zoals door maatregelen met betrekking tot klimaatadaptatie (aanpassen aan klimaatverandering) en -mitigatie (verminderen emissies broeikasgassen). Met de Energievisie ondersteunen en stimuleren wij het verminderen van energiegebruik bij inwoners en de verdere energietransitie van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie. Andere onderdelen komen terug bij de desbetreffende beleidsterreinen, zoals het beheer van de openbare ruimte en Duurzaam Boer Blijven. Doelstelling daarbij is dat Midden-Delfland in 2050 CO2 neutraal is.
Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval zoveel mogelijk gescheiden verwerken. Dit komt terug in het Afvalbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
De Wet milieubeheer wordt voor een groot deel geïntegreerd in de Omgevingswet. De gemeentelijke verplichtingen (en daarmee onze doelen) zijn uitgewerkt in operationele plannen en kaarten die gebaseerd op de regelgeving van de Wet milieubeheer. Op basis van die plannen en kaarten zijn per beleidsveld operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieu gerelateerde thema's:

- Riolering
- Afval en circulaire economie
- Handhaving, toezicht en vergunningverlening
- Bodem
- Water
- Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) en stiltebeleid
- Luchtkwaliteit
- Externe Veiligheid
- Klimaat, energie en warmte
- Groen en natuur

Concrete doelen/acties voor 2023
<u>Handhaving en vergunningverlening</u>

Met omgevingsplannen stelt de gemeenteraad vast waar welk type bedrijfsactiviteit plaats mag vinden. Vervolgens worden de individuele benodigde bedrijfsactiviteiten getoetst aan het omgevingsplan. De milieubelastende activiteiten worden door de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de voorschriften van de Wet milieubeheer, de Omgevingswet met de daarbij behorende Algemene Maatregelen van Bestuur en andere milieuregelgeving. De ODH doet dit op basis van een jaarlijks door het college vast te stellen uitvoeringsplan, waarin de wettelijke verplichtingen concreet in activiteiten zijn uitgewerkt. De jaarlijkse bijdrage aan de ODH wordt bepaald op grond van voorcalculatie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van historische data aangevuld met te verwachten wijzigingen. Daadwerkelijke afrekening van de kosten van de ODH vindt plaats op basis van werkelijke gepleegde inzet (output financiering).

<u>Bodem</u>
Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het stand-still-beginsel. Dit houdt in dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden. De bodemfunctiekaart maakt de gewenste bodemkwaliteit inzichtelijk. Voor de Harnaschpolder is een aparte bodemkwaliteitskaart vastgesteld.
Uitgangspunt van het Rijk is dat per 2023 een deel van de huidige bodemtaken van de provincie worden overgedragen aan gemeenten. De ODH moet dan formeel belast worden met deze taken. Op nationaal niveau vindt nog een discussie plaats over de vergoeding van deze voor gemeenten

nieuwe taak. In de (meerjaren)begroting is hiervoor nog geen raming opgenomen daar kosten van de werkzaamheden door de ODH en vergoeding beide nog onbekend zijn. Op dit moment wordt door het ministerie, het IPO en de VNG gewerkt aan meerjarige afspraken over financiering voor de periode 2023-2030.

Geluid
Uitgangspunten:

- Voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluid belaste bedrijven
- Ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en hier rekening mee houden in de vergunningverlening
- Geen nieuwe overlast gevende activiteiten zoals helikoptervluchten en wegverkeerslawaai

Europese richtlijn omgevingslawaai (Actieplan Geluid)
Het Actieplan Geluid is een wettelijke verplichting van de Europese commissie. Het gemeentelijk actieplan bestaat uit een geluidskaart en een actieplan voor de aanpak van de knelpunten. Het is een verplichting die iedere vijf jaar terugkeert. Het huidige actieplan is vastgesteld in 2018. Nieuwe situaties toetsen wij aan de Wet geluidhinder en worden in de vorm van voorwaarden/maatregelen volgens de wettelijke voorschriften opgenomen in de omgevingsvergunning. In 2023 starten wij met het opstellen van een nieuw actieplan geluid. Daarbij maken wij gebruik van de informatie uit een geluidskaart die in 2022 geactualiseerd wordt.

Luchtkwaliteit
Uitgangspunten:
In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) monitoren wij jaarlijks of de luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke norm. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren.
Ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit langs wegen gemonitord.

Externe Veiligheid
Uitgangspunten:

- Binnen de mogelijkheden, situaties voorkomen die kunnen leiden tot een verhoogd extern veiligheidsrisico.
- Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgeving en waar nodig verplaatsten.
- Voorbereid blijven op risico's.
- Structurele borging van externe veiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.
- Externe veiligheid als een van de thema's opnemen in de Omgevingsplannen.
- Vergroting van de bestuurlijke bewustwording voor de externe veiligheidsaspecten en –verantwoordelijkheden.
- Behoud en beheer van kennis, data, netwerk en samenwerking.

Klimaatbeleid
Klimaatadaptatie
Doelstelling daarbij is klimaatbestendigheid in 2050, door maatregelen die de gevolgen van wateroverlast (door extreme neerslag) en droogte (met kans op versnelde bodemdaling en funderingsschade) zoveel mogelijk beperken en hittestress tegengaan. Klimaatadaptatie (aanpassen aan klimaatverandering) en klimaatmitigatie (voorkomen klimaatverandering, bv RES) is opgenomen in het Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023. De fysieke maatregelen zijn locatie gebonden en verschillen hierbij voor de ruimtelijke gebieden landschap, glastuinbouw, bedrijfsterreinen en dorpen. De vele beleidsvelden die het raakt vragen aandacht, voldoende ambtelijke capaciteit en coördinatie voor implementatie.

Klimaatmitigatie
Maatregelen die het ontstaan van klimaatverandering beperken of voorkomen vallen binnen de nationale strategie van klimaatmitigatie. Voor het gemeentelijk beleid zijn dit in hoofdzaak energie en warmte.
In de RES, in 2021 opgeleverd, zijn nationale afspraken uit het Klimaatakkoord concreter gemaakt voor de regio in lijn met de eisen van de Handreiking van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie. Binnen de MRDH is gekozen voor een haalbare aanpak, die past bij het landschap, de inwoners, de bedrijven en de intrinsieke regionale kwaliteiten.

In de in 2021 vastgestelde Transitievisie Warmte (TVW) is inzicht gecreëerd ten aanzien van de route naar een aardgasvrije gemeente. Bij het overbrengen en creëren van draagvlak voor de duurzame ambities en verplichtingen naar de inwoners, vervult het energieloket een belangrijke rol. Om de inhoudelijke functie van het energieloket te versterken werken we samen met een aantal regiogemeenten. Via JUVA is er een bijdrage aan Warmte Netwerk Westland om gasverbruik van tuinders te verminderen alsmede de bijdrage van Bedrijvenpark Harnaschpolder door zonnepanelen op daken met opwekking energie gelijk aan het verbruik van 6.000 huishouden. Kader bij de uitwerking van de RES, de TVW en het energieloket is het Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023.
Voor 2022 en verder zal de uitvoering van de TVW door groot deel in teken staan van het opstarten van lokale initiatieven (pilots), waarbij de gemeente een faciliterende rol heeft om (markt-)partijen bij elkaar te brengen.

Toezicht EPBDIII
Op 10 juli 2018 heeft de Europese Commissie de herziene Europese Energy Performance of Buildings Directive (EPBD III) vastgesteld.
De richtlijn is op 10 maart 2020 geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. Vanaf deze datum moet aan de regeling en eisen worden voldaan. Deze verplichting is opgenomen in het bouwbesluit waarvoor de gemeente bevoegd gezag is. Het gaat om keuringsverplichtingen die zijn opgenomen voor verwarmings- en airconditioningssystemen met een nominaal vermogen van 70 kW. Gemeenten zijn bevoegd gezag voor toezicht en handhaving op de eisen die voortvloeien uit de EPBD.
Deze taak kan als plus taak ondergebracht worden bij de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Dat heeft gevolgen voor de jaarlijkse bijdrage aan de ODH. Op dit moment is nog geen uitsluitsel of de taak wordt overgedragen aan de ODH.

<u>Toezicht energie label C kantoren</u>

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voert per 1 januari 2023 de energielabel C-verplichting in voor kantoren. De verplichting geldt voor alle kantoren met een gebruiksoppervlakte (GBO) van minimaal 100 m² (inclusief nevenfuncties) en met een minimale kantooroppervlakte van 50% van de totale gebruiksoppervlakte van het gebouw (exclusief nevenfuncties). Dit geldt ook voor gemeentelijke vastgoed.

Deze verplichting is opgenomen in het bouwbesluit waarvoor de gemeente bevoegd gezag is. Uitgezonderd zijn monumentale kantoren, kantoren die binnen twee jaar gesloopt, getransformeerd of onteigend worden.

Deze taak is als plus taak ondergebracht bij de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH).

<u>Water:</u>

- In het kader van het afsprakenkader Emissie loze kas 2027 wordt samen met andere glastuinbouwgemeenten, waterschappen en de glastuinbouwsector gewerkt aan het voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater.
- Onder leiding van het Hoogheemraadschap van Delfland wordt samen met andere gemeenten gewerkt aan de maatregelen ten behoeve van de (chemische en ecologische) doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de resultaat verplichte oppervlaktewaterlichamen (grote wateren zoals vaarten en kanalen) en inspanningsverplichte overige, kleinere wateren. Concreet moet bijvoorbeeld gedacht worden aan de maatregelen die voortkomen uit het Afsprakenkader Emissie loze Kas, BPL en Kringloopboeren.
- Daarnaast is in 2022 een kleinschalige pilot van een toezichtproject gestart specifiek gericht op indirecte lozingen van de glastuinbouw en daarmee verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. In dit project werkt de Omgevingsdienst nauw samen met het Hoogheemraadschap om indirecte lozingen op te sporen. Doel van de pilot is het opdoen van kennis van de materie en vaststellen van mogelijkheden tot opsporing van indirecte lozingen. Bij positief resultaat zal de pilot in 2023 worden voortgezet. In dat geval zal het project grootschaliger opgezet worden dat naar verwachting resulteert in een extra bijdrage aan de ODH.
- Vanuit BPL wordt ook ingezet op terugdringen emissies van de glastuinbouw.

<u>Groen/natuur</u>

Ons natuurbeleid is verwoord in programma 1. Het groenbeleid is onderdeel van dit programma en verwoord bij het beleidsveld ‘groen’. Daarnaast voeren we de volgende zaken uit:

- Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers vanuit het gemeentelijk beheer en in samenwerking met de Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.
- Toetsen van omgevingsvergunningen aan de Wet natuurbescherming (per 1 januari 2023 Omgevingswet).

Overige concrete acties

- interne en externe communicatie over het milieu;
- waar mogelijk subsidie aanvragen ter ondersteuning van projecten;
- participatie in regionale projecten, zoals beperken emissie van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater door de glastuinbouwsector te verminderen;
- actieve participatie bij het realiseren van nieuwe geothermielocaties in Midden-Delfland;
- actieve deelname aan WarmtelinQ (voorheen Leiding door het Midden).

Instrumenten

- Wet Milieubeheer
- Omgevingswet (inwerkingtreding 1 januari 2023)
- Regionaal bodembeleid Zuid-Holland (tot gedeeltelijke taakoverheveling naar gemeente)
- Omgevingsvisie 1.0
- Bodemkwaliteitskaart bedrijfsterrein Harnaschpolder
- Bodemfunctiekaart gemeente Midden-Delfland
- Stiltebeleid Provincie Zuid-Holland
- Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023
- Regionale Energiestrategie MRDH (RES)
- Regionale energieloket
- Uitvoeringsplan Transitievisie Warmte

- Geurverordening Midden-Delfland 2009/geurhinderbeleid
- Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en visie Behoud door Ontwikkeling (Vitale Dorpen in Midden-Delfland 2025)
- LOP Midden-Delfland®2025
- Lidmaatschap Cittaslow, inclusief Global Goals en kennisuitwisseling binnen landelijk netwerk
- Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
- Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.
- Omgevingsplan
- Regelgeving bruidsschat Omgevingswet

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2023

Handhaving en vergunningverlening

De Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) heeft toezichts- handhavings- en vergunningverleningstaken op het gebied van milieu uitgevoerd, op basis van het door het college vastgesteld uitvoeringsplan. De werkzaamheden van de ODH voldeden in 2023 aan de kwaliteitscriteria van de Wabo en de kaders die gesteld zijn vanuit de Wet VTH. De in 2023 door de ODH besteedde uren vallen binnen de in het uitvoeringsplan geraamde capaciteit en financiële bijdrage voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Met inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 verschuift een deel van de wet- en regelgeving naar het Omgevingsplan. Deze regelgeving is ogenomen in de zgn. bruidsschat en wordt te zijner tijd onderdeel van het vast te stellen Omgevingsplan. In 2023 zijn door ODH voorbereidende activiteiten uitgevoerd op de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarnaast heeft ODH de gemeente ondersteund bij voorbereiding op milieuthema's binnen de Omgevingswet.

In 2023 is in samenwerking met ODH en regiogemeenten onderzocht welke regelgeving van de bruidsschat op de thema's bodem, geluid en externe veiligheid geharmoniseerd kunnen worden in de regio. De bepalingen uit de bruidsschat zijn op alle milieuthema's geanalyseerd. Beoordeeld is welke regels aangepast, gewijzigd of geschrapt kunnen worden ter verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving.

Bodem

ODH heeft namens de gemeente bodemtaken uitgevoerd, zoals beoordelen en toetsen van onderzoeksrapporten en saneringsplannen. Daarnaast is geadviseerd op het aspect bodem bij diverse ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

Geluid

In 2023 is een begin gemaakt met opstellen van dit Actieplan Geluid. Het gemeentelijk Actieplan Geluid bestaat uit een geluidsbelastingkaart en een actieplan voor de aanpak van de knelpunten. De in 2022 vastgestelde nieuwe EU-geluidsbelastingkaart vormt de basis voor het opstellen van het gemeentelijke actieplan. Het actieplan en de voorbereiding van de saneringsopgave geluid voor woningen zijn in 2023 uitgevoerd. Voor de voorbereiding is

in 2023 een voorbereidingssubsidie bij Bureau Sanering Verkeerslawaai aangevraagd en ontvangen.

Het aspect geluid is betrokken bij het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen en ontwikkelingen. Daarnaast is het aspect geluid getoetst bij relevante omgevingsvergunningen-bouw.

Luchtkwaliteit

Uitgangspunten:
In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) monitoren wij jaarlijks of de luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke norm. Ook in 2023 is de luchtkwaliteit langs wegen gemonitord. De periode waarover de luchtkwaliteit is bepaald, is van het voorgaande jaar (2022). Er zijn geen knelpunten gesignaleerd. De luchtkwaliteit langs veel gemonitorde wegen ligt ver onder de wettelijke grenswaarden en benadert voor een groot deel van de wegen de WHO-waarden.

Daarnaast is in 2023 bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het aspect luchtkwaliteit beoordeeld.

Externe Veiligheid

In 2023 is bij nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen en ruimtelijke procedures het aspect Externe Veiligheid getoetst.

Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet verandert de benadering van externe veiligheid van vooral risicogericht naar effectgericht. In 2023 zijn in samenwerking met ODH, Veiligheidsregio Haaglanden en de Haaglanden gemeenten de wijzigingen en mogelijke keuzes onderzocht. Uiteindelijk zullen de gemeentelijke keuzes in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan opgenomen worden.

Klimaatbeleid

Klimaatadaptatie
De raad is in mei 2023 geïnformeerd over wat de klimaatadaptieve opgave voor Midden-Delfland inhoudt.

In 2023 is gestart met de opstelling van een projectplan klimaatadaptatie, dat in 2024 dient te leiden tot een realistisch uitvoeringsprogramma dat zich richt op maatregelen ten aanzien van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress. In de Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2026 is uitgewerkt wat nodig is om klimaatadaptatie in de gemeente te implementeren. De uitvoering van deze strategie heeft in 2023 vertraging opgelopen wegens gebrek aan personele capaciteit.

De gemeente heeft drie projecten versneld kunnen oppakken, door cofinanciering via de Klimaatimpulsregeling. De aanvraag hiervoor is gecoördineerd vanuit de Samenwerkingsagenda Klimaatadaptatie Werkregio Delfland. Er is in 2023 een rijksbijdrage verkregen van in totaal €141.000.

In het landelijk gebied loopt de pilot Water Vasthouden. In één van de polders wordt met stakeholders verkend hoe ‘klimaatslim’ veeteelt kan worden bedreven. Het Hoogheemraadschap leidt dit project. In 2023 is er beperkt voortgang geboekt.

Klimaatmitigatie

In 2023 is uitvoering gegeven aan de Transitievisie Warmte (2021), onder meer door strategische samenwerking met het Regionaal Energieloket (REL). Naast een aantal collectieve inkoopacties zijn meerdere lokale initiatieven gefaciliteerd. Een voorbeeld van een lokale actie is een cadeaukaart-actie waarmee inwoners die energiearmoede ervaren producten en apparaten kunnen kopen die minder energie verbruiken. In 2023 is daarmee een goede basis gelegd (draagvlak onder bewoners) waarop de komende jaren voortgebouwd kan worden voor wat betreft uitvoering energietransitie gebouwde omgeving. Daarvoor zijn rijksgelden beschikbaar gekomen.

Rondom de ontwikkelingen van het Warmte Netwerk Westland en de aanleg WarmtelinQ zijn contacten onderhouden met gemeente Westland, Delft en Gasunie. Binnen de RES is een regionaal warmtenet een belangrijke strategische pijler. Zo is vanuit de RES gekeken naar een manier om de regionale coördinatie hiervoor effectief vorm te geven.

In 2023 is het Uitvoeringsprogramma verduurzaming koopwoningen 2023 - 2026 (MJUP) vastgesteld. Dit MJUP wordt gedeeltelijk betaald met de specifieke uitkering van het rijk "regeling lokale isolatieaanpak". Met deze gelden ontzorgen we bewoners die het hardst ondersteuning nodig hebben bij de energietransitie.

Toezicht energie label C kantoren
Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voerde per 1 januari 2023 de energielabel C-verplichting in voor kantoren. De taken hieromtrent op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn in 2023 belegd als zgn. plustaken bij de ODH. De ODH heeft in 2023 eerst de informatie uit verschillende bronnen verzameld en geanalyseerd. Daarna is in de 2e helft van 2023 het toezicht gestart. Daarnaast zijn in de 2e helft van 2023 aanvullende acties gestart om een betere informatiepositie te komen ten aanzien van de label-C plicht.

<u>Water</u>

Onder leiding van het Hoogheemraadschap van Delfland is samen met andere gemeenten gewerkt aan de maatregelen ten behoeve van de (chemische en ecologische) doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027.

Binnen het afsprakenkader Emissieloze Kas 2027 is samen met andere glastuinbouwgemeenten, waterschappen en de glastuinbouwsector gewerkt aan het voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater.

<u>Groen/natuur</u>
Ons natuurbeleid is verwoord in programma 1. Het groenbeleid is onderdeel van dit programma en verwoord bij het beleidsveld ‘groen’. Daarnaast voeren we de volgende zaken uit:

- Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers vanuit het gemeentelijk beheer en in samenwerking met de Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.;
- Toetsen van omgevingsvergunningen aan de Wet natuurbescherming.

Overige concrete acties

- interne en externe communicatie over het milieu;
- waar mogelijk subsidie aanvragen ter ondersteuning van projecten;
- participatie in regionale projecten, zoals beperken emissie van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater door de glastuinbouwsector te verminderen;
- actieve participatie bij het realiseren van nieuwe geothermielocaties in Midden Delfland;
- actieve deelname aan WarmtelinQ (voorheen Leiding door het Midden).

Instrumenten

- Wet Milieubeheer
- Regionaal bodembeleid Zuid-Holland
- Bodemkwaliteitskaart bedrijfsterrein Harnaschpolder
- Stiltebeleid Provincie Zuid-Holland (onderdeel provinciale Omgevingsverordening)
- Regionale Energiestrategie MRDH
- Energieloket
- Geurverordening Midden-Delfland 2009/geurhinderbeleid
- Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en visie Behoud door Ontwikkeling (Vitale Dorpen in Midden-Delfland 2025)
- LOP Midden-Delfland®2025
- Bestemmingsplan Buitengebied Gras
- Lidmaatschap Cittaslow, inclusief Global Goals en kennisuitwisseling binnen landelijk netwerk
- Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
- Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.
- Bestemmingsplannen

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met deelname aan Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex wordt beoogd om op efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling.

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) voert wettelijke milieutaken uit. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 4.621.538**	**€ 5.074.685**	**€ 5.004.599**	**€ 70.086**
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.155.650	€ 2.264.952	€ 2.260.357	€ 4.595
Milieubeheer	€ 878.890	€ 1.326.736	€ 1.232.860	€ 93.876
Riolering	€ 1.586.998	€ 1.482.997	€ 1.511.382	- € 28.385
I	**- € 4.519.472**	**- € 4.882.840**	**- € 5.003.244**	**€ 120.404**
Afvalverzameling en -verwerking	- € 2.632.189	- € 2.741.491	- € 2.734.580	- € 6.911
Milieubeheer	€ 0	- € 358.067	- € 357.224	- € 843
Riolering	- € 1.887.283	- € 1.783.282	- € 1.911.440	€ 128.158
Totaal	**€ 102.066**	**€ 191.845**	**€ 1.355**	**€ 190.490**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Milieubeheer (€ 93.876)

De uitgaven voor klimaat en energie uitvoeringskosten zijn achter gebleven op begroot (€ 70.707). Het restant is het volgende jaar beschikbaar (zie ook inkomsten). Hiernaast is er een verschuiving van werkgeverslasten (€ 18.744). Het restant verschil is verdeeld over meerdere posten.

Overschrijding Riolering (€ -28.385)

De overschrijding voornamelijk vanwege een afrekening electriciteit, gas en water en hogere onderhoudskosten riolering.

Inkomsten

Overschrijding Riolering (€ 128.158)

Betreft meer-inkomsten uit aansluitvergunningen riolering (€ 78.120). Daarnaast is er een onttrekking uit de voorziening benodigd (€ 98.822). Het restant zit in meerdere mutaties waaronder de doorschuiving van uitvoeringskosten klimaatadaptatie naar 2024 (€ -45.300) en de werkelijke rioolrechten (niet)woningen (€ 4.089).

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 3	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 2.367.575	€ 29.584	€ 884.584	€ 884.584	€ 0
Inkomsten	- € 2.396.267	- € 733.211	- € 898.211	- € 667.053	- € 231.158
Totaal	**- € 28.692**	**- € 703.627**	**- € 13.627**	**€ 217.531**	**- € 231.158**

Inkomsten

Onderschrijding (€ 231.158)

Algemene reserve:

- De totale onderschrijding op het doorschuifbudget Baggerwerkzaamheden bedraagt € 67.000.

Reserve onderhoud kapitaalgoederen:
- De totale onderschrijding op de beheer en onderhoud van de openbare ruimte bedraagt € 150.000.

het restant verschil wordt verklaard door meerdere kleine bedragen onder de € 25.000.

Investeringen programma 3

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
reconstructie kruispunt Oude Veiling (2004)(K)	€ 59.621	€ 0	€ 59.621	Ja	Project afgerond
Reconstr. wegen Woudseln & Lookwat. Den Hoorn 2023(K)	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Reconstructie Veenakkerweg (2016)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Reconstructie Burg. v.d. Lelijkade(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2025
Reconstructie Boezemkade/ Kwakelweg (2017)(K)	€ 105.718	€ 105.866	- € 148	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat (2017)(K)	- € 3.100	€ 9.200	- € 12.300	Nee	Loopt door in 2024
Aanp. Dijkshoornse weg tbv dorpsvernieuwing (2017)(K)	€ 236.598	€ 208.663	€ 27.935	Ja	Project afgerond
Reconstructie Kluiskade(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2025
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2 (2018)(K)	- € 21.500	€ 0	- € 21.500	Nee	Loopt door in 2024

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Reconstructie Willemsoordseweg (2018)(K)	€ 424.699	€ 234.137	€ 190.562	Nee	Loopt door in 2024
Reconstructie en dijkverzwaring Hoornsekade(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Reconstructie Maassluisseweg(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Vervangen brug Trekkade/Kerkweg M004(K)	€ 666.776	€ 43.265	€ 623.511	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen Sionsbrug DH021(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Renoveren Hodenpijlbrug S028 behoud gem. monument(K)	€ 50.000	€ 1.138	€ 48.863	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen brug fietspad 't Woud S034(K)	€ 146.694	€ 147.233	- € 539	Ja	Project afgerond
Vervangen Schout-Jansheulbrug (S027)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2027 en 2028
Vervangen brug Zuidkade-Zouteveenseweg (S022)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Verv. bruggen Willemsoordseweg S032 en S042 (2018)(K)	€ 132.319	€ 43.724	€ 88.595	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen ophaalbrug Gaagweg S024(K)	€ 452.323	€ 57.595	€ 394.728	Nee	Loopt door in 2024

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Bouw nieuwe Zoutloods(K)	€ 198.254	€ 172.562	€ 25.692	Nee	Loopt door in 2024
Verkeersmaatregelen Zouteveense weg (2018)(K)	€ 51.808	€ 0	€ 51.808	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen lichtmasten 2021(K)	€ 157.212	€ 158.810	- € 1.598	Ja	Project afgerond
Vervangen brug Hoornseweg DH003(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2027
Reconstructie en verb. fietspad Rotterdamseweg(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2025
Onderzoek afwaardering Hoornseweg (2019)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Onderzoek doseerinstallaties(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Reconstructie Slot de Houvelaan(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Opwaarderen fietspad en asfalteren Westgaag(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Vervangen lichtmasten 2022(K)	€ 175.350	€ 175.255	€ 95	Ja	Project afgerond
Reconstr. deel Westlander, Schouw, Aak en Praam(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Reconstructie Hoornseweg metropolitane fietsroute(K)	€ 50.000	€ 0	€ 50.000	Nee	Gedeelte al doorgeschoven, loopt door in 2024
Reconstructie Maassluisseweg 2021(K)	€ 25.000	€ 9.615	€ 15.385	Nee	Gedeelte al doorgeschoven, loopt door in 2024

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Vervangen lichtmasten en armaturen 2023(K)	€ 118.500	€ 107.345	€ 11.155	Nee	Gedeelte al doorgeschoven, loopt door in 2024
Voetpad van 's-Herenstr. naar Annie M.G Schmidpl.(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Aanleg parkeerverharding(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Kadeverbeteringsproject Schipluiden - wegen (2022)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Project Centrumplan Schipluiden (2021)(K)	€ 355.100	€ 0	€ 355.100	Nee	Loopt door in 2024
Reconstructie Commandeurskade deel 2 (2023)(K)	- € 66.116	€ 0	- € 66.116	Nee	Loopt door in 2024
Halfverhardingspaden begraafplaats Maasland(K)	€ 75.000	€ 74.996	€ 4	Ja	Project afgerond
Reynbolt van Maeslantstraat 2022(K)	- € 41.878	€ 23.649	- € 65.527	Nee	Loopt door in 2024
Parkeerplaats Tiendweg 2022(K)	- € 73.664	€ 11.444	- € 85.108	Nee	Loopt door in 2024
Herinrichting openbaar groen 2019(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2020(K)	€ 181.701	€ 182.126	- € 425	Ja	Project afgerond
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2021(K)	€ 266.231	€ 120.543	€ 145.688	Nee	Loopt door in 2024

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Reconstructie speelvoorzieningen 2021(K)	€ 47.705	€ 44.731	€ 2.974	Ja	Project afgerond
Herinrichting openbaar groen 2022(K)	€ 19.612	€ 9.165	€ 10.447	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2022(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Speelvoorzieningen 2022(K)	€ 95.000	€ 0	€ 95.000	Nee	Loopt door in 2024
Aanpassen ondergrond (tegels) speelplaatsen (2019)(K)	€ 13.691	€ 13.691	€ 0	Ja	Project afgerond
Aanleg groenvoorziening binnenterrein Centr. Maasl(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Kadeverbeteringsproject Schipluiden - groen (2022)(K)	€ 70.433	€ 31.803	€ 38.630	Ja	Project afgerond
Herinrichting openbaar groen 2023(K)	€ 50.000	€ 0	€ 50.000	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2023 (K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Speelvoorzieningen 2023(K)	€ 110.000	€ 0	€ 110.000	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen opslagkluis gevaarlijke stoffen (2021)(K)	€ 3.279	€ 3.279	€ 0	Ja	Project afgerond
Vervangen pompunits drukriolering 2021(K)	€ 126.229	€ 124.865	€ 1.364	Ja	Project afgerond

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Vervangen vrijvervalriolering 2020(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Vervangen vrijvervalriolering 2021(K)	€ 70.956	€ 70.644	€ 312	Ja	Project afgerond
Vervangen vrijvervalriolering 2022(K)	€ 254.070	€ 256.067	- € 1.997	Ja	Project afgerond
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2022(K)	€ 90.000	€ 42.450	€ 47.550	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen pompunits drukriolering 2022(K)	€ 147.985	€ 148.450	- € 465	Ja	Project afgerond
Vervangen pompunits drukriolering 2023(K)	€ 149.000	€ 65.248	€ 83.752	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen pompen Hoofdgemalen 2023(K)	€ 0	€ 2.666	- € 2.666	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen vrijvervalriolering 2023(K)	€ 290.000	€ 266.484	€ 23.516	Nee	Loopt door in 2024
Aanpassingen minicontainers ivm zijbelading (2020)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Aanvullend krediet zijbelader (2023)(K)	€ 50.000	€ 51.245	- € 1.245	Nee	Loopt door in 2024

Programma 4

Programma 4: Onderwijs

Beleidsveld onderwijs:

Beleidsdoel

Passend onderwijs voor alle jongeren. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo dichtbij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jongeren.

De gemeente zet zich ervoor in dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen. En de gemeente spant zich in om kinderen met een onderwijsachterstand of een risico daarop extra (taal)ondersteuning te bieden, zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het beste aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden.

De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen, afgestemd op de behoefte van de inwoners van de dorpen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

We willen optimale deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt bereiken. En daarnaast onderwijshuisvesting, afgestemd op de behoefte van de inwoners van Midden-Delfland.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De mogelijkheid om onderwijs te volgen en daarmee kansen op de arbeidsmarkt te vergroten is een toetsingscriterium van Cittaslow. De percentages kinderen met een (onderwijs)achterstand en jeugdwerkloosheid zijn in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionale gemiddelde. Niet het bepalen van de keuzes van mensen, maar mensen bewust maken van de gevolgen van hun eigen keuzes is onderdeel van de filosofie van Cittaslow.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

De gemeente, kinderopvang en scholen zorgen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie. De gemeente en de scholen zorgen voor extra ondersteuning voor kinderen van inburgeraars en statushouders. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.

Concrete doelen/acties voor 2023

Uitvoeren van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) met als belangrijk uitgangspunt Onderwijshuisvesting in 2023.
Wij maken bestuurlijke afspraken met onze buurgemeenten Rijswijk en Delft, om het meer dan evenredige aantal kinderen uit buurgemeenten dat gebruik maakt van de scholen in het dorp Den Hoorn, beheersbaar te maken.
Uitvoering van de nieuwe regionale Beleidsagenda 2021-2024 RMC (regionale meldt en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten).
Concentratie van voorzieningen voor onderwijs en kinderopvang in het dorp Schipluiden

Instrumenten

- Integraal Huisvestingsplan
- Huisvestingsverordening onderwijs
- Leerlingenprognose
- Verordening leerlingenvervoer
- Jaarlijks huisvestingsprogramma (B&W)
- Leerplichtverslag
- Overeenkomst LEA
- Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
- Wet passend onderwijs
- Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Wat hebben we gedaan?

Operationele doelen om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
De gemeente, kinderopvang en scholen hebben gezorgd voor voor- en vroegschoolse educatie. In 2023 hebben we met behulp van de NPO-gelden hier extra inzet voor kunnen bieden in de vorm van extra plaatsen bovenop de reguliere 24 plaatsen en in de vorm van extra pedagogische begeleiding. De gemeente en de scholen hebben gezorgd voor extra ondersteuning voor kinderen van statushouders. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlieten, zijn opgeroepen voor een gesprek.

Concrete doelen/acties voor 2023
- Ook in 2023 hebben een tweetal overleggen Lokaal Educatieve Agenda (LEA) plaatsgevonden. De belangrijkste onderwerpen waren Integraal Huisvestingsplan (IHP), onderwijsachterstandenbeleid, nieuwkomers, jeugdhulp en zorg in relatie tot onderwijs.
- Met de buurgemeente Maassluis vond overleg plaats over grensverkeer van leerlingen in relatie tot onderwijs.
- In 2023 is een start gemaakt met het realiseren van een Integraal HuisvestingsPlan (IHP) voor onderwijs en kinderopvang in nauw overleg met schoolbesturen en kinderopvangorganisaties. Daarin krijgt de situatie van alle dorpskernen aandacht.
- In het kader van de regionale RMC Beleidsagenda 2021-2024, is de inzet in Midden-Delfland gericht geweest op het herplaatsen van voortijdig schoolverlaters (capaciteit van de jongerenconsulent).

-In 2023 is gestart met het opstellen van een geactualiseerd beleidskader voor- en vroegschoolse educatie in overleg met stakeholders.

-In 2023 zijn afspraken gemaakt over een eenduidige inzet van schoolcontactpersonen en maatschappelijk werk op onze basisscholen. Er is onder andere afgesproken dat licht preventieve zorg op de scholen voortaan is voor alle leerlingen, dus ook leerlingen uit grensgemeenten.

Instrumenten
- Integraal Huisvestingsplan
- Verordening voorzieningen onderwijshuisvesting
- Verordening leerlingenvervoer
- Leerplichtverslag
- Lokaal Onderwijs Beleid
- Overeenkomst LEA
- Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
- Wet passend onderwijs
- Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.943.226**	**€ 2.202.352**	**€ 2.119.736**	**€ 82.616**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 935.566	€ 1.061.321	€ 1.000.554	€ 60.767
Huisvesting onderwijs	€ 1.007.660	€ 1.141.031	€ 1.119.183	€ 21.848
I	**- € 431.358**	**- € 449.802**	**- € 398.750**	**- € 51.052**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	- € 244.961	- € 263.405	- € 189.353	- € 74.052
Huisvesting onderwijs	- € 186.397	- € 186.397	- € 209.398	€ 23.001
Totaal	**€ 1.511.868**	**€ 1.752.550**	**€ 1.720.986**	**€ 31.564**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Gemeenschappelijke baten en lasten (€ 60.767)

Het aantal plaatsingen op voor- en vroegschoolse educatieplekken peuters bij kinderopvang is achtergebleven op de verwachting €60.000. De latere start in het jaar van schoolmaatschappelijk werk €10.000 en specifieke regelingen die tevens verband houden met de lagere baten €17.000 en €12.000 vormen de belangrijkste oorzaken van de onderschrijding. Daartegenover staan overschrijdingen op het leerlingenvervoer €50.000. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Inkomsten

Onderschrijding Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs (€ -74.052)

De regionale bijdrage Vroegtijdse Schoolverlating is de afgelopen jaren gedaald €18.000. De begroting was hier nog niet op aangepast. Door onzekerheden in de verantwoording Nationaal Programma Onderwijsachterstanden 2022 heeft de rijksoverheid de vergoeding lager vastgesteld €52.500. Vanwege verlenging van de NPO-periode wijzigt de boekhoudkundige toedeling van de baten over de jaren, maar blijft de totale toegekende rijksbijdrage gelijk. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 4	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 57.326	€ 52.500	€ 85.500	€ 84.014	€ 1.486
Inkomsten	- € 186.105	- € 325.820	- € 325.820	- € 325.820	€ 0
Totaal	**- € 128.779**	**- € 273.320**	**- € 240.320**	**- € 241.806**	**€ 1.486**

Geen toelichting opgenomen bedrag is namelijk kleiner dan € 25.000.

Programma 5

programma 5: Sociaal Domein en Welzijn

Beleidsveld Sociaal Domein

a. Wmo
b. Jeugdwet
c. Participatiewet
Voor de uitvoering van de Participatiewet verwijzen wij naar programma economische en sociale zaken (programma 6).

Beleidsdoel

Met dit programma trachten we iedere inwoner–zelfstandig- te laten participeren in de maatschappij. Hierbij gebruik makend van hun kracht en eigen netwerk. Centrale notie hierin is het faciliteren, versterken en benutten van de eigen kracht van zowel individuele inwoners, als de netwerken en sociale verbanden in de gemeente. Daarnaast is een belangrijk doel het stabiliseren en terugdringen van de kosten in met name de jeugdzorg.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen neemt deel aan de samenleving.
- Jeugdigen groeien gezond en veilig op met voldoende mogelijkheden tot ontplooiing.
- Inwoners kunnen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis wonen.
- Ondersteuning van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken. Zij maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen binnen het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen. Wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dichtbij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op zijn aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
Waar mogelijk de zorg dichter bij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie hierbij een schakel vormen tussen burgers en zorgaanbieders. Hierbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is.

Concrete doelen/acties voor 2023
<u>Wmo:</u>
Voortzetten van de ingezette transformatie binnen de Wmo. Hiertoe wordt in 2023 ingezet op: 1) continueren van het resultaatgericht werken, 2) stimuleren van innovaties in zorg en ondersteuning, en 3) structureel inzetten op preventie en het versterken van de eigen kracht. We doen dit samen met de H4 gemeenten.

- Aanbesteding Wmo-diensten voor 2023.

- Doorontwikkeling en decentralisatie van de beleidstaken Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.
- Regionale aanpak en implementatie van Housing First voor thuis- en dakloosheid
- Onderzoeken Flexwoningen dak-en thuisloosheid
- Toezicht WMO GGD: voortzetten DVO 2023

Jeugd:
Uitvoering geven aan de ambities zoals opgenomen in het beleidskader Jeugd, vastgesteld in mei 2020

- Regionaal uitvoering geven aan het jaarplan volgend uit de regiovisie.
- Doorontwikkeling van de lokale informatievoorziening.
- Implementatie inkoop jeugdhulp 2021-2024

Instrumenten

- Algemene Subsidieverordening (ASV)
- Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland
- Besluit doorontwikkeling van het Maatschappelijk Team
- Beleidsnota Privacy in het sociaal domein
- Verordening en beleidsregels Wmo-Jeugd
- Beleidskader Jeugd 2020-2023
- Beleidskader VVE Midden-Delfland Subsidieregeling Kwaliteit Peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie
- Inkoopstrategie regio Haaglanden 2020-2024
- Inkoopvisie en inkoopstrategie H4 2023 en verder
- Cliëntervaringsonderzoek Wmo en jeugd
- Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
We hebben ingezet op het dichter bij de inwoners organiseren van de zorg. In partnerschap en co-creatie vormen we hierbij een schakel tussen burgers en zorgaanbieders. In de uitvoering van de ondersteuning van onze inwoners hebben we ingezet op preventie en bieden van kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is. We werken vervolgens zoveel mogelijk integraal vanuit de situatie van het huishouden of gezin.

Een belangrijke ontwikkeling voor het onderwerp gezondheid is respectievelijk op landelijk, regionaal en lokaal niveau, het Gezond Actief Leven Akkoord (IZA), Regionaal Integraal GezondheidsAkkoord (RIGA) en Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). Uitgangspunt zijn daarbij het concept positieve gezondheid en preventie.

Concrete doelen/acties voor 2023

Wmo:

De aanbesteding WMO-diensten is eind 2022 afgerond en in 2023 succesvol geïmplementeerd. Inwoners hebben geen negatieve gevolgen ervaren van de nieuwe aanbesteding. De uitkomsten van het cliënt ervaringsonderzoek 2023 laten zien dat onze inwoners tevreden zijn over onze WMO-diensten.

De inkoop beschermd wonen en beschermd thuis is in 2023 afgerond en gaat per 1 januari 2024 in. Het woonplaatsbeginsel beschermd wonen is vanwege landelijke ontwikkelingen uitgesteld. We hebben daar wel voorbereidingen voor getroffen.

We sluiten aan bij de regionale ontwikkelingen rondom Housing First en flexwonen dak- en thuisloosheid. Voor gezinnen in Midden-Delfland die acuut dakloos raken hebben we afspraken gemaakt met een plaatselijk hotel voor kortdurende opvang. Er is een pilot spoedzoekersregeling (Euterpe) gestart.

Toezicht WMO is geactualiseerd.

Jeugd:

Samen met de regiogemeenten is samengewerkt aan het regionale jaarplan. Hierbij is onder andere gewerkt aan de omvorming van Jeugdhulp Plus, caseloadverlaging van de jeugdbescherming en grensverkeer van leerlingen in het speciaal onderwijs.

We hebben verder gewerkt aan verfijning van het lokale dashboard Jeugd. Een stap hierin is dat in 2023 de koppeling is gerealiseerd tussen rapportage- en managementsysteem.

Het lokale beleidskader Jeugd is geëvalueerd. De uitkomsten worden meegenomen in het nieuw op te werken beleidskader. Een van de uitkomsten is dat het lokale team stevig gepositioneerd is en in lijn met de uitgangspunten van de landelijke Hervormingsagenda.

Positieve gezondheid

Het onderwerp positieve gezondheid vraagt een integrale benadering en brede inzet. In 2023 is het lokale GALA-plan opgewerkt. Dit vraagt inzet van diverse maatschappelijke organisatie om te komen tot een gezond en actief leven en krijgt nog een verdere uitwerking.

Instrumenten
- Algemene Subsidieverordening (ASV) - Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland - Besluit doorontwikkeling van het Maatschappelijk Team - Beleidsnota Privacy in het sociaal domein - Verordening en beleidsregels Wmo-Jeugd - Beleidskader Jeugd 2020-2023 - Beleidskader VVE Midden-Delfland Subsidieregeling Kwaliteit Peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie 2021 - Inkoopstrategie regio Haaglanden 2020-2024 - Inkoopvisie en inkoopstrategie H4 2023 en verder - Cliëntervaringsonderzoek Wmo en jeugd

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

GR GGD en VT Haaglanden.
De GGD bewaakt en monitort de publieke gezondheid in de regio Haaglanden. Zij bevordert de gezondheid en beschermt tegen natuurlijke en/of opzettelijke bedreigingen van de volksgezondheid door toezicht of actief ingrijpen. Veilig Thuis Haaglanden draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden sluit in opdracht van de 10 gemeenten in Haaglanden onder meer de contracten met de aanbieders van jeugdhulp die medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het door de raad vastgestelde inkoopplan Jeugd. Inzet van het servicebureau beperkt de administratieve last van partners en gemeenten. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en het behoud van de zorginfrastructuur.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 11.544.055**	**€ 12.239.959**	**€ 11.761.482**	**€ 478.477**
Jeugd	€ 4.938.789	€ 4.857.010	€ 4.735.590	€ 121.420
Jeugdgezondheid szorg (uniform)	€ 617.357	€ 656.895	€ 642.910	€ 13.985
Kinderopvang	€ 155.493	€ 155.493	€ 156.338	- € 845
Maatschappelijk team	€ 802.243	€ 1.030.851	€ 785.805	€ 245.046
Openbare gezondheidszorg	€ 299.948	€ 325.117	€ 325.342	- € 225
Vreemdelingen	€ 138.496	€ 420.161	€ 527.827	- € 107.666
WMO	€ 3.963.236	€ 4.144.241	€ 3.998.808	€ 145.433
WMO en jeugd	€ 628.493	€ 650.191	€ 588.863	€ 61.328
I	**- € 113.480**	**- € 661.998**	**- € 949.214**	**€ 287.216**
Jeugd	€ 0	- € 10.222	- € 10.262	€ 40
Openbare gezondheidszorg	€ 0	- € 49.669	- € 192.449	€ 142.780
Vreemdelingen	€ 0	- € 200.116	- € 337.267	€ 137.151
WMO	- € 113.480	- € 401.991	- € 409.236	€ 7.245
Totaal	**€ 11.430.575**	**€ 11.577.961**	**€ 10.812.268**	**€ 765.693**

Toelichting financiële afwijking

Algemeen Wmo, Welzijn en Sport

In 2023 zijn met de IZA en GALA-middelen specifieke financieringsmogelijkheden ontstaan. Hoewel de regelingen en bijbehorende middelen in het eerste halfjaar bekend werden, kwam concrete informatie over toegestane inzet en mogelijke regionale projecten pas laat beschikbaar. Dit heeft ertoe geleid dat personele inzet alsnog verantwoord kon worden onder de specifieke budgetten. Als gevolg hiervan ontstaan voordelen op inzet van inhuur en dienstverlening door derden. De gedeclareerde kosten voor eigen personeel leiden niet tot lagere lasten, maar worden zichtbaar aan de inkomstenzijde onder Openbare gezondheidszorg

Uitgaven

Onderschrijding Jeugd (€ 121.420)

Binnen de jeugdhulp zien we een onderschrijding van PGB €275.000 en overschrijdingen op enkele andere posten als gevolg van met name meerkosten die voortvloeien uit de afbouw van jeugdhulp plus (€35.000), en hogere kosten voor doelgroepenvervoer (€54.000). Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Onderschrijding Maatschappelijk team (€ 245.046)

Het grootste deel van de onderschrijding betreft tijdelijke inhuur die eind 2023 is gestart, maar waarvan het grootste deel van de inzet en kosten doorlopen in 2024. Een onderschrijding van € 95.000 is daarnaast het gevolg van gewijzigde toedeling van uitvoeringscapaciteit naar aanleiding

van de eerder genoemde rijksregelingen zoals IZA en GALA. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Overschrijding Vreemdelingen (€ - 107.666)
Het is in 2023 niet nodig gebleken om naast de reguliere inzet extra ondersteuning te bieden in het kader van vreemdelingenbeleid €33.000. Bij het vaststellen van het implementatieplan Inburgering is afgesproken meerjarig budget beschikbaar te stellen voor maatwerk statushouders. Hiervan resteert eind 2023 €46.000 De onderschrijding van €75.000 op de inburgeringsactiviteiten komen voort uit lagere aantallen en het feit dat de statushouders in de loop van het jaar starten.

Op noodopvang zijn zowel voor Euterpe als het onderzoek naar de locatie van het AZC nadelen te melden van respectievelijk €167.000 en €77.000. Bij de start van de verkenning naar een AZC in de gemeente is een werkbudget geraamd voor additionele kosten van €50.000. De overschrijding van €77.000 op dit budget wordt voor € 40.000 verklaard door extra personele inzet vanuit de gemeentelijke organisatie. Daarnaast zijn kosten voor participatie (meerdere bijeenkomsten, zaalhuur, installaties, etc.) hoger uitgevallen en zijn er in 2023 kosten gemaakt aan vastgoedadvies en notariskosten voor het verwerven van de locatie. Tegenover de kosten voor Euterpe staat een ruime inkomst vanuit specifieke middelen.

Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Onderschrijding Wmo (€ 145.433)
Zowel de uitgaven als inkomsten voor GALA zijn in 2023 lager geweest dan wij in de begroting hadden voorzien €22.000. De onderschrijding op de Wmo bedraagt €76.000 op ingezette zorg. Deze valt deels te verklaren door de afgenomen inzet PGB ten gunste van de zorg in natura. De ingekochte zorg sluit beter aan op de zorgvraag van onze inwoners. In de uitvoeringskosten is sprake van onderschrijding op de onderdelen medische keuring, toezicht en bemoeizorg. Medische keuringen zijn op kleine schaal ingezet €24.000, toezicht is opgenomen onder kinderopvang €15.000 en bemoeizorg wordt uitgevoerd door eigen medewerkers €20.000 Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Onderschrijding Wmo en jeugd (€ 61.328)

De onderschrijding heeft betrekking op diverse subsidiebudgetten. Zo kon een deel van de lasten binnen GALA-onderwerpen gebracht konden worden €13.000. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Inkomsten

Overschrijding Openbare gezondheidszorg (€ 142.780)

Op dit product is de bate verantwoord voor de specifieke regeling SPUK €142.600.

Overschrijding Vreemdelingen (€ 137.151)

Op de reguliere inburgeringsactiviteiten bestaat een onderschrijding €75.000 die verband houdt met lagere lasten. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Beleidsveld Welzijn

Beleidsdoel

De bedoeling is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooien, zodat hij volwaardig aan de maatschappij kan deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit en de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee ook aan het welzijn van de inwoners.

Het culturele- en verenigingsleven in Midden-Delfland draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk als gemeente te beschikken over goede basisvoorzieningen en een vitaal verenigingsleven. Daarnaast is het belangrijk dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner. Als onderdeel van het cultuurbeleid is ook het erfgoedbeleid. Op het gebied van erfgoed willen we de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap en de dorpen en buurtschappen behouden, versterken en beleefbaar maken. Dit is onderdeel van diverse beleidsvelden in het fysieke domein. Behoud, bescherming en de verbetering van de kwaliteit van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, archeologische vindplaatsen, cultuurhistorische elementen in het landschap, het trekvaartverleden als ook het oeroude veenweidelandschap zelf behoren tot het gemeentelijk erfgoed en dragen bij aan de gemeentelijke identiteit. Deze elementen zijn onderdeel van de Omgevingsvisie 1.0 en worden integraal betrokken bij het landschappelijk en ruimtelijk beleid uit de programma's 1 en 7.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow vraagt specifiek aandacht voor toegang tot maatschappelijke voorzieningen en het behoud van culturele, lokale evenementen (het immateriële erfgoed). De identiteit van het landschap van Midden-Delfland en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden wordt medebepaald door cultuurhistorie en sterke maatschappelijke verbinding. Erfgoed, en beleefbaarheid zijn belangrijke waarden van Cittaslow om vanuit de eigen identiteit te werken aan ruimtelijke kwaliteit binnen de lokale gemeenschappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

- Taalvaardigheid verbeteren, waardoor een beter functioneren in het maatschappelijk leven en kansen op de arbeidsmarkt verbeteren.
- Adequate huisvesting voor het verenigingsleven in de dorpen van Midden-Delfland.
- Verenigingen ondersteunen door o.a. bekendheid te geven aan de vele mogelijkheden voor sport en cultuur en hen te informeren over belangrijke ontwikkelingen.
- Erfgoed (rijksmonumenten, kerken, gemeentelijke monumenten, cultuurhistorie en het landschap) behouden en beleefbaar maken en de kwaliteiten waar mogelijk versterken.
- Stimuleren en faciliteren van vrijwilligerswerk en sociale verbinding
- Bevorderen van sport/bewegen voor jong en oud

Concrete doelen/acties voor 2023

- Voorbereiding van de herontwikkeling Hoornbloem waaronder alternatieven voor huidige gebruikers Hoornbloem. De herontwikkeling behelst ten minste het bouwen van zorgwoningen en een sociaal-maatschappelijke ruimte
- Uitvoering geven aan het lokaal sportakkoord.
- Het door ontwikkelen van het Cultuureducatie met Kwaliteit. Het Cultuurmenu verstevigen waarmee de gemeente gestart is in 2020.
- Waarborgen voldoende plekken VVE in 2023 conform het beleidskader.
- Uitvoering preventieakkoord
- Vervolg uitvoering van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden versterken en waarvoor de provincie in 2020 een subsidie heeft toegekend.
- Het actualiseren van de beleidsregels voor subsidie voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.
- Het opstellen van een kerkenvisie over de toekomst van de monumentale kerkgebouwen in onze gemeente als input voor de omgevingsvisie 2.0. Voor het opstellen van de kerkenvisie hebben wij subsidie ontvangen van de rijksoverheid.

Instrumenten

- Maatschappelijke verenigingen en organisaties
- Lokaal Sport- en preventieakkoord
- Subsidieverordening (raad), subsidieregelingen (college)
- Uitvoeringsprogramma's/samenwerkingsovereenkomsten rond subsidiëring
- Cultuurvisie
- In samenwerking met de afdeling landschap, wonen en economie (LWE)en Coöperatie coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland
- Erfgoedverordening
- Handboek Erfgoed
- Open monumentendag en Kindermonumentendag
- Notitie Delflandse Trekvaarten
- Gemeentelijke Kerkenvisie
- De visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk als gemeente te beschikken over goede basisvoorzieningen en een vitaal verenigingsleven. Daarnaast is het belangrijk dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner. Als onderdeel van het cultuurbeleid is ook het erfgoedbeleid. In 2022 hebben we gewerkt aan concrete faciliteiten en voorziening die hieraan bijdragen.

Concrete doelen/acties voor 2023

- Ter versterking van de taalvaardigheid, hebben we afspraken gemaakt met partners zoals de bibliotheek, gericht op het stimuleren van leesvaardigheid. Hiermee dragen we bij aan een beter functioneren in het maatschappelijk leven en het verbeteren van kansen op de arbeidsmarkt.

- In 2023 liepen verschillende activiteiten die bijdragen aan adequate huisvesting voor het verenigingsleven. Er zijn voorbereidingen getroffen die verband houden met de herontwikkeling van de Hoornbloem (DIOS, Mariaschool). Daarnaast hebben we invulling gegeven aan versterken van de verenigingen (vitaliteitsonderzoek) en bestuurskracht.

- In het kader van het sport- en het preventie-akkoord hebben we verenigingen, onderwijs en maatschappelijke organisaties ondersteund in het stimuleren van beweging en een gezonde leefstijl.

Dit onder andere door bekendheid te geven aan de vele mogelijkheden voor sport en cultuur en hen te informeren over belangrijke ontwikkelingen. De subsidieregeling Kunst Cultuur en Sociale Verbinding (KCSV) is flexibeler gemaakt en verenigingen zijn hierover geïnformeerd.

- We hebben ingezet op het behouden en beleefbaar maken van Erfgoed (rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, cultuurhistorie en het landschap), en de kwaliteiten waar mogelijk versterkt.

- We hebben door de inzet vanuit het professionele welzijnswerk gewerkt aan het stimuleren en faciliteren van vrijwilligerswerk en sociale verbinding.

- We hebben uitvoering gegeven aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit door het lokale Cultuurmenu. Op de basisscholen zijn hiertoe weer diverse activiteiten voor leerlingen georganiseerd.

- We hebben vervolg gegeven aan de uitvoering van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden versterken en waarvoor de provincie in 2023 een subsidie heeft toegekend.

- We hebben de beleidsregels geactualiseerd voor subsidie voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.

- We hebben de Kerkenvisie Midden-Delfland fase 1 vastgesteld. Deze visie is de basis voor de bescherming van de waarden die de monumentale kerkgebouwen toevoegen aan het landschap en de dorpen. De ruimtelijke aspecten van de visie dienen als input voor de omgevingsvisie 2.0. Daarnaast is de kerkenvisie het startpunt voor een verdiepingsslag met de kerkeigenaren in fase 2.

-De leden van de Commissie Omgevingskwaliteit zijn benoemd op basis van de uitgangspunten van de Verordening commissie Omgevingskwaliteit Midden-Delfland, van januari 2023. Inbreng van lokale kennis via maatschappelijke organisaties zoals de historische verenigingen is geborgd.

- Wij hebben een nieuwe erfgoedverordening laten vaststellen vanwege de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 2024. Het gaat om wetstechnische aanpassingen. De verordening is inhoudelijk niet veranderd.

Instrumenten
- Maatschappelijke verenigingen en organisaties
- Lokaal Sportakkoord
- Subsidieverordening (raad), subsidieregelingen (college)
- Uitvoeringsprogramma's/samenwerkingsovereenkomsten rond subsidiëring
- Regionale agenda Samenleving –programma Haaglanden
- Cultuurvisie
- Coöperatie coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.
- Erfgoedverordening
- Handboek Erfgoed
- Open monumentendag en Kindermonumentendag
- Notitie Delflandse Trekvaarten
- Kerkenvisie Midden-Delfland fase 1
- De Visie en het uitvoeringsprogramma voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-DelflandWij

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde 'lichte' gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden biedt de afdeling gezondheidsbevordering ondersteuning bij de uitvoering van het lokale sport- en preventieakkoord.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.568.113**	**€ 2.083.527**	**€ 1.634.095**	**€ 449.432**
Kunst	€ 107.057	€ 97.853	€ 86.751	€ 11.102
Openbaar bibliotheekwerk	€ 396.637	€ 414.908	€ 422.549	- € 7.641
Oudheidkunde/monumenten	€ 202.702	€ 192.702	€ 170.105	€ 22.597
Sport	€ 836.897	€ 1.353.244	€ 930.325	€ 422.919
Volksfeesten	€ 24.820	€ 24.820	€ 24.365	€ 455
I	**- € 224.920**	**- € 308.839**	**- € 317.003**	**€ 8.164**
Kunst	- € 20.664	- € 20.664	- € 18.894	- € 1.770
Openbaar bibliotheekwerk	€ 0	- € 18.271	- € 18.272	€ 1
Oudheidkunde/monumenten	- € 1.357	- € 1.357	- € 5.953	€ 4.596
Sport	- € 202.899	- € 268.547	- € 273.885	€ 5.338
Totaal	**€ 1.343.193**	**€ 1.774.688**	**€ 1.317.092**	**€ 457.596**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Sport (€ 422.919)

Een openstaande projectsubsidie €387.500 en het resterende deel van een extra budget voor de Dorpshoeve €26.000. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 5	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 419.905	€ 593.777	€ 1.124.432	€ 1.124.178	€ 254
Inkomsten	- € 431.532	- € 640.119	- € 1.027.619	- € 570.800	- € 456.819
Totaal	**- € 11.627**	**- € 46.342**	**€ 96.813**	**€ 553.378**	**- € 456.565**

Inkomsten

Onderschrijding (€ 456.819)

Algemene reserve:
De totale onderschrijding op het doorschuifbudget implementatie resultaatgericht werken bedraagt € 26.000.

Reserve investeringsprogramma:
De totale onderschrijding op de subsidie DIOS bedraagt € 387.500.

het restant verschil wordt verklaard door meerdere kleine verschillen onder de € 25.000.

Investeringen programma 5

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Renteloze lening SV Schipluiden(K)	€ 0	- € 4.538	€ 4.538	Nee	Loopt door in 2024
Uitbreiding SV Den Hoorn(K)	€ 0	- € 26.829	€ 26.829	Nee	Loopt door in 2024
SV Den Hoorn kunstgrasveld (2023)(K)	€ 628.589	€ 419.495	€ 209.094	Ja	Project afgerond

Programma 6

Programma 6: Economische en sociale zaken

Beleidsdoel

Versterking en behoud van de gemeentelijke economische infrastructuur op basis van een actieve bijdrage aan het regionaal economisch vestigingsklimaat en lokaal maatwerk.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Behoud van de vitaliteit van Midden-Delfland in de dorpen en voor het Bijzonder Provinciaal Landschap.

Economisch beleid kan alleen effectief zijn met een sterke regionale samenwerking. Structuren voor overleg zijn georganiseerd door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, de Greenport West-Holland en de provincie Zuid-Holland. Partijen als LTO, VNO-NCW, MKB, kennisinstellingen, onderwijs en bedrijven zijn bij die overleggen betrokken. De rol van de gemeente Midden-Delfland in regionaal verband is in hoofdlijnen gericht op het versterken van het economisch vestigingsklimaat vanuit het groene en duurzame karakter. Tevens is er door het glastuinbouwgebied en de Harnaschpolder sprake van een regionale economische inbreng.

Het versterken van de economie en het economisch vestigingsklimaat en de transformatie naar een nieuwe economie zijn steeds meer een overheidstaak, waarbij van onze gemeente een sterkere regionale inzet gevraagd wordt. Lokaal is ons beleid specifiek gericht op maatwerk bij ondernemersvragen. Gezamenlijk uitgangspunt is een ontwikkeling die gebaseerd is op een evenwicht tussen economische, ecologische en sociale aspecten, die passen binnen de Sustainable Development Goals en aansluit op de waarden van Cittaslow.

Het gemeentelijk en regionale beleid wordt beïnvloed door de internationale transformatie naar een circulaire en digitale economie en de economische impact van COVID-19 maatregelen. Aanvullend maatschappelijk doel is om de komende periode vanuit de regionale samenwerking bij te dragen aan regionale en plaatselijke herstelmaatregelen die genomen worden om sectoren en bedrijven te ondersteunen bij de crisismaatregelen die voor de beperking van het COVID-19 virus getroffen zijn.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het gemeentelijk lidmaatschap van Cittaslow biedt lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden op duurzaamheid vanuit een innovatieve en maatschappelijke verantwoorde ontwikkeling. Bedrijven en organisaties die werken volgens deze principes en daarmee bijdragen aan de doelstellingen van Cittaslow en de Sustainable Development Goals kunnen zich als ‘Supporter Cittaslow Midden-Delfland’ aanmelden en vanuit de gemeente het daarbij behorende certificaat ontvangen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Versterken van de regionale samenwerking en ondersteunen van de transformatie naar een circulaire en digitale economie op basis van een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale belangen vanuit de visies Midden-Delfland®2025 en Behoud door ontwikkeling.

Zoveel mogelijk behoud en scheppen van banen in Midden-Delfland. Uit onderstaand staatje blijkt dat ook in 2021 het aantal banen en bedrijfsvestigingen in onze gemeente verder zijn gegroeid, mede door nieuwe bedrijven op Harnaschpolder.

Kengetallen
Banen (fulltimers, parttimers en uitzendkrachten):
2018 7.230 (recreatie en toerisme 300)
2019 7.480 (recreatie en toerisme 340)
2020 7.700 (recreatie en toerisme 417)
2021 8.570 (recreatie en toerisme 390)

Vestigingen:
2018 1.590 (recreatie en toerisme 100)
2019 1.650 (recreatie en toerisme 110)
2020 1.750 (recreatie en toerisme 100)
2021 1.900 (recreatie en toerisme 110)

Verdeling sectoren Midden-Delfland 2020: landbouw 190, industrie 300, handel 210, zakelijke dienstverlening 630, collectieve dienstverlening 330 en overige dienstverlening 90)
Bron: LISA/CBS

In 2020 waren in Midden-Delfland ongeveer 2.442 ondernemers gevestigd, waarvan 85% als ZZP'er. Deze categorie ondernemers is statistisch verdeeld over banen en vestigingen.
Bron: KvK

Vrije tijdseconomie:

- camping 4
- B&B/ vakantiehuis 13
- horeca 25
- vergader-/feestlocaties 22

Bron: gemeentelijke toeristische inventarisatie 2020

Concrete doelen/acties voor 2023
Uitvoering van het economisch beleid vindt plaats vanuit de hieronder benoemde lokale en regionale actiepunten.

Hieronder zijn enkele voor onze gemeente direct relevante onderwerpen nader toegelicht.

Ad 2 Fieldlabs en campusontwikkeling
Doelstellingen richten zich op versterken van de regionale economie, oplossen van maatschappelijke opgaven en ondersteunen aansluiten onderwijs-arbeidsmarkt. Een voorbeeld hiervan is het internationale hippisch kennis- en innovatiecentrum Equestrum in Den Hoorn, welke in 2023 verder doorontwikkeld zal worden.

Ad 3 Werklocaties en Bedrijvenschap Harnaschpolder
Werklocaties zijn bedrijfsterreinen, kantoren en detailhandel. Harnaschpolder is voor Midden-Delfland de belangrijkste locatie in dit kader. In regionaal verband wordt beleid afgestemd t.b.v. intensiever gebruik door bijvoorbeeld verdichting en transformatie en gelet op uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen.

Ad 5 Midden-Delfland®2025
Een economische pijler voor het landschap is de melkveehouderij. Midden-Delfland is vanuit IODS de bestuurlijk trekker van het kwaliteitsproject ‘nieuwe landbouw’. Aanvullende economische pijler is de vrije tijdseconomie. Vanuit de MRDH wordt hieraan in samenwerking met de gemeenten gewerkt, waarbij de focus ligt op de stedeling. Dit sluit volledig aan op de opgave voor Midden-Delfland om de stad-landrelatie te versterken

Ad 6 Gebieds- en productmarketing
Voor Midden-Delfland is gebieds- en productmarketing vanuit meerdere thema’s van toegevoegde waarde, zoals stad-landrelatie en de directe relatie met het MRDH-programma Vrije Tijdseconomie. Voor een verdere uitbouw van korte ketens vanuit de voedselproductie binnen het landschap is productmarketing van belang. Stichting PUUUR draagt bij aan deze opgave. Doelstelling is om Stichting PUUUR hier een permanente rol in te geven.

Ad 8 Greenport West-Holland
Grootste economische sector in Midden-Delfland is de Greenport. Samenwerking binnen de GPWH is voor Midden-Delfland en de sector noodzakelijk om te zorgen dat de Greenport ondersteund wordt in de transformatie naar een nieuwe circulaire economi

Ad 9 Centrumontwikkeling
Om de vitaliteit in de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden te behouden en te versterken vindt in alle dorpen een centrumontwikkeling plaats. In andere programma’s van deze begroting is daarop meer inhoudelijk ingegaan. Deze ontwikkelingen hebben alle ook een stevige economische component.

Ad 10 Ondernemerscontacten
Voor de vitaliteit en leefbaarheid in de dorpen zijn ondernemers onmisbaar. Zij zorgen voor economisch draagvlak en ontplooien initiatieven die realisatie van de overheidsdoelen mogelijk maken. Daarnaast zorgen zij voor ondersteuning van vrijwilligers van maatschappelijke organisaties en verenigingen. Maatwerk in onze dienstverlening is de basis, waarbij de bedrijfscontactfunctionaris voor hen het aanspreekpunt is.

Instrumenten

- Midden-Delfland® 2025;
- Visie behoud door ontwikkeling (vitale dorpen) 2025;
- Meerjarenprogramma IODS Groen Ondernemen, een nieuwe landbouw 2021-2024 (Duurzaam Boer Blijven (kringlooplandbouw) en Grondinstrument);
- Omgevingsvisie 1.0
- Gebiedsmarketing PUUUR Midden-Delfland
- Tweejaarlijkse Ondernemersmanifestatie, inclusief het uitreiken van de Ondernemer Award Cittaslow Midden-Delfland;
- Werkbezoeken portefeuillehouders
- Gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid met gebruikmaking mogelijkheid duurzaam en lokaal aan te besteden;
- Bestemmingsplannen, onder andere Buitengebied gras en glas;
- Standplaatsenbeleid;
- Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag
- Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder;
- Stichting Businesspark Haaglanden;

- Stichting Greenport West-Holland, met als belangrijkste instrumenten:
  o Aandeelhouderschap JUVA;
  o Aandeelhouderschap Waterbedrijf Evides

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
Versterken van de regionale samenwerking en ondersteunen van de transformatie naar een circulaire en digitale economie op basis van een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale belangen vanuit de visies Midden-Delfland®2025 en Behoud door ontwikkeling. Zoveel mogelijk behoud en scheppen van banen in Midden Delfland.

Concrete doelen/acties voor 2023
Uitvoering van het economisch beleid vindt plaats vanuit de hieronder benoemde lokale en regionale actiepunten. Innovatie vanuit de transformatie naar een circulaire en digitale economie zijn onderdeel van deze actiepunten. Daarnaast hebben die punten onderling een relatie en betrekking op andere beleidsvelden van deze begroting. Bij de toelichting op deze actiepunten zijn deze relaties op hoofdlijnen benoemd.

Actiepunten:
1. Innovatieprogramma's
2. Fieldlabs en campusontwikkeling
3. Werklocaties en Bedrijvenschap Harnaschpolder
4. Digitalisering
5. Midden-Delfland®2025
6. Gebieds- en productmarketing
7. Human Capital Agenda (HCA)
8. Greenport West-Holland (GPWH)
9. Centrumontwikkeling
10. Ondernemerscontacten

Ad 1 Innovatieprogramma's
Op dit moment zijn drie programma's onder coördinatie van InnovationQuarter in uitvoering. Dit zijn:
- Slimme Maakindustrie (SMITZH);
- Energie&Klimaat;
- ZorgTech

Ad 2 Fieldlabs en campusontwikkeling
Doelstellingen richten zich op versterken van de regionale economie, oplossen van maatschappelijke opgaven en ondersteunen aansluiten onderwijs-arbeidsmarkt. Een voorbeeld hiervan is het internationale hippisch kennis- en innovatiecentrum Equestrum in Den Hoorn, welke verder doorontwikkeld zal worden.

Ad 3 Werklocaties en Bedrijvenschap Harnaschpolder
Werklocaties zijn bedrijfsterreinen, kantoren en detailhandel. Harnaschpolder is voor Midden-Delfland de belangrijkste locatie in dit kader. In regionaal verband wordt beleid afgestemd t.b.v. intensiever gebruik door bijvoorbeeld verdichting en transformatie en gelet op uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen. Bij de afstemming en samenwerking met lokale ondernemers gelden voor

het ruimtelijk beleid de regionale beleidskaders. Lokaal is het belang gelegen in het behoud van het voorzieningenniveau vanuit de lokale georiënteerde bedrijfsterreinen en centrumontwikkelingen.

Ad 4 Digitalisering
Belang van Midden-Delfland is gericht op realisatie vanuit de samenwerking binnen het regionale kennisnetwerk 'digitale connectiviteit'. De veranderende nieuwe economie is mede gebaseerd op digitalisering, terwijl dit tevens kansen biedt voor maatschappelijke opgaven. Vanuit de COVID-19 crisis is zichtbaar dat digitalisering extra mogelijkheden biedt voor economisch herstel. Afstemming in de realisatie van een digitale infrastructuur bij de uitrol van 5G is noodzakelijk. Realisatie is wenselijk voor stedelijk gebied en buitengebieden, zodat iedere ondernemer hier gebruik van kan maken, innovatie ondersteund wordt en ook mobiliteitsoplossingen regiobreed benut kunnen worden.

Ad 5 Midden-Delfland®2025
Vanuit de transformatie naar een circulaire economie zijn de Kringlooplandbouw en het kennisnetwerk MIND van belang. In regionaal perspectief is het behoud en versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland een belangrijke pijler voor het economisch vestigingsklimaat (zie ook programma 1). Een economische pijler voor het landschap is de melkveehouderij. Midden-Delfland is vanuit IODS de bestuurlijk trekker van het kwaliteitsproject 'nieuwe landbouw'. Aanvullende economische pijler is de vrije tijdseconomie. Vanuit de MRDH wordt gewerkt aan een inhoudelijke projectuitwerking hiervan, waarbij de focus ligt op de stedeling. Dit sluit volledig aan op de opgave voor Midden-Delfland om de stad-landrelatie te versterken.

Ad 6 Gebieds- en productmarketing
Voor Midden-Delfland is gebieds- en productmarketing vanuit meerdere thema's van toegevoegde waarde, zoals stad-landrelatie en de directe relatie met het MRDH-programma Vrije Tijdseconomie. Voor een verdere uitbouw van korte ketens vanuit de voedselproductie binnen het landschap is productmarketing van belang. Stichting PUUUR draagt bij aan deze opgave. In 2023 is een start gemaakt met de evaluatie van gebiedsmarketing. De evaluatie wordt in 2024 afgerond en is mede de basis van herijking van de uitgangspunten ten aanzien van de gebieds- en productmarketing in Midden-Delfland vanaf 2025.

Ad 7 Human Capital Akkoord
Het HCA is afgesloten om de (inter)nationale concurrentiepositie van Zuid-Holland te verbeteren door een arbeidsmarkt die talenten optimaal benut. Het is een samenwerkingsverband tussen bedrijven, onderwijs en overheid. Doelstellingen zijn om koploper te worden in een levenslang ontwikkelen, het realiseren van meest veerkrachtige arbeidsmarkt, activeren van onbenut arbeidspotentieel en aantrekken en behouden van (inter)nationaal talent.

Ad 8 Greenport West-Holland
Grootste economische sector in Midden-Delfland is de Greenport. Samenwerking binnen de GPWH is voor Midden-Delfland en de sector noodzakelijk om te zorgen dat de Greenport ondersteund wordt in de transformatie naar een nieuwe circulaire economie.

Ad 9 Centrumontwikkeling
Om de vitaliteit in de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden te behouden en te versterken vindt in alle dorpen een centrumontwikkeling plaats. In andere programma's van deze begroting is daarop meer inhoudelijk ingegaan. Deze ontwikkelingen hebben alle ook een stevige economische component.

Ad 10 Ondernemerscontacten
Voor de vitaliteit en leefbaarheid in de dorpen zijn ondernemers onmisbaar. Zij zorgen voor

economisch draagvlak en ontplooien initiatieven die realisatie van de overheidsdoelen mogelijk maken. Daarnaast zorgen zij voor ondersteuning van vrijwilligers van maatschappelijke organisaties en verenigingen. Maatwerk in onze dienstverlening is de basis, waarbij de bedrijfscontactfunctionaris voor hen het aanspreekpunt is.

Instrumenten
- Midden-Delfland® 2025;
- Visie behoud door ontwikkeling (vitale dorpen) 2025;
- Meerjarenprogramma IODS Groen Ondernemen, een nieuwe landbouw 2021-2024 (Duurzaam Boer Blijven (kringlooplandbouw) en Grondinstrument);
- Gebiedsmarketing PUUUR Midden-Delfland
- Tweejaarlijkse Ondernemersmanifestatie, inclusief het uitreiken van de Ondernemer Award Cittaslow Midden-Delfland;
- Werkbezoeken portefeuillehouders
- Gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid met gebruikmaking mogelijkheid duurzaam en lokaal aan te besteden;
- Bestemmingsplannen, onder andere Buitengebied gras en glas;
- Standplaatsenbeleid;
- Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag
- Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder;
- Stichting Businesspark Haaglanden;
- Stichting Greenport West-Holland, met als belangrijkste instrumenten:
- Aandeelhouderschap JUVA;
- Aandeelhouderschap Waterbedrijf Evides

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Juva N.V. houdt zich bezig met het transporteren van energie en daaraan gerelateerde producten en diensten binnen met name de regio's Midden-Delfland en Westland.

Doel van de samenwerking binnen Stichting Businesspark Haaglanden is de ontwikkeling en uitgifte van (nieuwe) bedrijfsterreinen. De samenwerking tussen de ambtelijke accountmanagers van gemeenten en bedrijfschappen is binnen het businesspark georganiseerd.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 749.118**	**€ 572.730**	**€ 579.325**	**- € 6.595**
Economie	€ 749.118	€ 572.730	€ 579.325	- € 6.595
I	**- € 318.583**	**- € 656.538**	**- € 693.750**	**€ 37.212**
Economie	- € 318.583	- € 656.538	- € 693.750	€ 37.212
Totaal	**€ 430.535**	**- € 83.808**	**- € 114.425**	**€ 30.617**

Toelichting financiële afwijking

Inkomsten

Overschrijding Handel, ambacht en industrie (€ 37.212)

De overschrijding zit voornamelijk in een hogere huuropbrengst gebouwen, opstallen en gronden (€ 28.976). Het restant is een optelsom van verschillende posten.

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten, stimuleren en ondersteunen wij zo snel mogelijk richting de reguliere arbeidsmarkt. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. Wij ondersteunen de inwoner die tijdelijk niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien, en voorkomen en/of het bestrijden armoede onder onze inwoners. Belangrijke ambitie is het aantal mensen dat afhankelijk is van een gemeentelijke uitkering terug te dringen. Hiertoe voeren wij een actief en effectief re-integratiebeleid in combinatie met het handhaven van de wet- en regelgeving.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun eigen onderhoud. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden of participeert naar vermogen in de maatschappij.
- Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede.
- De stijgende lijn van het uitkeringenbestand doorbreken.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een ‘uitkeringsgezin’ is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde, tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Door extra inzet op bemiddeling naar werk, het ondersteunen bij re-integratie en het handhaven van wet- en regelgeving streven we naar daling van het bijstandsbestand.
Onze inzet blijft er ook in 2023 op gericht de uitstroom naar (vervangend) werk zo groot mogelijk te houden. Meer mensen aan het werk en minder in de uitkering en het voorkomen van armoede en schulden.

Daarnaast werken we eraan, door de uitvoering van de nieuwe inburgeringswet, dat asielzoekers en gezinsmigranten die zich in onze gemeente vestigen zo snel en goed mogelijk integreren. Op deze manier participeren zij zo snel mogelijk in onze samenleving, inclusief een betaalde baan.

Concrete doelen/acties voor 2023

Wij blijven inzetten op re-integratie en participatie. Gezien de tekorten op de huidige arbeidsmarkt is nu het moment om met extra investering mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt richting werk te begeleiden. Hiervoor wordt in 2023 naast re-integratie ook ingezet op sociale activering en de extra inzet van het instrument loonkostensubsidie.
Voortzetting van uitvoering van integraal armoedebeleid en schuldhulpverleningsbeleid, waarbij we

gezien de huidige ontwikkelingen (bijvoorbeeld prijsstijgingen van levensmiddelen en energie) bezien welke extra ondersteuning we onze inwoners indien nodig kunnen bieden. In ieder geval zetten we vanaf eind 2022 in op het bestrijden energie-armoede. Dit wordt voortgezet in 2023.

Instrumenten

- Uitgangspuntennota Participatiewet
- Uitvoeringsprogramma Werk en Inkomen 2017-2019
- Actieplan versterken van de uitstroom naar werk;
- Beleidsplan armoedebestrijding en schuldhulpverlening;
- Handhavingsplan Sociale Zaken;
- Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie;
- Verordening tegenprestatie;
- Handhavingsverordening;
- Verordening cliëntenparticipatie;
- Verordening individuele inkomenstoeslag;
- Verordening individuele studietoeslag;
- Maatregelverordening;
- Beleidsregels beschut werk;
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Beleidsregels terugvordering en verhaal
- Beleidsregels vrijlating inkomsten en giften
- Beleidsregels bijzondere bijstand
- Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering (1 januari 2018);
- Beleidsregels krediethypotheek en -pand
- Beleidsregels schuldhulpverlening
- Beleidsregels bijstandsverlening zelfstandigen;
- Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang SMI (sinds 1 maart 2021);
- Beleidsregelwoonsituatie en commerciële verhuur;
- Regionale toolbox
- Jeugdsportfonds/ Jeugdcultuurfonds
- Beleidsregels Tozo terug- en invordering gemeente Midden-Delfland 2022

Wat hebben we gedaan?

Het afgelopen jaar is wederom sterk ingezet op re-integratie van werkzoekenden, onder andere door de inzet van onze klantmanagers en Work8. Ondanks een relatief hoge uitstroom (34 huishoudens) is ons uitkeringen bestand vanwege nieuwe instroom stabiel gebleven met 157 uitkeringen.

In het kader van de nieuwe Inburgeringswet hebben we statushouders en gezinsmigranten die zich in onze gemeente vestigden zo snel en goed mogelijk begeleid bij het integreren door in te zetten op taal en participatie.

Concrete acties in 2023:

- We hebben 34 uitkeringen beëindigd om verschillende redenen, 12 daarvan zijn beëindigd wegens werkaanvaarding of het starten van een opleiding.
- De instroom lag echter op hetzelfde niveau waardoor het uitkeringenbestand stabiel is gebleven op 157 uitkeringen.

- In samenwerking met ROC Mondriaan zijn extra taallessen aangeboden aan werkzoekenden uit onze gemeente die nog onvoldoende de taal beheersen. Tevens zijn er fietslessen verzorgd door SWMD voor werkzoekenden, zodat zij niet afhankelijk zijn van het openbaar vervoer voor het bereiken van werk. In 2023 is een contract gesloten met Firma van Buiten voor het plaatsen van werkzoekenden op hun leerwerktrajecten.
- Het ingezette armoedebeleid is verder uitgevoerd en op basis van gedegen onderzoek is een nieuw integraal plan armoede, geldzorgen en schulden opgesteld.
- In 2023 is beleid vastgesteld en een begin gemaakt met de uitvoering van de energietoeslag. Het zwaartepunt van de uitvoering ligt in 2024. We hebben 578 energievouchers verstrekt aan inwoners met een laag inkomen en een slecht energielabel.
- Het aantal inwoners dat werkt met loonkostensubsidie gestegen van 24 naar 26 inwoners.
- We hebben voor 25 inburgeringsplichtige inwoners een Plan Inburgering en Participatie (PIP) vastgesteld en zij zijn begonnen met hun inburgeringstraject.

Instrumenten
- Uitgangspuntennota Participatiewet
- Uitvoeringsprogramma Werk en Inkomen 2017-2019
- Actieplan versterken van de uitstroom naar werk;
- Beleidsplan armoedebestrijding en schuldhulpverlening;
- Handhavingsplan Sociale Zaken;
- Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie;
- Verordening tegenprestatie;
- Handhavingsverordening;
- Verordening cliëntenparticipatie;
- Verordening individuele inkomenstoeslag;
- Verordening individuele studietoeslag;
- Maatregelverordening;
- Beleidsregels beschut werk;
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Beleidsregels terugvordering en verhaal
- Beleidsregels vrijlating inkomsten en giften
- Beleidsregels bijzondere bijstand
- Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering (1 januari 2018);
- Beleidsregels krediethypotheek en -pand
- Beleidsregels schuldhulpverlening
- Beleidsregels bijstandsverlening zelfstandigen;
- Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang SMI (sinds 1 maart 2021);
- Beleidsregels woonsituatie en commerciële verhuur;
- Regionale toolbox
- Jeugdsportfonds/ Jeugdcultuurfonds

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 4.281.662**	**€ 5.758.840**	**€ 5.737.045**	**€ 21.795**
Bijstand	€ 2.906.322	€ 3.642.643	€ 3.780.924	- € 138.281
Minimabeleid	€ 766.791	€ 1.388.824	€ 1.386.038	€ 2.786
Participatiefonds	€ 363.268	€ 440.092	€ 338.716	€ 101.376
Sociale werkvoorziening	€ 245.281	€ 245.281	€ 188.030	€ 57.251
Vreemdelingen	€ 0	€ 42.000	€ 43.338	- € 1.338
I	**- € 2.219.445**	**- € 2.645.992**	**- € 3.082.826**	**€ 436.834**
Bijstand	- € 2.143.445	- € 2.527.992	- € 2.755.163	€ 227.171
Minimabeleid	- € 76.000	- € 76.000	- € 261.644	€ 185.644
Vreemdelingen	€ 0	- € 42.000	- € 66.018	€ 24.018
Totaal	**€ 2.062.217**	**€ 3.112.848**	**€ 2.654.219**	**€ 458.629**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Bijstand (€ - 138.281)

De gestegen uitkeringslasten €50.000 hebben geleid tot een overschrijding van de uitvoeringslasten €85.000.

Overschrijding Minimabeleid (€ 2.786)

Hoewel er nagenoeg geen saldo zichtbaar is, zijn er toch twee onderwerpen het noemen waard. In 2023 is in samenwerking met LWE extra aandacht geweest voor energiearmoede. Zowel inkomsten als uitgaven waren nog niet volledig in de begroting geraamd. Op de uitgaven is een overschrijding €107.000. De uitkeringen voor de energietoeslag worden voornamelijk in 2024 uitgekeerd en leiden tot een onderschrijding van €110.000.

Onderschrijding Participatiefonds (€ 101.376)

Voor de werkgeversdienstverlening H5 (Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid) was ten behoeve van inburgering en jongeren incidenteel meerjarig in te zetten budget beschikbaar, waarvan een gedeelte in 2023 nog niet is ingezet €100.000

Onderschrijding Sociale werkvoorziening (€ 57.251)

De doelgroep Sociale Werkvoorziening neemt af. De doelgroep beschut groeit minder snel dan verwacht.

Inkomsten

Overschrijding Bijstand (€ 227.171)

De vangnetuitkering met betrekking op 2022 €271.000 vormt het belangrijkste deel in de overschrijding. De lagere debiteureninkomsten €34.000 een onderschrijding.

Overschrijding Minimabeleid (€ 185.644)

Op de inkomsten leidt het project energiearmoede dit tot een resultaat van €156.000. De rijksvergoeding voor de ondersteuning aan gedupeerden toeslagenaffaire €40.000 en diverse kleine bedragen vormen de rest van het bedrag.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 6	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 3.023	€ 345.000	€ 477.536	€ 473.888	€ 3.648
Inkomsten	- € 201.908	- € 527.260	- € 527.260	- € 444.434	- € 82.826
Totaal	**- € 198.885**	**- € 182.260**	**- € 49.724**	**€ 29.454**	**- € 79.178**

Inkomsten

Onderschrijding (€82.826)

Algemene reserve
- De totale onderschrijding op het doorschuifbudget Jongerenaanpak bedraagt € 27.773.
- De totale onderschrijding op het doorschuifbudget Re-integratie bedraagt € 27.019.

het restant verschil wordt verklaard door meerdere kleine bedragen onder de € 25.000.

Investeringen programma 6

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Stroomkasten (2023)(K)	€ 32.000	€ 16.011	€ 15.989	Nee	Loopt door in 2024
Totaal	**€ 32.000**	**€ 16.011**	**€ 15.989**		

Programma 7

Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening spelen diverse belangen en ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de bestaande en toekomstige fysieke leefomgeving van de inwoners van onze gemeente. Wij willen mede door participatie van onze inwoners ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen die bijdragen aan de doelen van het strategisch ruimtelijk beleid en de ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Op deze wijze streven wij een groter maatschappelijk draagvlak na voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de ontwikkeling van woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt het ruimtelijk beleid, dat is vastgelegd in de omgevingsvisie 1.0 handvatten voor het bestuur om tot goede belangenafwegingen te komen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect.
Het ruimtelijk ordeningsbeleid is ondersteunend aan de missie van de gemeente en de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en Vitale dorpen in 2025. Met beleid en regelgeving ondersteunen we een proces waarbij ruimte zodanig wordt bestemd dat gebruikers ervan zich maximaal kunnen ontplooien. Daarnaast hebben we respect voor de medegebruiker en nemen we eenieders verantwoordelijkheid voor de wet in acht (ruimte maken en ruimte delen). Ook willen we komen tot een harmonieuze, evenwichtige, duurzame en leefbare samenleving. De componenten wonen, werken, verzorgen, recreëren, verkeer, natuur en milieu moeten ieder voor zich en in gezamenlijkheid de juiste aandacht krijgen.

Wonen
Voor het in stand houden van de voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in de dorpen in Midden-Delfland is wonen van groot belang.

Uitgaande van onze andere kerntaken zoals het in stand houden van het landschap zijn de mogelijkheden voor nieuwe woningbouwlocaties beperkt. Ook de dorpse uitstraling willen we behouden. Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 (tot ongeveer 100) woningen per jaar realiseren.

In alle drie de dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. In Den Hoorn worden onder andere woningen opgeleverd aan de Woudselaan. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV en Equestrum worden de woningbouwplannen (verder) voorbereid. In Schipluiden zijn er onder andere plannen voor het toevoegen van woningen in het centrum, Keenenburg V. De planvoorbereiding en formele processen zijn opgestart. In Maasland komen er onder andere woningen bij in het centrum, in de bebouwde kom (Maaslandse Zoom) en op de Maaslandse Dam.

Omgevingswet
Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dit is een transformatie die beleidsmatig en procedureel vergelijkbaar is met de transities in het sociaal domein. Deze wet bundelt 26 verschillende wetten in één wet en richt zich op het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. De hoofddoelen van deze wet sluiten aan op onze uitgangspunten voor het landschap, dorpen en buurtschappen:

1. Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit;
2. Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving voor de vervulling van maatschappelijke behoeften.

Op korte termijn is de implementatie gericht op de verplichte en noodzakelijke onderdelen die verbonden zijn aan deze stelselwijziging (de zogenoemde minimale acties van het VNG). Hiertoe is onder andere de Omgevingsvisie 1.0 vastgesteld in 2021, nieuwe software geïmplementeerd en het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) ingevoerd. Per 1 januari 2023 kunnen we digitaal meldingen en vergunningen ontvangen en afhandelen en zijn de werkprocessen aangepast om aan de nieuwe wettelijke procedures te voldoen. In 2023 werken we met nieuwe werkprocessen en software volgens de filosofie van de Omgevingswet.

Tevens wordt gewerkt aan de voorbereiding van het Omgevingsplan. Dit plan moet uiterlijk in 2029 vastgesteld worden. In het Omgevingsplan moet alle gemeentelijke regelgeving voor de fysieke leefomgeving worden ingebracht, zoals de bestemmingsplannen en plaatselijke verordeningen. Voor het Omgevingsplan en overige onderdelen van de Omgevingswet richten wij ons op vijf onderscheidende deelgebieden, te weten het Bijzonder Provinciaal Landschap, de glastuinbouwgebieden en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de (fysieke) leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Midden-Delfland werkt vanuit een ruimtelijke en landschappelijke samenhang tussen het Bijzonder Provinciaal Landschap en de daarin gelegen dorpen toe naar een Omgevingsvisie waarin kwaliteit van leven voor inwoners, ondernemers en bezoekers centraal staat vanuit een integrale afweging van de maatschappelijke belangen zoals die worden uitgewerkt in de Nationale Omgevingsvisie en Provinciale Omgevingsvisie.

Concrete doelen/acties voor 2023

Voorbereiding invoering Omgevingswet:

- Afronden implementatie van de Omgevingswet en voorbereidingen treffen voor de Omgevingsvisie 2.0 en het definitieve Omgevingsplan;
- Werken met de nieuwe werkprocessen vanuit de nieuwe wettelijke structuur en filosofie van de Omgevingswet, zoals kortere procedures (soms van 26 naar 8 weken), meer maatwerk en participatie.
- Doorontwikkelen interne werkprocessen binnen het DSO en zorgen voor intern en extern digitaal koppelen aan nationale basisregistraties en gemeentelijke informatiesystemen;
- Opstellen en starten plan van aanpak om te komen tot een Omgevingsplan;
- Evalueren raadsbesluiten advies met instemming en (verplichte) participatie;
- Evalueren nieuwe gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit (GAO);
- Bepalen veranderopgave na 2023 met onder andere Omgevingsvisie 2.0 en definitief Omgevingsplan;
- Op basis van praktijkervaring de structurele uitvoeringskosten vaststellen.

Gekoppeld aan de invoering Omgevingswet is de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). De werkprocessen bouw- en woningtoezicht moeten we hiervoor aanpassen. Kern

van deze wet is dat de ondernemer of aanvrager een onafhankelijke kwaliteitsborger aanwijst. Deze instelling toetst aan de wettelijke bouwkundige eisen en houdt toezicht op de bouw. De gemeente mag alleen toetsen aan de overige bouwkundige en ruimtelijke thema's, zoals omgevingsplan, welstand e.d. Tevens beoordeelt de gemeente het borgingsplan en de risicoanalyse. Daarna heeft de gemeente feitelijk alleen nog de rol van handhaver. Verwachting is dat de workload gelijk blijft, maar inhoudelijk meer doorschuift naar de bouwfase en conflictbemiddeling tussen de diverse partijen. In 2023 geldt dit alleen nog voor gevolgklasse 1, daarna komen ook de overige bouwplannen aan de orde.

Gekoppeld aan invoering Omgevingswet voorbereiden op samenvoeging van de geogerelateerde basisregistraties (WOZ, BOR, BGT en BAG) tot een samenhangende objectregistratie op 1 januari 2025.

Tevens vervolgen we de processen voor de centrumontwikkelingen in Den Hoorn, Maasland en Schipluiden. De processen zijn gericht op een integrale ontwikkeling van:

- woningbouwplannen gericht op diverse doelgroepen (zie ook programma 7, beleidsveld Volkshuisvesting);
- faciliteren van nieuwe en bestaande ondernemingen die passen in de dorpscentra en daarmee een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en vitaliteit in de dorpen;
- aandacht in de planontwikkeling voor een optimale verkeersafwikkeling en daarbij anticiperen op vraagstukken over toekomstige mobiliteit en mogelijke mobiliteitsbehoeften;
- verbeteren van de langzaamverkeersverbindingen voor voetgangers en fietsers in de dorpen;
- inrichting van woonwijken en dorpscentra met aandacht voor klimaatadaptatie, -mitigatie en energietransitie.

Instrumenten

- Omgevingsvisie 1.0
- Midden-Delfland®2025
- Landschapsontwikkelingsperspectief
- Structuurvisie Midden-Delfland 2025 (5 juli 2011)
- Omgevingsbeleidsplan Midden-Delfland (2017)
- Bouwverordening Midden-Delfland 2007
- Welstandsnota Midden-Delfland 2018
- Verordening op de commissie Welstand en Erfgoed Midden-Delfland 2011
- Handleiding Beeldkwaliteit Buitengebied 2016/Beeldkwaliteitsplannen
- Handboek Erfgoed Midden-Delfland
- Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Midden-Delfland
- Grondbeleid inclusief grondexploitaties
- Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (inclusief visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel BPL)
- Grondinstrument (onderdeel Duurzaam Boer Blijven)
- Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
- Stichting Groenfonds Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2023

Voorbereiding invoering Omgevingswet

Binnen het Digitaal Stelsel Omgevingsrecht (DSO) zijn interne werkprocessen aangepast en applicaties (Rx.Mission, Rx.Base, STTR Builder) geïmplementeerd om aanvragen omgevingsvergunningen en meldingen digitaal te kunnen ontvangen en afhandelen volgens de nieuwe wettelijke regelingen. De nationale basisregistraties en gemeentelijke informatiesystemen zijn gekoppeld aan de applicaties.

Ook is inzet gepleegd op het kunnen ondersteunen van initiatiefnemers bij de voorbereiding van een aanvraag omgevingsvergunning via een integraal omgevingsoverleg, en het instellen van de Adviescommissie Omgevingskwaliteit.

Wonen

Binnen het beleidsveld Volkshuisvesting is de voortgang van de woningbouwprojecten weergegeven. In 2023 zijn de volgende plannen vastgesteld:

Instrumenten
- Omgevingsvisie 1.0
- Midden-Delfland®2025
- Landschapsontwikkelingsperspectief
- Structuurvisie Midden-Delfland 2025 (5 juli 2011)
- Omgevingsbeleidsplan Midden-Delfland (2017)
- Bouwverordening Midden-Delfland 2007
- Welstandsnota Midden-Delfland 2018
- Verordening op de commissie Welstand en Erfgoed Midden-Delfland 2011
- Handleiding Beeldkwaliteit Buitengebied 2016/Beeldkwaliteitsplannen
- Handboek Erfgoed Midden-Delfland
- Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Midden-Delfland
- Grondbeleid inclusief grondexploitaties
- Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (inclusief visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel BPL)
- Grondinstrument (onderdeel Duurzaam Boer Blijven)
- Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
- Stichting Groenfonds Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) voert wettelijke milieutaken uit. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde ‘lichte’ gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.406.948**	**€ 2.035.606**	**€ 1.736.391**	**€ 299.215**
Ruimtelijke ordening	€ 1.406.948	€ 2.035.606	€ 1.736.391	€ 299.215
I	**- € 543.700**	**- € 758.731**	**- € 203.756**	**- € 554.975**
Ruimtelijke ordening	- € 543.700	- € 758.731	- € 203.756	- € 554.975
Totaal	**€ 863.248**	**€ 1.276.875**	**€ 1.532.635**	**- € 255.760**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Ruimtelijke ordening (€ 299.215)

Bouwplannen (niet zijnde grexen) particulier initiatief: Er is sprake van een toename van het begeleiden van bouwinitiatieven door particuliere partijen. De gemeente heeft hierbij geen grondpositie en er is dus geen sprake van grondexploitaties. Financieel uitgangspunt hierbij is dat wij kostenverhaal toepassen: de kosten die we maken brengen wij in rekening bij de initiatiefnemer/ontwikkelende partij. Om kostenverhaal inzichtelijk te maken ramen we in deze begroting zowel de te verwachte kosten als ook de te verwachte opbrengsten (zie ook baten).

Bouwplannen (niet grexen) initiatief gemeente: De inzet op gemeentelijke initiatieven (die geen grondexploitaties zijn of worden) staat in eerste instantie geen kostenverhaal tegenover. Hiervoor vragen wij de raad om uitvoeringsbudgetten (zoals Hoornbloem en Centrum Schipluiden).

Ruimtelijke ordening, bouwplannen initiatief gemeente en particulier tezamen:
Op dit taakveld is een overschrijding op inhuur personeel zichtbaar (€ 46.866). Een onderschrijding op BGT (€ -15.689) en adviezen derden (€ -13.718). Hiernaast is er een verschuiving van werkgeverslasten (€ -77.991). Voor de herontwikkeling Hoornbloem is een budget onbenut gebleven, waarvoor bij de jaarrekening een verzoek is dit door te schuiven naar 2024 (€ -19.800).

Inkomsten

Onderschrijding Ruimtelijke ordening (€ -554.975)

De onderschrijding ontstaat met name op bouwplannen particuliere initiatieven / anterieure overeenkomsten.
In de begroting gaan wij ervan uit dat wij kosten voor onze inzet op particuliere initiatieven (bouwplannen niet zijnde grexen, particulier initiatief) kostenverhaal toepassen. Wij gaan er in de begroting van uit dat wij 80% van de te maken kosten daadwerkelijk kunnen verhalen.
Echter, werkelijke kostenverhaal is achter gebleven op begroot, omdat het niet altijd lukt om tot ondertekening van een anterieure overeenkomst te komen. Onzekerheid binnen (regelgeving over) de woningmarkt is hierbij een belangrijke oorzaak. Doordat het niet altijd lukt om tot een overeenkomst te komen ontstaat er een onderschrijding op de raming inkomsten.

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij streven naar een evenwichtige woningvoorraad, waarbij het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met het sociaal domein (onder andere Wet maatschappelijke ondersteuning, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), Locatieontwikkeling en Ruimtelijke ordening (randvoorwaarden en planning nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Een gedifferentieerde woningvoorraad en drie vitale dorpen, waarmee we een aantrekkelijke gezinsgemeente vormen. Een belangrijk gewenst maatschappelijk effect daarbij is voldoende aanbod van betaalbare woningen in de drie dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokale beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met het woonbeleid beogen we het behoud van vitale dorpen door meer diversiteit te brengen in het woningaanbod en doorstroming te bevorderen.

Concrete doelen/acties voor 2023
De raad heeft de huidige Woonagenda verlengd tot eind 2022. Momenteel staat er veel druk op de woningmarkt en is er vanuit zowel de Rijksoverheid als de Provinciale overheid nieuw beleid in voorbereiding. Ook binnen onze gemeente is er volop aandacht voor instrumenten om woningbouw voor de juiste doelgroep te realiseren.

Wij blijven in 2023 intensief samenwerken met de woningcorporatie Wonen Midden-Delfland. Jaarlijks maken we prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland en de beide huurdersverenigingen.

De huidige Huisvestingsverordening vervalt op 1 juli 2023. In 2023 zal daarom een besluit nodig zijn over een eventuele nieuwe verordening. Ook hierover is afstemming noodzakelijk met de provincie en met de andere gemeenten in de regio.

In alle drie de dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. In Den Hoorn worden onder andere woningen opgeleverd aan de Woudselaan. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV en Equestrum worden de woningbouwplannen (verder) voorbereid. In Schipluiden zijn er onder andere plannen voor het toevoegen van woningen in het centrum, Keenenburg V. De planvoorbereiding en formele processen zijn opgestart. In Maasland komen er onder andere woningen bij in het centrum, in de bebouwde kom (Maaslandse Zoom) en op de Maaslandse Dam.

Instrumenten

- Te actualiseren Woonagenda 2023-2027
- Raadsbesluit van 28 september 2021, betreft het besluit om het bestaande beleid van 30% sociaal nader uit te splitsen in 15% goedkope koop en 15% sociale huur, en minstens 10% van de nieuw toe te voegen woningen in het middeldure segment.

- Resultaten woonwensenonderzoek jongeren
- Omgevingsvisie 1.0
- Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025)
- Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2019, te actualiseren in 2023
- Vergunningen voor wijzigingen in de woonruimtevoorraad (splitsing, onttrekking, samenvoeging, omzetting, verbouwing tot twee of meer woonruimten).
- Gemeentelijk bod voor regionale nieuwe woningmarktafspraken
- Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland
- Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
- Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)
- Anti-speculatiebeleid 2017
- Beleidsnotitie Afkoop Sociale Woningbouw (gekoppeld aan Omgevingsvisie)

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2023

Regionale samenwerking

In het regionale samenwerkingsverband met de gemeenten binnen de woningmarktregio Haaglanden (Bestuurlijke Tafel Wonen) is in 2023 de Regionale Realisatieagenda (Woondeal Haaglanden) ondertekend. De Regionale Woonzorgvisie is in ontwikkeling.

Samenwerking met Wonen Midden-Delfland

In 2023 hebben we intensief en constructief samengewerkt met Wonen Midden-Delfland op de volgende vlakken:

- Statushouders: afstemming en plaatsing statushouders conform taakstelling;
- Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland en de beide huurdersverenigingen: monitoring van afspraken 2023 op basis van kpi's. Opstellen nieuwe prestatieafspraken 2024;
- Strategische samenwerking nieuwbouwlocaties.: continue onderlinge afstemming..

Huisvestingsverordening

Op 1 juli 2023 is de nieuwe Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2023 van kracht geworden. Ten opzichte van de Huisvestingsverordening 2019 zijn daar geen grote wijzigingen in aangebracht.

Voortgang projecten

Maasland

- Euterpe: 30 woningen opgeleverd in december 2023;
- Maaslandse Zoom: Vastgesteld bestemmingsplan en programma gewijzigd naar meer sociale huurwoningen;
- Maasland: De Houve: Onherroepelijke bouwvergunning, verkoop gestart en voorbereidende bouwactiviteiten gestart.

Schipluiden

- Keenenburg V fase 2: voorbereiding tender en bodemonderzoeken;

- Huisvest de Huisartsen: verkennend onderzoek;
- Zuidrand: onderzoek naar mogelijkheden aanpassing programmering.

Den Hoorn

- Centrumplan: gemeente en GAMPLUS naderen overeenstemming en bepaling programma: 28 appartementen i.p.v. 13 grondgebonden woningen en 6 startersappartementen;
- Equestrum: renovatie gestart 24 woningen + 8 studentenstudio's;
- De Kreek: voorbereiding tender en voorbereiding ontmanteling Sterappel;
- Woudselaan:
    - Locatie VolkerWessels : omgevingsvergunning vastgesteld (nog niet onherroepelijk);
    - Pilot Tiny Houses verlengd;
    - Locatie Van Leeuwen omgevingsvergunning in behandeling;
    - Kaswoningen: vergunning verleend, bouw gestart;
    - Kleijweg: bouwplan in voorbereiding.

Toegepaste instrumenten, wetgeving, beleidsdocumenten en samenwerkingsverbanden

- Woonvisie Midden-Delfland 2010-2025
- Woonagenda
- Motie 'Herijking beleid woningmarkt starters' (12 november 2019)
- Motie 'Regionale afspraken woningbouw' (26 mei 2020)
- Motie 'Afspraken Woningbouw' (8 november 2022)
- Resultaten woonwensenonderzoek jongeren
- Visie Behoud door Ontwikkeling (Vitale Dorpen, 2025)
- Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2023
- Gemeentelijk bod voor regionale nieuwe woningmarktafspraken
- Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland
- Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
- Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.408.513**	**€ 1.507.572**	**€ 1.588.306**	**- € 80.734**
Bouw- en woningtoezicht	€ 1.408.513	€ 1.507.572	€ 1.588.306	- € 80.734
I	**- € 1.469.586**	**- € 1.061.767**	**- € 750.999**	**- € 310.768**
Bouw- en woningtoezicht	- € 1.469.586	- € 1.061.767	- € 750.999	- € 310.768
Totaal	**- € 61.073**	**€ 445.805**	**€ 837.307**	**- € 391.502**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 80.734)

Betreft enerzijds een onderschrijding op automatiseringskosten (€ -31.580) en verschuiving van werkgeverslasten (€ -29.607). Anderzijds een overschrijding op welstand advieskosten (€ 22.769) als ook inhuur personeel en adviezen derden (€ 111.643).

Inkomsten
Onderschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ -310.768)
De onderschrijding op dit taakveld wordt veroorzaakt door vertraging van de incidentele bouwleges bij zowel woningbouw als bedrijventerrein.

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

De gemeente wil een regierol vervullen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het grondbeleid is ondersteunend aan de beleidsvelden Midden-Delfland® 2025 en Vitale Dorpen in 2025.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Het beschikbaar hebben van gronden, tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten, voor de doeleinden van andere programma's.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het beleidsveld grondzaken heeft een indirecte relatie met Cittaslow. De grondexploitatie is gericht op het realiseren van voorafgaand geformuleerde doelstellingen vanuit andere beleidsvelden. Daarbij zijn de waarden van Cittaslow uitgangspunt, zoals het betrekken van inwoners, een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte, sociale woningbouw en duurzaam bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals onderwijs en welzijn. De planningen zijn onderdeel van de door het college van B&W vastgestelde projectplannen.

Concrete doelen/acties voor 2023
Ook is het voornemen om in 2023 de Nota Grondbeleid te actualiseren. Het huidige beleid is uit 2019. Input voor de actualisatie is deels afhankelijk van de actualisatie van de woonagenda. Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 (tot ongeveer 100) woningen per jaar realiseren.

Instrumenten

- Nota Grondbeleid en jaarlijkse herziening grondexploitaties. Onder deze laatste vallen ook de bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).
- Deelname aan de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder.

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals onderwijs en welzijn. De planningen zijn onderdeel van de door het college van B&W vastgestelde projectplannen. In 2024 heeft de raad de Woonvisie 2024-2030 vastgesteld. Het

woningbouwprogramma is vastgesteld in de Woondeal/de Regionale Realisatieagenda. Bij de uitvoering van woningbouwprojecten wordt zo goed mogelijk bij de woonvisie aangesloten.

Instrumenten
- Nota Grondbeleid en jaarlijkse herziening grondexploitaties. Onder deze laatste vallen ook de bijbehorende risicoanalyse en het
meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling Reserve Grondexploitaties).
- Deelname aan de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen

Met de deelname aan Bedrijvenschap Harnaschpolder wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.822.943**	**€ 2.527.263**	**€ 4.431.503**	**- € 1.904.240**
Grondexploitaties	€ 1.822.943	€ 2.527.263	€ 4.431.503	- € 1.904.240
I	**- € 2.991.236**	**- € 3.725.456**	**- € 3.798.957**	**€ 73.501**
Grondexploitaties	- € 2.991.236	- € 3.725.456	- € 3.798.957	€ 73.501
Totaal	**- € 1.168.293**	**- € 1.198.193**	**€ 632.546**	**- € 1.830.739**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven en inkomsten

Grondexploitaties

Bij zowel de uitgaven als de inkomsten is de feitelijke uitvoering van grondexploitaties sterk afhankelijk van procedures die doorlopen moeten worden en de momenten waarop kavels grond (kunnen) worden afgenomen. Inhoudelijke wijzigingen in de plannen worden aan de raad voorgelegd middels de jaarlijkse herzieningen van de grondexploitatieberekeningen (grexen). De hierna genoemde grote verschillen betreffen mede daarom vooral verschuivingen van uitgaven en inkomsten in de tijd.

De grootste verschuivingen bij de lasten zijn:

- Keenenburg V Door de gevonden pfas verontreiniging in Keenenburg V fase 2 zijn de kosten voor saneren enorm toegenomen. Daarnaast zijn de sloop- en plankosten, alsook de opbrengsten toegenomen door te kiezen voor het sloop-nieuwbouw, in plaats van renovatie, scenario.

- Ruimte voor Ruimte De plankosten van de grondexploitatie Ruimte voor Ruimte zijn toegenomen door het toenemen van de uurtarieven alsook meer inzet voor de afronding van de Maaslandse dam en aanvullende kosten voor het uitvoeren van diverse onderzoeken voor de Zuidrand.
- WoudselaanDe plankosten van de grondexploitatie Woudselaan zijn toegenomen door het toevoegen van diverse nog uit te voeren onderzoeken en aanvullende inzet door het verlengen van de tiny houses.
- Centrum den HoornDoor de veranderde strategie (niet-onteigenen) zijn de verwervingskosten afgenomen. Hier tegenover staan echter aanvullende plankosten vanwege de complexiteit om te komen tot samenwerking en aanvullende kosten voor saneren, bouw- en woonrijp maken als resultaat van onderhandelingen.

De grootste verschuivingen bij de baten zijn:

·Woudselaan

- opbrengsten zijn opnieuw ingeschat op basis van een globaal ingetekend programma. De opbrengsten zijn op basis van deze nieuwe berekening afgenomen. Tegenover de afname van de opbrengsten staan aanvullende opbrengsten door het verlengen van de looptijd van de tiny houses.

·Centrum den Hoorn Door de veranderende strategie (niet-onteigenen) zijn de opbrengsten voor de gemeente afgenomen.

De grondexploitatie Centrum Maasland wordt dit jaar afgesloten vanwege de niet wenselijkheid van het huidige plan en de grondexploitatie Vastgoedzone heropend vanwege onverwacht nog te ontvangen opbrengsten.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 7	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 936.305	€ 19.013	€ 501.950	€ 451.809	€ 50.141
Inkomsten	- € 491.975	- € 787.267	- € 787.267	- € 2.565.501	€ 1.778.234
Totaal	**€ 444.330**	**- € 768.254**	**- € 285.317**	**- € 2.113.692**	**€ 1.828.375**

Uitgaven

Onderschrijding (€ 50.141).

Algemene reserve
- De totale onderschrijding op het doorschuiven restant budget Woonvisie bedraagt € 34.014.

Het restant verschil wordt veroorzaakt door een bedrag onder de € 25.000.

Inkomsten

Overschrijding (€ 1.778.234)

Algemene reserve
- De totale onderschrijding op het doorschuifbudget achterstallig werk omgevingswet bedraagt € 35.348.
- De totale onderschrijding op de herontwikkeling gebied Euterpe Maasland bedraagt € 144.320.

Compensatie dividenden en huuropbrengst
- De totale overschrijding door de verliesneming van de grondexploitaties bedraagt € 1.969.640

Het restant verschil wordt veroorzaakt door een bedrag onder de € 25.000.

Investeringen programma 7

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Aankoop kavels Harnaschpolder(K)	€ 9.260.626	€ 9.260.626	€ 0	Ja	Project afgerond
Grondruilbank(K)	- € 6.633.338	- € 442.814	- € 6.190.525	Nee	Loopt door in 2024
Sanering verspreid liggend glas(K)	€ 2.378.826	€ 750.000	€ 1.628.826	Nee	Loopt door in 2024
Particulier initiatief Scharnier(K)	- € 53.344	€ 0	- € 53.344	Nee	Loopt door in 2024
Bouw- en woonrijp maken Euterpe Maasland(K)	€ 90.497	- € 120.000	€ 210.497	Nee	Loopt door in 2024
Grondexploitatie Woudselaan(K)	€ 132.803	- € 2.244	€ 135.047	Nee	Loopt door in 2024
Complex 12 (Harnaschpolder bedrijventerrein)(K)	€ 144.228	€ 0	€ 144.228	Nee	Loopt door in 2024
Complex 13 Hooipolder	€ 0	€ 24.449	- € 24.449	Nee	Loopt door in 2024
Complex 14 (Centrumont	€ 0	€ 206.228	- € 206.228	Nee	Loopt door in 2024

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
wikkeling Den Hoorn)					
Complex 17 (Keenenburg V)(K)	€ 78.187	€ 246.632	- € 168.445	Nee	Loopt door in 2024
Complex 22 Grondexploitatie Ruimte voor Ruimte(K)	€ 2.358.191	€ 402.707	€ 1.955.484	Nee	Loopt door in 2024
Complex Kreek zone Look West(K)	€ 1.408.888	€ 94.813	€ 1.314.075	Nee	Loopt door in 2024
Complex Centrum Maasland(K)	€ 0	- € 481.289	€ 481.289	Nee	Loopt door in 2024
Grondexploitatie vastgoedzone Den Hoorn(K)	€ 0	€ 88.791	- € 88.791	Nee	Loopt door in 2024
Grondwaarde Centrum Maasland	€ 0	€ 174.000	- € 174.000	Nee	Loopt door in 2024
Grond in erfpacht(K)	- € 416.404	- € 416.405	€ 1	Nee	Loopt door in 2024

Overzicht alg. dekkingsmiddelen

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleids)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden. De voorschriften en regelgeving met betrekking tot het financiële beleid nemen ieder jaar toe. Hierdoor wordt de financiële ruimte beperkt maar tegelijkertijd wordt voorkomen dat onverantwoorde toepassingen worden gekozen.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie Financieel meerjarenperspectief). Op deze manier wordt bereikt dat het korte termijnbeleid past in en bijdraagt aan de noodzakelijke aanpassingen op langere termijn.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 1.411.875**	**€ 1.580.441**	**€ 1.578.742**	**€ 1.699**
Algemene baten en lasten	€ 6.000	€ 6.000	€ 0	€ 6.000
OZB woning	€ 454.890	€ 471.672	€ 480.834	- € 9.162
Treasury	€ 950.985	€ 1.102.769	€ 1.097.908	€ 4.861
I	**- € 35.562.425**	**- € 36.284.751**	**- € 37.500.083**	**€ 1.215.332**
Algemene uitkering	- € 26.148.345	- € 26.931.887	- € 27.912.920	€ 981.033
OZB niet woning	- € 2.181.020	- € 2.331.020	- € 2.372.828	€ 41.808
OZB woning	- € 4.033.346	- € 4.033.346	- € 4.012.898	- € 20.448
Treasury	- € 3.199.714	- € 2.988.498	- € 3.201.437	€ 212.939
Totaal	**- € 34.150.550**	**- € 34.704.310**	**- € 35.921.341**	**€ 1.217.031**

Toelichting financiële afwijking

Baten

Overschrijding Treasury (€ 212.939)

Overtollige liquide middelen leverde een lang tijd geen rente op. In het jaar 2023 is de rente weer gestegen waardoor er ook rente ontvangsten zijn genoten. Vanwege de onzekerheid en de negatieve rente aan het begin van het jaar, is voorzichtigheidshalve geen rekening gehouden met rente baten.

Overschrijding Algemene uitkering (€ 981.033)

Door het jaar heen wordt de raming van de algemene uitkering aangepast aan de verschillende

circulaires. De decembercirculaire komt echter te laat om de financiële consequenties daarvan nog te kunnen verwerken in de begroting. Dit keer zat er onder andere een extra bijdrage voor de energietoelage in (€ 451.023) en een bedrag van € 149.852 voor de invoeringskosten van de omgevingswet.

Overschrijding OZB niet-woningen (€ 41.808)
Voor het begroten van de te verwachten opbrengst wordt rekening gehouden met de te verwachten waardeontwikkeling van de niet-woningen. Ook wordt ingeschat wat er aan areaalontwikkeling en gegronde bezwaren te verwachten is. Voor de niet-woningen is er ook een gebruikersbelasting OZB, daarom wordt een inschatting gemaakt van de leegstand. Wanneer één of meer van deze factoren afwijkt van waar rekening mee is gehouden, zorgt dit voor een meer- of minderopbrengst, in dit geval een meeropbrengst.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente. Daarom houdt de gemeente een beperkt aantal aandelen in de bank. Met de deelname aan Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoen. Voor de bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen (dividend) vormt een relevante inkomstenpost.

Mutaties reserve

Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begoting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 990.915	€ 149	€ 149	€ 149	€ 0
Inkomsten	- € 1.533.893	- € 699.617	- € 879.310	- € 944.494	€ 65.184
Totaal	**- € 542.978**	**- € 699.468**	**- € 879.161**	**- € 944.345**	**€ 65.184**

Inkomsten

Overschrijding (€ 65.184)

Reserve Investeringsprogramma
- De totale overschrijding op de overboeking naar de voorziening RVU volgens de actuariële waardebepaling bedraagt € 65.184.

Overzicht van overhead

Overzicht van de kosten Overhead

In het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden baten en lasten van de overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's geregistreerd, maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoerekening aan alle gemeentelijke taken en activiteiten.

Hiermee wint de begroting en verantwoording aan transparantie. De gemeenteraad kan beter sturen op de bedrijfsvoering. Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten.

Om te voorkomen dat er verschillen gaan optreden in de wijze van toerekening van overhead is een algemene definitie van overhead voorgeschreven: *Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.*

Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Volgens deze nieuwe methodiek wordt in de begroting en verantwoording niet meer gerekend met de integrale kostprijs. In een aantal gevallen speelt het hanteren van een integrale kostprijs nog wel een rol. Dit om te voorkomen dat dit voor deze gevallen leidt tot een tekort in de begroting. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: de grondexploitaties, investering en andere (subsidie)trajecten, die gepaard gaan met activering en afschrijving, waar vaak specifieke dekkingsposten voor bestaan. Voor deze gevallen is het toerekenen van overhead en (eventueel) rente wel toegestaan.

Ten aanzien van taken/activiteiten en daarmee samenhangende diensten waarvoor kostendekkende tarieven berekend mogen worden (bijvoorbeeld afval en riolering), geldt dat het niet meenemen van overhead betekent dat voor die producten een positief resultaat kan ontstaan. Dit komt doordat gemeenten overhead wel mogen meenemen in de berekening van de tarieven. Om die reden is in het gewijzigde BBV de verplichting opgenomen om in de paragraaf lokale heffingen toe te lichten hoe de algemene overhead zich verhoudt tot taken/activiteiten/heffingen volgens een nader omschreven systematiek.

Hieronder volgt in lijn met het format van onze begroting het overzicht van de overhead:

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
U	**€ 9.242.120**	**€ 11.813.126**	**€ 10.724.867**	**€ 1.088.259**
Overhead ambtelijke organisatie	€ 6.088.131	€ 8.093.950	€ 7.484.480	€ 609.470
Overhead bestuursorgaan	€ 816.272	€ 943.272	€ 867.705	€ 75.567

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Overhead D,C en I	€ 2.196.295	€ 2.641.961	€ 2.274.345	€ 367.616
Overhead openbare werken	€ 141.422	€ 133.943	€ 98.337	€ 35.606
I	**- € 156.869**	**- € 260.795**	**- € 339.358**	**€ 78.563**
Overhead ambtelijke organisatie	- € 154.619	- € 245.727	- € 294.055	€ 48.328
Overhead bestuursorgaan	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	€ 0
Overhead D,C en I	€ 0	- € 2.844	- € 16.836	€ 13.992
Overhead openbare werken	€ 0	- € 9.974	- € 26.217	€ 16.243
Totaal	**€ 9.085.251**	**€ 11.552.331**	**€ 10.385.509**	**€ 1.166.822**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding ambtelijke organisatie (€ 609.470)

De onderschrijding heeft meerdere oorzaken.

- Er is een overschrijding op enkele budgetten, waaronder opleidingen (€ -66.483) en inhuur personeel (€ -238.670).
- De onderschrijding bestaat voornamelijk lagere werkgeverslasten (€ 1.035.627) en in mindere mate op het budget automatiseringskosten (€ 63.159) en enkele kleinere posten.

Onderschrijding Overhead bestuursorgaan (€ 75.567)

De onderschrijding in verband met het restant budget Toekomstvisie. Bij deze jaarrekening is een verzoek gevoegd om dit restant door te schuiven naar 2024.

Onderschrijding D, C en I (€ 367.616)

De onderschrijding heeft meerdere oorzaken. Voornamelijk het onbenut gebleven budget voor Office 365 (€ 265.000) Bij deze jaarrekening is een verzoek gevoegd om dit budget door te schuiven naar 2024. De kapitaallasten zijn lager uitgevallen (€ 14.983). Hiernaast is de besteding van enkele budgetten uit dit taakveld lager dan begroot (€ 98.662).

Onderschrijding Overhead openbare werken (€ 35.606)

Betreft hoofdzakelijk een verschuiving van werkgeverslasten.

Inkomsten

Overschrijding Overhead ambtelijke organisatie (€ 48.328)

Betreft hoofdzakelijk een overschrijding vanwege hogere inkomsten WAO / AAW (€ 49.665).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.

Mutaties reserves

Mutaties reserves overhead	Werkelijk 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2023	Verschil
Uitgaven	€ 326.153	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inkomsten	- € 425.871	- € 249.093	- € 249.093	- € 240.958	- € 8.135
Totaal	**- € 99.718**	**- € 249.093**	**- € 249.093**	**- € 240.958**	**- € 8.135**

Geen toelichting opgenomen bedrag is namelijk kleiner dan € 25.000.

Investeringen programma Overhead

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Koppeling Corsa-GWS4all(Centric & BCT) (2018)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Koppeling Corsa-Key2burgerz. (Centric & BCT)(2018)(K)	€ 2.218	€ 2.218	€ 0	Ja	Project afgerond
Informatiebeleidsplan/GT connect 2020(K)	€ 30.912	€ 30.913	- € 1	Ja	Project afgerond
Implementatie digitalisering inwonerszaken (2018)(K)	€ 22.780	€ 2.162	€ 20.618	Nee	Loopt door in 2024
Verbetering luchtvochtigheid gemeentehuis (2018)(K)	€ 7.204	€ 0	€ 7.204	Ja	Project afgerond
Vervanging installaties gemeentehuis 2021(K)	€ 30.161	€ 30.063	€ 98	Ja	Project afgerond

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Vervanging installaties gemeentehuis 2022(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Vervanging installaties gemeentehuis 2023(K)	€ 56.132	€ 56.546	- € 414	Ja	Project afgerond
Deelverv. vloeren TL naar LED gemeentewerf 2022(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Informatiebeleidsplan 2023(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Verv. gevelbekleding Brandweer Den Hoorn (2021)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Basisregistratie grootschalige topografie (2014)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Aanschafkosten CMS (2014)(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Vervangen Hardware WIFI (2021)(K)	€ 38.774	€ 11.298	€ 27.476	Nee	Loopt door in 2024
GIS/GEO viewer (2021)(K)	€ 12.327	€ 11.235	€ 1.092	Ja	Project afgerond
Basisregistraties BAG, BGT, WOZ en BRT(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Krediet al doorgeschoven naar 2024
Implementatie DigiNetwerk 2022(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Cloudmigratie EnableU 2022(K)	€ 12.144	€ 12.054	€ 90	Ja	Project afgerond
Vervanging Centric applicaties	€ 92.190	€ 35.291	€ 56.899	Nee	Loopt door in 2024

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
naar SaaS 2022(K)					
Audio video-installatie raadzaal(K)	€ 355.952	€ 336.024	€ 19.928	Nee	Loopt door in 2024
Citrix netwerk-capaciteit(K)	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Project afgerond
Gemeentewerf: vervangen dak (2021)(K)	€ 5.015	€ 5.034	- € 19	Ja	Project afgerond
Vervangen Pick-up Renault Master 55-VRR-7 (2018)(K)	€ 41.834	€ 58.480	- € 16.646	Ja	Project afgerond
Vervangen VW Crafter (snipper) 5-VBZ-67(K)	€ 59.700	€ 0	€ 59.700	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen VW Crafter 4-VBN-69(K)	€ 54.700	€ 0	€ 54.700	Nee	Loopt door in 2024
Vervangen riooldoorspuitwagen(K)	€ 51.000	€ 49.102	€ 1.898	Ja	Project afgerond
Vervangen Pick-up Renault Master 2-VNX-01(K)	€ 32.400	€ 0	€ 32.400	Nee	Loopt door in 2024
Opzet-natzout-Strooimachine (2021)(K)	€ 18.000	€ 0	€ 18.000	Nee	Loopt door in 2024

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

Algemeen

In deze paragraaf geven we weer welke beleidsvoornemens we op het gebied van bedrijfsvoering we in 2023 hebben gerealiseerd. De bedrijfsvoering heeft betrekking op alle activiteiten en plannen die nodig zijn om de doelstellingen van onze gemeente te realiseren. Daarmee ondersteunt bedrijfsvoering alle programma's. Naast het thema 'organisatie en personeel' staan we stil bij informatievoorziening (en ICT), informatiebeveiliging, privacy en communicatie.

Organisatie en personeel

Het Cittaslow denken en *Thuis! In Midden-Delfland* vormen de basis voor de manier waarop we (samen)werken en hoe wij omgaan met de opgaven die er zijn. Dit betekent dat we werken met aandacht voor elkaar; dat we handelen vanuit gastvrijheid en vakmanschap en werken vanuit de bedoeling van wetten en regels. Zo ontwikkelen we een organisatie waar de focus ligt op medewerkers die met plezier bijdragen aan de ontwikkeling van Midden-Delfland. Dit heeft zich vertaald in een organisatievisie. De organisatievisie die door het DT in samenwerking met de teamleiders eind 2022 is vastgesteld is leidend bij het inrichten van ons sociaal beleid. Wij streven naar een hoge kwaliteit van werk, zodat we een goede en kwalitatieve dienstverlening kunnen bieden naar onze inwoners en ondernemers. In 2023 hebben we deze koers verder ingezet.

Zoals verwacht was er in 2023 ook krapte op de arbeidsmarkt. Dit heeft een grote invloed gehad op de werkzaamheden op het vakgebied Personeel en Organisatie. De aandacht ging vooral uit naar het werven en selecteren van nieuwe betrokken medewerkers, maar ook naar het behouden van productieve en gezonde medewerkers die met plezier binnen de ambtelijke organisatie werken.

Formatie, bezetting en vacatures

In 2023 bestond ruim 10 procent van onze formatie uit vacatures. Vacatures bleven langere tijd openstaan (> 6 maanden). Daardoor hebben we vaker een beroep moeten doen op inhuur om de dienstverlening te garanderen en de werkprocessen door te laten gaan. Voor sommige vacatures hebben we twee of drie keer een wervingsronde gestart en/of hebben we recruitment ingezet. Dit kostte extra geld. Het begrootte bedrag op 'voorziening in vacatures' is daardoor iets overschreden.

Het bleek desondanks mogelijk om vacatures in te vullen met betrokken en gemotiveerde medewerkers. Onze opgaven, het unieke landschap, de fijnschalige structuur en de welkome cultuur trekken medewerkers aan. We hebben stevig ingezet op ons sterke merk. Kandidaten kiezen bewust voor werken binnen gemeente Midden-Delfland. Zij voelen zich verbonden aan de identiteit van onze gemeente en zij hebben vaak hoge behoefte aan veelzijdig werk. Die afwisseling kunnen we de medewerkers bieden. Toch blijven er ook vacatures die zeer moeilijk in te vullen zijn, met name juridische functies en functies binnen het ruimtelijk domein. Administratieve en uitvoerende functies zijn sneller in te vullen. In totaal zijn 31 medewerkers ingestroomd en 28 medewerkers uitgestroomd. De totale formatie is in 2023 iets gedaald, doordat tijdelijke formatie afliep.

Duurzame inzetbaarheid

De zorg voor het welzijn van onze werknemers blijft belangrijk. We willen onze medewerkers gezond, gemotiveerd, productief en met plezier aan het werk houden. Dit betekent dat we investeren in gezondheid, veiligheid en ontwikkeling.

Talent- en teamontwikkeling

De organisatie is en blijft continu in ontwikkeling en zo ook de teams en de individuele medewerkers. Belangrijk is dat de juiste medewerker op de juiste functie is geplaatst, zodat de medewerker met plezier zijn werk verricht en goede prestaties levert. In 2023 hebben we de medewerkers gestimuleerd nog meer de regie te nemen op hun talent- en loopbaanontwikkeling en het leren van kennis en vaardigheden. Ontwikkeling was en is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Het goede gesprek hebben we eind 2023 geïntroduceerd. Dit is een continue dialoog tussen leidinggevende en medewerker waarin zij elkaar onder meer spreken over resultaten, ontwikkeling, gezondheid en veiligheid. Door het stimuleren van ontwikkeling zijn medewerkers meer in beweging gekomen en hebben zij meer opleidingen, trainingen en coaching in 2023 gevolgd.

De teams zijn in 2023 aan de slag gegaan met de organisatievisie. De implementatie van de visie in de werkprocessen, maar ook in houding en gedrag van de individuele medewerker en het team als geheel, zorgde ervoor dat meerdere teams een ontwikkeling hebben doorgemaakt. De teamontwikkeling werd in sommige teams ondersteund door een teamcoach, met als doel de teamresultaten te verbeteren en de verbinding tussen de teamleden te versterken.

De teamleiders hebben een belangrijke rol in de teamontwikkeling én de individuele ontwikkeling van medewerkers. Zij ondersteunen, begeleiden en stimuleren de ontwikkelingen. Om deze rol goed te kunnen uitvoeren, volgden de teamleiders ook in 2023 een management-development traject. Het traject is een op maat gemaakt opleidingsprogramma. De teamleiders volgen niet alleen trainingen, maar er is in het traject ook aandacht voor coaching, intervisie en teamontwikkeling van het managementteam zelf.

Niet alle interventies, trainingen en coaching waren voor 2023 begroot. Ook namen we kosten voor opleiding over bij indienstname van nieuwe medewerkers en zijn daarnaast zijn alle geplande trainingen doorgegaan. Dit is anders dan in het verleden waar het budget niet optimaal werd benut of vaker bleek dat geplande trainingen niet doorgingen. Het opleidingsbudget heeft daardoor een overschrijding. In 2024 geven we vorm aan een een opleidings- en leerplatform dat wij willen gebruiken om grip te houden op de trainingen, opleidingen en coaching. We maken dan ook onderscheid tussen ontwikkelingskosten en opleiding. Tot nu toe werd dat vanuit hetzelfde budget bekostigd. Dat willen we graag anders.

Gezondheid en veiligheid

In 2023 heeft er een periodiek medisch onderzoek plaatsgevonden. In totaal hebben 112 medewerker deelgenomen aan het onderzoek. Dat is 64%. Het onderzoek brengt de ervaren en de fysieke gezondheid en inzetbaarheid van medewerkers in kaart. Uit dit periodiek medisch onderzoek wordt duidelijk dat Gemeente Midden-Delfland beter scoort dan gemiddeld op de algemene gezondheidsbalans. Dit is een mooi resultaat. De inzetbaarheid van de medewerker kan echter verbeterd worden, want hierop scoort de gemeente net iets onder het gemiddelde.

We hebben vorig jaar ook een risico inventarisatie en evaluatie door een externe veiligheidskundige laten uitvoeren in het gemeentehuis en op de gemeentewerf. Op organisatieniveau is onderzoek gedaan naar de beleidszaken en de overkoepelende processen. Tevens heeft de veiligheidsdeskundige een bezoek gebracht aan de werkruimtes, zijn door hem metingen uitgevoerd en observaties geweest en zijn er gesprekken gevoerd met medewerkers. Veel zaken waren goed op orde. In de rapportage wordt opgemerkt dat wij veiligheid, gezondheid en welzijn van het personeel hoog in het vaandel hebben staan. We besteden op beleidsmatig niveau en op uitvoerend niveau veel aandacht aan het veilig werken op locatie. Aan de hand van de inventarisatie is een plan van

aanpak opgesteld met daarin de geconstateerde aandachtspunten en hoe we die willen gaan aanpakken in 2024 (en verder).

Ziekteverzuim

In onderstaand tabel leest u het ziekteverzuimpercentage van gemeente Midden-Delfland in kwartaal één tot en met vier van 2022 en 2023 én het landelijk gemiddelde onderzocht door het CBS.

	2022 Midden-Delfland	2023 Midden-Delfland	Landelijk gemiddelde (*bron CBS)
Q1	5,3%	6,4%	5,7%
Q2	4,3%	4,8%	5,0%
Q3	4,9%	6,7%	4,8%
Q4	6,7%	6,3%	6,5%

Het ziekteverzuimpercentage in 2023 is hoog te noemen. Dit betekent dat onze medewerkers minder gezond, inzetbaar en productief zijn geweest. De medewerker levert in op zijn vitaliteit en het kost de gemeente geld. Bovendien heeft ziekteverzuim invloed op de maatschappelijke doelen en resultaten die we willen behalen. Daarnaast zorgt een hoog verzuim in potentie ook voor een hogere druk op de andere medewerkers.

Samen met de bedrijfsarts diepen we de ziekteverzuimcijfers uit met als doel de beïnvloedende oorzaken aan het licht te laten komen. De oorzaakgebieden van verzuim zijn te verdelen in: werk, privé en pech. Het is van belang om zicht te krijgen hoeveel procent van ons ziekteverzuim verband houdt met het werk, hoeveel procent is privé gerelateerd en voor welk gedeelte is er sprake van pech? De invloedsfeer van de werkgever voor wat betreft preventie is verschillend per oorzaak. We zetten ons in om verzuim dat werk gerelateerd is, terug te dringen.

Ons streven is om de ziekteverzuimcijfers in 2024 te laten dalen. Met andere woorden: ons doel is het verhogen van de inzetbaarheid van onze medewerkers en het stimuleren van en ruimte geven aan de medewerkers om de eigen regie hierin te nemen.

Rechtspositie

CAO

De salarissen zijn per 2 januari 2023 met eerst € 240 bruto (nominaal) en daarna met 2% structureel gestegen. Deze loonstijging was begroot voor 2023.

Personeelshandboek

Alle lokale regelingen hebben we laten herijken en zijn waar nodig gewijzigd, verwijderd of vernieuwd. Dit was noodzakelijk onderhoud. De regeling zijn gebundeld in een personeelshandboek. Dit handboek hebben we eind 2023 geïmplementeerd en is onderdeel van de arbeidsovereenkomst. De herijking is uitgevoerd door een externe. De kosten van deze dienstverlening waren hoger dan voorzien. Daardoor hebben we op de post 'Externe adv. P&O/ rechtspositie' een kleine overschrijding.

Dienstverlening

Wij vinden het belangrijk dat de dienstverlening op een hoog niveau blijft, en dat dienstverlening zich continue ontwikkelt. In 2023 is de nieuwe dienstverleningsvisie vastgesteld in de raad. Aansluitend is in 2023 een onderzoek gedaan naar alle gemeentelijke dienstverlening als nulmeting voor de nemen stappen in doorontwikkeling. Resultaten hiervan worden in 2024 betrokken bij het opstellen van de uitvoeringsagenda dienstverlening.

Periodiek volgen we op specifieke terreinen de cliënttevredenheid in het sociaal domein (Wmo, jeugdhulp, participatiewet). Uit de meest recente cijfers over de Wmo blijkt dat we stijgende lijn in de cliënttevredenheid de afgelopen periode hebben weten vast te houden.

Informatiemanagement en digitalisering

Verder digitaliseren is nodig voor onze organisatie om goed te kunnen functioneren en onze dienstverlening te verbeteren. In het Informatiebeleidsplan staat onze visie en koers op onze informatievoorziening omschreven. Dit is ons uitgangspunt bij de keuzes voor het uitvoeren van projecten en de wijze waarop projecten worden uitgevoerd. Hierin zijn vijf ontwikkelsporen beschreven:

1. (Digitale) samenwerking,
2. Informatie gedreven processen,
3. Geregisseerde informatievoorziening,
4. Solide huis en
5. Faciliterend huis.

Deze ontwikkelsporen zijn uitgewerkt in een projectenkalender. In 2023 zijn we technisch en organisatorisch aan de slag gegaan met de ontwikkeling van onze informatievoorziening en informatiemanagement. Het doel daarvan is om de dienstverlening naar onze burgers en bedrijven te verbeteren.

We hebben onderzocht hoe we onze informatiehuishouding en organisatie kunnen verbeteren. Op basis van de resultaten voeren we in 2024 de aanbevelingen van het onderzoeksrapport door. We ontwikkelen ons naar een regieorganisatie om onze informatiehuishouding zo optimaal mogelijk in te richten. Hierin is aandacht voor rollen en functies met betrekking tot advisering, businessconsultancy, architectuur, project- en portfoliomanagement, servicemanagement, regie en functioneel beheer.

Verder hebben we hebben aan de volgende projecten en grote ontwikkelingen gewerkt in 2023:

Zaakgericht werken

Het project Zaakgericht werken is in 2023 voortgezet. We hebben binnen de organisatie veel aandacht gegeven aan het delen van kennis over de nieuwe werkwijze. We hebben regelmatig praktische tips gedeeld en kennissessies georganiseerd over de nieuwe manier van werken gegeven. Het zaakgericht werken wordt ondersteund door het programma Zaaksysteem. In 2023 hebben we actief wensen bij de gebruikers opgehaald. Zo hebben we specifieke onderdelen doorontwikkeld zodat het beter aansluit bij de processen waar de gebruikers mee werken. En waarmee de dienstverlening kan worden verbeterd.

Voorbeelden daarvan zijn nieuw opgeleverde webformulieren waardoor inwoners aanvragen nog gemakkelijker kunnen indienen. En waardoor de aanvragen sneller bij de juiste medewerker komen

om te behandelen. Ook zijn er processen meer specifiek gemaakt met speciale invoervelden en briefsjablonen. Via de Persoonlijke Internetpagina kunnen inwoners zelf lopende aanvragen volgen en eventueel nog aanvullen met ontbrekende stukken. Gevoelige informatie hoeft dan niet meer per e-mail verzonden te worden. We hebben onderzocht of we het Zaaksysteem kunnen koppelen aan de software van de nieuwe Omgevingswet en de systemen van het sociaal domein. Helaas bleek dit technisch niet mogelijk te zijn. Met die domeinen starten we in 2024 trajecten om toch optimaal samen te kunnen werken waarbij ook aandacht is voor de juiste archivering van de informatie.

'VerSaaSing'

Onze digitale werkplekoplossingen veranderen in een rap tempo. De technologische ontwikkelingen gaan sneller dan ooit. VerSaaSing is een leveringsmodel waarbij de applicatie draait bij de leverancier en beschikbaar wordt gesteld aan de klant over internet. Dit heeft ook gevolgen voor de gemeente. We nemen steeds meer diensten af in abonnementsvorm en dit vraagt ook een andere benadering van deze diensten. Ook zien we een verschuiving van CAPEX naar OPEX.

In 2023 zijn er een aantal digitale werkplekoplossingen gemigreerd naar de Cloud. De traditionele telefooncentrale is vervangen door een nieuwe op Cloud gebaseerde oplossing. Hierbij is ook de integratie gelegd met Microsoft Teams, waarmee er efficiënter en effectiever tussen de oplossingen gewerkt kan worden. De middoffice oplossing voor het koppelen tussen diverse landelijke voorzieningen (basisregistraties), vakapplicaties en ketenpartners is gemigreerd naar een SaaS-oplossing bij de leverancier. Hiermee nemen we gestandaardiseerde koppelingen af als dienst bij de leverancier, om maatwerk en onnodige complexiteit te voorkomen. Voor alle SaaS-applicaties geldt in de nieuwe situatie er nog steeds taken en verantwoordelijkheden zijn voor de gemeente. Het vraagt meer van de functioneel applicatiebeheerder of wel het regie houden op de dienstverlening. Hierbij is het van belang dat de IV-organisatie gemeente breed adequaat is uitgerust.

De trend van het VerSaaSen zet zich in 2024 door, dan wel nog meer dan het afgelopen jaar het geval was. We kunnen wel spreken van de start van een digitale transformatie van ons applicatielandschap. Kijken we door naar 2024 komen er diverse grote veranderingen op ons af. Het huidige datacenter moet op termijn vervangen worden, als veel leveranciers van applicaties zetten in op het alleen nog maar aanbieden van applicaties via de Cloud. In 2024 zal hierop de focus en versnelling komen te liggen om dubbele kosten en extra investeringen te voorkomen. Ook de werkplek zal voornamelijk in de Cloud aangeboden worden. Dit vraagt een andere manier van werken van onze medewerkers en een investering in de digitale vaardigheden van onze medewerkers.

Data naar informatie

In 2023 hebben we ons op de volgende onderdelen van Business Intelligence (BI) en Planning en Control (P&C) ontwikkeld:

1. De functionele implementatie van LIAS is uitgevoerd en afgerond. Dit is de ondersteunende software voor de P&C Cyclus. Door deze implementatie werken we efficiënter. De werkwijze is door deze tool minder foutgevoelig, meer uniform in opbouw en duurzamer.
2. De factuurstromen zijn gedigitaliseerd en de bankafschriften worden automatisch verwerkt. Dit scheelt in handmatig werk. Het is daardoor efficiënter en ook minder foutgevoelig.
3. De basis voor BI is gelegd. Zo kunnen we de komende jaren steeds meer datagedreven te werken. Hierdoor wordt BI de komende jaren steeds verder geïmplementeerd en onderdeel

van het dagelijks werk. Dit geeft medewerkers de mogelijkheid om steeds strategischer te werk te gaan.
4. Er zijn verschillende processen geoptimaliseerd om informatie beter te managen. We ontsluiten de data eenduidig en stroomlijnen verschillende processen zoals de processen rondom inkoop, subsidies en de projecten. Dit schept een hoop duidelijkheid en daardoor ook tijd en efficiëntie.

Wet open overheid

De Woo staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een groter stelsel dat gericht is op gelijkheid van informatiepositie tussen burger en overheid. Naast de Woo vraagt het ook implementatie van de Wet Elektronische Publicaties (WEP) en de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV). De drie wetten hebben onderling diverse raakvlakken. De basis is dat de informatiehuishouding op orde is en dat de documenten digitaal toegankelijk en functioneel juist moeten zijn.

In 2023 is in ons Zaaksysteem is een specifiek zaaktype voor de Woo gemaakt. Hier is een webformulier aan gekoppeld. Dit webformulier is op de gemeente website te vinden voor inwoners om in te kunnen vullen en een verzoek in te dienen. Het interne proces moet nog geborgd worden.

We zijn volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) verplicht om documenten die we met derden delen te anonimiseren. Onze organisatie werkt daarvoor sinds 2023 met de tool DataMask. Met deze software worden gevoelige gegevens geautomatiseerd gevonden. Het is ook mogelijk handmatig controle uit te voeren en aanpassingen te doen. Bij de afronding worden de geselecteerde gegevens onleesbaar en onomkeerbaar onherleidbaar gemaakt.

Samenwerking gemeente Westland

Gemeente Westland verzorgt het technische beheer van onze ICT. Dit is vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst. In 2023 is deze samenwerking, samen met gemeente Westland, geëvalueerd.

We hebben besloten de samenwerking te voort te zetten. We blijven samenwerken om de snelle technologische veranderingen samen aan te pakken. Een goed voorbeeld is de ontwikkeling richting de Cloud. Ons datacenter is afgeschreven in 2025. We gaan het nieuwe datacenter als een Cloud-dienst afnemen en inrichten. Dit is een complex, tijdrovend en duur project. De samenwerking met gemeente Westland is op dit moment de best passende manier om hier zo efficiënt en gestructureerd mogelijk mee aan de slag te gaan. Door deze ontwikkeling verschuift een deel van het beheer op onze technische omgeving. Dit vraagt een specifieke invulling van de ICT samenwerking.

In 2023 zijn we gestart met het vormgeven van de nieuwe Dienstverleningsovereenkomst (DVO). De diensten beschrijven we als abonnementsvorm waardoor wij als organisatie wendbaarder zijn. In 2024 verwachten we de ondertekening van de nieuwe DVO.

Oog voor gevolgen

Door de focus op digitalisering zijn verschillende gemeentelijke producten en diensten toegankelijker geworden via online kanalen. Inwoners kunnen bijvoorbeeld eenvoudig vergunningen aanvragen, afspraken maken of informatie opvragen via de website of specifieke applicaties. Naast

de digitale dienstverlening zijn en blijven er ook diverse alternatieve contactmogelijkheden beschikbaar voor inwoners die minder digitaal vaardig zijn of de voorkeur geven aan persoonlijk contact. Dit kan bijvoorbeeld nog altijd via telefonisch contact, fysieke balies of speciale spreekuren voor persoonlijke ondersteuning.

We werken aan een wendbare en flexibele organisatie om aan de vereisten van verdere digitalisering te kunnen voldoen. In 2023 zijn we gestart met onderzoek naar de rollen en functies van medewerkers waarna deze kunnen worden worden herzien om beter te kunnen inspelen op de veranderende informatievoorziening. Daarnaast is er aandacht gegeven aan het feit dat elke medewerker mag worden beschouwd als een 'manager van informatie'. Dat betekent dat ze verantwoordelijk zijn voor het effectief beheren en gebruiken van informatie binnen hun takengebied. Ook is er aandacht voor de professionalisering van het functioneel applicatiebeheer dat in 2024 vervolg krijgt. Functioneel applicatiebeheerders spelen een steeds belangrijkere rol binnen de organisatie. Ze zijn niet alleen verantwoordelijk voor het beheer van specifieke applicaties, maar zijn ook betrokken bij het optimaliseren van processen en het ondersteunen van andere medewerkers bij digitale taken.

We werkten in 2023 aan bewustwording van de medewerkers dat zij zich bewust zijn van het belang van blijvende ontwikkeling op het gebied van processen, informatiebeveiliging en privacy. Trainingen, workshops en andere leerinitiatieven worden aangeboden om ervoor te zorgen dat medewerkers up-to-date blijven met de nieuwste ontwikkelingen en vereisten binnen hun vakgebied.

Al deze zaken krijgen ook in 2024 de aandacht

Informatieveiligheid en Privacy

Juist bij toenemende digitalisering besteden we aandacht aan online veiligheid en zorgen we dat we voldoen aan de relevante informatiebeveiligingseisen. Dat betekent ook dat we in de organisatie de noodzakelijke aandacht geven aan digitale bewustwording op het gebied van privacy en informatieveiligheid.

Informatieveligheid

We zijn in 2023 gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de aanschaf van een SIEM- (Security Information & Event Management) en SOC - oplossing (Security Operations Center). Dit doen we in samenwerking met de gemeente Westland. Zowel de aanbesteding als de implementatie gaat in 2024 plaatsvinden. Beide oplossingen zijn essentiële componenten in een moderne beveiligingsinfrastructuur en wettelijk verplicht volgens de nieuwe Europese regelgeving op het gebied van informatiebeveiliging.

Met het Business Continuity Management (BCM) kijken wij naar het waarborgen van de continuïteit van kritieke bedrijfsprocessen in het geval van een verstoring. Dit is één van de belangrijkste maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging. In 2023 zijn diverse stappen gezet om het BCM-beleid vorm te geven. In dit traject wordt ook een proefproces meegenomen om het beleid te toetsen. Hiermee wordt basis worden gelegd voor BCM. Het uiteindelijke beleid wordt in 2024 vastgesteld.

Binnen de organisatie is de nodige aandacht besteed aan de digitale bewustwording op het gebied van informatieveiligheid. Hierbij is samen met het vakgebied privacy opgetrokken, om dit gezamenlijk vorm te geven. Er zijn diverse middelen (e-learnings, campagnes en

trainingen/simulaties) ingezet om een effectieve en blijvende bewustwording op het gebied van informatieveiligheid te bereiken.

Privacy

Om aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) te voldoen, werken wij als gemeente toe naar een gemanaged niveau van kwaliteit in de bescherming van persoonsgegevens. Dit is het zogenoemde volwassenheidsniveau 4 (van een schaal van tot 1 tot 5). Kenmerken hiervan zijn een hoog bewustzijn en bijsturing van beheersmaatregelen op basis van meetbaarheid, rekenschap en periodieke evaluaties.

Daarnaast verwerkt de gemeente in sommige gevallen gegevens in de zin van de Wet Politiegegevens (Wpg). De gemeente hoort in deze situatie te voldoen aan de wettelijke normen van de Wpg.

We hebben in 2023 een aantal stappen gezet om op het gewenste volwassenheidsniveau te komen. Zo vonden er weer maandelijks de privacy-ambassadeursoverleggen plaats. Hierdoor zorgen we dat de organisatie meer bewust is (en blijft) van wat er speelt op het gebied van privacy. Door het groot verloop binnen de organisatie eerdere jaren, blijft bemensing van deze rol een punt van aandacht. Desondanks hebben we resultaten geboekt. In 2023 is het register van verwerkingen geactualiseerd. Hierin hebben we processen vastgelegd waarin persoonsgegevens van inwoners en ambtenaren worden verwerkt. Hierdoor hebben we een beter beeld van de verwerkingen van persoonsgegevens binnen de organisatie en verhogen we tegelijkertijd het privacybewustzijn van de organisatie.

Naast het verhogen van privacybewustzijn is ook veel aandacht besteed aan het detecteren van privacyrisio's. Hiervoor zijn data protection impact assessments (DPIA's) uitgevoerd op processen met een mogelijk hoog privacy risico. Binnen een DPIA benoemen wij risico's binnen het proces en doen wij aanbevelingen voor mitigerende maatregelen.

Tot slot heeft er een externe Wpg privacy-audit plaatsgevonden om een beeld te krijgen in hoeverre de organisatie aan de normen van de Wpg voldoet. Uit deze audit zijn aanbevelingen naar voren gekomen om aan de normen uit de Wpg te kunnen voldoen.

Communicatie

Een complex dossier dat in 2023 speelde, was het onderzoek naar en de besluitvorming over de opvang van vluchtelingen in Midden-Delfland. We streefden ernaar om door middel van communicatie en participatie de betrokkenheid van onze inwoners te waarborgen. Dit deden we onder andere met bijeenkomsten in de dorpen, een online enquête gericht op inwoners, individuele gesprekken met een selectie van maatschappelijke organisaties, huis-aan-huis brieven, digitale nieuwsbrieven, Q&A's op de gemeentelijke website, snelle beantwoording van inwonersvragen en onze sociale media. Helaas waren niet alle inwoners positief over de gekozen aanpak. In de vervolgfase van het project richten we ons op een meer persoonlijke benadering van de direct omwonenden en de betrokken maatschappelijke organisaties.

In 2023 zijn we het participatietraject Toekomstvisie 2050 gestart waarvoor we op verschillende manieren - waaronder via een huis-aan-huis ansichtkaartenactie, een online enquête en gesprekken bij supermarkten en festivals - input hebben opgehaald bij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De opgehaalde ideeën zijn uitgewerkt in vier toekomstscenario’s die in 2024 worden voorgelegd aan de samenleving.

Op weg naar een CO2-neutraal Midden-Delfland in 2050 was ook duurzaamheid een belangrijk thema. We hebben in 2023 verschillende doelgroepgerichte energiebesparingsacties opgezet. Deze initiatieven communiceerden we via huis-aan-huis mailingen, onze eigen kanalen en online informatiebijeenkomsten. Vanaf 2023 geven we periodiek een digitale nieuwsbrief uit, waarin we onze ruim 500 abonnees informeren over duurzaamheidsinitiatieven in Midden-Delfland.

In 2023 en de jaren erna is er weer ruimte om te investeren in onze corporate communicatiemiddelen. Dat is ook nodig, in de voorgaande jaren was hiervoor slechts beperkt budget beschikbaar. De eerste voorbereidingen hiervoor hebben we in 2023 in gang gezet. De verdere uitwerking van de uitingen hebben we uitgesteld tot de beëdiging van onze kroonbenoemde burgemeester Fenna Noordermeer zodat ook haar visie hierin meegenomen kan worden.
Eén van de communicatietrajecten die we hebben voorbereid is het interne bewustwordings- en trainingstraject Heldere Taal. In Midden-Delfland besteden we al jaren veel aandacht aan begrijpelijk en duidelijk communiceren met onze inwoners. Blijvende bewustwording is nodig om te voorkomen dat de aandacht verslapt en te borgen dat de schrijfvaardigheden van de medewerkers getraind blijven. Het traject Heldere Taal wordt in 2024 uitgerold en omvat onder andere een geactualiseerde schrijfstijlgids, richtlijnen met betrekking tot het gebruik van Ai, opfriscursussen, en taalcoaches voor laagdrempelige schrijfondersteuning. Daarnaast verbeterden we in 2023 onze social media aanpak met de hulp van een externe adviseur en hebben we de eerste stappen gezet naar een geactualiseerd communicatiebeleidsplan voor 2024 en verder.

Frauderisico's

De gemeente heeft een frauderisicoanalyse opgesteld en concludeert dat de belangrijkste risico's aandacht hebben en zijn/ worden ondervangen door de inrichting van de administratieve organisatie. Het college van burgemeester en wethouders heeft geen concrete aanwijzingen of vermoedens dat zich fraudes hebben voorgedaan in het afgelopen boekjaar.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordingscriteria Rechtmatigheid

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de raad is gerespecteerd. In de toelichting op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

"Financiële beheerhandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's".

De door de raad gestelde kaders zijn bepalend voor de invulling van het budgetbeheer door het college. Het systeem van budgetbeheer- en bewaking moet waarborgen dat de baten en de lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de raad, zodat deze tijdig een besluit kan nemen.

Begrotingscriterium:

Financiële beheers handelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). Uitgangspunt is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft. In de begroting zijn

de bedragen voor de lasten en baten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheers handelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de juiste investering, het toereikend zijn van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.

Afwijkingen van de begroting (exploitatie en investeringen) (beleidsmatig en/of financieel) moeten geautoriseerd worden door de raad. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog door de raad worden vastgesteld.

Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Hierop zijn de volgende bepalingen van toepassing:

A. Overschrijding van lasten wordt als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:

1.Wanneer sprake is van afwijking, waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.

2.Wanneer sprake is van afwijking op een open-einde regeling.

3.Wanneer afwijking is geautoriseerd d.m.v. de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

4.Wanneer de afwijking is toegelicht in de decemberbrief aan de raad.

5.Wanneer de afwijking dusdanig laat bekend was dat deze niet meer meegenomen kon worden in een tussentijdse rapportage.

B. Overschrijding van baten en onderschrijding van baten, lasten en investeringskredieten zijn rechtmatig mits de raad tijdig is geïnformeerd.

De raad is tijdig geïnformeerd over deze afwijkingen door vermelding van de afwijking met een toelichting in tussentijdse rapportages of bij de jaarrekening.

In de Financiële jaarrekening 2023, onderdeel Analyse begrotingsafwijkingen is een nadere toelichting opgenomen van de begrotingsafwijkingen.

Conclusie:

In beginsel zijn de totale (bruto) afwijkingen in het begrotingscriterium van € 2.121.462 onrechtmatig. Per programma is bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' toegelicht waarom de werkelijke baten en lasten afwijken van de begroting. Echter deze afwijkingen zijn door de gemeente Midden-Delfland, op basis van de financiële verordening 2023 grotendeels als acceptabel bestempeld waardoor de netto begrotingsonrechtmatigheid uitkomt op een bedrag van € 16.646. De specificatie kunt u terug vinden in het hoofdstuk Jaarrekening bij het onderdeel Rechtmatigheidsverantwoording.

Onrechtmatigheid kredieten

De onrechtmatigheid bij het onderdeel kredieten bedraagt € 16.646. Dit betreft het verhogen van een krediet van een transportmiddel door bijkomende kosten BPM, waarvoor geen vrijstelling geldt.

Helaas voldoen wij qua werkzaamheden niet aan de vrijstelling voor ondernemers en komen wij niet aan aanmerking voor de BPM vrijstelling en dit heeft geleid tot een onvoorziene kostenverhoging.

Voorwaardencriterium:

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheers handelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

In de 1e lijn (binnen de teams) is in eerste instantie geregeld dat de actuele wet- en regelgeving wordt gebruikt. Daarnaast wordt bij de Verbijzonderde Interne Controle ook gecontroleerd of de juiste wet- en regelgeving is toegepast bij de betreffende processen.

Aanbestedingen

In het kader van de rechtmatigheidsverklaring 2023 is ook dit jaar prioriteit gesteld aan de spendanalyses waarin de uitgaven over de afgelopen 4 jaar per crediteur worden beoordeeld. Zowel bij de interim-controle als bij de jaarrekening controle wordt een spendanalyse uitgevoerd. De controles vinden plaats op de totale kosten per crediteur boven de Europese aanbestedingsdrempel van € 215.000 (drempel van 2023) en daarnaast ook nog op crediteuren die alleen in 2023 € 50.000 euro of meer als kosten hadden.

Uit deze spendanalyse is 1 onrechtmatigheid naar voren gekomen van € 100.832. Dit heeft te maken met een opdracht voor onderhoud gemeentehuis. Hier is de opdracht meervoudig onderhands (MVO) aanbesteed en achteraf bleek dat dit Europees aanbesteed had moeten worden in verband met het overschrijden van de Europese aanbestedingsdrempel.

Sociaal domein

Bij de uitgevoerde Verbijzonderde Interne Controle zijn geen fouten geconstateerd.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium:

Onder misbruik wordt verstaan:

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan:

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Binnen de gemeente Midden-Delfland worden zowel preventieve als controlerende acties uitgevoerd om het misbruik en oneigenlijk gebruik tegen te gaan. Preventief zijn de acties vooral gericht op het integer handelen van de ambtelijke organisatie. Daarnaast wordt binnen de administratieve organisatie met name ingezet op relevante functiescheiding en het 4-ogen principe

om de kans op misbruik en oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast wordt vanuit de Verbijzonderde Interne Controle bij de controle op de processen achteraf ook getoetst of regelgeving juist is toegepast met het juiste doel en de strekking daarvan.

In 2023 zijn er geen bijzonderheden ten aanzien van misbruik en oneigenlijk gebruik geconstateerd.

Financiering

Kaders en beleid

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen als uitzetten van gelden). De kaders hierbij zijn:

- Treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- Financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Treasury houdt zich bezig met alle toekomstige kasstromen en daarmee samenhangende risico's. Deze risico's komen voort uit de financieringsbehoefte. Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de activiteiten van de gemeentelijke organisatie financierbaar blijven. Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). We gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders.

De uitgangspunten als volgt:
- Zorgdragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn.
- Bewerkstelligen van passende financieringsvoorwaarden.
- Beheersen van rente- en of financieringsrisico's.
- Risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties.
- Zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.
- Actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Door het schatkistbankieren kan de gemeente niet meer vrij beschikken over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Over de tegoeden op de rekening-courant is een rentevergoeding ontvangen. Met de introductie van het instrument erfpacht wordt beoogd de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement op het geïnvesteerde vermogen ter dekking van de gemaakte kosten.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De Wet FIDO bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (voor leningen met looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet te veel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente circa € 5 miljoen. Indien blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld (=lening). Als het kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd. In het jaar 2023 is de

kasgeldlimietnorm één kwartaal overschreden en wel het vierde kwartaal. Deze overschrijding valt ruim binnen de normen van de Wet Fido.

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland is inmiddels minder sterk. Het beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende schulden omdat de rente op de kortlopende middelen in het algemeen lager is dan de rente op langlopende middelen. In 2023 is één lening verlengd vanuit het jaar 2022 voor een periode van 1 jaar. De te betalen rente bedraagt 3,27%. Er is dus een vergoeding betaald aan de bank.

- € 5 mln., ingangsdatum 18-03-2022, einddatum 20-03-2023, rentepercentage -0,255 %, rentebedrag ontvangen € 12.997,92. (verlengd zie onderstaand)
- € 5 mln., ingangsdatum 20-03-2023, einddatum 15-03-2024, rentepercentage 3,27 %, rentebedrag te betalen € 163.954,17.

Modelstaat A

	KASGELDLIMIET (= KGL x 1.000)	Rekening 2022	Begroot 2023	1e kwartaal 2023 (werkelijk)	2e kwartaal 2023 (werkelijk)	3e kwartaal 2023 (werkelijk)	4e kwartaal 2023 (werkelijk)
	Berekening KGL regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 57.971	€ 51.489	€ 62.623	€ 62.623	€ 62.623	€ 62.623
	Percentage regeling KGL	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	KGL	**€ 4.928**	**€ 4.377**	**€ 5.323**	**€ 5.323**	**€ 5.323**	**€ 5.323**
(1)	Vlottende schuld	€ 27.327	€ 25.710	€ 27.526	€ 27.526	€ 27.526	€ 27.526
(2)	Vlottende middelen	-€ 31.188	-€ 30.329	- € 31.165	- € 32.020	- € 34.342	- € 26.302
(3)	Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)	- € 4.189	- € 4.619	- € 3.639	- € 4.494	- € 6.816	€ 1.224
(4)	**Kasgeldlimiet**	**€ 4.928**	**€ 4.377**	**€ 5.323**	**€ 5.323**	**€ 5.323**	**€ 5.323**
	Ruimte KGL (4>3)	**€ 9.099**	**€ 4.607**	**€ 8.962**	**€ 9.817**	**€ 12.139**	**€ 4.099**
	Overschrijding KGL (3>4)						

De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotings/ rekening totaal.

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet FIDO mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de

(eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt.

In 2023 is totaal € 974.438 aan langlopende leningen afgelost. Dat is ca. 1,6% van het begrotingstotaal 2023. Er wordt dus ruimschoots voldaan aan de renterisiconorm.

Modelstaat B

	RENTERISICONORM (= RRN x 1.000)	**Rekening 2022**	**Begroot 2023**	**Werkelijk 2023**
	Berekening RRN regeling			
	Omvang begroting/rekening	€ 57.971	€ 51.489	€ 62.623
	Percentage regeling RRN	20%	20%	20%
	RRN	**€ 11.594**	**€ 10.298**	**€ 12.525**
(1)	Renteherzieningen	€ 0	€ 0	€ 0
(2)	Aflossingen	€ 516	€ 979	€ 979
(3)	Renterisico (1 + 2)	€ 516	€ 979	€ 979
(4)	**RRN**	**€ 11.594**	**€ 10.298**	**€ 12.525**
	Ruimte RRN (4>3)	**€ 11.078**	**€ 9.319**	**€ 11.546**
	Overschrijding RRN (3>4)			

Het renterisico op de vaste schuld mag in beginsel niet overschrijden worden. Het overzicht laat zien dat de renterisiconorm van 20% van het begrotingstotaal in meerjarenperspectief niet wordt overschreden.

Renteontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is in 2023 weer aangetrokken. Negatieve rente is niet meer aan de orde. Dit kwam voornamelijk doordat In 2023 de Europese Centrale Bank (ECB) de rente heeft verhoogd als reactie op toenemende inflatiedruk en een groeiende economie in de eurozone en andere delen van de wereld waaronder de Verenigde Staten, Europa en delen van Azië. De beslissing kwam voort uit zorgen over het opflakkeren van inflatie, aangewakkerd door stijgende energie- en grondstofprijzen, en de behoefte om een oververhitting van de economie te voorkomen. Naast het verhogen van de rente heeft de ECB ook maatregelen genomen om de inflatie te beperken, waaronder het verminderen of stopzetten van haar programma voor het opkopen van obligaties, bekend als kwantitatieve versoepeling (QE). Dit beleid was eerder ingevoerd om de economische groei te stimuleren en de inflatie op te krikken. Door het verminderen van het opkoopprogramma beoogt de ECB de geldhoeveelheid in de economie te beperken, waardoor de inflatiedruk wordt verminderd. Bovendien kan het stopzetten of verminderen van het opkoopprogramma de rentetarieven op de obligatiemarkt doen stijgen, waardoor de prijzen van andere activa, zoals vastgoed en aandelen, ook kunnen stabiliseren, wat helpt om overmatige inflatie te beteugelen.

De rente die de Europese Centrale Bank (ECB) hanteert als referentiepunt voor de korte termijn geldmarkttransacties wordt de "refirente" genoemd. De belangrijkste rentetarieven die door de ECB

worden vastgesteld zijn de herfinancieringsrente, de depositorente en de marginale beleningsrente. Deze tarieven worden gebruikt om de richting van het monetaire beleid in de eurozone aan te geven.

De refirente is in 2023 op 0% gehandhaafd.

Inzicht rentelasten / -baten

Op het gebied van de rente wordt er volgens de richtlijnen veel meer dwingend voorgeschreven dan voorheen. Enkele uitgangspunten zijn:

- Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het taakveld Treasury.
- Aanbeveling is om geen rentevergoeding te rekenen over het eigen vermogen en de voorzieningen.
- Indien de werkelijke rentelasten in euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, afwijken van de rentelasten in euro's die op basis van de voor gecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld indien deze afwijking groter is dan 25%.
- De commissie BBV adviseert het renteschema in de paragraaf Financiering van de gemeentelijke begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
- Verder zijn wijzigingen voor de rente van het grondbedrijf/grondexploitaties doorgevoerd. Aan grondexploitaties mag alleen de rente van externe financiering worden doorberekend. Omdat er geen leningen voor grondexploitaties zijn aangetrokken, betekent dit dat er geen rente wordt doorberekend.
- Via de kapitaallasten mogen alleen werkelijke rentelasten naar de taakvelden worden doorbelast over de boekwaarden van investeringen. Wanneer er geen leningen zijn aangetrokken, mag er helemaal geen rente worden toegerekend aan de taakvelden. Dit houdt in dat er geen rente meer kan worden doorbelast. De kapitaallasten bestaan dan alleen nog uit afschrijvingen.

Toerekening rente

Als de gemeente een geldlening aantrekt in het kader van projectfinanciering, worden de werkelijk te betalen rente conform het BBV naar het desbetreffende taakveld doorbelast. Dit is van toepassing op de geldleningen voor de aankoop van erfpachtgronden. De rente van deze leningen moet rechtstreeks worden doorbelast naar het taakveld beheer overige gebouwen en gronden.

Financieringspositie en rentekosten

Er was een financieringstekort welke zijn opgevangen met een kortlopende lening O/G. Hierbij is rekening gehouden met de boekwaarde van de activa de grondexploitatie, eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) en opgenomen vaste geldleningen.

Het zogenaamde omslagpercentage is gebruikt voor rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het rente omslagpercentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van onderstaande ontwikkelingen blijft het omslagpercentage 0%.
- Schatkistbankieren
- Lage (of zelfs negatieve rente op aangegane leningen

- Hoge rente op uitgezette leningen
- BBV-voorschriften

	Renteschema jaarrekening 2023				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 1.043.504
b.	De externe rentebaten (idem)			-/-	€ 728.372
	Saldo rentelasten en rentebaten				*€ 315.132*
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend		€ 0		
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (rente aankoop gronden)	-/-	€ 857.182		
	Saldo			-/-	*€ 857.182*
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				**€ - 542.050**
d1.	Rente over eigen vermogen				€ 0
d2.	Rente over voorzieningen			+	€ 0
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente				**€ - 542.050**
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)			-/-	€ 0
f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**				**€ - 542.050**

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één jaar heeft per 1 januari 2023 een omvang van € 72,7 miljoen.
De reden van deze toename zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden vanuit het bedrijvenschap HarnaschPolder zijn in erfpacht uitgegeven. In december 2023 is wederom een stuk grond aangeschaft. Een deel van deze gronden zal worden aangewend als opvang locatie. Het restant wordt verkocht in het jaar 2024 . Voor deze financiering van aankoop gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen zijn leningen aangetrokken. Het financieel risico is beperkt omdat het merendeel erfpachtinkomsten (canon) genereerd welke hoger zijn dan de rentekosten.

Overzicht van vaste schulden 2023 met een looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2023	Rente 2023	Aflossing 2023	Restant geldleningen 31-12-2023
N.V. bank Nederlandse gemeenten:							
BNG 40.89594	€ 907.560,50	01-03-2024	4,670%	€ 72.605	€ 5.085,97	€ 36.302	€ 36.302
BNG 40.91485.01	€ 408.402,22	26-10-2025	3,470%	€ 81.680	€ 3.779,08	€ 27.227	€ 54.454
BNG 40.92017	€ 680.670,32	14-02-2026	5,500%	€ 108.907	€ 7.487,37	€ 27.227	€ 81.680
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-02-2022	0,835%	€ 5.000.000	€ 0	€ 500.000	€ 4.500.000
Projectfinancieringen:							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	02-07-2029	1,245%	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0	€ 7.429.045
BNG 40.111438	€ 1.566.123	01-07-2029	0,800%	€ 1.109.318	€ 8.875	€ 154.711	€ 954.607
BNG 40.112090	€ 6.751.680	01-07-2052	1,770%	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 2.381.266	01-07-2052	1,570%	€ 2.211.754	€ 35.625,50	€ 58.288	€ 2.153.466
BNG 40.112379	€ 15.983.210	01-07-2044	1,760%	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0	€ 15.983.210
BNG 40.112494	€ 1.621.575	03-01-2039	1,598%	€ 1.621.575	€ 25.915	€ 0	€ 1.621.575
BNG 40.112836	€ 13.293.280	01-07-2053	1,360%	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0	€ 13.293.280
BNG 40.112837	€ 6.804.774	01-07-2053	1,140%	€ 6.472.938,91	€ 73.792	€ 170.684	€ 6.133.495
BNG 40.113745	€ 10.000.000	01-04-2070	0,500%	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0	€ 10.000.000

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2023	Rente 2023	Aflossing 2023	Restant geldleningen 31-12-2023
BNG 40.114899	€ 3.274.113	25-06-2026	-0,190%	€ 3.274.113	€ -6.221	€ 0	€ 3.274.113
BNG 40.116969	€ 9.260.626	27-12-2028	2,625%		€ 2.664	€ 0	€ 9.260.626
			Totaal	**€ 72.741.346**	**€ 915.877**	**€ 974.439**	**€ 81.527.534**

Leasing

Voor vervoermiddelen en de printers zijn leasecontracten afgesloten. In het leasebedrag is een rentebedrag verdisconteerd.

Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K aan rente op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee. Binnen ons huidige treasury beleid past het verstrekken van een dergelijke lening niet. Op het moment van uitzetten van de lening was er nog geen sprake van een vastgesteld treasurybeleid. Onderzocht is om te verkopen. Door de verbetering van de situatie van RBS en het financieel nadelige effect is afgezien van verkoop. In 2017 realiseerde de bank winst voor het eerste sinds bijna tien jaar, met als gevolg nog betere winsten in de volgende jaren. Op basis van het toen geldende beleid is een correcte afweging gemaakt en een goed besluit genomen.

Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Overzicht uitgezette geldleningen 2023

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 01-01-2023	Ontvangen rente 2023	Aflossing 2023	Restantbedrag geldleningen 31-12-2023
Royal Bank of Schotland (RBS)	€ 7.714.264	01-07-2038	8,150%	€ 7.714.264	€ 633.078	€ 0	€ 7.714.264
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	€ 1.361.341	01-09-2043	7,000%	€ 1.361.341	€ 95.294	€ 0	€ 1.361.341
			Totaal	**€ 9.075.605**	**€ 728.372**	**€ 0**	**€ 9.075.605**

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in welke mate de gemeente aan haar lopende betalingsverplichtingen kan voldoen. Fluctuatie van de liquiditeitspositie heeft te maken met inning gemeentelijke belastingen, de algemene uitkering inkomsten van het Rijk, het ontvangen van subsidies, het aantrekken/ aflossen van leningen en meer of minder exploitatie uitgaven in een periode (begrotings)jaar.

Gestreefd wordt om de exploitatie begroting jaarlijks sluitend te krijgen maar voor investeringsprojecten wordt ook een beroep gedaan op de liquiditeitspositie van de gemeente. Eind februari 2023 was de liquiditeitspositie niet voldoende. Om deze reden is de lening kort geld (<1 jaar) met één jaar verlengd. Voor de komende jaren kan uitgegaan worden van een beperkte liquiditeitspositie.

Kredietrisico en garanties

Naast de eerdergenoemde renterisico's heeft de gemeente ook te maken met kredietrisico's. Dit zijn de risico's die verband houden met de nakoming van de betalingsverplichting van rente en aflossing op eerder door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak en aanspraken op verleende gemeentegaranties.

Volgens de subsidieregeling zijn de verenigingen en maatschappelijke instellingen verplicht jaarlijks de begroting en jaarrekening in te dienen. Door deze maatregelen wordt de vinger aan de pols gehouden en kunnen risico's worden beperkt. Bovendien wordt in het kader van de samenstelling van de gemeentelijke jaarrekening een saldo opgave bij de instellingen, waaraan een lening is verstrekt, opgevraagd.

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen en anderzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties)

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg. Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers – het rijk en de gemeenten – in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief, om te investeren in sociale huurwoningen.

Voor het uitoefenen van de publieke taak neemt de gemeente ook deel in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen. Dit betreft aandelen van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. JUVA. Deze aandelen zijn in de balans opgenomen tegen nominale waarde. Doordat er een groot positief verschil bestaat tussen de werkelijke waarde en de nominale waarde is van een kredietrisico op deze aandelen geen sprake.

<u>Garantstellingen</u>

N.V. Juva heeft in 2021 een verzoek gedaan voor een gemeentegarantie voor een bedrag van € 1.150.000 ter overbrugging totdat de banken in zouden stappen voor financiering. In februari 2023 heeft N.V. Juva schriftelijk kenbaar gemaakt dat naar aanleiding van de eerste welltest de banken daadwerkelijk zijn ingestapt, zodat N.V. Juva geen beroep hoeft te doen op haar aandeelhouders (naast gemeente Midden-Delfland ook gemeente Westland). Om die reden hebben zij hun verzoek tot garantstelling ingetrokken.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 37.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex. De garantstellingsprovisie HVC is in 2023 van Avalex ontvangen.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. Onderdeel van deze dienstverlening is een kredietfaciliteit van € 2 miljoen. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen. Daarnaast is er nog een rekening bij de Rabobank.

Overig

De gemeente Midden-Delfland maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en de jaarrekening. In deze paragraaf geven wij u informatie over:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen in de begroting;
- Relevante ontwikkelingen en kaders waarbinnen wij ons grondbeleid uitvoeren;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de lopende projecten en activiteiten;
- De beleidsuitgangspunten met betrekking tot de reserves in relatie tot de risico's die zich binnen projecten voordoen.

Met onderstaande informatie voldoen wij aan de eisen die artikel 16 van het BBV stelt aan deze paragraaf.

Inleiding grondbeleid

Grondbeleid

Het grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van de doelstellingen binnen onze begroting die het ruimtelijke beleid bepalen. Het gaat hierbij om wonen, economische ontwikkeling, openbare ruimte/ infrastructuur, recreatie en natuur. Meer specifiek gaat het om het realiseren van woningbouw, werklocaties (bedrijven-detailhandel-kantoren), versterking van de glastuinbouw, horeca en sociale voorzieningen gerelateerd aan onderwijs, zorg, sport en cultuur.

Als gemeente kunnen wij bij het uitvoeren van grondbeleid verschillende rollen kiezen. Er zijn grofweg drie keuzes als het gaat over het realiseren van gewenste bestemmingen: actief, faciliterend of publiek-private samenwerking Bij actief grondbeleid kiezen wij als gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol bij gebiedsontwikkeling. Wij produceren bouwrijpe grond voor uitgifte en richten de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Bij faciliterend grondbeleid kiezen wij voor een faciliterende rol. Wij stellen randvoorwaarden op, zodat initiatiefnemers op eigen grond een ontwikkeling kunnen realiseren. Onze rol is hierbij beperkt tot het faciliteren van bestemmingsplanprocedures en aanleg/afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico's zijn voor de initiatiefnemer en de inspannings- en investeringskosten verhalen wij middels een anterieure overeenkomst op de initiatiefnemer. Aanvullend hierop zijn ook tussenvormen mogelijk waarbij actief en faciliterend grondbeleid verstrengeld zijn. Er is dan sprake van publiek private samenwerking (PPS). Ook bij deze samenwerking zijn verschillende vormen mogelijk.

Nota Grondbeleid

De Nota grondbeleid (2019) vormt het beleidskader waarmee we richting geven aan de wijze waarop wij onze rol kiezen en uitvoeren door middel van eenduidige kaders. In de Nota staan de voor- en nadelen van de verschillende rollen beschreven en dat facilitair grondbeleid ons primaire uitgangspunt is. We gaan er hierbij vanuit dat de doelstellingen helder beschreven zijn en initiatiefnemers in veel gevallen zelf in staat zijn om de gewenste ontwikkelingen ter hand te nemen. In die gevallen waarbij ontwikkelingen niet spontaan tot stand komen is er de mogelijkheid om over te gaan op actief grondbeleid. De vraag of de ontwikkeling/ gemeentelijke doelstellingen belangrijk genoeg zijn om als gemeente de risico's te dragen staat hierbij centraal voor het al dan niet afwijken van het primaire uitgangspunt.

Het speelveld

De gemeentelijke woningmarkt

Op basis van cijfers van het CBS zijn er vanaf 2019 tot 2023 in totaal 220 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad van onze gemeente. Dit is een gemiddelde van 44 woningen per jaar. De woningvoorraad begin 2019 was 7.883 en op basis van de voorlopige cijfers is de woningvoorraad eind 2023 gegroeid tot 8.103. We zien aan de interesse voor onze gemeentelijke projecten dat de behoefte aan woningen hoog blijft. Leidraad bij nieuwe ontwikkelingen zijn de vastgestelde beleidskaders.

Wet- en regelgeving

Voor gemeenten en provincies is de regelgeving voor het opstellen van begrotings- en jaarverantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Deze regelgeving wordt uitgewerkt in notities door de Commissie BBV. Deze notities bevatten stellige uitspraken en aanbevelingen op het gebied van grondbeleid.

Vennootschapsbelastingplicht (Vpb)

Per 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen in werking getreden. Indien een ‘cluster aan activiteiten’ binnen de gemeente in fiscale zin kwalificeert als onderneming dan is over de winst die in dat cluster wordt behaald in beginsel 19% (tot € 200.000) vennootschapsbelasting aan de staat verschuldigd (Vpb tarief boven € 200.000 is 25,8%). Op basis van de meest recente inschatting zijn we niet vennootschapsbelastingplichtig.

<u>Gemeentelijk beleid</u>

Grondprijs(beleid)

Vanuit het oogpunt van staatssteun is het belangrijk dat we voor bouwrijpe grond een marktconforme grondprijs vragen. Dit doen we door jaarlijks de grondprijzen per project te herzien op basis van actuele waardebepalingen. Dit gebeurt al dan niet middels een taxatie, de residuele grondwaarde- of vergelijkingsmethode. Wij kiezen ervoor om onze grondprijzen niet vast te leggen in een grondprijsbeleid, maar per project de marktconforme grondprijs te bepalen zodat wij per project maatwerk kunnen bieden en onze onderhandelingspositie behouden.

Winstneming

Conform het BBV moeten winsten uit de grondexploitatie worden genomen als daar voldoende zekerheid over bestaat. Deze verplichting is gebaseerd op het realisatiebeginsel. De berekening van de omvang van de winst geschiedt volgens de percentage-of-completion methode (POC). De winsten uit de grondexploitaties (tussentijds en/of bij afsluiting) worden toegevoegd aan de Reserve Grondexploitatie.

Verliesneming

Conform het BBV moeten wij voor grondexploitaties met een negatief exploitatieresultaat direct het volledige verlies nemen. Verliesnemingen worden gedekt uit de voorziening ‘tekorten grondexploitaties’. Tekorten zijn in het verleden gedekt uit de algemene middelen (Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten). Uitgangspunt is dat deze dotatie wordt teruggestort vanuit de Reserve Grondexploitatie naar de Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten, indien en voorzover het saldo van de Reserve Grondexploitatie dit toelaat. Voorzichtigheidshalve hebben we dit niet opgenomen in de begroting.

Kostenverhaal

Uitgangspunt is dat kosten die wij maken om een project te ontwikkelen worden goedgemaakt door het project. Voor actief grondbeleid betekent dit dat de kosten onderdeel uitmaken van de verkoopprijs van bouwrijpe grond. Bij faciliterend grondbeleid ligt dat anders. Om de gemeentelijke kosten op de initiatiefnemers te verhalen sluiten wij in principe een anterieure overeenkomst. Voor grote ruimtelijke initiatieven willen we vooruitlopend op de anterieure overeenkomst een intentie-overeenkomst met de initiatiefnemer sluiten, zodat we ook in de intentiefase de onderzoekskosten kunnen verhalen.

Resultaten grondexploitaties

Projecten

Actief grondbeleid

Ieder jaar worden de lopende grondexploitatieberekeningen en projecten in voorbereiding geactualiseerd en ter vaststelling aangeboden aan de raad. Dit gebeurt voor de vaststelling van de jaarrekening. De raad wordt dan expliciet om besluitvorming gevraagd. Voor de actualisatie van de berekeningen is gebruik gemaakt van de volgende parameters:

- Kostenstijging civiel (incl. sloop en sanering): 2% (2024 2,5%, 2025 2,5%, 2026 e.v. 2%)
- Kostenstijging voorbereiding en toezicht (plankosten): 6% (2024 3%, 2025 3%, 2026 e.v. 2,5%)
- Opbrengstenstijging woningbouw: 0% (2024 1%, 2025 2%, 2026 e.v. 2%)
- Rekenrente: 0%

De gehanteerde parameters zijn gebaseerd op de Notitie parameters 2023, opgesteld door een deskundig bureau.

Resultaten grondexploitatie

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 1-1-2023	Verliesvoorziening 1-1-2023	Boekwaarde ind. verliesvoorziening 1-1-2023	gerealiseerd 2023						Boekwaarde 31 12-2023	Voorziening 31-12-2023	Boekwaarde ind. voorziening
				inkomsten	overheveling naar mva	uitgaven	winstneming / afgesloten projecten 2023	Correctie voorziening op boekwaarde	verliesvoorziening 2023			
Operationeel												
Kreekzone*	€ -570.471	€ -	€ -570.471	€ -		€ 24.313	€ 70.500			€ -475.658		€ -475.658
Keenenburg V	€ 2.777.539	€ -1.132.500	€ 1.645.039	€ 52.226		€ 298.858			€ -865.500	€ 3.024.171	€ -1.998.000	€ 1.026.171
Ruimte voor Ruimte	€ 1.588.272	€ -982.000	€ 606.272	€ -80.000		€ 322.707			€ -148.000	€ 1.990.979	€ -1.130.000	€ 860.979
Centrum Den Hoorn**	€ 2.163.857	€ -1.263.000	€ 900.857	€ -		€ 206.228			€ -882.000	€ 2.370.085	€ -2.145.000	€ 225.085
Bedrijventerreintjes Hoogpolder***	€ 40.558	€ -	€ 40.558	€ -		€ 9.449	€ 15.000			€ 65.007		€ 65.007
Woudselaan	€ 2.625.310	€ -71.500	€ 2.553.810	€ 19.980		€ 17.736			€ -312.000	€ 2.623.066	€ -383.500	€ 2.239.566
Vastgoedzone****	€ -138.768	€	€ -138.768			€ 24.532	€ 64.259			€ -49.976		€ -49.976
Centrum Maasland*****	€ 481.289	€ -406.000	€ 75.289	€ -	€ 174.000	€ 10.610		€ -317.899	€ 88.101			
	€ 8.967.586	**€ -3.855.000**	**€ 5.112.586**	**€ -7.794**	**€ 174.000**	**€ 914.433**	**€ 149.759**		**€ -2.119.399**	**€ 9.547.674**	**€ -5.656.500**	**€ 3.891.174**

Bouwgronden in exploitatie	prognose		
	inkomsten (incl. index)	uitgaven (ind. index)	eindwaarde saldo
Operationeel			
Kreekzone*	€ 913.317	€ 1.081.076	€ -307.899
Keenenburg V	€ 5.072.214	€ 4.046.180	€ 1.998.137
Ruimte voor Ruimte	€ 2.887.033	€ 2.026.534	€ 1.130.480
Centrum Den Hoorn**	€ 2.500.018	€ 2.275.700	€ 2.145.767
Bedrijventerreintjes Hoogpolder***	€ 994.234	€ 465.506	€ -463.721
Woudselaan	€ 3.801.500	€ 1.561.792	€ 383.358
Vastgoedzone****	€ 155.250	€ 82.331	€ -122.895
Centrum Maasland*****			
	€ 16.323.566	**€ 11.539.119**	**€ 4.763.227**

** boekwaarde 31-12-2023 en eindwaarde inclusief € 1.970.500 tussentijdse winstneming. Eindwaarde totaal -€ 2.278.000.*
*** boekwaarde 31-12-2023 en nog te realiseren kosten en opbrengsten exclusief de al gerealiseerde kosten 2023 (€ 105.031) van de totaal afgesproken bijdrage faciitair (€ 444.502).*
**** boekwaarde 31-12-2023 en eindwaarde saldo inclusief € 662.500 tussentijdse winstneming. Eindwaarde totaal -€ 1.126.000.*
**** boekwaarde 31-12-2023 en eindwaarde saldo inclusief € 3.865.500 tussentijdse winstneming. Eindwaarde totaal -€ 3.988.500.*
***** Centrum Maasland wordt per 31-12-2023 afgesloten en afgewaardeerd naar lagere marktwaarde. De boekwaarde is 31-12-2023 - € 492.000. De lagere marktwaarde is afgerond € 174.000. Het verschil is € 318.000. Eerdere jaren is er € 406.000 aan verlies getroffen op dit project. Het restant tussen het eerder getroffen verlies en het bedrag dat afgewaardeerd moet worden (€ 88.000) komt ten goede van de Reserve Grondexploitaties.*

Faciliterend grondbeleid

Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt.

Samenwerkingsverbanden

De financiële gevolgen van de deelname Harnaschpolder worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’.

Ontwikkellocaties

Als gemeente bezitten wij strategische gronden die in de toekomst wellicht in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa met als uitgangspunt de boekwaarde of lagere marktwaarde. Op dit moment betreft dit de volgende locaties:

- Doelpad 5 (voormalig Euterpe)
- Maaslandse Poort (voormalige Kistenfabriek)
- Grond locatie Harnaschdreef (vanuit het Bedrijvenschap)

Uitgangspunt voor deze locaties is verkoop aan derden en daarmee faciliterend grondbeleid. Wanneer wij er uiteindelijk toch voor kiezen om deze gronden als gemeente actief te ontwikkelen dan zal dit leiden tot het openen en vaststellen van een grondexploitatie.

Risicoprofiel

Vanwege het risicodragende karakter en de grote omvang van de grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel bij de beoordeling van de projecten en de informatievoorziening naar de raad. Een overzicht met een beschrijving van de algemene risico’s van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal project specifieke risico’s - is schriftelijk onder geheimhouding aan de raad voorgelegd.

Voor alle risico’s zijn de financiële consequenties voor de grondexploitaties (gezamenlijk) berekend en is een inschatting gemaakt van de kans dat dit risico zich daadwerkelijk voordoet. Deze twee samen vormen een totaalbedrag waarbij bij de beoordeling in aanmerking wordt genomen of de risico’s naar verwachting opgevangen kunnen worden binnen de Reserve Grondexploitaties. Nadrukkelijk wordt erop gewezen dat inschattingen of bepaalde ontwikkelingen die zich kunnen voordoen een subjectief karakter dragen. Het stil staan bij eventuele risico’s zorgt ervoor dat deze risico’s in ieder geval de aandacht krijgen. De ontwikkeling van deze risico’s wordt periodiek gemonitord.

De absolute omvang van de risico’s wordt bruto risico’s genoemd. Als deze bruto risico’s vermenigvuldigd worden met de kans dat ze optreden resteren de netto risico’s. Het is wenselijk om financiële dekking te hebben voor de som van alle netto risico’s.

Uit de risicoanalyse blijkt dat de geraamde exploitatiesaldi en de geschatte risico’s € 1,2 miljoen bedragen. We hebben op dit moment een bedrag van € 0,68 miljoen in de Reserve Grondexploitaties en dat houden we zo, zodat we de eventueel op te treden risico’s kunnen opvangen binnen de Reserve Grondexploitaties.

De reserve grondexploitatie

Wij hebben voor de grondexploitaties een Reserve Grondexploitaties ingesteld. Hier worden (tussentijdse) winstnemingen uit grondexploitaties aan toegevoegd en onttrekkingen (verlies-voorzieningen) gedaan ten behoeve van nadelige plannen.

Op basis van onderstaande tabel kan opgemerkt worden dat wanneer de Reserve Grondexploitaties zich ontwikkelt conform de bij de herziening opgenomen prognoses (€ 1,57 miljoen) we op termijn

een aanvullende storting van € 1,43 miljoen aan de Algemene Reserve dividenden en huuropbrengsten kunnen doen. Het op termijn terugvloeien van het positieve saldo van de grondexploitaties is niet in de begroting opgenomen. Hierdoor lopen we geen risico als de prognoses tegenvallen en het positieve saldo van de grondexploitaties uiteindelijk lager uitvalt.

Om financiële schommelingen ten opzichte (van de reserves) van de algemene middelen te beperken hebben we er sinds vorig jaar voor gekozen om eventuele positieve jaarresultaten op te nemen binnen de Reserve Grondexploitaties bestemd voor (gedeeltelijke of volledige) afdekking van de risico's binnen de grondexploitaties. Per 31-12-2023 is de Reserve Grondexploitaties circa € 0,68 miljoen.

Verloop Reserve Grondexploitaties*		
Stand Reserve Grondexploitaties per 1-1-2023		**€ 2.652.500**
Verhogen verliesvoorziening Centrum Den Hoorn	€ -882.000	
Terugstorten verliesvoorziening Centrum Maasland	€ 88.101	
Verhogen verliesvoorziening Ruimte voor Ruimte	€ -148.000	
Verhogen verliesvoorziening Keenenburg V	€ -865.500	
Verhogen verliesvoorziening Woudselaan	€ -312.000	
Tussentijdse winstneming Kreekzone	€ 70.500	
Tussentijdse winstneming bedrijventerreintjes Hoolpolder	€ 15.000	
Tussentijdse winstneming Vastgoedzone	€ 64.259	
Totaal Reserve Grondexploitaties na ontrekkingen en toevoegingen 31-12-2023		**€ -1.969.640**
Storting naar Algemene Reserve Dividenden en huuropbrengsten		€ -
Totaal Reserve Grondexploitaties per 31-12-2023		**€ 682.860**
Reserve Grondexploitaties tot einde looptijd op basis van huidige verwachting**		€ 1.577.376
"Beslag" vanuit Reserve Grondexploitatie op Algemene Reserve Dividenden 1-1-2024		**€ -3.285.000**
Huidige terugstorting vanuit Reserve Grondexploitaties (niet opgenomen in begroting)		€ -
*Mogelijk toekomstige terugstorting vanuit Reserve Grondexploitaites (niet opgenomen in begroting***)*		€ 1.577.376

* Negatief = onttrekking/ positief= storting

** inclusief Reserve Grondexploitaties per 31-12-2023

*** exclusief het optreden van algemene en projectspecifieke risico's

Lokale heffingen

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van deze lokale heffingen horen de onroerendezaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting bij de algemene dekkingsmiddelen.
Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. Afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hiervan de voornaamste twee.

Nota lokale heffingen

De raad stelde op grond van de 'Financiële verordening gemeente Midden-Delfland' op 26 april 2016 de nota Lokale heffingen Midden-Delfland 2016 vast. Deze nota beschrijft de samenstelling van de gemeentelijke belastingen en heffingen. Ook andere zaken die nauw samenhangen met de heffing en inning van deze belastingen en heffingen staan in de nota.
In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. Voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) worden de onroerende zaken jaarlijks getaxeerd. Voor het belastingjaar 2023 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2022.

De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet WOZ. In 2018 heeft de Waarderingskamer haar algemeen oordeel voor Midden-Delfland gewijzigd in 5 sterren. Gemeenten die meerdere jaren stabiel oordeel 'goed' hebben (4 sterren), krijgen een extra ster. In augustus 2022 heeft de Waarderingskamer laten weten het algemeen oordeel blijft staan op 5 sterren. Wederom een waardering voor de inzet, betrokkenheid, kunde en enthousiasme van de medewerkers van het team Belastingen.

De Waarderingskamer heeft besloten om per 1 januari 2022 alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties de woningen verplicht te laten taxeren op basis van de gebruikersoppervlakte in plaats van op inhoud. De belangrijkste reden hiervoor is dat dit beter aansluit bij de markt. In de verkoopadvertenties wordt bijv. melding gemaakt van de gebruiksoppervlakte van woningen. Daarnaast wordt de gebruikersoppervlakte ook gebruikt in de basisregistraties. Ook Midden-Delfland is overgegaan van kubieke meters naar vierkante meters in de WOZ- administratie. Hierbij wordt uitgegaan van de criteria die de Waarderingskamer hanteert.

Vanaf 2022 stelt de raad jaarlijks de tarieven van de OZB vast. Het besluit hiertoe heeft de raad in 2021 genomen en is een heroverweging van het standpunt in de voorgaande jaren. De raad besloot in juni 2015 om voor de jaren 2016 tot en met 2020 OZB te heffen tegen een vast tarief. De opbrengst voor 2017 tot en met 2021 is begroot op basis van het tarief voor 2016 en de verwachte marktontwikkeling voor woningen en niet-woningen. Hiermee was de opbrengst van de OZB afhankelijk van de ontwikkeling van de verkoopprijzen van de onroerende zaken in Midden-Delfland. Door de (forse) waardestijging betekende dit een meer dan gemiddelde toename van de OZB-opbrengsten. Dit kwam volledig voor rekening van de belastingbetaler, waardoor de lokale lastendruk relatief gezien meer toegenomen is. In haar vergadering van juni 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met de heroverweging van dit besluit. Dit betekent dat vanaf 2022 de gemeenteraad jaarlijks de tarieven van de OZB vaststelt. Uitgangspunt nu is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3% per jaar, zoals reeds in de Begroting 2021-2024 in de ramingen is

opgenomen. Zo ontstaat naast een evenwichtige ontwikkeling van de opbrengst, ook een evenwichtige lokale lastendruk.

De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze afwijken van de situatie in Midden-Delfland. De marktontwikkeling voor de woningen is voor 2023 gemiddeld 11%.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB tarieven	2021	2022	2023
Tarief eigenaren woningen	0,1205%	0,1149%	0,1067%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2267%	0,2335%	0,2295%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1627%	0,1676%	0,1648%

OZB opbrengsten	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Woning	€ 3.836.755	€ 4.033.346	€ 4.012.898
Niet-woning	€ 2.201.785	€ 2.331.020	€ 2.372.828
Totale OZB opbrengsten	**€ 6.038.540**	**€ 6.364.366**	**€ 6.385.726**

Toeristenbelasting

Met de vaststelling van de verordening Toeristenbelasting Midden-Delfland 2023 in de raadsvergadering van 25 oktober 2022 werd de invoering van toeristenbelasting in Midden-Delfland een feit. Toeristenbelasting is een 'algemene belasting', zodat de opbrengst ervan ten gunste kan komen van de algemene middelen van de gemeente. Bij de invoering heeft de gemeenteraad echter uitgesproken dat met het heffen van toeristenbelasting wordt beoogd extra inkomsten te generen waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan ‘Midden-Delfland’. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.

De tarieven voor 2023 (en 2024) zijn vastgesteld op € 0,85 voor een overnachting op een camping (in een kampeermiddel) en € 1,25 voor een overnachting in de overige accommodaties.

Voor 2023 is de opbrengst toeristenbelasting, op basis van de vastgestelde tarieven en het verwachte aantal overnachtingen, geraamd op
€ 100.000. De werkelijke opbrengst bedroeg € 97.642.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is de kosten van de afvalinzameling en -verwerking voor 100% te dekken door de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Door nieuwe ontwikkelingen (invoering zijbelading, andere wijze ophalen oud papier) was het mogelijk om het tarief voor de afvalstoffenheffing in 2022 te laten dalen met circa 4% ten opzichte van 2021. In 2023 is het tarief voor de afvalstoffenheffing nogmaals met 4% verlaagd. Dit was onder meer mogelijk doordat de

voorziening Afvalstoffenheffing was toegenomen tot een stand van € 175.632 per begin 2023. Bij elke nieuwe begroting wordt getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking. In de begroting 2024-2027 is toegelicht dat vanwege de fors gestegen inflatie een verhoging van de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de reinigingsrechten met 8% per 2024 noodzakelijk is. De voorziening Afvalstoffenheffing is door diezelfde oorzaak afgenomen tot een stand van € 35.088 per 31-12-2023.

Tarieven afvalstoffenheffing	2021	2022	2023
Eenpersoonshuishouden	€ 281,40	€ 270,00	€ 259,20
Meerpersoonshuishouden	€ 373,20	€ 358,20	€ 343,90

Opbrengst afvalstoffenheffing	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Afvalstoffenheffing	€ 2.644.615	€ 2.536.795	€ 2.535.362

Kostendekking en egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Het overschot of tekort op het onderdeel afvalstoffenheffing wordt gestort in of onttrokken aan de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. De onttrekking aan de voorziening was voor 2023 geraamd op € 94.816. Op basis van de gerealiseerde lasten en baten in 2023 op het onderdeel Afvalverzameling en -verwerking (nader toegelicht binnen Programma 3) bedraagt de werkelijke onttrekking 140.545. Per 31 december 2023 kent de egalisatievoorziening een (positieve) stand van € 35.088.

Vanaf 2021 is een uitsplitsing van de inkomsten uit afvalinzameling opgenomen in de ‘Begroting in één oogopslag’. Het gaat hierbij om de inzameling glas, papier/karton en PMD.
Het totaaloverzicht van de inkomsten afvalinzameling werkelijk voor 2023 is als volgt:

Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het onderhoud en beheer van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het gemeentelijke rioleringsplan en het daarmee

samenhangende investeringsschema zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. Voor een goede inschatting van de kosten is een kostendekkingsplan (KDP) gemaakt. Dit KDP is onlangs geactualiseerd. Het tarief voor de rioolheffing voor 2023 is gelijk gebleven ten opzichte van 2022. Bij elke nieuwe begroting wordt het tarief getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking. In de begroting 2024-2027 is toegelicht dat dat op basis van de geactualiseerde kostenraming en benodigde kostendekking voor de wettelijke taken (zorgplichten) op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater en beleidstaken voor klimaatadaptatie, een stijging van het tarief voor de rioolheffing met 7,5% per 2024 noodzakelijk is.

Tarieven rioolheffing	2021	2022	2023
Rioolheffing	€ 227,64	€ 209,40	€ 209,40

Opbrengst rioolheffing	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Rioolheffing	€ 1.725.539	€ 1.738.439	€ 1.734.349

Kostendekking en egalisatievoorziening rioolheffing

Het overschot op het onderdeel riolering wordt gestort in de egalisatievoorziening en een tekort wordt eraan onttrokken. Op basis van de werkelijke lasten en baten op het onderdeel riolering komt het dekkingspercentage voor 2023 boven 100. In de Begroting 2023 was een onttrekking aan de egalisatievoorziening geraamd van € 126.600. De werkelijke onttrekking bedroeg echter € 98.822. Per 31 december 2023 heeft de egalisatievoorziening na deze onttrekking een (positieve) stand van € 7.326.434.

Vergelijking van de tarieven met omliggende gemeenten:

Tarieven 2023 omliggende gemeenten	OZB woning	OZB woning waarde € 418.000	Afvalstoffenheff. MPH	Rioolheffing	Totaal
Midden-Delfland	0,1067%	€ 446,00	€ 343,90	€ 209,40	€ 999,30
Delft	0,09485%	€ 396,00	€ 400,50	€ 248,36	€ 1.044,86
Vlaardingen	0,1191%	€ 497,00	€ 377,51	€ 161,43	€ 1.035,94
Maassluis	0,1115%	€ 466,00	€ 433,20	€ 185,00	€ 1.084,20
Lansingerland	0,0777%	€ 324,00	€ 226,21	€ 259,97	€ 810,18
Westland	0,0767%	€ 320,00	€ 348,24	€ 290,83	€ 959,07

OZB-aanslag en totaal afgerond naar beneden op hele euro's / mph = meerpersoonshuishouden (2 of meer personen)

Grondslag rioolheffing:

Gemeente	
Midden-Delfland	gebruik woning
Vlaardingen	eigendom woning € 161,43, gebruik woning € 0,00 tot 500 m3 waterverbruik

Gemeente	
Delft	eigendom woning € 193,94, gebruik woning € 54,42 tot 500 m3 waterverbruik
Lansingerland	€ 259,97 tot 500 m3 waterverbruik
Maassluis	eigendom woning € 185,00, gebruik woning € 0,00 tot 1.000 m3 waterverbruik
Westland	eigendom woning 0,0175% van de WOZ-waarde + gebruik woning door * 2 of meer personen € 195,24 * 3 of meer personen € 217,68

Opmerking afvalstoffenheffing:

Gemeente	
Lansingerland	Tarief afvalstoffenheffing mph vast tarief van € 226,21 + variabel tarief (aantal ledigingen vermenigvuldigd x tarief voor ófwel een 140l container (€ 3,92) óf 240l container (€ 6,73)
Westland	Tarief afvalstoffenheffing mph 2 personen € 311,76 Tarief afvalstoffenheffing mph 3 of meer personen € 348,24

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.
Bij een eerste verzoek om kwijtschelding worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Aanvullende gegevens van de belastingplichtige zijn dan niet nodig.
Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden ook in de komende jaren de relevante gegevens automatisch getoetst. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig.
Kwijtschelding kan tot 100% worden toegekend voor de afvalstoffen- en de rioolheffing.

Lasten kwijtscheldingsbeleid in €	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Gemeentelijke heffingen	€ 100.116	€ 104.700	€ 93.846

Opbrengst leges en belastingen

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Burgerlijke stand	€ 65.598	€ 77.337	€ 76.898
Rijbewijzen en reisdocumenten	€ 212.357	€ 190.577	€ 179.108
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	€ 8.629	€ 6.420	€ 10.083
Basisregistratie Personen (BRP)	€ 6.461	€ 6.296	€ 7.030
Overige leges burgerzaken	€ 1.817	€ 9.467	€ 1.995
Bruggelden	€ 4.724	€ 5.000	€ 8.403
Monumenten	€ 3.937	€ 1.357	€ 5.953
Verhaal kosten welstandstoezicht	€ 33.807	€ 29.641	€ 41.375
Volkshuisvesting	€ 0	€ 108	€ 0
Algemeen plaatselijke verordening	€ 17.578	€ 15.335	€ 17.176
Bijzondere transporten	€ 0	€ 2.630	€ 1.778
Afvalstoffenheffing	€ 2.644.615	€ 2.536.795	€ 2.535.363
Rioolheffing	€ 1.725.538	€ 1.738.439	€ 1.734.349
Bouwvergunningen	€ 629.606	€ 1.029.197	€ 717.682
OZB	€ 6.038.540	€ 6.364.366	€ 6.385.726
Begrafenisrechten	€ 59.478	€ 64.152	€ 40.080
Toeristenbelasting	€ 0	€ 100.000	€ 97.642
Totalen	**€ 11.452.685**	**€ 12.177.117**	**€ 11.860.641**

Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan wij in op het onderhoud van de kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het woongenot van inwoners. De kapitaalgoederen dragen bij aan dit woongenot. Het gaat hierbij om wegen, riolering, water, groen, speelplaatsen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, begraafplaatsen en gebouwen.

In onderstaande tabel het overzicht van de werkelijke exploitatiekosten voor klein en groot onderhoud van de kapitaalgoederen (inclusief kapitaallasten en manuren) en het totaal van de investeringen in 2023.

Taakveld	Klein en groot onderhoud
Wegen	€ 1.875.403
Openbare verlichting	€ 350.306
Kunstwerken (bruggen)	€ 541.747
Riolering	€ 1.496.487
Binnenhavens, doorgaande waterwegen en beschoeiingen	€ 337.800
Openbaar groen	€ 1.385.630
Speelplaatsen	€ 175.485
Totalen	**€ 6.162.858**

Daarnaast is in 2023 een bedrag van € 3.622.140 uitgegeven aan nieuwe investeringen van kapitaalgoederen.

Wegen

Het reguliere preventieve onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen wordt uitgevoerd conform het onderhoudsplan. Dit onderhoudsplan wordt gemaakt op basis van de resultaten van de tweejaarlijkse weginspecties. Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats volgens de methode van wegvakonderdeel gericht onderhoud. Door de ophoging van de beheerbudgetten is een inhaalslag mogelijk geweest en is de achteruitgang van de kwaliteit in de afgelopen jaren gestopt. Er is een beheerplan voor wegen opgesteld waarin is aangegeven wat er nodig is om 94% van het wegenareaal op beeldkwaliteitsniveau A+, A en B (voldoende volgens de CROW-norm) te brengen. Na de inspectie van voorjaar 2024 worden de benodigde budgetten verwerkt in de begroting 2025 en verder.

Financiering

Met het reguliere onderhoud is in 2023 een bedrag gemoeid van € 1.875.403 inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, verzekering, manuren, tractie. De direct inzetbare kosten voor het dagelijks beheer en onderhoud aan wegen bedroegen in 2023 € 1.330.919. Dit is exclusief investeringen.

Riolering

In 2023 is het nieuwe gemeentelijk Water- en Rioleringsplan (WRP) vastgesteld. Jaarlijks wordt het WRP uitgewerkt in een operationeel jaarprogramma. Hierin worden de concrete plannen voor aanleg, onderzoek, maatregelen, reparaties, vervanging en verbetering voor het betreffende jaar opgenomen. In het Operationele Programma (OP) wordt tevens aangegeven of alle in voorafgaande

OP's beschreven taken zijn uitgevoerd (een evaluatie). Achtereenvolgende OP's geven dus een volledig beeld van alle activiteiten die in de planperiode van het vGRP zijn uitgevoerd.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- vervanging en relining vrijvervalriolering;
- vervanging versleten pompen en oude besturing van de drukriolering;
- vervanging persleidingen;
- vervanging hoofdgemalen;
- onderzoeken functioneren riolering (onder andere meten aan overstorten);
- onderhoud aan gemalen en pompen drukriolering en vrijvervalriolering (niet vooraf in te plannen reparaties).

Financiering
Het reguliere preventieve onderhoud aan rioleringen gebeurt op basis van het operationeel jaarprogramma. Met dit onderhoud is in 2023 een bedrag gemoeid van € 1.496.487. (inclusief kapitaallasten, manuren en tractie).

Water

Het Hoogheemraadschap van Delfland is, binnen haar beheergebied, verantwoordelijk voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom eist het hoogheemraadschap met de regelgeving in de zogenaamde 'keur' dat alle watergangen voldoen aan de normen die zij daaraan stelt. Deze normen bepalen onder meer de diepte van de watergang en de hoeveelheid plantengroei die is toegestaan. Afhankelijk van het type watergang en de daarvoor geldende normen moet het onderhoud minder of meer frequent uitgevoerd worden. De eigenaren en/of aangelanden van de watergangen zijn voor deze uitvoering verantwoordelijk. De gemeente is eigenaar en aangelande van een groot aantal watergangen of delen daarvan. Voor de gemeente betekent dit dat zij hieraan jaarlijks onderhoud moet uitvoeren.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- uitmaaien van de watergangen;
- baggerwerkzaamheden;
- maaien van de slootkanten;
- verwijderen van drijfvuil en overhangende takken.

Voor het baggeren is in 2023 een nieuw beheerplan opgesteld.

Financiering
Met het reguliere preventieve onderhoud aan water (maaien van waterplanten en baggeren) is in 2023 een bedrag gemoeid van € 337.800.

Groen

De gemeenteraad heeft het 'Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022', zoals uit de titel blijkt, vastgesteld voor de periode 2007-2022. Bij de vaststelling is bewust gekozen voor een lange looptijd van het plan. De reden daarvan is dat ontwikkelingen in het openbaar groen vaak langjarig zijn. Bestendigheid in beleid is belangrijk om het groenbeheer goed uit te kunnen voeren.

De groenvoorzieningen in Midden-Delfland worden door de eigen dienst en door aannemers onderhouden. Het overgrote deel van het onderhoud is uitbesteed aan aannemers. De afspraken met de aannemers over planmatige uitvoering van het onderhoud zijn vastgelegd in meerjarige

onderhoudscontracten (groenbestekken). Het boombeheer wordt door de eigen dienst uitgevoerd. In 2023 is het bomenareaal in een nieuw areaalbeheersysteem gezet dat door de medewerkers buiten bijgehouden kan worden.

Financiering
Met het groenonderhoud is een bedrag gemoeid van € 1.385.630 in 2023, inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie.

Speelplaatsen

Het beleidsplan (Nota spelen) is gericht op een ontwikkeling van het aanbod van speelvoorzieningen. Het areaal speelplekken verandert geleidelijk. Aanpassingen leiden tot een betere spreiding van het aanbod. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na 10 tot 15 jaar afgeschreven, afhankelijk van het materiaal. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en onderhoudsprogramma kunnen de speelterreinen kwalitatief in goede conditie worden gehouden en voldoen deze aan de veiligheidseisen. In het beleidsplan is op basis van wetgeving en de kwaliteit van de speelplaatsen een vervangingsoverzicht opgesteld. Het reguliere preventieve onderhoud aan speelvoorzieningen gebeurt op basis van het beleidsplan.

De gemeente voert het onderhoud aan speelterreinen zelf uit. Maandelijks controleren wij de toestellen en terreinen. Ook voeren wij jaarlijks een algemene veiligheidsinspectie uit. Bij gebreken en/of schade nemen wij direct maatregelen. De controles en verrichte reparaties tekenen wij op in een logboek. In 2023 zijn de speelplaatsen met de valondergronden in een areaalbeheersysteem gezet.

Financiering
Met het reguliere onderhoud is een bedrag gemoeid van € 175.485 in 2023.

Openbare verlichting

Het verbeteren en het energiezuiniger maken van de openbare verlichting vindt plaats aan de hand van het actuele beheerplan (Keuzenotitie openbare verlichting). Het reguliere preventieve onderhoud aan openbare verlichting vindt plaats op basis van het onderhoudsplan. Afgeschreven verlichting vervangen wij voor zuinige, slimme en innovatieve verlichting. In het (landelijke) energieakkoord voor duurzaam energiebeleid zijn doelstellingen op het gebied van energiebezuiniging beschreven. Aan de hand van het beheerplan willen we bereiken dat de openbare verlichting:

- conform de ROVL-2011 richtlijnen in goede staat van onderhoud blijft;
- wanneer mogelijk wordt verbeterd;
- conform de doelstelling energiezuiniger en slimmer wordt.

Financiering
Met het onderhoud is in 2023 een bedrag gemoeid van € 350.305 inclusief vaste lasten. De direct inzetbare financiële middelen voor het laten branden van en het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting bedragen in 2023 € 216.019. Dit is exclusief investeringen.

Civiele kunstwerken

Onder de civiele kunstwerken verstaan wij bruggen, brugduikers, kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen. De bruggen en brugduikers worden driejaarlijks geïnspecteerd. De laatste inspectie

was in 2023. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform de inspectieresultaten. Voor de kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen is in 2023 een beheerplan opgesteld.

Financieel
Met het preventieve en correctieve onderhoud is in 2023 een bedrag gemoeid van € 353.200. Dit bedrag maakt deel uit van de totale begroting voor civiele kunstwerken in 2023 van € 541.747.

Gebouwen

De huidige vastgoedportefeuille is grotendeels historisch gegroeid en niet ontstaan vanuit een overkoepelende visie op het gemeentelijke vastgoed. Een aantal gebouwen heeft niet tot nauwelijks een maatschappelijke of commerciële functie. Vastgoed is een belangrijk instrument om gemeentelijke doelstellingen mee te realiseren. Losse grond, de openbare ruimte en (school)gebouwen waarop de gemeente nog een economisch claimrecht heeft, vallen buiten de scope van het beheer van de gemeentelijke gebouwen. De gemeente heeft ongeveer 35 gebouwen in beheer.

In 2021 is gestart met het opstellen van een vastgoedvisie. Dit stuk moet uitgewerkt worden tot een kadernota vastgoedbeleid. Dat kader is een handvat voor professioneel beheer en exploitatie van het vastgoed. Een vervolgstap hierin is het onderzoeken in hoeverre de huur van de gemeentelijke gebouwen de kosten dekt.

In 2023 is gestart met de opzet van het beheerplan onderhoud gebouwen. Het plan is in concept gereed en wordt in de eerste helft van 2024 in de gemeenteraad behandeld. In het beheerplan wordt een voorziening gevormd voor het groot onderhoud van de gebouwen. In navolging op de klimaatdoelstelling is de routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed opgesteld. Deze routekaart geeft per gebouw aan welke maatregelen uitgevoerd kunnen worden en hoeveel budget hiervoor nodig is. In het beheerplan is rekening gehouden met de maatregelen uit de routekaart, met uitzondering van zonnepanelen. De handelswijze rondom zonnepanelen en de daarmee gepaarde investeringen worden nader uitgewerkt.

In 2023 is planmatig onderhoud uitgevoerd.

Meldingen buitenruimte

In 2023 zijn er 3631 meldingen over de buitenruimte gemaakt. Dit zijn er ongeveer evenveel als het jaar ervoor. De verdeling over de kernen is als volgt:

Dorpskern	Aantal meldingen
Den Hoorn	1457
Maasland	1169
Schipluiden	1005

Hieronder het overzicht van het totaal aantal meldingen in de afgelopen jaren en de uitsplitsing van de meldingen in 2023 per categorie en per kern.

Jaar	Aantal meldingen
2020	3703
2021	4086
2022	3632

Jaar	Aantal meldingen
2023	3631

Totaal aantal meldingen per categorie	Totaal 2022	Totaal 2023
Straatmeubilair, straatverlichting en verkeerslichten	750	742
Wegen, bruggen en gladheid	685	573
Groen	687	701
Afval en reiniging	474	418
Verkeer en parkeren	280	253
Riolering	108	177
Dieren en ongedierte	194	120
Sloten, vijvers en singels	66	65
Speelvoorzieningen	96	129
Wijk in aanbouw	6	10
Begraafplaats	9	5
Handhaving en veiligheid	277	438
Totaal	**3632**	**3631**

Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft een overzicht van derde rechtspersonen waarmee de gemeente bestuurlijke en/of financiële banden heeft. Deze rechtspersonen worden de verbonden partijen genoemd. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Financieel belang wil zeggen dat de gemeentemiddelen ter beschikking heeft gesteld. De gemeente kan deze middelen kwijtraken als de verbonden partij failliet gaat of als financiële problemen van de verbonden partij op de gemeente worden verhaald.

Deze paragraaf is om de volgende twee redenen van belang voor de raad:

- De verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat de gemeente in beginsel zelf kan doen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak over die programma's.
- Het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen, en de daaruit volgende budgettaire gevolgen.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

- Bedrijvenschap Harnaschpolder
- Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
- Veiligheidsregio Haaglanden
- GGD en VT Haaglanden
- Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
- Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

2. Vennootschappen en coöperaties

A. Besloten vennootschappen

- B.V. Evides

B. Naamloze vennootschappen

- NV Bank Nederlandse Gemeenten
- NV Juva

C. Coöperatieve vereniging

- Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.

3. Stichtingen en verenigingen

A. Stichtingen

- Stichting Groenfonds
- Stichting Businesspark Haaglanden
- Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

	Bijdrage gemeente 2023	Dividend 2023
Gemeenschappelijke regelingen		

	Bijdrage gemeente 2023	Dividend 2023
Bedrijvenschap Harnaschpolder	n.v.t.	
Metropoolregio Rotterdam-Den Haag	€ 54.934	
Veiligheidsregio Haaglanden	€ 1.212.663	
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD)	€ 369.000	
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (H-10)	€ 123.712	
GR Archiefbeheer Midden-Delfland	€ 33.650	
GR Archeologie Midden-Delfland	€ 34.187	
Omgevingsdienst Haaglanden	€ 619.302	
Regionaal reinigingsbedrijf Avalex	€ 2.059.984	
Vennootschappen en Coöperaties		
Evides B.V.		€ 135.455
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.		€ 121.485
Juva N.V.		€ 1.088.000
Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.	€ 37.736	
Stichtingen en verenigingen		
Stichting Groenfonds	n.v.t.	
Stichting Businesspark Haaglanden	€ 8.192	
Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland	n.v.t.	
** zie voor extra informatie de toelichting bij verbonden partijen*		

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-07-2022 en de actualisatie tot en met 31 december 2023. Het Bedrijvenschap schat het tekort op € 11,24 miljoen. Het

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
	aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 1,68 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de 'Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap;. Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen.
Vermogenspositie	<u>31-12-2023</u> <u>31-12-2022</u> Eigen vermogen € -11.280.000 € -11.450.000 Vreemd vermogen € 36.893.152 € 42.391.150
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: de heer Voskamp, mevrouw Oderwald en mevrouw Renzen (mevrouw Renzen tot 30-10-2023). De heer Voskamp is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten. De portefeuillehouder van de gemeente Midden-Delfland is in 2023 voorzitter van het DB en AB.
Eventuele risico's	In de grondexploitatieberekening van het Bedrijvenschap zijn de positieve en negatieve risico's beschreven. De gemeente Den Haag draagt 85% van het nadelig saldo en de gemeente Midden-Delfland 15%.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd. Binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
	bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering).

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR) Openbaar lichaam
Activiteiten	Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Voorne aan Zee, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agenda lid. Centrale doelstelling van de MRDH is het versterken van de regionale economie. De MRDH werkt met de 21 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, diverse samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Tweede belangrijke opdracht voor de MRDH zijn de taken op het terrein van verkeer en vervoer, benoemd als Vervoersautoriteit (VA). Centrale doelstelling van de VA is het verbeteren van de bereikbaarheid. Om dit te bereiken verricht de VA taken op het terrein van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht.
Financieel belang gemeente	*Totale omvang begroting* De totale omvang van de begroting in 2023 is € 576.015.635 miljoen. De omvang van het programma exploitatie verkeer en openbaar vervoer is € 422.738.887 miljoen en het programma infrastructuur verkeer en openbaar vervoer is € 140.976.359 miljoen. Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op € 5.392.010 miljoen. *Inkomsten MRDH*

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage. Voor de taken op het terrein van verkeer en openbaar vervoer ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer. *Versterken economisch vestigingsklimaat* Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 0,8%. De inwonersbijdrage 2023 is € 2,82. Deze bijdrage is bestemd voor de gezamenlijke activiteiten gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat. Van de inwonersbijdrage is maximaal € 1,14 bestemd voor de apparaatslasten. Het restant van deze bijdrage is bestemd voor concrete maatregelen en subsidies die bijdragen aan het versterken van de regionale economische ontwikkeling en innovatie.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 36.702.117 € 33.843.976 Vreemd vermogen € 1.526.354.746 € 1.550.055.080
Bestuurlijk belang gemeente	*Gemeentelijke vertegenwoordiging* De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Oderwald-Ruijsbroek is op basis van haar portefeuille in het college lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit en Wethouder Voskamp is lid van de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. De raadsleden mevrouw S.A. Koppert en de heer J. Moerman zijn benoemd in de Adviescommissie economisch vestigingsklimaat. Mevrouw D. Langeveld en de heer R.E. Vieira zijn benoemd in de adviescommissie Vervoersautoriteit. Afspraak is dat zij elkaar onderling kunnen vervangen, waardoor bij iedere 84 adviescommissie minimaal één lid uit Midden-Delfland is vertegenwoordigd. Het raadslid de heer R.H.P. Ringeling is benoemd in de Rekeningencommissie. Op basis van de uitkomst van de tussentijdse evaluatie is in

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	Midden-Delfland de Bestuurlijke Regiegroep MRDH ingesteld. Dit is een inhoudelijk afstemmingsoverleg tussen de raadsleden uit de adviescommissie, de collegeleden en ambtelijk adviseurs. Deze regiegroep vergadert één week voorafgaand aan de vergaderingen van de adviescommissies. *Inhoudelijk belang* De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie hoger dan gemiddeld te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gericht op het versnellen van een digitale en circulaire economie. Hierbij is ook directe aandacht voor de sociale component, door onder andere aan te sluiten op de Human Capital Agenda en een regionale business driven campusontwikkeling voor MBO en HBO. In 2021 is daarnaast extra aandacht om deze doelstellingen te ondersteunen. Dit is gekoppeld aan maatregelen die het herstel van de economie moeten versnellen, welk herstel nodig is na de krimp in 2020 als gevolg van de COVID-19 crisis. De lokale economie en inwoners profiteren van een regionale economische groei. In het bijzonder geldt dit voor de Greenport. Uitwerking van deze doelstelling voor de periode 2019-2022 is vastgelegd in de Strategische Agenda MRDH (vastgesteld Algemeen Bestuur op 12 juli 2019). Het verbeteren van de bereikbaarheid is erop gericht dat inwoners beter gebruik kunnen maken van regionale voorzieningen. Extra aandachtspunt is om de financiering van het openbaar vervoer en voor Midden-Delfland beschikbaar blijven van een publieke vervoersvoorziening. Deze voorziening is van direct belang voor inwoners van Midden-Delfland en vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	Naast de formele taken is de gemeentelijke inzet erop gericht om de MRDH meer te benutten als een netwerkorganisatie. De grootschalige maatschappelijke opgaven zoals de verstedelijking, bereikbaarheid en klimaatadaptatie vragen een integrale regionale benadering waar taken op het gebied van ruimte, wonen en landschap onderdeel van moeten zijn. De MRDH kan als netwerkverband van 23 gemeenten op deze onderdelen zorgen voor onderlinge afstemming en overleg met provincie en Rijk. Op termijn kunnen de huidige taken van de Landschapstafel Hof van Delfland overgaan naar een informele vorm van netwerksamenwerking binnen de MRDH.
Eventuele risico's	Binnen het programma Economisch Vestigingsklimaat zijn geen financiële risico's bekend. Financiële bijdragen voor fieldlabs, innovatieprogramma's en campusontwikkeling worden toegekend aan de gemeente op basis van de beschikbare financiële middelen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de gereed melding en financiële afwikkeling van de subsidies waar zij penvoerder voor zijn. Binnen de programma's 'Exploitatie verkeer en openbaar vervoer' en 'Infrastructuur en openbaar vervoer' is het risico dat vanuit het Rijk onvoldoende middelen voor de BDU worden toegekend. Hierdoor is de regio onvoldoende in staat om te investeren in de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer en infrastructurele maatregelen aan het wegennet. Hierdoor kan niet aan de doelstellingen van de 85 bereikbaarheid worden voldaan en remt dit de economische ontwikkeling en beïnvloedt dit op een negatieve wijze het economisch vestigingsklimaat. De maatregelen die in 2020 getroffen zijn om de verspreiding van het COVID-19 virus te beperken hebben een directe weerslag op de taken van de MRDH. Een financieel risico is dat het Rijk onvoldoende compensatie biedt voor de kosten van de vervoerders. Inhoudelijk risico hierbij is dat het aanbod openbaar vervoer verschraalt of andere bezuinigingen op het budget voor exploitatie van het openbaar vervoer of het budget voor infrastructuur van wegen en verkeersmaatregelen. Op het terrein van het economisch vestigingsklimaat is het risico dat

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	onvoldoende economisch herstel ontstaat. Dit heeft consequenties voor verschillende economische sectoren, vitaliteit in de dorpen en voor het landschap en het welzijn van inwoners in zijn algemeenheid en kwetsbare doelgroepen in het bijzonder.
Wat is bereikt?	De rapportage op gemeentelijk beleidsniveau is opgenomen in programma 3 (beleidsveld verkeer) en programma 6 (beleidsveld economische zaken). Opbrengsten van de regionale samenwerking vanuit de MRDH zijn: 1. De Groeiagenda Zuid-Holland is verder doorontwikkeld als propositie voor het Nationaal Groeifonds. Eerder zijn vanuit dit landelijke fonds al middelen ontvangen voor het vernieuwen en versterken van de regionale economie en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. De doorontwikkeling is vanuit brede welvaart een doorontwikkeling naar andere maatschappelijk relevante thema's voor het economisch vestigingsklimaat. Mede vanuit Midden-Delfland is hiervoor met de Leerstoel Gebiedsontwikkeling van de TU Delft onderzoek gedaan naar de mogelijkheid groenblauw in projecten te financieren en beheer en onderhoud te bekostigen. 2. Het proces voor een nieuwe strategische agenda is gestart. Hierbij zijn diverse bijeenkomsten met raadsleden geweest. Eind december is het concept-ontwerp aangeboden voor een zienswijzen van de gemeenteraden (besluitvorming Midden-Delfland 21 februari 2023). Hierbij is ook meegenomen een rapportage van de Rekenkamercommissie Rotterdam om meer focus aan te brengen in de taak economisch vestigingsklimaat om hiermee meer impact te creëren. 3. De tweede tussenevaluatie van de gemeenschappelijke regeling is afgerond. Belangrijkste elementen zijn het verhaal van de MRDH duidelijk te maken (wordt uitgevoerd via focus in strategische agenda) en de informatievoorziening en hoeveelheid documenten. De adviescommissies met raadsleden zijn hierbij een belangrijke gesprekspartner, waarbij wijzigingen in 2023 met o.a. deze commissies worden besproken. Daarnaast functioneert in Midden-Delfland de Bestuurlijke Regiegroep MRDH waarin vergaderingen onderling zijn voorbesproken

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	met raadsleden uit de adviescommissies, portefeuillehouders en ambtenaren. 4. Een strategie werklocaties is vastgesteld en voor toetsing aangeboden aan de provincie Zuid-Holland. 5. Diverse besluiten en vergaderingen zijn gehouden om maatregelen te treffen het openbaar vervoer zoveel mogelijk in stand te houden. Dit blijft noodzakelijk als gevolg van een lager gebruik en onvoldoende compensatie vanuit het Rijk na de beperkende coronamaatregelen. De hoofdas voor Midden-Delfland, lijn 33, is hierbij ongewijzigd gecontinueerd. 6. De MRDH en de Greenport West-Holland hebben een nauwere en intensieve samenwerking vastgelegd in een convenant. Opbrengsten zijn een programma voor cyberveiligheid en bijdragen voor innovatiesubsidies. 7. Enkele wijzigingen van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn verwerkt. Daarnaast is het proces vastgesteld om per 1 juli 2024 binnen de wettelijke termijn aan alle wijzigingen te voldoen. Dit proces wordt in 2023 gerealiseerd. Hierin ook de aanpassing van 23 naar 21 gemeenten als gevolg van de oprichting van de gemeente Voorne aan Zee.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam
Activiteiten	In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het volgende opgenomen: 1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. 2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn: - Het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - Het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	zijn bepaald; - Het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweerzorg); - Het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - Het instellen en in stand houden van een brandweer; - Het instellen en in stand houden van een GHOR; - Het voorzien in de meldkamerfunctie; - Het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d, e, f, en g genoemde taken.
Financieel belang gemeente	De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Ongeveer 88% van de inkomsten van de VRH wordt ingebracht door de deelnemende gemeenten. Van deze totale gemeentelijke bijdrage neemt Midden-Delfland 1,73% voor haar rekening. In 2023 is de bijdrage van de gemeente Midden-Delfland €1.237.000.
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. De burgemeester van Midden-Delfland is door het Algemeen Bestuur benoemd tot lid van het Dagelijks Bestuur (per 26 januari 2024).
Vermogenspositie	<u>31-12-2023</u> <u>31-12-2022</u> Eigen vermogen € 6.865.000 € 6.175.000 Vreemd vermogen € 118.103.000 € 111.766.000
Eventuele risico's	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling willen wij bereiken dat efficiënt en doelmatig invulling wordt gegeven aan de gemeentelijke taken op het gebied van de brandweerzorg, het ambulancevervoer, de rampenbestrijding en de geneeskundige hulpverlening bij rampen. Aan de

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	gemeenschappelijke regeling nemen de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer deel. Wat zijn de beleidsvoornemens? De Veiligheidsregio streeft naar efficiencyverbetering waardoor de veiligheid in de regio toeneemt en voorts dat met minder of geen meerkosten nieuw (nationaal) beleid ingevoerd kan worden. De VRH voert haar taken nog steeds uit overeenkomstig de eerder geformuleerde ambities. Met die ambities hebben de gemeenten ingestemd. Met de inzet van flexibele eenheden is de paraatheid op orde.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	De Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast. Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.
Financieel belang gemeente	De GR GGD en VT Haaglanden stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. De gemeenten dragen deels bij op basis van een bedrag per inwoner en deels op basis van historisch gebruik. Sommige specifieke taken, zoals kinderopvang (Tokin) en lijkschouw worden op basis van p*q afgerekend. Daarnaast kunnen er lokale taken apart worden ingekocht bij de GGD.
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.
Eventuele risico's	Er zijn geen risico’s op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)
	De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting of reeds ingediende begrotingswijziging. Dit tenzij er acuut sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinaties ter afwending van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals kinderopvang of lijkschouwing). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.
Overige informatie	Met de deelname aan de GR kunnen wij efficiënter en effectiever taken regelen uit de WPG en veiligheid bij huiselijk geweld. De GGD voert taken uit die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (met uitzondering van jeugdgezondheidszorg) a tot en met d), alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen en overige taken waarvan het bestuur algemeen heeft besloten dat zij tot het takenpakket behoren. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. Op basis van de landelijke gezondheidsnota en het nationaal preventie akkoord is de lokale visie geschreven voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Dit heeft zijn beslag gekregen in het lokaal preventieakkoord met daarin opgenomen 5 thema's: verantwoord alcohol gebruik, rookvrije omgeving, gezonde voeding, bewegen en mentaal welzijn. Veilig Thuis, bij wet het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, heeft als taken: opstellen veiligheidsplan na meldingen, geven van advies aan burgers en professionals, coördineren van tijdelijk huisverboden, geven van voorlichting aan ketenpartners, uitvoeren radarfunctie en monitoring. De organisatie Veilig Thuis heeft in opdracht van de Inspectie Gezondheidszorg en jeugd een verbeterplan opgesteld. Dit verbeterplan sluit aan op de bestaande veranderopgave. Pijlers van de veranderopgave zijn onder andere aanscherping processen, procedures, rollen en organisatieonderdelen. Het Algemeen bestuur wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van veranderopgave.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)
	De regio heeft een regionale visie huiselijk geweld 2019-2022, welke met vier is verlengd. Hieraan zit ook een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Ook in 2022 heeft de coronapandemie invloed gehad op de uitvoering van de taken van de GGD en VT. Zo ook voor wat betreft het organiseren en uitvoeren van lokale activiteiten op de thema's gezondheid en huiselijk geweld. Twee keer per jaar ontvangt de gemeente over de voortgang een bestuursrapportage van het bestuur van de Gr GGD en VT Haaglanden. Daarnaast ontvangt de gemeente elk jaar een voorjaarsbrief voorafgaand aan de nieuwe begroting.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoering organisatie met één verantwoordelijk bestuur.
Doelstelling	Het Inkoopbureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contracteren van Jeugdzorg.
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Het belang in de verbonden partij van Midden-Delfland is 1,69%.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 583.000 € 121.000 Vreemd vermogen € 4.138.000 € 2.122.000
Bestuurlijk belang gemeente	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Midden-Delfland, Delft, Rijswijk en Westland zijn vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp haaglanden
Eventuele risico's	Omdat het Inkoopbureau zelf niet beschikt over een weerstandsvermogen dient rekening gehouden te worden met het gemeentelijk aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit. Dit bedrag wordt geschat op circa € 18.168 (1,69%) van de geraamde benodigde weerstandscapaciteit, (€1.075.000).
Overige informatie	Wat willen we bereiken met de deelname aan de GR? Het Servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het Sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contracteren van de Jeugdzorg.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Voor het beheer, acquisitie en het beschikbaar stellen van de overgebrachte archieven draagt de gemeente per m1 bij aan de gemeente Delft. Het totaal aan overgebrachte archieven in 2023 bedroeg 353 m1. De kosten voor 2023 zijn € 33.379,- geweest. Wanneer de gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer met Stadsarchief Delft wordt aangepast, heeft dit ook gevolgen voor de kosten. In de herziene versie wordt bijvoorbeeld ook het e-depot voor de opslag van digitale archieven benoemd en worden de kosten van gemaakt advisering- en inspectie-uren in rekening gebracht. Dit brengt een verhoging van de kosten met zich mee. De herziene versie van de gemeenschappelijke regeling ontvangen we begin 2024.
Bestuurlijk belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico’s bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
	gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995. Door gebruik te maken van de archiefbewaarplaats van de gemeente Delft, waarbij de archivaris van Delft tevens is aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling. Wat is er bereikt?In 2023 zijn digitale archiefbescheiden van bouwvergunningen van een bepaalde periode overgebracht naar het e-depot van DiVault. Medewerkers die deze gegevens voor het uitoefenen van hun werkzaamheden nodig hebben, kunnen de informatie op een veilige manier raadplegen. De gemeente Delft wil de gemeenschappelijke regeling herzien, dit is al in 2022 geïnitieerd. Zij hebben dit niet in 2023 kunnen afronden. Naar verwachting wordt de herziene versie in 2024 opgeleverd. De herziene versie van de gemeenschappelijke regeling omvat een producten dienstencatalogus (PDC). In deze PDC worden wettelijke taken en “extra” diensten beschreven zodat het mogelijk is om per gemeente maatwerk te leveren.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van de gemeente Delft. Dit bedrag wordt jaarlijks proportioneel verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeenteambtenaren. De bijdrage voor 2023 bedraagt € 34.186. Daarnaast wordt in voorkomende gevallen bijgedragen in de projectkosten voor opgravingen.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico’s bekend.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De ODH voert als omgevingsdienst voor de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer een overeengekomen wettelijk en aanvullend takenpakket uit. Controle van de landelijke regelgeving en lokaal beleid is belegd bij de ODH. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige uitvoering van VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) in de regio. Raming van de gemeentelijke bijdrage vindt plaats op de verwachte inzet. Afrekening gebeurt op daadwerkelijk gepleegde inzet en gemaakte kosten. De ODH bouwt geen extra reserves op. Jaarlijks vindt met alle

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	deelnemers een afrekening plaats, waardoor de structurele baten en lasten met elkaar in evenwicht zijn.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 2.653.782 € 2.952.965 Vreemd vermogen € 9.640.016 € 7.256.108
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur.
Eventuele risico's	De ODH streeft er naar om de impact van risico's te minimaliseren. Dit betekent dat een weerstandscapaciteit beoogd wordt die tenminste het predicaat 'voldoende' krijgt. Dat komt neer op een gewenst ratio voor de weerstandscapaciteit tussen de 1,0 en 1,4. Het weerstandsvermogen per 31-12-2023 bedraagt € 1.312.000; en is met ratio 1,14 voldoende.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groenblauwe wetgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering. De laatste jaren worden nieuwe taken vanuit het Rijk toegevoegd aan de basistaken van de ODH. Een voorbeeld daarvan is het toezicht op de Europese Energie Efficiency richtlijn (EED) en de informatieplicht energiebesparing. De taakuitvoering van de ODH in 2023 is beheersbaar geweest. De in 2023 door de ODH besteedde uren vallen binnen de in het uitvoeringsplan geraamde capaciteit en financiële bijdrage voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Per aansluiting wordt een bijdrage gerekend voor het geheel van afvalinzameling en –

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	verwerking op basis van een Dienst Verleningsovereenkomst (DVO).
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 7.491.000 € 7.807.000 Vreemd vermogen € 35.162.000 € 38.800.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland is met een wethouder vertegenwoordigd in het bestuur van Avalex.
Eventuele risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval uit Midden-Delfland opgenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico in financiële zin betekenen.
Overige informatie	Met de samenwerking beoogt de gemeente een efficiënte en doelmatige invulling van de wettelijke verplichtingen op het gebied van afval- en grondstoffen inzameling. De gemeente maakt met Avalex toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van te leveren producten en diensten. De afspraken worden vastgelegd in een Dienst Verleningsovereenkomst.

2. Vennootschappen en coöperaties

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Financieel belang gemeente	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides is gezamenlijk eigendom van 15 gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal).
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Evides. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 593.300.000 € 583.200.000

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)
	Vreemd vermogen € 877.000.000 € 798.700.000
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van ongeveer € 1 miljoen op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoet. Wat is er bereikt? De deelnamen in de B.V. GBE heeft geresulteerd in een dividenduitkering over 2023 van € 10,45 miljoen. Hiervan ontvangt de gemeente Midden-Delfland op basis van haar deelnemingspercentage een bedrag van € 135.454.

2b. Naamloze vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal) de nominale waarde bedraagt € 2,50.
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 4.721.000.000 € 4.615.000.000 Vreemd vermogen € 110.819.000.000 € 107.459.000.000 Achtergestelde schulden € 18.000.000 € 38.000.000
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. De BNG Bank hoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld met een solvabiliteitsratio stabiel op hoog niveau; Tier 1-ratio op 37%.

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Wat is er bereikt? Over 2023 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 254 miljoen (2022: € 300 miljoen). In lijn met het staande beleid stelt BNG Bank voor om 50% van de nettowinst uit te keren, gecorrigeerd voor de uitkering op het additioneel Tier1-kapitaal. Dit komt neer op een dividenduitkering van EUR 120 miljoen, EUR 2,50 per aandeel. Voor Midden-Delfland betekent dit een dividenduitkering 2023 van 48.594 x € 2,15 = € 104.708.

Naam	N.V. Juva
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	N.V. Holding Westland Infra is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal).
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Duurzaamheid. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 143.028.000,- € 137.604.000 Vreemd vermogen € 206.154.000 € 198.983.000
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Met de deelname in N.V. Juva is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Westland Infra opereert volgens de vastgestelde Netbeheer+ strategie. Netbeheer+ houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie

Naam	N.V. Juva
	aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven. Voor het grootste deel van haar inkomsten is Westland Infra afhankelijk van de gereguleerde netwerktarieven. Deze regulering is in handen van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa). Aangezien netbeheerders veelal investeringen moeten doen voor de lange termijn, is zekerheid over de ontwikkeling van de inkomsten op lange termijn belangrijk.

2C. Coöperatieve verenigingen

Naam	Coöperatie Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.
Financieel belang gemeente	Het exacte financiële belang is niet in deze begroting aan te geven. Afspraak tussen gemeenten en provincie is dat de bijdragen die voor het Recreatieschap Midden-Delfland beschikbaar waren tot 2025 beschikbaar blijven voor de coöperatie. Voor de gemeente Midden-Delfland zijn dat de inwonersbijdrage (prijspeil 2017 € 37.732) en de pachtopbrengsten vanuit de overdracht van gronden van het Recreatieschap Midden-Delfland (€ 37.761). Het totaalbedrag van gemeente Midden-Delfland komt hiermee op € 75.479 op jaarbasis. In het kader van de harmonisatie van bijdragen wordt door de bestuurlijk trekker een voorstel in coöperatieverband uitgewerkt. Naar verwachting is op termijn sprake van een forse stijging van onze bijdrage.

Naam	Coöperatie Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Vermogenspositie	De coöperatie vereniging is in het vierde kwartaal 2017 opgericht. Het vermogen komt voort uit de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland. Deze overdracht van de gronden en de vermogens aan de gemeenten heeft plaats gevonden. 31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 4.752.316 € 4.687.378 Vreemd vermogen € 3.405.800 € 3.807.082
Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatie is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Een financieel risico is de mogelijke forse stijging van de gemeentelijke bijdrage als gevolg van de nog uit te voeren harmonisatie van de lidmaatschapsgelden. Een ander risico is het vraagstuk onder welk belastingregime de werkzaamheden van de CBG verricht moeten worden. In het bijzonder gaat het dan om de vennootschapsbelasting. Een extern kantoor geeft aan dat de financiële oplossing acceptabel is. De belastingdienst heeft ingestemd met de oplossing. Een derde risico is de toenemende recreatiedruk op groen dichtbij de stad (en een landschap met kwaliteit). In 2021 is mede door de coronamaatregelen de recreatiedruk op het groene landschap verder toegenomen. Door het eerdere terugtrekken van LNV het beschikbare budget al gehalveerd (van 3 naar 1,5 miljoen per jaar). De Provincie Zuid-Holland is vervolgens ook uit getreden. Vanaf 2023 tot 2025 stelt de provincie de voor de CBG beschikbare bijdrage bij van € 148.700 naar € 111.500. De financiën voor het beheer komen meer en meer onder druk te staan. Vanaf 2025 is de provinciale bijdrage aan het beheerbudget van alle schappen in Zuid-Holland nog onzeker. De behoefte aan structurele financiering voor ontwikkelingen en beheer brengen wij in

Naam	Coöperatie Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
	diverse gremia onder de aandacht. Ook bij de Landschapstafel BPL-MD is dit een terugkerend punt op de agenda. Beheersmatig risico is de versnippering van eigendom en onderhoud van gronden bij de diverse partijen en overheden. Deze versnippering staat een doelmatig en efficiënt beheer in de weg. Binnen de CBG wordt gewerkt aan een systeem waarbij gronden op een gelijke manier worden onderhouden en het herverdelen van eigendommen, waardoor gronden meer aaneengesloten per eigenaar onderhouden worden.
Overige informatie	<u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Deelname aan de coöperatie heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten: - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve-, agrarische en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland; - Een beleidsarme beheersorganisatie voor het gebied dat in eigendom is van overheden met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen; - Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen; - Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatie binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.

<u>3. Stichtingen en verenigingen</u>

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert.
Vermogenspositie	31-12-2022 31-12-2021 Eigen vermogen € 11.482.203 € 13.354.000 Vreemd vermogen € 63.400 € 26.786 (Jaarcijfers 2023 nog niet beschikbaar)
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder Buitengebied.
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland®2025. De melkveehouderij als belangrijke pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting en gemeente, te weten: - Instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - Verbetering van de relatie stad en platteland. Wat zijn de beleidsvoornemens? Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2). Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen waarbij ook gewerkt wordt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap: hoe kan de meerwaarde van deze producten op het gebied van natuur en landschap in de stad vermarkt worden en daarmee de stad-land relatie verstevigen.

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage bedroeg in 2023 € 8.192,30 (5% van de totale bijdragen van deelnemende gemeentes) en kan oplopen tot € 10.000.
Vermogenspositie	31-12-2023* 31-12-2022 Eigen vermogen € X € 58.011,- Vreemd vermogen € X € 0 (* Jaarrekening 2023 nog niet beschikbaar/vastgesteld)
Bestuurlijk belang gemeente	De stichting betreft regionale samenwerking tussen de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Delft, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Midden-Delfland op het gebied van bedrijventerreinen. De stichting weet de voorbije jaren weinig tot niets te bereiken; het bestuurlijk belang is onduidelijk.
Eventuele risico's	Dat de stichting niet functioneert, maar wel kost.
Overige informatie	Wat zijn de beleidsvoornemens? Het businesspark Haaglanden is een samenwerkingsverband op het gebied van de ontwikkeling en uitgifte van nieuwe bedrijfsterreinen. De huidige deelnemers zijn de gemeenten Midden-Delfland, Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Delft, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg. De gemeenten en bedrijvenschappen zijn individueel beleidsmatig, financieel en juridisch verantwoordelijk voor de bedrijventerreinen die onder de vlag van het Businesspark Haaglanden worden uitgegeven en ontwikkeld. Wat willen we met deelname bereiken? Versterken van de regionale samenwerking tussen de deelnemende gemeenten op het gebied van bedrijfshuisvesting ten behoeve van het behouden en vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheid in de Haagse regio.

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
Financieel belang gemeente	Aan deelname is geen gemeentelijk bijdrage gekoppeld. De stichting heeft geen winstoogmerk. De bestuurders ontvangen geen financiële vergoeding voor hun werkzaamheden. De gemeente Midden-Delfland vervult de ambtelijke en financiële ondersteuning van de Stichting. Bestuurlijk vervult gemeente Midden-Delfland de voorzittersrol. De rest van het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeenten Maassluis en Pijnacker-Nootdorp.
Vermogenspositie	31-12-2023 31-12-2022 Eigen vermogen € 96.323 € 93.302 Vreemd vermogen € 237.500 € 237.500 De Landschapstafel Hof van Delfland is per 01-01-2021 in liquidatie. De gemeente Midden-Delfland voerde voor deze informele samenwerking de financiële administratie. Iedere gemeente betaalde een vast bedrag voor deze regionale samenwerking op het terrein van groene landschappen en recreatie. De resterende financiële middelen zijn bij de gemeentelijke jaarrekening 2020 overgedragen aan het Landschapsfonds. De bestedingsdoelen zijn vanuit de liquidatie afspraken geoormerkt.
Bestuurlijk belang gemeente	De stichting is eind 2017 opgericht door de gemeenten Maassluis, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp. Andere leden van het bestuurlijk overleg van de voormalige Landschapstafel Hof van Delfland kunnen toetreden tot de stichting. Daarnaast vormen deze partijen gezamenlijk het bestuurlijk platform van de statutaire vereiste adviesraad van het stichtingsbestuur. Besluitvorming van het bestuur is gekoppeld aan een instemmend advies, zoals bij het toekennen van eventueel niet geoormerkte bijdragen aan projecten. Primaire doelstelling van deelname aan de stichting is het creëren van een efficiënte organisatie voor de financiële ondersteuning van de doelstelling behoud en versterken van het groenblauwe regionale landschap. Hierbij kan het ‘instrument’ stichting eventueel gebruikt worden bij het benutten van instrumenten die voortkomen uit het onderzoek dat de Leerstoel Gebiedsontwikkeling TU Delft verricht in opdracht van de MRDH. Secundaire doelstelling op termijn is het vergroten van de kansen op

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	externe fondsen of andere externe financiële middelen voor ontwikkeling en beheer van groene landschappen. Het gaat hierbij om bijdragen van particuliere organisaties en bedrijven. Tevens kunnen financiële middelen voor landschappen vanuit overheidsprojecten tijdelijk geoormerkt gereserveerd worden bij de Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland. Daarbij gaat het onder meer om compensatie van ruimtelijke-economische projecten. De Stichting voert een reactief beleid. Dit houdt in dat vanuit de regionale Landschaptafels, samenwerkende en individuele gemeenten, organisaties en bedrijven projecten geïnitieerd dienen te worden. De Stichting kan dan vanuit haar doelstelling en binnen de statuten ingezet worden als ondersteuning bij de financiering. De stichting heeft geen eigen financiële middelen, wat als consequentie heeft dat de initiërende partij zorg dient te dragen voor financiële middelen die vanuit de Stichting via doorsluizen beschikbaar kunnen worden gesteld of dat vanuit andere partijen generieke subsidies of bijdragen voor de groene landschappen beschikbaar komen, zoals groensubsidies of compenserende middelen bij ruimtelijke projecten.
Eventuele risico's	Er zijn op dit moment geen risico’s bekend. Het bestuur van de Stichting kan slechts middelen aan projecten toekennen, voor zover de Stichting daar ook daadwerkelijk de beschikking over heeft.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Deelname aan de stichting heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties de financiële ondersteuning van het beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkeling van de groene landschappen efficiënt te reguleren. Wat zijn de beleidsvoornemens? De rechtsvorm van de stichting wordt hierbij gebruikt om middelen te werven en ondersteuning te bieden aan projecten die: a. De kwaliteiten van de open groene landschappen behouden en versterken; b. De gebruiks- en belevingswaarden van natuur, recreatie, (cultuur)historie en agrarisch cultuurgebruik of een combinatie van deze gebruiksbestemmingen behouden en versterken;

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	c. De gebruiks- en belevingswaarden voor de inwoners van het omliggend stedelijk gebied vergroten door meer inhoud te geven aan de relatie stad en land.

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Wij voeren actief beleid op de beheersing van de risico's die wij lopen. Gekeken wordt naar de maatregelen die worden getroffen om de risico's af te dekken. Voor de risico's waarvoor geen maatregelen getroffen kunnen worden (bijv. verzekeren te duur) wordt ingeschat welke buffer noodzakelijk is. Dit is het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente om niet-structurele risico's op te kunnen vangen om haar taken te kunnen voortzetten'. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers voor risico's, die het behalen van de doelstellingen bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Daarnaast verhouden de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich tot de normen die de VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

Interne regelgeving en beleidsafspraken:
Financiële verordening, Controleverordening, Nota Reserves en voorzieningen, Treasurystatuut, Nota risicomanagement, Herziening nota grondbeleid en het Collegeprogramma.

Risicomanagement

Risicomanagement is het beheersen van risico's en het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van nadelige effecten. Goed risicomanagement zorgt voor procesoptimalisatie, een betere inrichting en borging van resultaten.

Risicomanagement is een continu proces en heeft een prominente plek binnen de planning-en-controlcyclus (p&c-cyclus). Bij alle p&c- producten wordt hierover gerapporteerd. Risicomanagement dient als hulpmiddel bij het nemen van besluiten door zowel de gemeenteraad als college. Op 25 juni 2019 is de 'Nota Risicomanagement Midden-Delfland' vastgesteld door de gemeenteraad. Met deze nota en een actueel risicoregister wordt het mogelijk een betrouwbaar oordeel over het benodigde weerstandsvermogen te geven. Dat leidt er uiteindelijk toe dat risico's zo weinig mogelijk effect hebben op de uitvoering van het lopende beleid en in stand houden van bestaande voorzieningen voor de lokale samenleving. De continuïteit van de bedrijfsvoering en de uitvoering van beleid wordt hiermee beter gewaarborgd.

In het risicoregister gaat het niet alleen om risico's met financiële gevolgen, maar ook om het inzicht in de niet financiële gevolgen (bijvoorbeeld op politiek-, imago-, milieu-, juridisch- privacy of informatie en veiligheidsvlak).

Een actueel risicoregister biedt de volgende voordelen:

- Een scherper beeld van het meest waarschijnlijke scenario voor de afwikkeling van risico's;
- Verhoogd risicobewustzijn binnen alle lagen van de organisatie (verankering);
- Effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering (prioriteit leggen bij de belangrijkste onderwerpen);
- Betere koppeling tussen beleid en bedrijfsvoering.

Het risicoregister wordt niet als bijlage gepubliceerd bij de programmabegroting en –rekening. Dit in verband met de vertrouwelijkheid van sommige risico's. De belangrijke openbare risico's worden in deze paragraaf benoemd. Indien zich buiten de p&c-cyclusmomenten om, ontwikkelingen voordoen (denk bijvoorbeeld aan risico's betreffende de grondexploitatie) dan geldt uiteraard een actieve informatieplicht.

Belangrijkste risico's

Door actieve risicobeheersing heeft de gemeente in beeld wat de risico's zijn en is het mogelijk om het weerstandsvermogen te bepalen. Alle risico's worden tweemaal per jaar herijkt en er wordt continu geanticipeerd op nieuwe risico's.
In onderstaande opsomming worden de belangrijkste (geconsolideerde) risico's gepresenteerd die de grootste invloed hebben bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij ieder risico worden kort de beheersmaatregelen weergegeven.

Grondexploitatie
Door de grote omvang van de grondexploitatie vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een negatief saldo laat zien.

Verbonden partijen
De gemeente neemt deel in 18 verbonden partijen. Veelal is dat een deelname of samenwerking met meerdere gemeenten. De afgelopen jaren is enkele malen gebleken dat hier behoorlijke financiële gevolgen uit voort kunnen vloeien (bijvoorbeeld GGD en Avalex). Stringente bewaking is noodzakelijk om problemen in de toekomst te voorkomen.

Sociale Domein
Vanaf januari 2015 is een groot aantal nieuwe taken overgekomen naar gemeenten. Het betrof aanvankelijk de Participatiewet, de nieuwe Wmo 2015 en taken uit de Jeugdwet. Al vanaf het begin van de decentralisatie hebben gemeenten en VNG aangegeven dat de meegekomen rijksmiddelen bij deze decentralisaties onvoldoende zijn. Maatschappelijke ontwikkelingen en het open einde karakter van een aantal regelingen, hebben de financiële druk opgevoerd. Vanaf medio 2018 heeft dit ook in Midden Delfland geleid tot tekorten, met name op het terrein jeugd. Binnen de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie zijn en worden uiteenlopende maatregelen genomen tot kostenbeheersing. Inmiddels is van rijkswege erkend dat er sprake is van structureel tekortschietende financiering in de jeugdzorg, maar de afspraken over de hervormingsagenda en afdoende financiering zijn nog niet afgerond.

Risico's waardoor de dienstverlening en kwaliteit van de zorg, ondersteuning en financiële dienstverlening in gevaar komen:

- Sociaal domein breed: langere termijneffecten van corona en corona maatregelen op vraag naar ondersteuning op gebied van zorg, inkomen, welzijn en schuldenproblematiek.
- Sociaal domein breed: uitvoeringskosten voor nieuwe wettelijke regelingen zoals de inburgering (vanaf 2022), vroeg signalering (vanaf 2021) in de schuldhulp, coronamaatregelen (tijdelijk) en toekomstige gemeentelijke taken (beschermd wonen) mogelijk nieuwe volgende regelingen
- Jeugdtaken: risico van een toenemende vraag aan geïndiceerde zorg, mede via de vrije verwijzers, wanneer preventief aanbod niet beschikbaar is.
- Tarieven jeugdzorg: Jurisprudentie over tarieven jeugdhulp beperkt gemeentelijke ruimte om tot reëlere tarieven te komen.
- Wmo: toename van zorgbehoefte als gevolg van vergrijzing, gefaseerde afbouw van bijdrage MRDH aan doelgroepenvervoer
- Loonstijgingen via landelijke cao-ontwikkelingen

- Participatiewet: blijvend hoge instroom van mensen in de bijstand, versterkt vanwege verhuizingen en toegenomen taalstelling voor de inburgering. Mismatch op de arbeidsmarkt tussen beschikbare banen en de inzetbaarheid van veel bijstandsgerechtigden.

Garantstellingen

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg.

Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers (het rijk en de gemeenten) in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Stichting Wonen Midden-Delfland

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief, om te investeren in sociale huurwoningen.

N.V. Juva

N.V. Juva heeft in 2021 een verzoek gedaan voor een gemeentegarantie voor een bedrag van € 1.150.000 ter overbrugging totdat de banken in zouden stappen voor financiering. In februari 2023 heeft N.V. Juva schriftelijk kenbaar gemaakt dat naar aanleiding van de eerste welltest de banken daadwerkelijk zijn ingestapt, zodat N.V. Juva geen beroep hoeft te doen op haar aandeelhouders (naast gemeente Midden-Delfland ook gemeente Westland). Om die reden hebben zij hun verzoek tot garantstelling ingetrokken.

Avalex

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 37.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Daarnaast zijn gemeentegaranties aan verenigingen en instellingen verstrekt, zodat zij goedkopere financiering aan hebben kunnen trekken. Goede monitoring en terughoudendheid bij toekomstige aanvragen is noodzakelijk om het risico voor de gemeente te beperken.

Renteontwikkelingen

Binnen onze begroting wordt het zogenaamde renteomslagpercentage gehanteerd voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslagpercentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkistbankieren, de relatief lage marktrente tot en met heden en BBV-voorschriften is het omslagpercentage voor 2023 wederom 0%.

Aantrekken geldleningen

Aangekochte gronden binnen Bedrijvenschap Harnaschpolder zijn voornamelijk in erfpacht

uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor de financiering van de aankoop grond en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen worden leningen aangetrokken. Het aantal leningen en het totale vreemde vermogen is hierdoor aanzienlijk toegenomen. Gezien de afgesloten erfpachtovereenkomsten is het financieel risico beperkt.

Uitgezette geldleningen
Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee. In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks tot 2038 exploitatie-inkomsten (in 2022 € 663.000) op. Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95.000 exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Omgevingswet
De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De komst van de Omgevingswet maakt het omgevingsrecht inzichtelijker voor burgers, ondernemers en overheden. Er zijn minder regels en er is meer ruimte voor initiatieven. Dit is een grote opgave de komende jaren.

Naast deze risico’s zijn er nog vele andere onzekerheden waarmee alle gemeenten te maken hebben. In dit verband noemen wij calamiteiten (vrijkomen gevaarlijke stoffen of saneringen), dubieuze debiteuren, fraude, leegstand van gebouwen, overige schadeclaims en ook aanslagen. Indien de kosten die hiermee gemoeid zijn niet op derden verhaald kunnen worden of niet volledig worden gedekt door verzekeringen of voorzieningen moeten zij binnen de algemene middelen opgevangen worden.

Schades die voortvloeien uit de dagelijkse activiteiten hebben andere oorzaken en uitingsvormen dan calamiteiten. Ze komen meestal frequenter voor en het schadebedrag per keer is kleiner. Deze structurele schades worden door de gemeente zelf beheerst door te investeren in de bedrijfsvoering. Dit kunnen preventieve maatregelen in de werkprocessen zijn, maar ook informatie en trainingen aan het personeel en bestuur om hun risicobewustwording te verhogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en ook de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de gemeentelijke financiën. Voor structurele risico’s wordt normaliter een voorziening gevormd.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente op dit moment financieel in staat is risico’s af te dekken. Hieronder wordt ingegaan op enerzijds de benodigde weerstandscapaciteit ter afdekking van de hierboven beschreven risico’s en anderzijds de werkelijk bij de gemeente aanwezige weerstandscapaciteit.

In de raadsvergadering van 25 juni 2019 is het voorstel voor de actualisatie van de reserves en voorzieningen behandeld. Naar aanleiding hiervan is besloten om een reserve Weerstandsvermogen in te stellen. De omvang van deze reserve is vastgesteld op € 4 mln. Hierdoor ontstaat enerzijds een

voldoende buffer om de mogelijke gevolgen van risico's op te vangen en anderzijds komt de Algemene reserve vrij voor andere bestemmingen.

Ratio weerstandcapaciteit

Doelstelling voor het hebben/aanhouden van weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden. Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Het oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit is afhankelijk van de financiële risico's. Een berekening van het 'ratio weerstandsvermogen' zoals hieronder toegelicht, geeft een goed inzicht.

Het 'ratio weerstandsvermogen' wordt als volgt berekend:
Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit (res.weerstandsverm.) / Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)

De gemeente streeft ernaar zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's af te dekken. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen bedraagt € 4,0 mln. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Risicoregister

Alle risico's zijn tegen het licht gehouden en aangepast/aangevuld in het risicoregister. Op basis van de huidige inzichten en de berekening blijkt dat een onderbouwde kans bestaat dat een bedrag van € 1,9 mln. noodzakelijk is om aan de zo reëel mogelijk ingeschatte financiële risico's weerstand te bieden.

Ratio weerstandsvermogen 2023 = Beschikbare weerstandscapaciteit (€ 4,0 miljoen) / Totaal aan risico's (€ 1,9 miljoen) = 2,1

Voor de berekening van deze ratio is alleen gebruik gemaakt van de reserve weerstandsvermogen. De algemene reserve, (niet beklemde) bestemmingsreserves en de post onvoorzien zijn in de berekening niet meegenomen. Het ratio weerstandsvermogen zou dan nog hoger zijn geweest. Het streven van de gemeente naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 is in 2023 met een uitkomst van 2,1 (en de aanduiding "Ruim voldoende") gehaald.

In onderstaande tabel hebben wij een aantal posten uit ons Risicoregister opgenomen. Deze posten samen vertegenwoordigen de hoogste financiële risico's voor onze organisatie. Samen vormen de bedrag ca 42% van de totale (noodzakelijke) reserve.

Programma	Omschrijving	Kans op risico in %	bedrag in euro's
1: Vitale dorpen in Midden-Delfland® 2025	Grond in bezit. Verschil verkoop -en taxatiewaarde	25%	€ 125.000
2: Bestuur en veiligheid	Toenemende behoefte aan beveiliging i.v.m. toenemende agressie vanwege sociale problematiek	10%	€ 50.000
3: Beheer, verkeer en milieu	Doorbraak dijk en wateroverlast door extreme regenval	5%	€ 100.000
3: Beheer, verkeer en milieu	Wateroverlast door extreme regenval i.v.m. Klimaatverandering	10%	€ 100.000
5: Welzijn en Wet maatschappelijke ondersteuning	Wmo (inclusief nieuwe Wmo taken 2015 en consequenties abonnementstarief)	30%	€ 50.000
5: Welzijn en Wet maatschappelijke ondersteuning	Landelijke uitspraken en richtlijnen over tarieven in de zorg	30%	€ 50.000
6: Economische- en sociale zaken	Participatiewet, minimabeleid en schuldhulpverlening	27,5%	€ 65.000
6: Economische- en sociale zaken	Overschrijding 'open-einde' regelingen en subsidies. Na beoordeling van de verantwoording is de terugbetalingsverplichting pas bekend.	5%	€ 100.000
7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	Crisisbeheersing en rampenbestrijding	10%	€ 200.000
8: Algemene middelen	Dreigend faillissement van derden bij wie borgstellingen, garanties, leningen of vorderingen uitstaan.	0,01%	€ 78.000
8: Algemene middelen	Wegvallen dividend deelnemingen omdat geen winst wordt gemaakt	5%	€ 88.400
Totaal			**€ 1.006.400, -**

Financiële kengetallen

Kengetal	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Netto schuldquote	125%	131%	136%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	122%	128%	133%
Solvabiliteitsratio	38%	37%	35%
Grondexploitatie	10%	14%	7%
Structurele exploitatieruimte	4%	0,3%	0%
Belastingcapaciteit	116%	109%	108%

Toelichting kengetallen:

Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast t.o.v. de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Analyse en conclusie
De netto schuldquote wordt gekwalificeerd als hoog. Er zijn echter erfpachtgronden aangekocht. d.m.v. 'projectfinancieringen'. Zonder deze 'projectfinancieringen' is de netto schuldquote 2023 en volgende jaren aanzienlijk lager.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Omdat bij uitgezette leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. In de uitgezette geldleningen vinden geen mutaties plaats.

Analyse en conclusie
De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is evenals voorgaand jaar een paar procentpunten lager ten opzichte van de netto schuldquote. Het uitstaande bedrag aan leningen is al meerdere jaren stabiel en laat ook voor de komende jaren eenzelfde beeld zien. De impact op de netto schuldquote is beperkt.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Analyse en conclusie
De ratio solvabiliteit Midden-Delfland is matig volgens de streefwaarden van de VNG (tussen de 20 en 50%). De projectfinanciering voor erfpachtgronden is hiervoor de voornaamste oorzaak. Zonder de projectfinancieringen voor de aankoop van erfpachtgronden zou de solvabiliteitsratio 63% (ten opzichte van 35% nu) zijn geweest. ('Voldoende' conform de VNG-normen) De solvabiliteitsratio laat

een redelijk 'stabiele' trend zien, waarbij het ratio enigszins afneemt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het eigen vermogen afneemt.

Kengetal grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Analyse en conclusie
De ratio grondexploitaties laat zien dat deze nu en voor de komende jaren stabiel is. Volgens de streefwaarden van de VNG als 'Voldoende' aangeduid. In de paragraaf grondbeleid is uitvoerig toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Structurele exploitatieruimte
Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te dragen.

Analyse en conclusie
De ratio structurele exploitatieruimte Midden-Delfland geeft voor 2023 aan dat de structurele lasten afgedekt kunnen worden met structurele baten. Volgens VNG norm krijgt dit kengetal de duiding 'Matig'.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden
Het streven is om de woonlasten laag te houden. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Analyse en conclusie
De totale woonlasten van de gemeente liggen boven het landelijke gemiddelde. Het streven van het college is de woonlasten laag te houden. De gemeente gaat voor de riool- en afvalstoffenheffing uit van 100% kostendekking. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen is aan de hoge kant. Waar landelijk gezien de gemiddelde kosten voor met name de afvalinzameling en in mindere mate riolering fors gestegen is, zijn beide heffingen in Midden-Delfland vanaf 2022 omlaag gebracht en vervolgens in 2023 de afvalstoffenheffing nogmaals. Door een groot gemeentelijk oppervlakte zijn de woonlasten nog wel aan de hoge kant, toch is het verschil landelijk gezien afgenomen.

EMU Saldo:

Het EMU-saldo geeft het saldo van de inkomende en uitgaande geldstromen die daadwerkelijk in het kalenderjaar hebben plaatsgevonden.

Omschrijving	Realisatie 2022 (x € 1.000)	Realisatie 2023 (x € 1.000)
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q.	€ 226	€ - 2.713

Omschrijving	Realisatie 2022 (x € 1.000)	Realisatie 2023 (x € 1.000)
onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)		
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	€ 912	€ 10.291
3. Mutatie voorzieningen	€ 513	€ 153
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	€ - 769	€ - 1.221
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	€ 0	€ 0
Berekend EMU-saldo	€ 596	€ - 11.629

Analyse van de financiële positie

De financiële positie van de gemeente Midden-Delfland is over het algemeen gezond, ondanks enkele aandachtspunten. De reserve weerstandsvermogen is ruim voldoende om de geïdentificeerde risico's te dekken, en de gemeente heeft een solide financiële buffer. Echter, de netto schuldquote is hoog, wat wijst op een aanzienlijke schuldenlast. De solvabiliteitsratio is matig, maar zou zonder projectfinancieringen aanzienlijk beter zijn. De belastingcapaciteit en grondexploitatie worden als voldoende beoordeeld. De negatieve trend in de structurele exploitatieruimte en het verslechterde EMU-saldo zijn punten van zorg die aandacht behoeven. Al met al vertoont de financiële positie stabiliteit, met voldoende reserves om onverwachte risico's op te vangen.

Wet open overheid

Informatiehuishouding op orde

De Woo verplicht bestuursorganen om maatregelen te nemen voor duurzame toegankelijkheid van digitale documenten. Overheidsorganisaties moeten vóór 1 mei 2030 hun digitale informatiehuishouding op orde hebben. De Woo is bij de gemeente opgenomen in het informatiebeleidsplan 2022-2026 (spoor 'solide huis').

In 2023 hebben we een langere termijnstrategie opgesteld voor de implementatie van de Woo in onze organisatie. In dat kader hebben we onderzocht hoe we de rol van contactfunctionaris verder konden uitwerken en inrichten en welke plaats in de organisatie het best passend is.

Passieve openbaarmaking

We streven ernaar zoveel mogelijk verzoeken in het kader van de Woo binnen de wettelijke termijn af te doen. Ten opzichte van vorig jaar is het aantal echter flink gestegen van 11 Woo-verzoeken naar 34. Een groot deel van deze verzoeken had betrekking op de twee raadsbesluiten over de opvang van vluchtelingen en de locatie daarvoor.

Hieronder ziet u hoeveel Woo-verzoeken in 2023 binnen de wettelijke termijn zijn afgedaan:

Ontvangen	Ingetrokken/informeel afgehandeld	Doorgezonden	Afgehandeld	Binnen de wettelijke termijn %
34	2	1	31	81 %

Actieve openbaarmaking

De Woo vereist dat elf specifieke categorieën van informatie actief worden gepubliceerd. Deze verplichting is nog niet van kracht in 2023. Volgens de wet moet hiervoor een landelijk platform genaamd PLOOI worden gebruikt. De ontwikkeling van PLOOI is echter gestopt in 2022. Het adviescollege ICT-toetsing (AcICT) heeft voorgesteld om een eenvoudigere variant te creëren die sneller gerealiseerd kan worden. Dit betekent dat de verplichting tot actieve publicatie nog steeds geen bekende ingangsdatum heeft en niet voor alle elf categorieën tegelijk zal gelden.

We werken wel al geleidelijk toe naar actieve openbaarmaking van 11 informatiecategorieën in de komende jaren. In 2023 hebben we ons gericht op het openbaar maken van:
- bereikbaarheidsgegevens van het bestuursorgaan en wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend;
- vergaderstukken van vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden;
- convenanten;.

Jaarrekening

Overzicht van baten en lasten en toelichting

Overzicht baten en lasten

Begroot primitief en begroting incl. wijzigingen

Omschrijving programma	Lasten primitieve begroting 2023	Baten primitieve begroting 2023	Saldo primitieve begroting 2023	Lasten begroting incl. wijzigingen 2023	Baten begroting incl. wijzigingen 2023	Saldo begroting incl. wijzigingen 2023
Gerealiseerd resultaat	**€ 51.338.071**	**€ 51.488.786**	**- € 150.715**	**€ 62.914.273**	**€ 59.541.110**	**€ 3.373.163**
Gerealiseerde baten en lasten	**€ 50.298.049**	**€ 49.671.424**	**€ 626.625**	**€ 59.688.122**	**€ 54.751.530**	**€ 4.936.592**
Programma	**€ 39.644.054**	**€ 13.952.130**	**€ 25.691.924**	**€ 46.294.555**	**€ 18.205.984**	**€ 28.088.571**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 1.006.549	€ 592.713	€ 413.836	€ 2.550.208	€ 2.179.372	€ 370.836
02: Bestuur en veiligheid	€ 3.841.688	€ 241.325	€ 3.600.363	€ 4.008.237	€ 341.825	€ 3.666.412
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 10.071.239	€ 4.805.784	€ 5.265.455	€ 10.808.261	€ 5.415.664	€ 5.392.597
04: Onderwijs	€ 1.943.226	€ 431.358	€ 1.511.868	€ 2.202.352	€ 449.802	€ 1.752.550
05: Welzijn en Wmo	€ 13.112.168	€ 338.400	€ 12.773.768	€ 14.323.486	€ 970.837	€ 13.352.649
06: Economische- en sociale zaken	€ 5.030.780	€ 2.538.028	€ 2.492.752	€ 6.331.570	€ 3.302.530	€ 3.029.040
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	€ 4.638.404	€ 5.004.522	- € 366.118	€ 6.070.441	€ 5.545.954	€ 524.487
Overhead	**€ 9.242.120**	**€ 156.869**	**€ 9.085.251**	**€ 11.813.126**	**€ 260.795**	**€ 11.552.331**
Overhead	€ 9.242.120	€ 156.869	€ 9.085.251	€ 11.813.126	€ 260.795	€ 11.552.331

Omschrijving programma	Lasten primitieve begroting 2023	Baten primitieve begroting 2023	Saldo primitieve begroting 2023	Lasten begroting incl. wijzigingen 2023	Baten begroting incl. wijzigingen 2023	Saldo begroting incl. wijzigingen 2023
Algemene dekkingsmiddelen	**€ 1.411.875**	**€ 35.562.425**	**- € 34.150.550**	**€ 1.580.441**	**€ 36.284.751**	**- € 34.704.310**
Lokale middelen, waarvan besteding niet gebonden	€ 454.890	€ 6.214.366	- € 5.759.476	€ 471.672	€ 6.364.366	- € 5.892.694
Algemene uitkering	€ 0	€ 26.148.345	- € 26.148.345	€ 0	€ 26.931.887	- € 26.931.887
Treasury	€ 950.985	€ 3.199.714	- € 2.248.729	€ 1.102.769	€ 2.988.498	- € 1.885.729
Algemene baten en lasten (incl voorzien)	€ 6.000	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 0	€ 6.000
Toevoeging / onttrekking aan reserves	**€ 1.040.022**	**€ 1.817.362**	**- € 777.340**	**€ 3.226.151**	**€ 4.789.580**	**- € 1.563.429**
Reserves	**€ 1.040.022**	**€ 1.817.362**	**- € 777.340**	**€ 3.226.151**	**€ 4.789.580**	**- € 1.563.429**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 0	€ 0	€ 0	€ 152.000	€ 95.000	€ 57.000
02: Bestuur en veiligheid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 29.584	€ 128.765	- € 99.181	€ 884.584	€ 898.211	- € 13.627
04: Onderwijs	€ 52.500	€ 257.984	- € 205.484	€ 85.500	€ 325.820	- € 240.320
05: Welzijn en Wmo	€ 595.334	€ 216.237	€ 379.097	€ 1.124.432	€ 1.027.619	€ 96.813
06: Economische- en sociale zaken	€ 345.000	€ 361.290	- € 16.290	€ 477.536	€ 527.260	- € 49.724
07: Ruimtelijke	€ 17.455	€ 0	€ 17.455	€ 501.950	€ 787.267	- € 285.317

Omschrijving programma	Lasten primitieve begroting 2023	Baten primitieve begroting 2023	Saldo primitieve begroting 2023	Lasten begroting incl. wijzigingen 2023	Baten begroting incl. wijzigingen 2023	Saldo begroting incl. wijzigingen 2023
ordening, ontw. En volkshuisvesting						
Overhead	€ 0	€ 41.829	- € 41.829	€ 0	€ 249.093	- € 249.093
Algemene dekkingsmiddelen	€ 149	€ 811.257	- € 811.108	€ 149	€ 879.310	- € 879.161
Totaal	**€ 51.338.071**	**€ 51.488.786**	**- € 150.715**	**€ 62.914.273**	**€ 59.541.110**	**€ 3.373.163**

Overzicht baten en lasten

Werkelijk en realiteitsafwijking

Omschrijving programma	Realisatie lasten 2023	Realisatie baten 2023	Realisatie saldo 2023	Realiteitsafwijking lasten 2023	Realiteitsafwijking baten 2023	Realiteitsafwijking saldo 2023
Gerealiseerd resultaat	**€ 62.340.244**	**€ 62.236.588**	**€ 103.656**	**€ 574.029**	**€ 2.565.110**	**€ 3.269.507**
Gerealiseerde baten en lasten	**€ 59.169.623**	**€ 56.456.748**	**€ 2.712.875**	**€ 518.499**	**€ 1.705.218**	**€ 2.223.717**
Programma	**€ 46.866.014**	**€ 18.617.306**	**€ 28.248.707**	**- € 571.459**	**€ 411.322**	**- € 160.136**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 2.540.651	€ 2.375.234	€ 165.417	€ 9.557	€ 195.862	€ 205.419
02: Bestuur en veiligheid	€ 3.982.035	€ 318.990	€ 3.663.045	€ 26.202	- € 22.835	€ 3.367
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 10.755.444	€ 5.727.826	€ 5.027.618	€ 52.817	€ 312.162	€ 364.979
04: Onderwijs	€ 2.119.736	€ 398.750	€ 1.720.986	€ 82.616	- € 51.052	€ 31.564
05: Welzijn en Wmo	€ 13.395.577	€ 1.266.217	€ 12.129.360	€ 927.909	€ 295.380	€ 1.223.289
06: Economische- en sociale zaken	€ 6.316.371	€ 3.776.577	€ 2.539.794	€ 15.199	€ 474.047	€ 489.246

Omschrijving programma	Realisatie lasten 2023	Realisatie baten 2023	Realisatie saldo 2023	Realiteitsafwijking lasten 2023	Realiteitsafwijking baten 2023	Realiteitsafwijking saldo 2023
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	€ 7.756.199	€ 4.753.712	€ 3.002.488	- € 1.685.758	- € 792.242	- € 2.478.001
Overhead	**€ 10.724.867**	**€ 339.358**	**€ 10.385.509**	**€ 1.088.259**	**€ 78.563**	**€ 1.166.822**
Overhead	€ 10.724.867	€ 339.358	€ 10.385.509	€ 1.088.259	€ 78.563	€ 1.166.822
Algemene dekkingsmiddelen	**€ 1.578.742**	**€ 37.500.083**	**- € 35.921.341**	**€ 1.699**	**€ 1.215.332**	**€ 1.217.031**
Lokale middelen, waarvan besteding niet gebonden	€ 480.834	€ 6.385.726	- € 5.904.891	- € 9.162	€ 21.360	€ 12.197
Algemene uitkering	€ 0	€ 27.912.920	- € 27.912.920	€ 0	€ 981.033	€ 981.033
Treasury	€ 1.097.908	€ 3.201.437	- € 2.103.530	€ 4.861	€ 212.939	€ 217.801
Algemene baten en lasten (incl voorzien)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.000	€ 0	€ 6.000
Toevoeging / onttrekking aan reserves	**€ 3.170.621**	**€ 5.779.840**	**- € 2.609.219**	**€ 55.530**	**€ 859.892**	**€ 1.045.790**
Reserves	**€ 3.170.621**	**€ 5.779.840**	**- € 2.609.219**	**€ 55.530**	**€ 859.892**	**€ 1.045.790**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 152.000	€ 20.780	€ 131.220	€ 0	- € 74.220	- € 74.220
02: Bestuur en veiligheid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 884.584	€ 667.053	€ 217.532	€ 0	- € 231.158	- € 231.159
04: Onderwijs	€ 84.014	€ 325.820	- € 241.807	€ 1.486	€ 0	€ 1.487

Omschrijving programma	Realisatie lasten 2023	Realisatie baten 2023	Realisatie saldo 2023	Realiteitsafwijking lasten 2023	Realiteitsafwijking baten 2023	Realiteitsafwijking saldo 2023
05: Welzijn en Wmo	€ 1.124.178	€ 570.800	€ 553.377	€ 254	- € 456.819	- € 456.564
06: Economische- en sociale zaken	€ 473.888	€ 444.434	€ 29.454	€ 3.648	- € 82.826	- € 79.178
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	€ 451.809	€ 2.565.501	- € 2.113.692	€ 50.141	€ 1.778.234	€ 1.828.375
Overhead	€ 0	€ 240.958	- € 240.958	€ 0	- € 8.135	- € 8.135
Algemene dekkingsmiddelen	€ 149	€ 944.494	- € 944.345	€ 0	€ 65.184	€ 65.184
Totaal	**€ 62.340.244**	**€ 62.236.588**	**€ 103.656**	**€ 574.029**	**€ 2.695.478**	**€ 3.269.507**

Overzicht aanwending bedrag onvoorzien

In 2023 is er geen sprake geweest van aanwending van het bedrag onvoorzien.

Overzicht incidentele/structurele baten en lasten

Incidentele baten en lasten > € 50.000

Programma	Begroot (lasten	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
1. Midden-Delfland 2025			**1. Midden-Delfland 2025**		
-IODS Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven	€ 509.117	€ 503.839	-IODS Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven	€ 509.117	€ 503.839
-Beheer Landschapstafel	€ 110.000	€ 130.628	-Beheer Landschapstafel	€ 110.000	€ 130.62
-Budget sluipverkeer A4 doorschuiving naar 2024	€ -84.000	€ -84.000			
2. Bestuur en veiligheid			**2. Bestuur en veiligheid**		
-Storting voorziening wachtgeld	€ 21.005	€ 100.147	Onttrekking voorziening pensioen	€ 0	€ 172
-Storting voorziening pensioen	€114.5	0			
3. Beheer, verkeer en milieu			**3. Beheer, verkeer en milieu**		
-Compensatie vergoeding vereniging inzake zijbelading	€ 50.000	€ 50.000	-Verkoop snippergroen	€ 90.000	€ 125.532
-Doorschuiven o-beurt meubilair naar 2024	€ -150.000	€ -150.000			
-Doorschuiven o-beurt borden naar 2024	€ -300.000	€ -300.000			
-Doorschuiven o-beurt markeringen naar 2024	€ -50.000	€ -50.000			
-Doorschuiven ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen	€ -150.000	€ -150.000			
-Doorschuiven baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd naar 2024	€ -100.000	€ -100.000			
-Doorschuifbudget groot onderhoud asfaltverhardingen	€ 150.000	€ 150.000			

Programma	Begroot (lasten	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
Doorschuifbudget onderhoud markeringen	€ 67.000	€ 67.000			
Doorschuifbudget projecten energietransitie	€ 72.564	€ 72.564			
Doorschuifbudget baggerwerkzaamheden	€ 67.000	€ 0			
Doorschuifbudget project injecteren bomen	€ 50.000	€ 50.000			
Ingroeivariant	€ 200.000	€ 50.000			
4. Onderwijs			**4. Onderwijs**		
NPO gelden	€ -52.500	€ -51.014			
5. Welzijn en WMO			**5. Welzijn en WMO**		
-Onttrekking schuldhulpverlening 2022-2024	€ 55.000	€ 55.000			
-Doorschuiven POK budget naar 2024	€ -95.294	€ -95.294			
-Doorschuifbudget POK gelden	€ 84.418	€ 84.418			
-Doorschuiven budget Uitvoeringsagenda MOBWBT	€ -311.449	€ -311.449			
-Doorschuifbudget uitvoeringsbudget inburgering	€ 90.549	€ 74.400			
-Doorschuifbudget uitvoering van MOBW	€ 139.217	€ 139.217			
-Subsidie DIOS	€ 387.500	€ 0			
6. Economische en Sociale zaken			**6. Economische en Sociale zaken**		
-Tegemoetkoming energiekosten	€ 460.000	€ 352.248			
-Doorschuiven energietoeslag naar 2024	€ -59.823	€ -59.823			
-Doorschuiven budget beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden' naar 2024	€ -62.713	€ -62.713			
7. RO, ontwikkeling en volkshuisvesting			**7. RO, ontwikkeling en volkshuisvesting**		

Programma	Begroot (lasten	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
-Kosten project Euterpe	€ 110.000	€ 0	-Subsidie project Euterpe	€ 110.000	€ 0
-Herontwikkeling gebied Euterpe Maasland woningbouw	€ 122.320	€ 188.339			
-Budget Centrum Schipluiden plus doorschuiven naar 2024	€ -11.700	€ 4.427			
-Doorschuiven budget Hoornbloem (S&D+LWE tezamen)	€ -52.000	€ -52.000			
-Verliesneming grexen 2023		€ 1.969.640			
-Implementatie Omgevingswet	€ 219.114	€ 207.376			
-Doorschuiven implementatiebudget omgevingswet naar 2024	€ -175.000	€ -175.000			
-Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ -56.937	€ -56.937			
-Doorschuifbudget omgevingswet	€ 57.855	€ 57.855			
-Doorschuifbudget achterstallig werk omgevingswet	€ 50.000	€ 14.652			
-Doorschuifbudget project Hoornbloem	€ 85.080	€ 85.080			
Algemene dekkingsmiddelen			**Algemene dekkingsmiddelen**		
Correctie begrotingswijz. 6 uit 3e pbgw 2022	€ -111.640	€ -111.640	Nader te bepalen beleid jeugd	€ 591.281	€ 591.281
Kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie	€ 145.113	€ 145.113	Tegemoetkoming energiekosten	€ 460.000	€ 352.248
Overhead					
Visie toekomst Midden-Delfland	€ 125.000	€ 41.507			
CAO-gemeenten 2023 verlofsparen	€ 305.136	€ 305.136			
Doorschuifbudget inhuur samenleving beleidsfuncties	€ 91.264	€ 91.264			

Programma	Begroot (lasten	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
Doorschuifbudget inhuur ambtelijke organisatie	€ 90.000	€ 90.000			
Mutaties reserves			**Mutatie reserves**		
Algemene reserve			Algemene reserve		
-NPO gelden	€ 52.500	€ 51.014	-Compensatieregeling verenigingen	€ 50.000	€ 50.000
-Doorschuiven sluipverkeer A4 naar 2024	€ 84.000	€ 84.000	-Herontwikkeling gebied Euterpe Maasland woningbouw	€ 122.320	€ 122.320
-Doorschuiven 0-beurt meubilair naar 2024	€ 150.000	€ 150.000	-Doorschuifbudget groot onderhoud asfaltverharding	€ 150.000	€ 150.000
-Doorschuiven 0-beurt borden naar 2024	€ 300.000	€ 300.000	-Doorschuifbudget onderhoud markeringen	€ 67.000	€ 67.000
-Doorschuiven 0-beurt markeringen naar 2024	€ 50.000	€ 50.000	-Doorschuifbudget projecten energietransitie	€ 72.564	€ 72.564
-Doorschuiven Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen	€ 150.000	€ 150.000	-Doorschuifbudget uitvoeringsbudget inburgering	€ 90.549	€ 74.400
-Doorschuiven de baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd naar 2024	€ 100.000	€ 100.000	-Doorschuifbudget POK gelden	€ 84.418	€ 84.418
-Doorschuiven POK naar 2024	€ 95.294	€ 95.294	-Doorschuifbudget uitvoering van MOBW	€ 139.217	€ 139.217
-Doorschuiven Budget inzake Uitvoeringsagenda MOBWBT	€ 311.449	€ 311.449	-Doorschuifbudget omgevingswet	€ 57.855	€ 57.855
-Doorschuiven energietoeslag 2023 verwachte aanvragen in 2024	€ 59.823	€ 59.823	-Doorschuifbudget implementatie omgevingswet	€ 219.114	€ 207.376
-Doorschuiven budg. beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden'.	€ 62.713	€ 62.713	-Doorschuifbudget achterstallig werk omgevingswet	€ 50.000	€ 14.652
-Doorschuiven Omgevingswet restbudget naar 2024.	€ 175.000	€ 175.000	-Doorschuifbudget herinrichting centrum Schipluiden	€ 88.300	€ 88.300
-Doorschuiven budget Hoornbloem (S&D+LWE tezamen).	€ 52.000	€ 52.000	-CAO-gemeenten 2023 verlofsparen	€ 305.136	€ 305.136

Programma	Begroot (lasten	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
-Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ 56.937	€ 56.937	-Doorschuifbudget project Hoornbloem	€ 85.080	€ 85.080
-Doorschuiven uitvoeringsbudget Centrumplan Schipluiden naar 2024.	€ 100.000	€ 83.873	-Doorschuifbudget inhuur samenleving beleidsfuncties	€ 91.264	€ 91.264
			-Doorschuifbudget inhuur ambtelijke organisatie	€ 90.000	€ 90.000
			-Correctie begrotingswijz. 6 uit 3e pbgw 2022	€ -111.640	€ -111.640
			-Doorschuifbudget Baggerwerkzaamheden	€ 67.000	€ 0
			-Doorschuifbudget Project injecteren bomen	€ 50.000	€ 50.000
BUIG			BUIG		
-Storting in reserve	€ 345.000	€ 345.000	-Onttrekking begroting 2022-2025	€ 169.000	€ 169.000
			Onttrekking begroting 2023-2026	€ 176.000	€ 176.000
Reserve sociaal domein			Reserve sociaal domein		
-Nader te bepalen beleid jeugd	€ 591.281	€ 591.281	-Onttrekking schuldhulpverlening 2022-2024	€ 55.000	€ 55.000
			Reserve grexen		
			-Verliesneming grexen 2023	€ 0	€ 1.969.640
			Reserve investeringsprogramma		
			-Kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie	€ 145.113	€ 145.113
			-Subsidie DIOS	€ 387.500	€ 0
			Reserve onderhoud kapitaalgoederen		
			-Ingroeivariant	€ 200.000	€ 50.000
Totaal	**€ 4.941.724**	**€ 5.988.365**	**Totaal:**	**€ 4.771.188**	**€ 6.079.065**
Saldo:	**€ -170.536**	**€ 90.701**			

Structurele baten en lasten omschrijving	Lasten 2023 begroot	Lasten 2023 werkelijk	Baten 2023 begroot	Baten 2023 werkelijk
1. Vitale dorpen in Midden Delfland 2025				
2. Bestuur en veiligheid	€ 61.000	€ 61.000		
3. Beheer, verkeer en milieu	€ 66.000	€ 66.000		
4. Onderwijs	€ 258.000	€ 258.000		
5. Welzijn en wet maatschappelijke ondersteuning	€ 120.000	€ 120.000		
6. Economische- en sociale zaken				
7. Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting				
Algemene dekkingsmiddelen				
Overhead	€ 478.000	€ 478.000		
Mutaties reserves:				
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder			€ 61.000	€ 61.000
Dekkingsreserve kapitaallasten			€ 922.000	€ 922.000
Totaal:	**€ 983.000**	**€ 983.000**	**€ 983.000**	**€ 983.000**
Saldo:			**0**	**0**

(x € 1.000)

Toelichting

IODS Grondinstrument + Duurzaam boeren Blijven | lasten en baten
In de notitie Groen Ondernemen en nieuwe landbouw zijn zowel de uitgaven als ook de inkomsten opgenomen. Dit betreft het Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Benutting van IODS-middelen voor deze onderdelen en zodoende de lasten en baten in evenwicht.

Beheer Landschapstafel lasten en baten | lasten en baten
De uitgaven vanuit de Landschapstafel Bijzonder Provinciaals landschap worden geheel gecompenseerd door de partner bijdragen.

Besluit sluipverkeer A4 doorschuiven naar 2024 a € 84.000 | lasten
Doorschuiven volledige budget van € 84.000 ten behoeve van maatregelen sluipverkeer A4.

Storting voorziening wachtgeld en pensioen | lasten en baten
Aan het einde van het jaar vindt er door een extern bureau een actuariële waardebepaling plaats.

Op basis van deze uitkomst wordt bekeken of de beide voorzieningen het juiste bedrag bevatten en zo nodig worden ze aangevuld of afgeroomd.

Compensatie vergoeding vereniging inzake zijbelading a € 50.000 | lasten en baten
Na introductie van de invoering zijbelading is deze ook ingezet voor het inzamelen van papier. Dat betekent dat de papierinzameling door verenigingen moet stoppen. De compensatieregeling vloeit voort uit een onderhandelingsresultaat tussen college en betreffende verenigingen.

Verkoop snippergroen | baten
Inkomsten van verkoop snippergroen zijn hoger dan begroot.

Doorschuiven 0-beurt meubilair, borden en markeringen naar 2024 | lasten
Begrote bedragen voor de 0-beurt meubilair (€ 150.000) borden (€ 300.000) en restant voor markering (€ 50.000) overhevelen naar 2024, in 2023 was dit niet meer haalbaar.

Doorschuiven Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen | lasten
Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen van € 220.000 is pas laat in het jaar opgepakt waardoor een restantbudget (€ 150.000) over te hevelen naar 2024.

Doorschuiven de baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd naar 2024 | lasten
In afwachting van vaststelling van het beheerplan voor baggeren zijn dit jaar alleen de watergangen gebaggerd waarvoor we een aanschrijving hebben gekregen. Na vaststelling van het plan worden de baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd.

Doorschuifbudget groot onderhoud asfaltverharding | lasten
Door opgelopen vertraging in de aanbesteding van het groot onderhoud asfaltverhardingen konden deze werkzaamheden niet meer uitgevoerd worden. De werkzaamheden worden een jaar doorgeschoven naar het voorjaar 2023 in verband met gunstige weersomstandigheden.

Doorschuifbudget onderhoud markeringen | lasten
Door opgelopen vertraging in de inventarisatie en werkvoorbereiding voor het onderhoud aan de markeringen kunnen deze werkzaamheden niet meer uitgevoerd worden. De werkzaamheden worden doorgeschoven naar voorjaar 2023 in verband met gunstige weersomstandigheden.

Doorschuifbudget projecten energietransitie | lasten
Een deel van de extra middelen uit de september circulaire kan nog dit jaar worden aangewend voor optimale ondersteuning van de projecten die al lopen c.q. starten op het gebied van de energietransitie. Het resterende deel doorschuiven naar 2023 om ook dan een zo optimaal mogelijk ondersteuning te faciliteren.

Doorschuifbudget Baggerwerkzaamheden | lasten
Baggerwerk is (nog) niet uitgevoerd in afwachting van de bemonstering en het nog te schrijven Baggerplan, waardoor verzocht dit budget een jaar door te schuiven.

Doorschuifbudget Project injecteren bomen | lasten
Pilotprojecten voor injecteren bomen voor groeiplaatsverbetering op diverse locaties. De uitgaven worden gecompenseerd door extra inkomsten uit verkoop snippergroen.

NPO gelden | lasten
De NPO-middelen zijn beperkt, tijdelijk en eindig. In 2022 is door de gemeenteraad besloten een aanvulling te doen vanuit de algemene reserve voor € 52.500 voor het jaar 2022 en 2023.

Onttrekking schuldhulpverlening 2022-2024 | lasten
Uitvoeringslasten schuldhulpverlening: de uitvoeringscapaciteit staat niet meer in verhouding tot toegenomen verplichte taken (vroegsignalering, toeslagengedupeerden) en toegenomen maatschappelijke vraag. Mede voortvloeiend uit corona effecten op financiële posities gezinnen en ondernemers. Daarom is de capaciteit voor 2022 t/m 2024 uitgebreid. Een deel van de kosten kan gedekt worden binnen de huidige budgetten en het overige (€ 55.000 per jaar voor 3 jaar) kan gedekt worden door onttrekking aan de reserve Sociaal domein.

Doorschuiven POK budget naar 2024 | lasten
In 2023 is niet al het ontvangen POK geld besteed, daarom wordt het restant doorgeschoven naar 2024.

Doorschuiven maatwerkbudget statushouders naar 2024 | lasten
Het maatwerkbudget statushouders is een meerjarig budget dat sinds begin 2022 beschikbaar is. Het doel van dit budget is het bevorderen van inburgering in de breedste zin van het woord en kan worden ingezet voor inwoners die als statushouders in onze gemeente zijn komen wonen. Het resterende deel wordt jaarlijks meegenomen naar het volgende jaar.

Doorschuiven Budget inzakte de Uitvoeringsagenda MOBWBT | lasten
Vanwege de val van het kabinet zijn een aantal beleidsonderwerpen, zoals Woonplaatsbeginsel controversieel verklaard. Concrete stappen om de transformatie naar de lokale Toegang vorm te geven kunnen daardoor pas later gezet worden. De bedoeling is om in 2024 uitvoering te geven aan de transformatie van de lokale Toegang en uitvoering van de Uitvoeringsagenda MOBWBT (Maatschappelijke Opvang, Beschermd Wonen, Beschermd Thuis).

Doorschuifbudget uitvoeringsbudget inburgering | lasten
Doorschuiven uitvoeringsbudget Inburgering naar 2023

Doorschuifbudget uitvoering van MOBW | lasten
Gemeente Midden-Delfland Heeft een bijdrage van € 139.217 ontvangen vanuit Delft voor het uitvoeren van de Uitvoeringsagenda Beschermd Wonen/Beschermd Thuis en Maatschappelijke Opvang. De Uitvoeringsagenda is in september 2022 door het college vastgesteld. Het bedrag van € 139.217 is doorschuiven naar 2023 voor de uitvoering van MOBW.

Subsidie DIOS | lasten
De gemeenteraad heeft in 2023 besloten tot het verstrekken van een subsidie van € 387.500 aan DIOS voor de bouw van twee sporthallen. De bouw van de sporthallen is nog niet gestart waardoor de subsidie (gedekt uit de reserve Investeringsprogramma) nog niet is uitbetaald.

Tegemoetkoming energiekosten | lasten
Energietoeslag 2023. Op basis van de gewijzigde Wet kunnen gemeenten aan de slag. De bedragen per gemeente zijn al bekend en worden verstrekt na de publicatie van de decembercirculaire via het Gemeentefonds. Naast doelgroepen aan wie wij op basis van bekende gegevens verstrekken, kunnen inwoners een aanvraag indienen. Die termijn loopt door in 2024. Voor dat deel doen wij in 2024 een voorstel.

Doorschuiven energietoeslag naar 2024 | lasten
Energietoeslag 2023. Doorschuiven verwachte aanvragen in 2024.

Doorschuiven budget beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden' naar 2024 | lasten
In de begroting 2023 is voor de inzet in meerdere jaren totaal € 100.000 beschikbaar gesteld, in te

zetten op basis van het beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden'. Dit plan gaat in uitvoering in 2024. Het resterende budget wordt in 2024 ingezet.

Kosten project/herontwikkeling gebied/subsidie Euterpe Maasland woningbouw | lasten
De gemeente heeft ten aanzien van dit project in 2023 diverse uitgaven gedaan. Eind december 2022 is door de raad voor 2023 een projectbudget ad € 144.320 beschikbaar gesteld en een investeringskrediet Uitvoeringskosten van € 100.000.

Budget Centrum Schipluiden plus doorschuiven naar 2024 | lasten
Centrumplan Schipluiden uitvoeringsbudget doorschuiven naar 2024. Voor de verschillende deelplannen is de gemeente grotendeels afhankelijk van externe partijen. Diverse aspecten bepalen de doorlooptijd, waardoor de planvorming ook in 2024 actueel is.

Doorschuiven budget Hoornbloem (LWE en S&D samen) | lasten
Vanwege juridische procedure omtrent exploitatieplan loopt deze ontwikkelingsfase door in 2024.

Verliesneming grexen 2023 | lasten
Betreft hoofdzakelijk het (verlies) saldo van de actualisatie grondexploitaties. Dit verlies onttrekken we aan de reserve grondexploitaties ter dekking van de voorziening tekorten grondexploitaties. Aankondiging hiervan aan de raad heeft in de decemberbrief plaatsgevonden.

Implementatie Omgevingswet | lasten
Vanwege vertraging op een aantal onderwerpen kan in 2022 niet alles worden uitgevoerd wat was voorzien. Deze vertragingen zit met name op het DSO, waardoor een deel van de werkzaamheden op ICT vlak doorschuiven naar 2023. Andere vertragingen zitten in het opleidingsplan en het opstellen van het eerste Omgevingsplan, welke reeds is opgestart maar doorloopt in 2023. Het restantbudget Omgevingswet doorschuiven naar 2023.

Doorschuiven implementatiebudget omgevingswet naar 2024 | lasten
Omgevingswet restantbudget doorschuiven naar 2024.

Doorschuiven WKB budget (Omgevingswet) | lasten
WKB restantbudget doorschuiven (Omgevingswet)

Doorschuifbudget achterstallig werk omgevingswet | lasten
In verband met de benodigde proceduretijd zijn enkele maanden voor de inwerkingtreding van de omgevingswet geen nieuwe bestemmingsplan procedures opgestart. Dit leidt tot enig achterstallig werk wat na de inwerkingtreding kan worden opgepakt. Omdat de invoering is uitgesteld is het niet mogelijk geweest om het achterstallig werk in 2022 op te pakken. Om dit alsnog te kunnen doen het resterende budget doorschuiven naar 2023.

Doorschuifbudget Hoornbloem | lasten
Het verwachtte restantbudget voor de herontwikkeling van de Hoornbloem doorschuiven naar 2023 vanwege langere doorlooptijd voor bepalen programma, herhuisvestingsvraagstukken en aanbestedingsvraagstukken.

Correctie begrotingswijzing 6 uit 3e PBW 2022 | lasten
Dit is een correctie van per abuis dubbel opgenomen mutaties in een begrotingswijziging en in een periodieke begrotingswijziging.

Kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie | lasten
In 2023 is uit de reserve Investeringsprogramma een bedrag van € 270.556 voor ‘kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie’ onttrokken. In 2023 is hiervan € 145.112 reeds besteed. De verplichtingen die

daaruit voortvloeien voor 2024 en 2025 bedragen € 108.283. Wij stellen voor het restant bedrag door te schuiven naar 2024. We zijn van plan om in 2024 gemeentebreed een impuls te geven aan begrijpelijke, heldere en prettige communicatie met onze inwoners (geschatte kosten € 125 per medewerker, start eerste kwartaal 2024)

Nader te bepalen beleid jeugd | lasten
In de algemene uitkering is een extra incidentele bijdrage opgenomen geweest voor extra jeugdzorgkosten. Dit deel is opgenomen in een reserve om tekorten uit te kunnen dekken voor de jeugdzorg.

Tegemoetkoming energiekosten | lasten
Om burgers die in aanmerking komen voor een extra geldbedrag voor de gestegen energiekosten is een extra bijdrage van het rijk ontvangen.

Visie toekomst Midden-Delfland | lasten
Toekomstvisie 2050: Bij raadsbesluit van 4 juli 2023 is een werkbudget voor het proces van een Toekomstvisie 2050 beschikbaar gesteld. Hierbij is aangegeven, bij voorstel onder 2, dat het restant budget 2023 doorschuift naar 2024 voor afronding proces. Proces wordt in 2024 afgerond. Planning is het streefbeeld na de zomerperiode voor besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad.

CAO-gemeenten 2023 verlofsparen | lasten
De in de Cao-Gemeenten 2023 neergelegde mogelijkheid tot verlofsparen (van bovenwettelijk verlof) heeft geleid tot een gedwongen inventarisatie van de soorten verlof binnen de organisatie. De verschillende soorten verlof hebben een verschillende vervaltermijnen. Voorheen maakten we geen onderscheid tussen wettelijk, bovenwettelijk en overig ‘verlof’ (zoals plusuren), voor de gebruiker was dit gelijk.

Het directieteam heeft besloten tot goedkeuring van een eenmalige inleg van maximaal 10 maal het gemiddelde verlofsaldo op 1 januari 2023 (naar rato van het dienstverband qua duur en arbeidstijd). Dit staat gelijk aan maximaal 130 uur per medewerker. Op deze manier is een inhaalslag geslagen en zijn de jaren 2022 en ouder vereffend. Voor het jaar 2023 zal er nog een mutatie verlofsparen volgen.

Doorschuifbudget inhuur samenleving beleidsfuncties | lasten
Doorschuiven salaris beleidsfuncties ten behoeve van inhuur op samenleving

Doorschuifbudget inhuur ambtelijke organisatie | lasten
Dit betreft de post inhuur binnen 'ambtelijke organisatie'. Dit bedrag willen we doorschuiven naar 2023. Het bedrag bestaat uit werkgeverslasten uit 2022 waarvan we zeker weten die niet meer uit te geven in 2022. De afspraak met de raad is dat inhuur eerst bekostigd wordt uit vacaturegelden en overige beschikbare budgetten. Dit bedrag wordt niet meer benut in 2022, maar is echter wel nodig om inhuur te kunnen bekostigen. Dit gaat echter over de jaargrens heen. Wij lichten dit nader toe. We hebben een hoog verloop in 2022. De vacatures zijn niet direct vervuld en daarom is in een aantal situaties inhuur nodig. Deze is echter ook schaarser en niet direct beschikbaar. Zo ontstaat er dat we wel vacaturegelden hebben, maar niet gelijktijdig uitgaven. De uitgaven volgen iets later in de tijd. Daarom stellen we voor om een gedeelte van de werkgeverslasten dat beschikbaar is gesteld voor vervangende inhuur over te hevelen naar 2023.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 12 december 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% (maximaal 3) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 626.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Begrotingscriterium	Bedrag
1A. Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatieniveau)	€ 1.685.758
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 189.098
2. Ongeautoriseerde reservemutaties. p.s. veelal zijn dit ook getrouwe beeld fouten, die in de jaarstukken aangepast kunnen worden.	€ 0
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld (hangt af van de intern vastgelegde spelregels in bijvoorbeeld de financiële verordening art. 212 Gemeentewet over de planning & controlcyclus, budgetafwijkingen, budgetoverheveling etc.).	€ 246.606
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	**€ 2.121.462**

Begrotingscriterium	Bedrag
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 2.104.816
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€ 16.646

Voorwaardencriterium	Bedrag
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	€ 100.832

M&O criterium	Bedrag
Geen bevindingen	

Totaal onrechtmatig (bruto)	**€ 2.222.294**
Totaal onrechtmatig (netto)	€ 117.478

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Balans

Activa	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut - Gronden uitgegeven in erfpacht	€ 84.364.595	€ 75.541.125
Investeringen met een economisch nut - Overige investeringen	€ 40.261.991	€ 40.690.773
Investeringen met een economisch nu met heffing	€ 11.581.289	€ 11.011.036
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€ 12.777.242	€ 11.451.588
Subtotaal Materiële vaste activa	**€ 148.985.117**	**€ 138.694.523**
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen	€ 1.496.811	€ 1.496.811
Overige langlopende leningen u/g	€ 10.036.352	€ 9.632.468
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	€ 0	€ 0
Subtotaal Financiële vaste activa	**€ 11.533.162**	**€ 11.129.278**
Totaal vaste activa	**€ 160.518.279**	**€ 149.823.801**
Vlottende activa		
Voorraden		
Grond- en hulpstoffen	€ 0	€ 0
Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	€ 3.891.173	€ 5.112.586
Gereed product en handelsgoederen	€ 0	€ 0
Subtotaal voorraden	**€ 3.891.173**	**€ 5.112.586**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	€ 7.573.845	€ 4.922.515
Verstrekte kasgeldleningen	€ 0	€ 0
Uizetting in rijks schatkist korter dan één jaar	€ 1.885.967	€ 7.138.767
Overige vorderingen	€ 471.261	€ 526.300

Activa	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Subtotaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**€ 9.931.073**	**€ 12.657.581**
Liquide middelen		
Kassaldi	€ 9.511	€ 16.150
Banksaldi	€ 272.332	€ 300.815
Subtotaal liquide middelen	**€ 281.843**	**€ 316.964**
Overlopende activa		
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	€ 1.335.735	€ 473.514
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste	€ 10.984.562	€ 12.627.664
Subtotaal overlopende activa	**€ 12.320.296**	**€ 13.101.178**
Totaal vlottende activa	**€ 26.424.385**	**€ 31.188.309**
Totaal activa	**€ 186.942.666**	**€ 181.012.113**
bedrag waarvan het recht bestaat op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	0	0

Passiva	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	€ 10.372.449	€ 9.484.258
Bestemmingsreserve	€ 55.631.561	€ 58.329.580
Nog te bestemmen resultaat	€ - 103.656	€ 799.391
Subtotaal eigen vermogen	**€ 65.900.354**	**€ 68.613.228**
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 4.602.610	€ 4.210.041
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	€ 7.361.521	€ 7.600.888
Subtotaal voorzieningen	**€ 11.964.131**	**€ 11.810.929**

Passiva	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Obligatieleningen	€ 0	€ 0
Onderhandse lening binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0
Onderhandse lening van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 81.527.533	€ 73.241.346
Onderhandse lening van overige binnenlandse sectoren	€ 18.831	€ 19.633
Waarborgsommen	€ 182	€ 182
Verplichtingen uit hoofde van financial-lease overeenkomsten	€ 0	€ 0
Subtotaal Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	**€ 81.546.546**	**€ 73.261.161**
Totaal vaste passiva	**€ 159.411.030**	**€ 153.685.318**
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Kasgeldleningen	€ 5.000.000	€ 5.000.000
Banksaldi	€ 0	€ 0
Overige schulden	€ 2.880.912	€ 2.247.391
Subtotaal Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	**€ 7.880.912**	**€ 7.247.391**
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 3.438.129	€ 2.562.989
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschot-	€ 14.816.964	€ 15.895.023

Passiva	Ultimo 2023	Ultimo 2022
bedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren		
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€ 1.395.631	€ 1.621.393
Subtotaal overlopende passiva	**€ 19.650.723**	**€ 20.079.404**
Totaal vlottende passiva	**€ 27.531.636**	**€ 27.326.975**
Totaal passiva	**€ 186.942.666**	**€ 181.012.113**
Gewaarborgde geldleningen	€ 54.107.533	€ 48.961.858

Aan de passiefzijde van de balans wordt buiten de balanstelling opgenomen het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt.

Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

De post materiële activa wordt onderscheiden in:	2023	2022
Investeringen met een economisch nut	€ 124.626.585	€ 116.231.899
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	€ 11.581.289	€ 11.011.036
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€ 12.777.242	€ 11.451.588
Totaal	**€ 148.985.117**	**€ 138.694.523**

De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2023	2022
Gronden en terreinen	€ 100.978.454	€ 91.773.046
Woonruimten	€ 0	€ 0
Bedrijfsgebouwen	€ 19.257.200	€ 20.082.304
Vervoermiddelen	€ 209.199	€ 182.385
Machines, apparaten en installaties	€ 1.905.290	€ 1.909.334
Overige materiële vaste activa	€ 2.276.442	€ 2.284.829
Totaal	**€ 124.626.585**	**€ 116.231.899**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde weer van de investeringen met een economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer-/ verminderingen	Her rubricering	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen in erfpacht	€ 75.541.125	€ 8.823.470	€ 0	€ 0	€ 84.364.595
Gronden en terreinen overig	€ 16.231.921	€ 381.939	€ 0	€ 0	€ 16.613.860
Woonruimten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bedrijfsgebouwen	€ 20.082.304	€ 177.596	€ 0	€ 1.002.700	€ 19.257.200
Vervoermiddelen	€ 182.385	€ 58.480	€ 0	€ 31.666	€ 209.199
Machines, apparaten en installaties	€ 1.909.334	€ 166.236	€ 0	€ 170.279	€ 1.905.290
Overige materiële vaste activa	€ 2.284.829	€ 429.959	€ 0	€ 438.346	€ 2.276.442

	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer-/ verminderingen	Her rubricering	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Totaal	**€ 116.231.899**	**€ 10.037.679**	**€ 0**	**€ 1.642.992**	**€ 124.626.585**

	Investeringen	Desinvesteringen	Bijdrage derden	Vermeer- / verminderingen
Gronden en terreinen in erfpacht	€ 9.239.874	€ 416.405	€ 0	€ 8.823.470
Gronden en terreinen overig	€ 2.371.259	€ 1.989.320	€ 0	€ 381.939
Woonruimten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bedrijfsgebouwen	€ 177.596	€ 0	€ 0	€ 177.596
Vervoermiddelen	€ 58.480	€ 0	€ 0	€ 58.480
Machines, apparaten en installaties	€ 166.236	€ 0	€ 0	€ 166.236
Overige materiële vaste activa	€ 434.949	€ 4.990	€ 0	€ 429.959
Totaal	**€ 12.448.394**	**€ 2.410.715**	**€ 0**	**€ 10.037.679**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen staan in onderstaande overzichten vermeld:

Omschrijving investeringskrediet	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2023	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Aankoop kavels Harnaschpolder	€ 0	€ 9.260.626	€ 9.260.626	0
Grond in erfpacht	€ 19.442.750	€ - 416.405	€ 7.259.215	0
Grondruilbank	€ - 5.869.961	€ - 442.814	€ 6.911.168	0
Sanering verspreid liggend glas	€ 5.092.498	€ 750.000	€ 4.579.989	0
Grondkosten en bouwrijp maken Euterpe Maasland	€ 109.503	€ - 99.248	€ - 89.745	0
Gemeentewerf: vervangen stalen systeemgevel (2021)	€ 112.192	€ 0	€ 112.171	15
Gemeentewerf: vervangen dak (2021)	€ 145.186	€ 5.034	€ 149.913	20
Bouw nieuwe zoutloods	€ 62.546	€ 172.562	€ 235.107	10
Vervangen dak aula begraafplaats Maasland (2021)	€ 200.000	€ 0	€ 95.676	25

Omschrijving investeringskrediet	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2023	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Vervangen Pick-up Renault Master 55-VRR-7 (2018)	€ 22.030	€ 58.480	€ 62.578	8
Vervangen installaties gemeentehuis 2021	€ 60.265	€ 30.063	€ 90.327	15
Vervangen installaties gemeentehuis 2023	€ 0	€ 56.546	€ 56.546	15
GIS/GEO viewer (2021)	€ 17.673	€ 11.235	€ 28.907	5
Vervangen riooldoorspuitwagen	€ 33.500	€ 49.102	€ 49.102	10
Stroomkasten (2023)	€ 32.000	€ 16.011	€ 16.011	15
Vervangen opslagkluis gevaarlijke stoffen (2021)	€ 22.417	€ 3.279	€ 25.348	15
Koppeling Corsa-GWS4all (Centric & BCT) (2018)	€ 57.220	€ 2.218	€ 2.219	5
Informatiebeleidsplan 2020	€ 30.912	€ 30.913	€ 30.913	5
Implementatie digitalisering inwonerszaken (2018)	€ 187.220	€ 2.162	€ 49.382	5
Vervangen hardware WIFI (2021)	€ 45.226	€ 11.298	€ 56.524	5
Cloudmigratie EnableU 2022	€ - 50.334	€ 12.054	€ 30.815	5
Vervanging Centric applicaties naar SaaS 2022	€ 87.810	€ 35.291	€ 123.101	5
Audio video-installatie raadzaal	€ 127.908	€ 336.024	€ 350.072	5
Grondwaarde Centrum Maasland	€ 0	€ 174.000	€ 174.000	0

De investeringen in de openbare ruimte met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2023	2022
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 11.034.149	€ 10.447.685
Overige materiële vaste activa	€ 547.141	€ 563.351
Totaal	**€ 11.581.289**	**€ 11.011.036**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boekwaarde 1-1-2023	**Investering**	**Desinvestering**	**Afschrijving**	**Boekwaarde 31-12-2023**
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 10.447.685	€ 980.758	€ 3.883	€ 390.412	€ 11.034.149
Overige materiële vaste activa	€ 563.351	€ 0	€ 0	€ 16.210	€ 547.141
Totaal	**€ 11.011.036**	**€ 980.758**	**€ 3.883**	**€ 406.622**	**€ 11.581.289**

In onderstaand overzichten zijn de in het boekjaar gedane investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

Omschrijving investeringskrediet	**Totaal beschikbaar gesteld krediet**	**Werkelijk besteed 2023**	**Totaal besteed t.l.v. krediet**	**Afschrijvings-termijn**
Vervangen pompunits drukriolering 2021	€ - 23.503	€ 124.865	€ 421.362	15
Vervangen vrijvervalriolering 2021	€ 159.044	€ 70.644	€ 229.688	60
Vervangen vrijvervalriolering 2022	€ 3.430	€ 256.067	€ 259.497	60
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2022	€ 0	€ 42.450	€ 42.202	15
Vervangen pompunits drukriolering 2022	€ 1.015	€ 148.450	€ 149.465	15
Vervangen pompunits drukriolering 2023	€ 0	€ 65.248	€ 65.248	15
Vervangen vrijvervalriolering 2023	€ 0	€ 266.484	€ 266.484	60
Vervangen pompen hoofdgemalen	€ - 90.000	€ 2.666	€ 2.666	15

De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2023	2022
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 12.528.616	€ 11.228.595
Overige materiële vaste activa	€ 248.626	€ 222.993
Totaal	**€ 12.777.242**	**€ 11.451.588**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut weer:

	Boekwaarde 1-1-2023	(Des) investering	Bijdragen Derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 11.228.595	€ 1.831.494	€ 12.500	€ 518.974	€ 12.528.616
Overige materiële vaste activa	€ 222.993	€ 51.245	€ 0	€ 25.612	€ 248.626
Totaal	**€ 11.451.588**	**€ 1.882.740**	**€ 12.500**	**€ 544.586**	**€ 12.777.242**

In onderstaand overzichten zijn de in het boekjaar gedane investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen vermeld:

Omschrijving investeringskrediet	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2023	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Reconstr. wegen Woudseln & lookwat. Den Hoorn 2023	€ - 25.000	€ 5.000	€ 5.000	20
Reconstructie Boezemkade/Kwakelweg (2017)	€ 200.116	€ 105.866	€ 567.501	20
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat (2017)	€ - 40.306	€ 9.200	€ 9.200	20
Aanp. Dijkshoornseweg tbv Dorpsvernieuwing (2017)	€ - 390.946	€ 208.663	€ 235.892	20
Reconstructie Willemoordseweg (2018)	€ 490.301	€ 234.137	€ 265.937	20
Vervangen brug Trekkade/Kerkweg M004	€ 443.324	€ 43.265	€ 86.589	80
Renoveren Hodenpijlbrug S028 behoud gem. monument	€ - 55.000	€ 1.138	€ 1.138	80
Vervangen brug fietspad 't Woud	€ 309.784	€ 147.233	€ 173.778	80
Verv. bruggen Willemoordseweg S032 en S042 (2018)	€ 27.581	€ 43.724	€ 71.305	80

Omschrijving investeringskrediet	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2023	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Vervangen ophaalbrug Gaagweg S024 en S023	€ 225.777	€ 57.595	€ 77.371	80
Vervangen lichtmasten 2021	€ 14.788	€ 158.810	€ 173.599	30/15
Reconstructie Slot de Houvelaan	€ - 195.000	€ 0	€ 0	20
Vervangen lichtmasten	€ 0	€ 175.255	€ 175.255	30/15
Reconstructie Maassluisseweg 2021	€ -775.000	€ 9.615	€ 9.615	20
Vervangen lichtmasten 2023	€ - 60.000	€ 107.345	€ 107.345	30/15
Halfverhardingspaden begraafplaats Maasland	€ 75.000	€ 74.996	€ 74.996	20
Reynebolt Maeslandstraat 2022	€ -249.880	€ 23.649	€ 31.769	20
Parkeerplaats Tiendweg 2022	€ - 345.000	€ 11.444	€ 11.444	20
Vervangen beschoeiing/damwanden 2020	€ 218.229	€ 182.126	€ 200.424	15
Vervangen beschoeiing/damwanden	€ - 16.231	€ 120.543	€ 166.343	15
Reconstructie speelvoorzieningen 2021	€ 52.295	€ 44.731	€ 97.026	13
Herinrichting openbaar groen 2022	€ 30.388	€ 9.165	€ 39.553	15
Aanpassen ondergrond (tegels) speelplaatsen (2019)	€ 128.597	€ 13.691	€ 120.000	13
Kadeverbeteringsproject Schipluiden - groen (2022)	€ - 31.433	€ 31.803	€ 78.370	15
Aanvullend krediet zijbelader (2023)	€ 50.000	€ 51.425	€ 51.245	20

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2023 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Kapitaalverstrekkingen aan	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Herlocatie	Aflossing / Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
deelnemingen t.w.						
Waterbedrijf Evides	€ 1.088.159	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.088.159
NV Holding Nutsbedrijf Westland (Juva)	€ 123.428	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 123.428

Kapitaalverstrekkingen aan	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Herlocatie	Aflossing / Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
NV Bank Nederlandse Gemeenten	€ 120.674	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 120.674
GR. Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	€ 164.550	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 164.550
Overige langlopende leningen						
Renteloze lening vv Schipluiden	€ 31.755	€ 0	€ 0	€ 4.538	€ 0	€ 27.217
Renteloze lening club accommodatie sv Den Hoorn	€ 385.213	€ 0	€ 0	€ 26.829	€ 0	€ 358.384
SV Den Hoorn kunstgrasveld (2023)	€ 0	€ 519.495	€ 0	€ 100.000	€ 0	€ 419.495
Renteloze lening HV DIOS Den Hoorn	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Grond in erfpacht	€ 52	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 52
Fixelening Royal Bank of Scotland	€ 7.714.264	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.714.264
Fixelening Nederlandse Waterschapsbank	€ 1.361.341	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.361.341
Leenbijstand BBZ	€ 26.178	€ 0	€ 0	€ 10.071	€ 0	€ 16.108
Leenbijstand WWB (bijzondere bijstand)	€ 113.665	€ 0	€ 0	€ - 25.827	€ 0	€ 139.491
Totaal	**€ 11.145.034**	**€ 519.495**	**€ 0**	**€ 115.611**	**€ 0**	**€ 11.533.163**

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:

Onder kapitaalverstrekking aan deelnemingen zijn de participaties in het aandelenkapitaal van Waterbedrijf Evides N.V. (23.980 aandelen), Nutsbedrijf Westland (Juva) (272 aandelen) en Bank Nederlandsche Gemeenten (48.594 aandelen) opgenomen. Op de uitgezette gelden bij Royal Bank of Scotland ontvangen wij jaarlijks 8,15% rente. Deze lening wordt afgelost in 2038. Het is niet waarschijnlijk dat wij, gezien de huidige rentestand, deze gelden weer tegen dit rentepercentage kunnen wegzetten.

Voorraden

	2023	2022
Grond- en hulpstoffen	€ 0	€ 0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 3.891.173	€ 5.112.586
Totaal	**€ 3.891.173**	**€ 5.112.586**

Van de bouwgronden in exploitatie wordt van het verloop in 2023 het volgende overzicht gegeven:

	Boekwaarde 1-1-2023	Voorziening 1-1-2023	Boekwaarde inclusief voorzieningen 1-1-2023
Complex 13 Hooipolder	€ 40.559	€ 0	€ 40.559
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	€ 2.163.857	€ - 1.263.000	€ 900.857
Complex 17 Keenenburg V	€ 2.777.539	€ - 1.132.500	€ 1.645.039
Complex 22 Ruimte voor ruimte	€ 1.588.272	€ - 982.000	€ 606.272
Complex 24 Kreekzone	€ - 570.470	€ 0	€ - 570.470
Complex 25 Centrum Maasland	€ 481.289	€ - 406.000	€ 75.289
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	€ - 138.768	€ 0	€ - 138.768
Complex Woudselaan	€ 2.625.310	€ - 71.500	€ 2.553.810
Totaal	**€ 8.967.587**	**€ - 3.855.000**	**€ 5.112.587**

	Boekwaarde 1-1-2023	Inkomsten 2023	Overheveling naar MVA	Uitgaven 2023	Winstneming/ afgesloten projecten 2023	Correctie voorziening op boekwaarde	Mutaties verlies-voorziening 2023
Complex 13 Hooipolder	€ 40.559	€ 0	€ 0	€ 9.449	€ 15.000	€ 0	€ 0
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	€ 900.857	€ 0	€ 0	€ 206.228	€ 0	€ 0	€ 882.000
Complex 17 Keenenburg V	€ 1.645.039	€ 52.226	€ 0	€ 298.858	€ 0	€ 0	€ 865.500
Complex 22 Ruimte voor ruimte	€ 606.272	€ - 80.000	€ 0	€ 322.707	€ 0	€ 0	€ 148.000
Complex 24 Kreekzone	€ - 570.470	€ 0	€ 0	€ 24.313	€ 70.500	€ 0	€ 0
Complex 25 Centrum Maasland	€ 75.289	€ 0	€ 174.000	€ 10.610	€ 0	€ - 317.899	€ - 88.101
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	€ - 138.768	€ 0	€ 0	€ 24.532	€ 64.259	€ 0	€ 0
Complex Woudselaan	€ 2.553.810	€ 19.980	€ 0	€ 17.736	€ 0	€ 0	€ 312.000
Totaal	**€ 5.112.587**	**€ - 7.794**	**€ 174.000**	**€ 914.432**	**€ 149.759**	**€ - 317.899**	**€ 2.119.399**

	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening 31-12-2023	Boekwaarde inclusief voorziening 31-12-2023	Nog te maken kosten	Nog te ontvangen opbrengsten	Verwacht resultaat
Complex 13 Hooipolder	€ 65.008	€ 0	€ 65.008	€ 465.506	€ 994.234	€ -463.720
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	€ 2.370.085	€ -2.145.000	€ 225.085	€ 2.275.700	€ 2.500.018	€ 2.145.767
Complex 17 Keenenburg V	€ 3.024.171	€ -1.998.000	€ 1.026.171	€ 4.046.180	€ 5.072.214	€ 1.998.137
Complex 22 Ruimte voor ruimte	€ 1.990.978	€ -1.130.000	€ 860.978	€ 2.026.534	€ 2.887.033	€ 1.130.479
Complex 24 Kreekzone	€ - 475.657	€ 0	€ - 475.657	€ 1.081.076	€ 913.317	€ -307.898
Complex 25 Centrum Maasland	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	€ - 49.977	€ 0	€ - 49.977	€ 82.331	€ 155.250	€ -122.896
Complex Woudselaan	€ 2.623.066	€ - 383.500	€ 2.239.566	€ 1.561.792	€ 3.801.500	€ -383.358
Totaal	**€ 9.547.673**	**€ -5.656.500**	**€ 3.891.173**	**€ 11.539.119**	**€ 16.323.566**	**€ 4.763.226**

Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties wordt verwezen naar programma 7 (Ruimtelijke ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting, alsmede de paragraaf Grondbeleid).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder worden als volgt gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2023	Voorziening oninbaarheid	Gecorr. saldo 31-12-2023	Gecorr. saldo 31-12-2022
Vorderingen op openbare lichamen	€ 7.573.845	€ 0	€ 7.573.845	€ 4.992.515
Uitzetting in rijks schatkist < 1 jaar	€ 1.885.967	€ 0	€ 1.885.967	€ 7.138.767
Overige vorderingen	€ 767.586	€ 296.325	€ 471.261	€ 526.300
Totaal	**€ 10.227.398**	**€ 296.325**	**€ 9.931.073**	**€ 12.657.581**

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	1.192			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	334	315	319	319
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	858	876	873	872
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	59.583			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	59.583			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
Vanaf 1 juli 2021: (1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	1.192			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	30.054	28.685	29.306	29.390
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	334	315	319	319

Liquide middelen

Het saldo liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	2023	2022
Kassaldi:		
Kas afdeling Burgerzaken	€ 9.438	€ 16.125
Voorschotkas bodedienst	€ 73	€ 25
Banksaldi:		
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 247.600	€ 249.344
Rabobank	€ 24.732	€ 51.471
Totaal	**€ 281.843**	**€ 316.964**

Overlopende activa

De specificatie van de post overlopende activa is als volgt:

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen	€ 1.335.735	€ 473.514

	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Vooruitbetaalde bedragen / Nog te ontvangen bedragen	€ 10.984.562	€ 12.485.888
Totaal	**€ 12.320.296**	**€ 12.959.403**

Onder de nog te ontvangen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.
In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

	Saldo 01-01-2023	Bestedingen	Ontvangsten	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2023
Het Rijk					
SPUK Verkeersveiligheid	€ 8.500	€ 8.500	€ 0	€ 0	€ 17.000
SPUK MRDH	€ 0	€ 65.000	€ 0	€ 0	€ 65.000
SPUK lokale aanpak isolatie NIP	€ 0	€ 364.127	€ 0	€ 0	€ 364.127
Min. van Biza	€ 2.640	€ 0	€ 2.640	€ 0	€ 0
Opvang ontheemden Oekraïners POO (SiSa A16)	€ 49.290	€ 65.290	€ 49.290	€ 0	€ 65.290
Bijdrage transitiekosten (SiSa A16)	€ 0	€ 1.447.259	€ 1.426.507	€ 0	€ 20.752
Gem. hulp gedupeerden toeslagen (SiSa B2)	€ 0	€ 33.893	€ 0	€ 0	€ 33.893
Kwijtscheldingen KOT belasting (SiSa C62)	€ 0	€ 726	€ 0	€ 0	€ 726
Overige Nederlandse overheidslichamen					
Subsidie POP3 weide vogellandschap	€ 412.819	€ 10.097	€ 0	€ 0	€ 422.916
Subsidie Euterpe	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0	€ 10.000
PZH Hof van Delfland	€ 0	€ 336.030	€ 0	€ 0	€ 336.030
Gemeente Den Haag	€ 265	€ 265	€ 0	€ 0	€ 0
Gemeente Delft/Maassluis en Den Haag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 473.514**	**€ 2.341.187**	**€ 1.478.437**	**€ 0**	**€ 1.335.735**

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten:

	2023	2022
Algemene reserve	€ 10.372.449	€ 9.484.258
Bestemmingsreserves:		
Voor egalisatie van tarieven	€ 0	€ 0
Overige bestemmingsreserves	€ 55.631.561	€ 58.329.580
Resultaat na bestemming	€ - 103.656	€ 799.391
Totaal	**€ 65.900.354**	**€ 68.613.228**

Het verloop in 2023 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

	Saldo 01-01-2023	Bestemming resultaat boekjaar	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking afschrijving	Saldo 31-12-2023
Algemene reserve	€ 9.484.258	€ 799.391	€ 2.186.164	€ 2.097.364	€ 0	€ 10.372.449
Bestemmingsreserve voor egalisatie van tarieven	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige bestemmingsreserve:						
Reserve Sociaal Domein	€ 112.475		€ 592.968	€55.00	€ 0	€ 650.443
Weerstandsvermogen reserve	€ 4.000.000		€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Reserve grondexploitatie	€ 2.653.500		€ 0	€ 1.969.640	€ 0	€ 683.360
Nutsreserve	€ 8.871.855		€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve uitkeringslasten BUIG	€ 115.817		€ 345.000	€ 345.000	€ 0	€ 115.817
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	€ 134.331		€ 0	€ 61.473	€ 0	€ 72.858
Dekkingsreserve gemeentehuis	€ 7.911.695		€ 0	€ 477.624	€ 0	€ 7.434.071
Investeringsreserve	€ 2.369.084		€ 35.536	€ 0	€ 0	€ 2.404.620
Reserve monumenten	€ 172.839		€ 2.593	€ 6.747	€ 0	€ 168.685
Reserve Compensatie dividenden en huuropbrengsten	€ 17.850.587		€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587
Reserve investeringsprogramma	€ 2.288.391		€ 0	€ 145.113	€ 0	€ 2.078.094
Reserve Revolving Fund particuliere bouwinitiatieven	€ 17.565		€ 263	€ 0	€ 0	€ 17.828
Reserve Fonds sociale woningbouw	€ 397.782		€ 5.967	€ 0	€ 0	€ 403.749

	Saldo 01-01-2023	Bestemming resultaat boekjaar	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking afschrijving	Saldo 31-12-2023
Reserve afwikkeling complexen	€ 142.013		€ 2.130	€ 35.000	€ 0	€ 109.143
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 486.444		€ 0	€ 27.405	€ 0	€ 459.039
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.545.625		€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 1.495.625
Reserve liquidatiesaldo Stadgewest Haaglanden	€ 0		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Risicoreserve Erfpachtgronden	€ 700.000		€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
Dekkingsreserve	€ 7.437.985		€ 0	€ 444.291	€ 0	€ 6.993.694
Reserve herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093		€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Totaal	**€ 67.813.839**	**€ 799.391**	**€ 3.170.621**	**€ 5.714.657**	**€ 0**	**€ 66.004.010**
Voorgesteld bestemming resultaat: Algemene reserve						€ - 103.656
Totaal						**€ 65.900.354**

Toelichting doel en mutaties reserves

Reserve	Doel
Algemeen	Het beleid met betrekking tot de reserves is vastgelegd in de Nota Reserves en Voorzieningen. Daarbij wordt o.a. onderscheid gemaakt tussen geblokkeerde en niet-geblokkeerde reserves. Van de geblokkeerde reserves komt de rente geheel of gedeeltelijk ten gunste van de exploitatie. Gedetailleerde specificaties met betrekking tot het verloop van de reserves zijn opgenomen in het overzicht Reserves en Voorzieningen dat als bijlage is opgenomen in de jaarstukken.
Algemene reserve (niet geblokkeerd)	Een buffer voor nadelige (en voordelige) saldi op de programmarekening, alsmede een bedrag voor mogelijke toekomstige risico's.
Nutsreserve (geblokkeerd)	Het middels gedeeltelijke benutting van de rente door de gewone dienst, en eventueel gedeeltelijk bijschrijven van de rente op de reserve (en eventueel andere bestemmingen), creëren van een zekere mate waardevaste inkomstenbron voor de exploitatie.
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder (geblokkeerd)	Dekking van bestuurskosten die voortvloeien uit de ontwikkeling van de Harnaschpolder en

Reserve	Doel
	waarvoor gelden vanuit de grondexploitatie beschikbaar komen.
Dekkingsreserve gemeentehuis	Dekking investeringskosten van een nieuw gemeentehuis in de kern Schipluiden.
Investeringsreserve (niet geblokkeerd)	Dekking van grote investeringen waarvan de lasten niet binnen de exploitatie kunnen worden opgevangen.
Reserve monumenten (niet geblokkeerd)	Het egaliseren van overschotten en tekorten op het jaarlijkse subsidiebudget voor gemeentelijke monumenten en het subsidiëren van eigenaren van een monument op basis van de gemeentelijke subsidieverordening.
Reserve grondexploitaties (niet geblokkeerd)	Het afdekken van de risico's van de (mogelijke) toekomstige verliezen op de grondexploitaties.
Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten (geblokkeerd)	Compenseren weggevallen dividend CAIW in verband met verkoop kabelbedrijf, verminderen dividendafhankelijkheid en compenseren van de huuropbrengst van benzinepompen.
Dekkingsreserve (geblokkeerd)	Het ten gunste van de exploitatie compenseren van de kapitaallasten van daartoe door de raad aangewezen en inmiddels gerealiseerde of in uitvoering zijnde projecten.
Reserve investeringsprogramma (Niet geblokkeerd)	Het uitvoeren van investeringen die voortvloeien uit het collegeprogramma.
Reserve afwikkeling complexen	Betreft reserve voor dekking nog te maken kosten afgesloten grondexploitaties.
Fonds sociale woningbouw (Niet geblokkeerd)	Afkoopsommen van sociale woningbouw inzetten voor sociale woningbouw op andere locaties.
Reserve herwaardering deelnemingen	De gemeentelijke deelnemingen zijn op de balans opgenomen tegen de verkrijgingsprijs bij het onderdeel kapitaalverstrekkingen van de financiële vaste activa. In het verleden is deze reserve gevormd voor het verschil tussen de boekwaarde en de nominale waarde van het aandeel op dat moment. de reserve blijft hierdoor dan ook jaarlijks gelijk tot dat aandelen worden verkocht.
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	Het dekken van groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen.
Reserve uitkeringslasten BUIG	Dekking van de gebundelde uitkeringen aan burgers.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2023 wordt in onderstaand overzicht weergeven.

	Saldo 01-01-2023	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Saldo 31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:					
Voorziening pensioenen voormalige wethouders	€ 2.212.743	€ 17.777	€ 190.619	€ 0	€ 2.039.901
Voorziening wachtgelden voormalige wethouders	€ 279.798	€ 252.865	€ 152.718	€ 0	€ 379.945
Voorziening tekort bijdrage Bedrijvenschap	€ 1.717.500	€ 0	€ 25.500	€ 0	€ 1.692.000
Voorziening Regeling voor vervroegde uittreding (RVU)	€ 0	€ 65.184	€ 0	€ 0	€ 65.184
Voorziening verlofsparen	€ 0	€ 425.580	€ 0	€ 0	€ 425.580
Totaal	**€ 4.210.041**	**€ 761.406**	**€ 368.837**	**€ 0**	**€ 4.602.610**
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:					
Voorziening afvalstoffenheffing	€ 175.632	€ 0	€ 140.545	€ 0	€ 35.087
Voorziening rioolrechten	€ 7.425.256	€ 0	€ 98.822	€ 0	€ 7.326.434
Totaal	**€ 7.600.888**	**€ 0**	**€ 239.367**	**€ 0**	**€ 7.361.521**

Toelichting doel en mutaties voorzieningen

Voorziening	Doel
Voorziening	doel
Algemeen	In de kolom Vrijval zijn de bedragen opgenomen die ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de betreffende voorziening gebracht. Gedetailleerde specificaties met betrekking tot het verloop van de voorzieningen zijn opgenomen in het

Voorziening	Doel
	overzicht Reserves en Voorzieningen dat als bijlage is opgenomen in de jaarstukken.
Voorziening pensioenen voormalige wethouders	Het dekken van de pensioenverplichtingen aan voormalige wethouders.
Voorziening wachtgelden voormalige wethouders	Het dekken van de wachtgeldverplichtingen aan voormalige wethouders.
Voorziening tekort bijdrage Bedrijvenschap	De bijdrage in het tekort van het Bedrijvenschap Harnaschpolder bedraagt 15% op basis van de op balansdatum laatst vastgestelde jaarrekening.
Voorziening regeling voor vervroegde uittreding (RVU)	Vanuit het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het verplicht gesteld om een voorziening voor de Regeling vervroegde uittreding (RVU) in te stellen. Op basis van het aantal medewerkers die op dit moment gebruik maakt van deze regeling is vastgesteld dat een voorziening van € 65.184 noodzakelijk is.
Voorziening verlofsparen	De werknemer in de gelegenheid te stellen verlof te sparen, om dat verlof op een later moment naar eigen wens als doorbetaald verlof te kunnen opnemen. Ter dekking, van deze verplichtingen in de toekomst, is een voorziening getroffen conform Cao-Gemeenten.
Voorziening afvalstoffenheffing	Het via storten of onttrekken van het verschil tussen reinigingskosten en afvalstoffenheffing egaliseren van de kosten c.q. Tarieven.
Voorziening rioolrechten	Het via storten of onttrekken van het verschil tussen rioleringskosten en rioolrechten egaliseren van kosten c.q. tarieven.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één of langer

	2023	2022
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 81.527.553	€ 73.241.346
Overige binnenlandse sectoren	€ 18.831	€ 19.633
Totaal	**€ 81.546.364**	**€ 73.260.979**
Waarborgsommen	€ 182	€ 182
Totaal	**€ 81.546.546**	**€ 73.261.161**

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2023.

	Saldo 01-01-2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2023
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 73.241.346	€ 9.260.626	€ 974.439	€ 73.241.346
Overige binnenlandse sectoren	€ 19.633	€ 0	€ 802	€ 19.633
Waarborgsommen	€ 182	€ 0	€ 0	€ 182
Totaal	**€ 73.261.161**	**€ 9.260.626**	**€ 975.241**	**€ 81.546.546**

De totale rentelast voor het jaar 2023 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 915.877 (2022: € 882.557).

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2023	2022
Schulden korter dan één jaar:		
Kasgeldleningen	€ 5.000.000	€ 5.000.000
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 0	€ 0
Overige schulden	€ 2.880.912	€ 2.247.391
Totaal	**€ 7.880.912**	**€ 7.247.391**

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	2023	2022
Nog te betalen bedragen	€ 3.438.129	€ 2.562.989
Vooruit ontvangen bedragen	€ 16.212.596	€ 17.516.415
Totaal	**€ 19.650.725**	**€ 20.079.404**
A. Nog te betalen bedragen		
1. Het Rijk	€ 206.203	€ 0
2. Overige nog te betalen kosten	€ 3.231.926	€ 2.562.989
Totaal	**€ 3.438.129**	**€ 2.562.989**

	2023	2022
B. Vooruit ontvangen bedragen met specifiek bestedingsdoel:		
1. Europese overheidslichamen	€ 0	€ 0
2. Het Rijk	€ 13.492.873	€ 13.671.109
3. Overige Nederlandse overheidslichamen	€ 1.324.091	€ 2.223.914
C. Overige vooruit ontvangen bedragen	€ 1.395.631	€ 1.621.393
Totaal	**€ 16.212.595**	**€ 17.516.415**

Onder de vooruit ontvangen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

	Saldo 01-01-2023	Ontvangsten	Bestedingen/ terugbetaald	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2023
Het Rijk					
Rijksbijdrage IODS kwaliteitsprojecten 1e tranche	€ 12.993.891	€ 0	€ 503.839	€ 0	€ 12.490.052
Opvang ontheemden Oekraïners GOO (SiSa A16)	€ 0	€ 368.271	€ 212.442	€ 0	€ 155.829
SiSa D14 NPO gelden	€ 48.587	€ 100.656	€ 105.266	€ 52.500	€ 96.477
SiSa C41B flexibele inzet woningbouw	€ 0	€ 113.968	€ 52.226	€ 0	€ 61.742
SiSa C55 Energiearmoede	€ 161.851	€ 55.703	€ 217.554	€ 0	€ 0
SiSa G2 Participatiewet	€ 0	€ 2.416.915	€ 2.877.897	€ -460.982	€ 0
SiSa G10 Inburgering	€ 94.137	€ 200.116	€ 171.640	€ 0	€ 122.613
SiSa G13 Onderwijsroute	€ 16.664	€ 17.594	€ 20.024	€ 0	€ 14.234
SiSa E44B	€ 267.769	€ 91.261	€ 103.057	€ 0	€ 255.973
SiSa A13 Controle CTB	€ 61.638	€ 0	€ 0	€ 61.638	€ 0
SiSa H8 Sportakkoord	€ 26.602	€ 0	€ 530	€ 26.072	€ 0
SiSa H30 BR00021 Brede SPUK	€ 0	€ 255.028	€ 108.914	€ 107.885	€ 38.229
SiSa F28 RVO Klimaat- en energiebeleid	€ 0	€ 360.853	€ 289.321	€ 0	€ 71.532
SiSa C94 lokale aanpak isolatie	€ 0	€ 186.192	€ 0	€ 0	€ 186.192
Overige Nederlandse overheidslichamen					
I.S.V.-3 Geluid	€ 111.449	€ 0	€ 0	€ 0	€ 111.449
Storting egalisatiefonds De Hofstede	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000
Depot Burgerdijkseweg PZH dioxine	€ 44.788	€ 0	€ 0	€ 0	€ 44.788

	Saldo 01-01-2023	Ontvangsten	Bestedingen/ terugbetaald	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2023
Subsidie groensubsidie	€ 1.017.688	€ 0	€ 1.017.688	€ 0	€ 0
Bijdrage opbouw Landschapstafel	€ 34.959	€ 0	€ 12.989	€ 0	€ 21.970
RMD bijdrage Abtswoude 52	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 200.000
RMD bijdrage Korte Ketens	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000
RMD bijdrage Maaslandse poort	€ 650.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 650.000
PZH fin. Samenwerk.overeenkomst	€ 90.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 90.000
PZH Subsidie Trekkadebrug	€ 0	€ 40.000	€ 0	€ 0	€ 40.000
PZH Subsidie Knelpuntenpot	€ 0	€ 85.334	€ 0	€ 0	€ 85.334
VBT Subsidie	€ 0	€ 12.450	€ 6.900	€ 0	€ 5.550
Totaal	**€ 15.895.023**	**€ 4.640.371**	**€ 6.036.317**	**€ - 212.887**	**€ 14.816.964**

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen wordt als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd:

Geldnemer	Aard / Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Restant begin jaar	Restant eind jaar
Particulier woningbezit	Gewaarborgde geldleningen	€ 266.774	100%	€ 486.626	€ 57.112
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	€ 2.000.000	100%	€ 1.355.944	€ 1.291.915
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	€ 17.987.000	85,9%	€ 9.510.998	€ 12.734.970
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	€ 84.947.352	50%	€ 35.598.134	€ 38.157.420
Overige instellingen	Gewaarborgde geldleningen / garantieverplichtingen	€ 3.681.567	div.	€ 2.010.156	€ 1.866.116
	Totaal	**€ 108.882.693**		**€ 48.961.858**	**€ 54.107.533**

Langlopende financiële veprlichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen.

Omschrijving	2023
Lease auto / motor	€ 39.950
Lease printer	€ 16.724
Overig financiële verplichtingen	€ 718.172
Groen	€ 159.884
ICT	€ 587.971
Totaal	**€ 1.522.701**

Lopende (juridische) geschillen

De gemeente is betrokken bij diverse juridische geschillen.

De uitkomsten van deze geschillen zijn nog niet bekend. Afhankelijk van de uitkomsten kunnen deze leiden tot een instroom of uitstroom van middelen naar of van de gemeente. Op basis van de huidige feiten en omstandigheden is niet bekend of en zo ja met welke dit plaatsvindt. Om deze reden is geen voorziening en/of vordering in de jaarrekening opgenomen gerelateerd aan juridische geschillen.

Rechtmatigheid bij aanbestedingen

Om de rechtmatigheid van de aanbestedingen vast te stellen wordt jaarlijks een spendanalyse uitgevoerd. Op basis daarvan blijkt dat de onderstaande langlopende contracten van de gemeente in 2023 ten onrechte niet Europees zijn aanbesteed.

	Onrechtmatig 2023	Onrechtmatig 2022
Facilitaire diensten	€ 265.607	€ 0
Totaal	**€ 265.607**	**€ 0**

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Voorliggende jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het BBV daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarden, tenzij bij de betreffende balanspost anders is vermeld.

Activa met een verkrijgingprijs van minder dan € 25.000 worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie gebracht. Gronden en terreinen vormen hierop een uitzondering. Deze worden altijd geactiveerd, maar hierop wordt niet afgeschreven.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden opgenomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Kosten worden toegerekend aan het boekjaar op basis van het jaar waarin de prestatie is geleverd. Voor een deel van de ontvangen facturen kan niet met 100% zekerheid worden vastgesteld op welk jaar deze betrekking hebben, gezien de prestatielevering deels heeft plaatsgevonden in het boekjaar en deels in een ander boekjaar. Op basis van de beste inschatting zijn deze kosten toegedeeld aan het betreffende boekjaar. Gezien bij deze verdeling geen volledige zekerheid bestaat in welk jaar de kosten horen, bestaat hiervoor ook een onzekerheid.

Dividendopbrengsten en/of winstuitkeringen van deelnemingen worden als baat opgenomen in het jaar waarin het dividend door de algemene vergadering van aandeelhouders of het bestuur van de betreffende deelneming wordt vastgesteld en betaalbaar wordt gesteld. Extra winst die gedurende het jaar bekend wordt, wordt conform de afspraak met de raad toegevoegd aan de Algemene reserve.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. Echter als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan het boekjaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Grondslagen voor de rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid.

Dat betekent dat:

- Rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake
de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;

- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium
omvat:

- Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op door het algemeen bestuur is vastgesteld op 12 december 2023;
- Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld.
- Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

-De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023 alsmede onze eigen financiële verordening.

Dit betekent dat:

- Een verantwoordingsgrens van 1% is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
- Een rapporteringstolerantie van € 50.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

Vaste activa

Investeringen worden afgeschreven vanaf het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Dit betekent, dat uitsluitend wordt afgeschreven op basis van gerealiseerde investeringsbedragen.
In het jaar waarin een investering plaatsvindt, wordt geen rente toegerekend. Toerekening van rente vindt plaats met ingang van het tweede jaar en wordt berekend als percentage van de boekwaarde van het actief aan het begin van het tweede jaar.
Groot onderhoud van vaste activa wordt slechts geactiveerd indien wordt voldaan aan de

activeringscriteria. In alle andere gevallen komt groot onderhoud ten laste van de exploitatie of een daartoe gevormde voorziening.

Materiële vaste activa

Artikel 35 van het BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met een economisch nut, Investeringen met economisch nut waarvoor ter dekking van de kosten een heffing kan worden geheven en investeringen met maatschappelijk nut.

- *Investeringen met economisch nut en de investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven*

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur vanaf het begin van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Voor grote investeringen kan worden gekozen om de componentenbenadering toe te passen. Wanneer dit wordt toegepast zal dit expliciet in het kredietvoorstel worden opgenomen. Op grond van het voorzichtigheidsprincipe wordt de restwaarde van een actief gesteld op nihil. Voor de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Financiële verordening. Bij de waardering van een actief wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

- *Investeringen met maatschappelijk nut*

Investeringen met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur vanaf het begin van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Voor de afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Financiële verordening. Voor deze activa wordt een restwaarde van nihil gehanteerd.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien van toepassing wordt een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs vindt afwaardering plaats. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Vlottende activa

Voorraden

De bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen als 'onderhanden werken' en gewaardeerd tegen de vervaardigingprijs. De vervaardigingprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), de rentekosten. Hierop worden ontvangsten uit grondverkopen en bijdragen van derden in mindering gebracht.

Winsten uit de grondexploitatie worden genomen op het moment dat dat op basis van de grondexploitatie een positieve eindwaarde wordt verwacht. Voor de berekening van de tussentijdse winst name wordt gebruik gemaakt van de voorgeschreven Percentage of completion methode

(POC-methode). Wanneer blijkt dat verliezen worden verwacht, worden deze verliezen verantwoord in het jaar waarin zij worden vastgesteld. Verliezen worden direct verrekend met de Reserve Grondexploitaties. De boekwaarde van de gronden wordt in dat geval verlaagd met deze verwachte verliezen. Voor deze verwachte verliezen wordt een voorziening op eindwaarde gevormd.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde ofwel lagere marktwaarde. Wanneer verwacht wordt dat een deel van de vorderingen niet zal worden ontvangen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden opgenomen tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. In 2019 heeft de raad een Nota reserves en voorzieningen 2019-2022 vastgesteld. In deze nota worden de spelregels voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen aangegeven.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde of tegen contante waarde conform hetgeen is opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2019-2022. In deze nota worden de spelregels voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen aangegeven.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar buiten telling opgenomen. Nadere informatie en een specificatie van de gewaarborgde schuldrestanten is opgenomen in de toelichting op de balans. In het verslagjaar zijn er geen betalingen gedaan als gevolg van de borgstellingen.

Resultaatbepaling

Algemeen

De wijzigingen in de BBV zijn meegenomen bij het opstellen van deze resultatenbepaling.
Bij het samenstellen van de winst- en verliesrekening is een bestendige gedragslijn in acht genomen. Baten en lasten van het boekjaar worden in de jaarrekening opgenomen, ongeacht of zij tot ontvangsten of uitgaven in het boekjaar hebben geleid. De nagekomen baten en lasten worden, in zoverre mogelijk, op de desbetreffende posten verantwoord.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa worden gebaseerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Voor de gehanteerd afschrijvingstermijnen verwijzen wij u naar de Nota financiële verordening 2019.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Het is volgens de WNT verplicht om voor gemeentesecretarissen en griffiers een melding van hun inkomen te maken. Deze wet verbiedt dat bestuurders in de (semi)publieke sector meer verdienen dan 100 procent van het ministersalaris. Deze grens is de zogenoemde WNT-norm:
€ 223.000 (in 2022: € 216.000). In 2023 is evenals in 2022 is dit maximum niet overschreden.

Hieronder volgt de voorgeschreven verantwoording:

Bedragen x € 1	M.A.I. Born	A. de Vos
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0
Dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 120.258	€ 81.869
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.948	€ 14.230
Subtotaal	€ 139.206	€ 96.098
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totaal bezoldiging	**€ 139.206**	**€ 96.098**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022		
Aanvang en einde functievervulling 2022	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor 2022	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 109.819	€ 86.836
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 19.680	€ 14.843
Totaal bezoldiging 2022	**€ 129.499**	**€ 101.678**

Gebeurtenissen na balansdatum

Oekraïne

Op 24 februari 2022 is Rusland de Oekraïne binnen gevallen, als gevolg van deze gebeurtenis zijn in Nederland de eerste Oekraïense vluchtelingen opgevangen waar door gemeenten de eerste noodopvang wordt verzorgd. Tevens is als gevolg hiervan de inflatie en rente opgelopen, ook kan er een schaarste aan grondstoffen ontstaan. Er zijn geen relaties tussen de gemeente Midden-Delfland en Rusland en/of de Oekraïne. De verwachting is dat voorgaande geen materieel financieel effect zal hebben op de jaarrekening 2023 van de gemeente Midden Delfland.

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Omschrijving taakveld	Bedrag werkelijk uitgaven	Bedrag werkelijk inkomsten
0.1	Bestuur	€ 1.276.715	€ 303
0.10	Mutaties reserves	€ 1.200.981	€ 3.810.201
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	€ 0	€ 0
0.2	Burgerzaken	€ 885.667	€ 275.343
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	€ 1.473.313	€ 2.958.228
0.4	Overhead	€ 10.724.867	€ 339.358
0.5	Treasury	€ 1.097.908	€ 3.201.437
0.61	OZB woningen	€ 480.834	€ 4.012.898
0.62	OZB niet-woningen	€ 0	€ 2.372.828
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	€ 0	€ 27.912.920
0.8	Overige baten en lasten	€ 0	€ 0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	€ 1.282.675	€ 0
1.2	Openbare orde en veiligheid	€ 536.979	€ 43.344
2.1	Verkeer en vervoer	€ 3.484.944	€ 468.655
2.2	Parkeren	€ 20.064	€ 11.832
2.4	Economische havens en waterwegen	€ 418.781	€ 8.403
3.1	Economische ontwikkeling	€ 17.300	€ 0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 114.507	€ 427.789
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- € 1.877	€ 0
3.4	Economische promotie	€ 323.233	€ 165.280
4.2	Onderwijshuisvesting	€ 1.119.183	€ 209.398
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	€ 1.062.625	€ 189.353
5.1	Sportbeleid en activering	€ 174.339	€ 49.159
5.2	Sportaccommodaties	€ 755.987	€ 224.725

Taakveld	Omschrijving taakveld	Bedrag werkelijk uitgaven	Bedrag werkelijk inkomsten
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	€ 111.116	€ 18.894
5.4	Musea	€ 85.298	€ 0
5.5	Cultureel erfgoed	€ 84.806	€ 5.953
5.6	Media	€ 422.549	€ 18.272
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 4.135.493	€ 2.405.114
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	€ 1.307.106	€ 456.961
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorziening en	€ 899.883	€ 0
6.3	Inkomensregelingen	€ 5.166.961	€ 3.016.808
6.4	WSW en beschut werk	€ 188.030	€ 0
6.5	Arbeidsparticipatie	€ 338.716	€ 0
6.6	Maatwerkvoorziening en (WMO)	€ 714.421	€ 4.136
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	€ 1.393.366	€ 77.019
6.71b	Begeleiding (WMO)	€ 1.107.586	€ 48.188
6.71c	Dagbesteding (WMO)	€ 457.015	€ 0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	€ 188.305	€ 0
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	€ 1.452.869	€ 9.752
6.72b	Jeugdhulp behandeling	€ 255.131	€ 0
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	€ 532.671	€ 0
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	€ 27.390	€ 0
6.73a	Pleegzorg	€ 112.963	€ 0
6.73b	Gezinsgericht	€ 66.949	€ 0
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	€ 219.819	€ 0
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	€ 1.151.928	€ 0
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	€ 611.943	€ 0
6.74c	Gesloten plaatsing	€ 2.047	€ 0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	€ 644	€ 0
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	€ 37.120	€ 187.525
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	€ 11.709	€ 0

Taakveld	Omschrijving taakveld	Bedrag werkelijk uitgaven	Bedrag werkelijk inkomsten
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	€ 5.932	€ 0
6.82a	Jeugdbescherming	€ 163.218	€ 0
6.82b	Jeugdreclassering	€ 18.007	€ 0
7.1	Volksgezondheid	€ 1.004.726	€ 231.652
7.2	Riolering	€ 1.511.382	€ 1.911.440
7.3	Afval	€ 2.260.357	€ 2.734.580
7.4	Milieubeheer	€ 1.232.860	€ 357.224
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 228.614	€ 108.170
8.1	Ruimte en leefomgeving	€ 1.736.391	€ 203.756
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	€ 3.087.951	€ 1.039.052
8.3	Wonen en bouwen	€ 1.588.306	€ 750.999
		€ 60.370.604	**€ 60.266.948**

Single information, Single audit (SiSa)

SiSa 2023

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne		Gemeenten		Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
						€ 44.820	€ 0	€ 0	€ 1.447.259	€ 187.823	€ 42.248
						Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waarvan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*		
						€ 364	€ 22.880	€ 1.724.992	€ 1.774.282		
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek		Gemeenten		Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
						1.28	2	2	Ja	Ja	
						Wijziging keuze per (2023/2024) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Bestedingen (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/10*		
						N.V.T. **Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	Nee **Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Bestedingen (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Bestedingen (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 1** Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*
						€ 22.987	€ 22.987		€ 0	€ 0	€ 0
						Reeks 2	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**

			Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*
			€ 380	€ 10.640	€ 6.936	€ 6.936	€ 3.590	€ 3.590
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/26*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/27*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 33.893	
BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/01*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/03*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B/04*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/05*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/06*
		1	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 52.226	€ 52.226	€ 0	1	1
		2	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 0	€ 0	€ 0	0	0
		3						
		4						
		5						
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/09*			
		1	030008 Provincie Zuid-Holland	39	Nee			
		2	030008 Provincie Zuid-Holland	0	Nee			
		3						
		4						
		5						
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			535	€ 235.140	€ 235.140	43	€ 15.095	€ 15.095
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten			

			Aard controle n.v.t. *Indicator: C55/07*	*Aard controle R* *Indicator: C55/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			107	€ 0	€ 0			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			675	527	0	0	888	0
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*				
			€ 726	Nee				
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/05*	
			€ 18.271	€ 0	1	16	3	
BZK	**C94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C94/02*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...] *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/03*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] ,eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle R* *Indicator: C94/04*	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en *Aard controle R* *Indicator: C94/05*	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen *Aard controle R* *Indicator: C94/06*
		1	*LA/23-03529583*	€ 0	0	0	0	€ 0
		2						
		100						
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling *Aard controle R* *Indicator: C94/07*	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle R* *Indicator: C94/08*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle R* *Indicator: C94/09*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/10*		
		1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
		2						
		100						
BZK	**C209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C209/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C209/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project *Aard controle D2* *Indicator: C209/05*	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/06*

			1	*HA2022-03327660*	*Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen (RHA 2022).Project herontwikkeling Euterpe*	€ 326.475	€ 326.475	€ 0	10
			2						
			10						

			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/07*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/08*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle R.* *Indicator: C209/10*
			1 *Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen (RHA 2022).Project herontwikkeling Euterpe*	10	Ja	Ja
			2			
			10			

			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/11*
			Ja

OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*		
		Gemeenten	€ 92.629	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		

			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*
		1				
		2				
		100				

OCW	D14	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*		
			€ 105.267	€ 0	€ 0	€ 0	€ 101.086		

			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs

			Aard controle n.v.t. *Indicator: D14/06*	*Aard controle R* *Indicator: D14/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	*Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
			1					
			2					
			10					
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
			1	060503 Gemeente Delft	5000006257	€ 103.057	€ 103.057	€ 0	€ 0
			2						
			15						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
			1	060503 Gemeente Delft	5000006257	Nee			
			2						
			15						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*		
			1	060503 Gemeente Delft	5000006257	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie E44B	Nee		
			2						
			15						
EZK	**F28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: F28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: F28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/06*
			€ 48.740	€ 10.420	€ 230.161	€ 289.321	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/07*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 2.534.494	€ 71.700	€ 208.815	€ 0	€ 19.228	-€ 136
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente

			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 17.445	€ 8.228	€ 0	€ 180.874	€ 2.895	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 0	€ 240	€ 779	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.235
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	-€ 226	€ 0	€ 0	€ 0	€ 184
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 7.528	€ 0	€ 703
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 147
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		6	Totaal	-€ 226	€ 0	€ 7.528	€ 0	€ 2.269
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*		
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		

			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja	
			6	Totaal	0	0	N.v.t.	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
			6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			6	Totaal	0	0	0	
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*		
				€ 121.465	€ 0	Ja		
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*		
				€ 0	€ 0	Ja		

SZW	G13	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 3.360	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			€ 61.326	€ 222.874				
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
		1	Dorpshoeve	€ 5.012	€ 869	€ 3.083	€ 1.060	
		2	Hofstede	€ 7.134	€ 249	€ 5.376	€ 1.509	
		3	Hoornbloem	€ 6.165	€ 1.690	€ 3.171	€ 1.304	
		4	Groene Sportvelden	€ 94.560	€ 74.557	€ 0	€ 20.003	
		5	Kunstgrasveld SV Den Hoorn	€ 110.003	€ 110.003	€ 0	€ 0	Aanleg van een kunstgrasveld welke 100% sport beoefend. Deze kosten waren bij de aanvraag nog niet bekend. BTW is nu volledig als kostenverhogend geboekt en niet via de fiscus of compensatiefonds terug ontvangen.
		6						
		100						
VWS	H8	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
		1	nvt	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2						
		3						
		4						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*				
		1	nvt	Ja				
		2						
		3						
		4						
VWS	H12	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/02*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/04*		
			€ 0	€ 31.769	Ja	Ja		

VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026							
				Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: H30/03*	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/05*	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/06*
			1	Lokaal Sportakkoord	€ 11.073	€ 11.686	€ 0	€ 11.686	Ja
			2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 76.236	€ 0	€ 15.247	€ 0	Ja
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 17.036	€ 0	€ 3.407	€ 0	Ja
			4	Kansrijke Start	€ 12.777	€ 510	€ 2.255	€ 510	Ja
			5	Mentale Gezondheid	€ 5.963	€ 510	€ 1.193	€ 510	Ja
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 14.906	€ 10.959	€ 2.981	€ 10.959	Ja
			7	Valpreventie	€ 43.868	€ 27.224	€ 8.774	€ 27.224	Ja
			8	Leefomgeving	€ 8.518	€ 0	€ 1.704	€ 0	Ja
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 2.129	€ 0	€ 426	€ 0	Ja
			10	Versterken sociale basis	€ 31.091	€ 31.346	€ 0	€ 31.346	Ja
			11	Mantelzorg	€ 8.518	€ 8.518	€ 0	€ 8.518	Ja
			12	Eén tegen eenzaamheid	€ 8.518	€ 9.127	€ 0	€ 9.127	Ja
			13	Welzijn op recept	€ 4.685	€ 4.685	€ 0	€ 4.685	Ja
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 2.129	€ 0	€ 426	€ 0	Ja
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 7.581	€ 4.349	€ 1.516	€ 4.349	Ja

	Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/08*
1	Lokaal Sportakkoord	Ja
2	Brede regeling combinatiefuncties	Ja
3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Ja
4	Kansrijke Start	Ja
5	Mentale Gezondheid	Ja
6	Aanpak overgewicht en obesitas	Ja
7	Valpreventie	Ja
8	Leefomgeving	Ja
9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Ja
10	Versterken sociale basis	Ja
11	Mantelzorg	Ja
12	Eén tegen eenzaamheid	Ja
13	Welzijn op recept	Ja
14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	Ja
15	Coördinatiekosten regionale aanpak	Ja

Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/09*
Nee

Bijlagen

Beleidsindicatoren

Besluit Begroting en Verantwoording

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Dashboard - Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) - Midden-Delfland (2).pdf

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Jaarrekening 2022	Jaarrekening 2023
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,19	9,00
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,17	7,93
Apparaatkosten (kosten per inwoner)	1.080	1.209
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externe)	14%	21%
Overhead (% van totale lasten)	17%	17%

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Incidentele subsidies

Organisatie	Soort subsidie	Activiteit	Bedrag
Beukenrode	Incidenteel	Hospice	€ 4.000,-
Schools Cool Delft	Incidenteel	Leerling begeleiding	€ 3.000,-
Schools Cool Westland	Incidenteel	Leerling begeleiding	€ 2.000,-
Vereniging Maaslandse Ondernemers	Incidenteel	Sinterklaasintocht	€ 1.050,-
Saluutbatterij Atkins	Incidenteel	Cultuureducatie	€ 750,-
Comité Concerten 't Woudt	Incidenteel	Zomerconcerten	€ 1.000,-
Stichting Beleving Kasteeltuin	Incidenteel	Herinrichten kasteeltuin	€ 2.300,-
Stichting Promotie Groen	Incidenteel	Culturele activiteiten	€ 2.500,-
Ondernemers vereniging Schipluiden	Incidenteel	Sinterklaasintocht Schipluiden	€ 1.050,-
Ondernemers vereniging Den hoorn	Incidenteel	Sinterklaasintocht Den hoorn	€ 1.050,-
Ijsclub Vlietland	Incidenteel	Ijsclub	€ 10.200,-
VOF Raadhuis Schipluiden	Incidenteel	Tegemoetkoming/compensatie	€ 5.000,-
Stichting Midden-Delfland is mensenwerk	Incidenteel	Windas	€ 1.000,-
Stichting Equestrum	Incidenteel	Def vaststelling Equestrum co-financiering MRDH	€ 15.000,-
R.H. Breukel, Kerkplein 8, Maasland	Incidenteel	Onderhoud gemeentelijke monument	€ 746,60
E. Abbas, Westgaag 8b, Maasland	Incidenteel	Onderhoud gemeentelijke monument	€ 2.000,-

Rapportage interbestuurlijk toezicht

De provincie is vanuit de Wet revitalisering generiek toezicht belast met het bestuurlijk toezicht op de taakvelden ‘huisvesting vergunninghouders’, ‘archief- en informatiebeheer’, ‘monumentenzorg en archeologie’, ‘omgevingsrecht (VTH)’ en ’ruimtelijke ordening’. Over 2023 scoort Midden-Delfland respectievelijk groen, geel, groen, oranje en groen. Rapportage hierover wordt door de provincie periodiek geactualiseerd op het dashboard interbestuurlijk toezicht.

Het rapport interbestuurlijk toezicht staat bij programma 2: bestuur en veiligheid onder het beleidsveld: Bestuurlijke organisatie.

Staat van reserves en voorzieningen

Reserves

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
A. Algemene reserves	**€ 10.283.649**	**€ 0**	**€ 2.186.164**	**€ 2.097.364**	**€ 10.372.450**
Algemene gemeentelijke reserve	**€ 10.283.649**	**€ 0**	**€ 2.186.164**	**€ 2.097.364**	**€ 10.372.450**
Begin- en eindsaldo Algemene reserve	€ 10.283.649	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.372.450
Correctie op begrtwijziging 5	€ 0	€ 0	€ 4.850	€ 0	€ 0
NPO gelden	€ 0	€ 0	€ 51.014	€ 0	€ 0
Doorschuiven vervolgopdracht gebiedsmarkering	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven opstellen landschapsbiografie	€ 0	€ 0	€ 23.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven trekvaart	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Muural	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven sluipverkeer A4	€ 0	€ 0	€ 84.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven thema geluid	€ 0	€ 0	€ 30.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Label C	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven 0-beurt meubilair	€ 0	€ 0	€ 150.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven 0-beurt borden	€ 0	€ 0	€ 300.000	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Doorschuiven 0-beurt markeringen	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen	€ 0	€ 0	€ 150.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven budg (IHP) voor onderwijs en kinderopvang.	€ 0	€ 0	€ 33.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven restant op bouwkundig onderhoud.	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Budget voor opstellen beheerplannen doorschuiven 2024	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Diverse verkeersmaat regelen vindt plaats in 2024.	€ 0	€ 0	€ 35.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven de baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd.	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven POK naar 2024	€ 0	€ 0	€ 95.294	€ 0	€ 0
Doorschuiven Het opstellen van de kerkenvisie wordt gefaseerd uitgevoerd.	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Doorschuiven cultuureducatie op basis van cofinanciering.	€ 0	€ 0	€ 19.728	€ 0	€ 0
Doorschuiven budg inzake Welzijnsorganisatie SWMD.	€ 0	€ 0	€ 34.400	€ 0	€ 0
Doorschuiven Budg inz Uitvoeringsagenda MOBWBT	€ 0	€ 0	€ 311.449	€ 0	€ 0
Doorschuiven maatwerkbudget statushouders	€ 0	€ 0	€ 47.746	€ 0	€ 0
Doorschuiven energietoeslag 2023 verwachte aanvragen in 2024	€ 0	€ 0	€ 59.823	€ 0	€ 0
Doorschuiven energietoeslag 2023 uitvoeringskosten	€ 0	€ 0	€ 6.352	€ 0	€ 0
Doorschuiven budg. beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden'.	€ 0	€ 0	€ 62.713	€ 0	€ 0
Doorschuiven grondbeleid	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven uren uit het projectbudget Euterpe 2023	€ 0	€ 0	€ 22.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Omgevingswet restbudget naar 2024.	€ 0	€ 0	€ 175.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven budget Hoornbloem	€ 0	€ 0	€ 52.000	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
(S&D+LWE tezamen).					
Doorschuiven restant budget ivm Woonvisie	€ 0	€ 0	€ 5.986	€ 0	€ 0
Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ 0	€ 0	€ 56.937	€ 0	€ 0
Doorschuiven uitvoeringsbudget Centrumplan Schipluiden naar 2024.	€ 0	€ 0	€ 83.873	€ 0	€ 0
Doorschuiven Budg. Liquidatie bedrag Harnaschpolder tbv voorz.	€ 0	€ 0	€ 27.000	€ 0	€ 0
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.665	€ 0
Compensatieregeling verenigingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0
Archiefbewaarplaats	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Toegevoegde rente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.604	€ 0
Regionale aanpak ouderenzorg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.000	€ 0
Doorschuifbudget maatregelen sluipverkeer A4	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.650	€ 0
Doorschuifbudget groot onderhoud asfaltverharding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 150.000	€ 0
Doorschuifbudget	€ 0	€ 0	€ 0	€ 67.000	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
onderhoud markeringen					
Doorschuifbudget onderhoud wegmeubilair	€ 0	€ 0	€ 0	€ 19.000	€ 0
Doorschuifbudget inkoop nieuwe verkeersborden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuifbudget verbeteren verkeerssituaties	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0
Doorschuifbudget (assisent) projectleiding luchthavenbesluit	€ 0	€ 0	€ 0	€ 30.000	€ 0
Doorschuifbudget controleren onderzoeken invoering omgevingswet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 9.580	€ 0
Doorschuifbudget werkzaamheden ODH	€ 0	€ 0	€ 0	€ 22.257	€ 0
Doorschuifbudget projecten energietransitie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 72.564	€ 0
Doorschuifbudget opstellen kerkenvisie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuifbudget aanpak eenzaamheid onder ouderen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 35.286	€ 0
Doorschuifbudget uitvoeringsbu	€ 0	€ 0	€ 0	€ 74.400	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
dget inburgering					
Doorschuifbudget POK gelden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 84.418	€ 0
Doorschuifbudget implementatie resultaatgericht werken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.000	€ 0
Doorschuifbudget uitvoering van MOBW	€ 0	€ 0	€ 0	€ 139.217	€ 0
Doorschuifbudget omgevingswet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 57.855	€ 0
Doorschuifbudget implementatie omgevingswet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 207.376	€ 0
Doorschuifbudget achterstallig werk omgevingswet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 14.652	€ 0
Doorschuifbudget herinrichting centrum Schipluiden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 88.300	€ 0
Doorschuifbudget herontwikkeling Hoornbloem	€ 0	€ 0	€ 0	€ 45.000	€ 0
Doorschuifbudget verwerken BGT mutaties RVO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuifbudget project Hoornbloem	€ 0	€ 0	€ 0	€ 85.080	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Doorschuifbudget opvang frictiekosten invoering nieuwe taken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 44.848	€ 0
Doorschuifbudget implementatie WOO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.987	€ 0
Doorschuifbudget inhuur samenleving beleidsfuncties	€ 0	€ 0	€ 0	€ 91.264	€ 0
Doorschuifbudget inhuur ambtelijke organisatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 90.000	€ 0
Integrale vroeghulp al doorgeschoven uit PBGW 2 2022	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.852	€ 0
Correctie begrotingswijz. 6 uit 3e pbgw 2022	€ 0	€ 0	€ 0	- € 111.640	€ 0
Doorschuifbudget Project injecteren bomen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0
Doorschuifbudget Beleidsevaluatie gebiedsmarketing	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.130	€ 0
Doorschuifbudget Energiearmoede	€ 0	€ 0	€ 0	€ 49.146	€ 0
Doorschuifbudget Kosten VVE MFA 't Lint	€ 0	€ 0	€ 0	€ 46.000	€ 0
Doorschuifbudget Huisvestingsprogramma	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.836	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Doorschuifbudget Cultuurmenu	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.560	€ 0
Doorschuifbudget Ontwikkeling dashboard	€ 0	€ 0	€ 0	€ 35.000	€ 0
Doorschuifbudget Primair budget	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.590	€ 0
Doorschuifbudget Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 0	€ 0	€ 0	€ 42.750	€ 0
CAO-gemeenten 2023 verlofsparen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 305.136	€ 0
B. Bestemmingsreserves	**€ 42.979.902**	**€ 48.176**	**€ 936.281**	**€ 2.760.562**	**€ 41.203.797**
Compensatie dividenden en huuropbrengst	**€ 17.850.587**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 17.850.587**
Begin- en eindsaldo Compensatie dividenden en huuropbrengst	€ 17.850.587	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587
Fonds Sociale Woningbouw	**€ 397.782**	**€ 5.967**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 403.749**
Begin- en eindsaldo Fonds Sociale Woningbouw	€ 397.782	€ 0	€ 0	€ 0	€ 403.749
Toegevoegde rente	€ 0	€ 5.967	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	**€ 2.369.085**	**€ 35.536**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 2.404.621**
Begin- en eindsaldo Investeringsreserve	€ 2.369.085	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.404.621

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Toegevoegde rente	€ 0	€ 35.536	€ 0	€ 0	€ 0
Nutsreserve	**€ 8.871.855**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 8.871.855**
Begin- en eindsaldo Nutsreserve	€ 8.871.855	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve Afwikkeling complexen	**€ 142.014**	**€ 2.130**	**€ 0**	**€ 35.000**	**€ 109.144**
Begin- en eindsaldo Reserve Afwikkeling complexen	€ 142.014	€ 0	€ 0	€ 0	€ 109.144
Toegevoegde rente	€ 0	€ 2.130	€ 0	€ 0	€ 0
Uitvoering van de reconstructie van de twee paden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 35.000	€ 0
Reserve Grondexploitaties	**€ 2.653.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.969.640**	**€ 683.360**
Begin- en eindsaldo Reserve Grondexploitaties	€ 2.653.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 683.360
Verliesneming grondexploitaties 2023	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.969.640	€ 0
Reserve Herwaardering deelnemingen	**€ 1.122.093**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.122.093**
Begin- en eindsaldo Herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Reserve Investeringsprogramma	**€ 2.288.391**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 210.297**	**€ 2.078.094**
Begin- en eindsaldo Reserve	€ 2.288.391	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.078.094

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Investeringsprogramma					
Kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 145.113	€ 0
Overboeking naar voorziening RVU 2023	€ 0	€ 0	€ 0	€ 65.184	€ 0
Reserve Monumenten	**€ 172.839**	**€ 2.593**	**€ 0**	**€ 6.747**	**€ 168.685**
Begin- en eindsaldo Reserve Monumenten	€ 172.839	€ 0	€ 0	€ 0	€ 168.685
Toegevoegde rente	€ 0	€ 2.593	€ 0	€ 0	€ 0
Subsidie monumenten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.747	€ 0
Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	**€ 486.444**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 27.405**	**€ 459.039**
Begin- en eindsaldo Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 486.444	€ 0	€ 0	€ 0	€ 459.039
Onderhoudsbudget Brandweerkazerne	€ 0	€ 0	€ 0	€ 11.698	€ 0
Onderhoudsbudget Huisvesting Schipluiden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 15.707	€ 0
Reserve Onderhoud kapitaalgoederen	**€ 1.545.625**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 50.000**	**€ 1.495.625**
Begin- en eindsaldo Reserve Onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.545.625	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.495.625
Ingroeivariant	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Reserve Ontwikkeling Harnaschpolder	**€ 134.331**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 61.473**	**€ 72.858**
Begin- en eindsaldo Reserve Ontwikkeling Harnaschpolder	€ 134.331	€ 0	€ 0	€ 0	€ 72.858
Aandeel gemeentelijke bestuurskosten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 61.473	€ 0
Reserve Opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven	**€ 17.564**	**€ 263**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 17.827**
Begin- en eindsaldo Opstartkosten begeleiding particuliere gebouwen	€ 17.564	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.827
Toegevoegde rente	€ 0	€ 263	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve Sociaal Domein	**€ 112.475**	**€ 1.687**	**€ 591.281**	**€ 55.000**	**€ 650.443**
Begin- en eindsaldo Reserve Sociaal domein	€ 112.475	€ 0	€ 0	€ 0	€ 650.443
Toegevoegde rente	€ 0	€ 1.687	€ 0	€ 0	€ 0
Nader te bepalen beleid jeugd	€ 0	€ 0	€ 591.281	€ 0	€ 0
Onttrekking volgens begroting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 55.000	€ 0
Reserve Uitkeringslasten BUIG	**€ 115.817**	**€ 0**	**€ 345.000**	**€ 345.000**	**€ 115.817**
Begin- en eindsaldo	€ 115.817	€ 0	€ 0	€ 0	€ 115.817

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Reserve Uitkeringslasten BUIG					
Toevoeging aan reserve BUIG	€ 0	€ 0	€ 345.000	€ 0	€ 0
Onttrekking reserve BUIG	€ 0	€ 0	€ 0	€ 345.000	€ 0
Reserve Weerstandsvermogen	**€ 4.000.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 4.000.000**
Begin- en eindsaldo Reserve weerstandsvermogen	€ 4.000.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Risicoreserve Erfpachtgronden	**€ 700.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 700.000**
Begin- en eindsaldo Risicoreserve Erfpachtgronden	€ 700.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
C. Dekkingsreserve	**€ 15.349.679**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 921.915**	**€ 14.427.764**
Dekkingsreserve	**€ 7.437.985**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 444.291**	**€ 6.993.694**
Begin- en eindsaldo Dekkingsreserve	€ 7.437.985	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.993.694
Dekking kapitaallasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 444.291	€ 0
Dekkingsreserve gemeentehuis	**€ 7.911.694**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 477.624**	**€ 7.434.070**
Begin- en eindsaldo Dekkingsreserve gemeentehuis	€ 7.911.694	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.434.070
Dekking kapitaallasten gemeentehuis	€ 0	€ 0	€ 0	€ 477.624	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
D. Voorzieningen	**€ 15.899.153**	**€ 0**	**€ 3.045.006**	**€ 1.027.204**	**€ 17.916.955**
Voorziening Afvalstoffenheffing	**€ 175.632**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 140.545**	**€ 35.087**
Begin- en eindsaldo Voorziening Afvalstoffenheffing	€ 175.632	€ 0	€ 0	€ 0	€ 35.087
Onttrekking aan voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 140.545	€ 0
Voorziening Bijdrage tekort Bedrijvenschap	**€ 1.717.500**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 25.500**	**€ 1.692.000**
Begin- en eindsaldo Voorziening Bijdrage tekort Bedrijvenschap	€ 1.717.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.692.000
Dekking tekort bij afsluiting BHP	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.500	€ 0
Voorziening Dubieuze debiteuren	**€ 36.825**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 13.000**	**€ 23.825**
Begin- en eindsaldo Voorziening Dubieuze debiteuren	€ 36.825	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.825
Overboeking naar 799001	€ 0	€ 0	€ 0	€ 13.000	€ 0
Voorziening Dubieuze debiteuren Soza	**€ 196.400**	**€ 0**	**€ 76.100**	**€ 0**	**€ 272.500**
Begin- en eindsaldo Voorziening Dubieuze debiteuren Soza	€ 196.400	€ 0	€ 0	€ 0	€ 272.500

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Storting in de voorziening	€ 0	€ 0	€ 76.100	€ 0	€ 0
Voorziening Grondexploitaties	**€ 3.855.000**	**€ 0**	**€ 2.207.500**	**€ 406.000**	**€ 5.656.500**
Begin- en eindsaldo Voorziening Grondexploitaties	€ 3.855.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.656.500
Verliesneming Centrum Den Hoorn	€ 0	€ 0	€ 882.000	€ 0	€ 0
Verliesneming Woudselaan	€ 0	€ 0	€ 312.000	€ 0	€ 0
Verliesenemin g Maaslandse Dam	€ 0	€ 0	€ 148.000	€ 0	€ 0
Verliesenemin g Keenenburg V	€ 0	€ 0	€ 865.500	€ 0	€ 0
Afsluiting grex Centrum Maasland	€ 0	€ 0	€ 0	€ 406.000	€ 0
Voorziening Pensioenen voormalig wethouders	**€ 2.212.742**	**€ 0**	**€ 17.777**	**€ 190.619**	**€ 2.039.900**
Begin- en eindsaldo Voorziening Pensioenen voormalig wethouders	€ 2.212.742	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.039.900
Storting APPA pensioen	€ 0	€ 0	€ 17.777	€ 0	€ 0
Betaalde pensioenen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 90.980	€ 0
Vermindering conform actuariële waardeberek ening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 99.639	€ 0
Voorziening Rioolheffing	**€ 7.425.256**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 98.822**	**€ 7.326.434**
Begin- en eindsaldo Voorziening Rioolheffing	€ 7.425.256	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.326.434

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Onttrekking aan voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 98.822	€ 0
Voorziening RVU	**€ 0**	**€ 0**	**€ 65.184**	**€ 0**	**€ 65.184**
Begin- en eindsaldo Voorziening RVU	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 65.184
Storting RVU volgens actuariële waardebepaling 2023	€ 0	€ 0	€ 65.184	€ 0	€ 0
Voorziening verlofsparen	**€ 0**	**€ 0**	**€ 425.580**	**€ 0**	**€ 425.580**
Begin- en eindsaldo Voorziening verlofsparen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 425.580
Verlofsparen tot 2023	€ 0	€ 0	€ 305.136	€ 0	€ 0
Verlofsparen 2023	€ 0	€ 0	€ 120.444	€ 0	€ 0
Voorziening Wachtgelden voormalig wethouders	**€ 279.798**	**€ 0**	**€ 252.865**	**€ 152.718**	**€ 379.945**
Begin- en eindsaldo Voorziening Wachtgelden voormalig wethouders	€ 279.798	€ 0	€ 0	€ 0	€ 379.945
Storting in de voorziening	€ 0	€ 0	€ 252.865	€ 0	€ 0
Betaalde wachtgelden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 152.718	€ 0
Totaal	**€ 84.512.383**	**€ 48.176**	**€ 6.167.451**	**€ 6.807.045**	**€ 83.920.966**